Anul XV ( ) Cartea (IV) EDIȚIA SOCIETĂȚII PSIHOLOGICE DE LA MOSCOVA; CU ASISTENŢA SOCIETĂŢII FILOZOFICE S PETERSBURG ÎNTREBĂRI DE FILOZOFIE Și PSIHOLOGII ! SEPTEMBRIE OCTOMBRIE '/Z· CONŢINUT: N LOSSKII Justificarea empirismului mistic P Novgorodtsev Statul și Legea ^/ V Vorobyov Fundamentele viziunii asupra lumii energetice M Şaikevici Metoda psihopatologică în critica literară rusă'!; A Bogdanov Selecția psihică S Askoldov Teoriile criticii moderne Critică și bibliografie I Recenzie de cărți II Pliant bibliografic III Revizuirea revistelor IV Știri și note MOSCOVA Litografia tip T-va I N Kushnerev și K Strada Pimenovskaya, suspină casa Biblioteca "Rooney" "Întrebări de filosofie și psihologie" PROGRAMA REVISTA: AN XV Articole independente și note despre filozofie și psihologie Conceptele de filozofie și psihologie includ: i) logica și teoria cunoașterii, etica și filosofia dreptului, estetica, istoria filosofiei și metafizicii, filosofia științei, psihologia experimentală și fiziologică, psihopatologia) Articole critice și analize ale învățăturilor și scrierilor filosofilor și psihologilor din Europa de Vest;) Critica filozofică și psihologică a operelor de artă și a scrierilor științifice din diverse departamente de cunoaștere) Traduceri ale operelor clasice despre filozofia timpurilor antice și moderne Revista este publicată de cinci ori pe an (aproximativ la sfârșitul lunilor februarie, aprilie, iunie, octombrie și decembrie) în cărți de aproximativ coli tipărite Conținutul celor mai recente cărți ale revistei: mai-iunie (nr) Psihologie și teoria cunoașterii G Chelpanova Filosofia lui Nietzsche Cartea E Trubetskoy - Despre idealul social S Bulgakova - Experiențele lui Karl IPtumpf și școala sa C Baltalona - Boala II V Gogol VF Chizha -Procesul de formare a dreptului K Khvalynskago -Critică și bibliografie Controversă Societatea Psihologică din Moscova- septembrie-octombrie (nr) Filosofia lui Nietzsche Carte E Trubetskoy -Teoria emoțiilor a lui James Lange pp Vinogradova -Perspectivă științifică și filozofie L Lopatina -Boala lui N V Gogol V- Chizha -Viața și psihicul A Bogdanova - Eseuri despre filosofia științelor naturale A Șciukareva - Critică și bibliografie -Societatea psihologică din Moscova -Controversa noiembrie-decembrie (nr) În apărarea miraculosului Askoldova - Perspectivă științifică și filozofie L-Lopatina -Credinţa în nemurire Cartea Trubetskoy - Boala lui N V Gogol V f Chizha Scrisori despre filosofia științelor naturale A Bachinsky -Viaţa şi psihicul A Bogdanova Relația dintre sociologie și psihologie N Abrikosova -Critică și bibliografie -Societatea psihologică din Moscova-Controversa- ianuarie-februarie (nr) În apărarea miraculosului S Askoldova - Credinţa în nemurire Carte S Trubetskoy - Perspectivă și filozofie științifică L-Lopatina - Religia în societatea americană Kotlyarevsky - Boala lui N V Gogol V Chizha - Filosofia socială din punctul de vedere al idealismului plato-kantian D Keygena -Critică şi bibliografie Societatea Psihologică din Moscova martie-aprilie (nr) Justificarea empirismului mistic N-Loo-okago -Viziunea filozofică asupra lumii a lui N V Bugaeva L Lopatina -Despre sarcinile ştiinţei sociale E Opektorskago -Principiile evoluţionismului şi limitele aplicării lor în ştiinţa societăţii · Lurie -Ideale și realitate A Gurevici -Critică şi Bibliografie*-Societatea Psihologică -Controversa mai-iunie (nr) Justificarea empirismului mistic N Lossky - Viziuni filozofice ale lui Ernst Mach D Viktorova - Fundamentele viziunii asupra lumii energetice V Vorobieva - Metoda psihopatologică în critica literară rusă M Shaikevich -Selectie psihica A Bogdanova - Despre o viziune realistă asupra lumii S Bulgakov - Critică și bibliografie - Societatea Psihologică din Moscova Biblioteca "Runivers " PUBLICAREA SOCIETĂȚII

PSIHOLOGICE DE LA MOSCOVA CU ASISTENȚA SUBSTANȚEI FILOZOFICE METERBZHMG ÎNTREBĂRI DE FILOZOFIE PSIHOLOGII JURNAL, bazat pr N Ya Grotom și A A Abrikosov, ANUL XV Sub redactia cărții S N Trubetskoy și L M Lopatin Cartea a IV-a ( ) SEPTEMBRIE - OCTOMBRIE MOSCOVA Cei πο-fie că rafia Parteneriatului I N Ktsshnerev și Ku Pimenovskaya ud , comp casa Biblioteca "Runivers" • IV Pagină IL Pliant bibliografic III Revizuirea revistelor minte Vol XII, New Serie, - ^ ianuarie-octombrie P Mokievkago Rivista filosofica ianuarie-aprilie N K Waldenberg IV Știri și note Scrisoare catre editor A Nechaeva S I Congres Internațional de Filosofie la Geneva G Chelpanova Anunturi Biblioteca "Runivers" Justificarea empirismului mistic) Capitolul trei II Eu și nu-eu Pentru a discuta problema relației dintre eu și nu-eu în procesul de cunoaștere, este necesar să se determine exact ce ar trebui să fie numit prin aceste cuvinte, ceea ce înseamnă că trebuie să cunoaștem lumea eu și lumea de nu-I Acea epistemologie, care și-a propus să evite premisele dogmatice, nu poate folosi idei gata făcute despre ele; ea însăși trebuie să investigheze aceste concepte Calea unei astfel de investigații a fost conturată deja la începutul acestui capitol Cunoașterea este o experiență în comparație cu alte experiențe; înseamnă că acum este necesar să comparăm toate procesele, evenimentele, fenomenele, lucrurile etc între ele și să găsim acea diferență fundamentală între ele, datorită căreia întreaga lume se desparte în lumea I și lumea nu - I Este de la sine înțeles că aici nu se vorbește despre sine ca substanță, materie, spirit etc ; trebuie doar să distribuim toate procesele în două grupuri diferite și structura internă a acestor grupuri, de exemplu întrebarea dacă grupul I nu constituie o unitate de fond de ordin superior nu ne interesează aici)) "Încercare Phil şi Psych " nr şi }) Prin urmare, ne permitem aici să identificăm conceptele de non-sine și lumea transsubiectivă Pentru faptul că aceste concepte nu prea se acoperă între ele, vezi articolul prof E A Bobrova "Psihogeneza lumii exterioare", "Buletinul de psihologie", , nr , p Întrebări de filosofie, carte , Biblioteca "Runivers" fi l o s s to ï i Semnele care disting un proces de altul pot fi triple: în primul rând, pot fi calitative, cum ar fi, de exemplu, diferența dintre roșu și verde; în al doilea rând, ele pot fi cantitative, cum ar fi, de exemplu, diferența dintre începutul și sfârșitul sunetului unui diapazon; în cele din urmă, în al treilea rând, procesele pot diferi nu în sine, ci în relație cu alte procese, fenomene sau lucruri, cum ar fi, de exemplu, diferența dintre polii nord și sud ai unui magnet Sinele și non-sinele sunt profund diferite unul de celălalt, separarea acestor doi coproprietari guvernează atât conștient cât și inconștient tot comportamentul nostru; prin urmare, este greu de imaginat că diferența dintre procesele Eu și nu-Eu a fost doar cantitativă, sau că era recunoscută prin relația acestor procese cu orice alte procese, cel mai probabil există un semn calitativ, direct conștient, care dă o colorare specifică acestor două sfere de viață Acest semn este probabil la fel de simplu și de nedescris precum roșeața sau verdeața Deoarece ar trebui să coloreze toate procesele eu-ului, spre deosebire de toate procesele nu-eu, atunci probabil aparține numărului de sentimente pe care le distingem cu greu de conținutul experiențelor și nu este marcat de un termen special, deși sub influența sa a apărut cunoașterea că lumea este formată din eu și nu-eu Dacă găsim aceste sentimente, atunci le vom numi descriptiv cuvintele "sentiment de a-mi aparține" și "sentiment de a fi dat mie", sau sentiment de subiectivitate și trăire a transsubiectivității și experiențele în sine, colorate de aceste sentimente, vom numi

experiențe "ale mele* și "date mie" Nu este greu de văzut că astfel de sentimente există cu adevărat Dacă avem în fața noastră un zid alb înalt, care iese clar pe cerul albastru și dacă, privindu-l, începem să ne amintim la ce expoziție a fost prezentată o imagine a vieții italiene, Biblioteca "Runivers" JUSTIFICAREA EMPIRISMULUI MISTIC reproducând acest contrast între cer și pereții caselor, atunci, fără îndoială, eforturile de amintire sunt colorate de un sentiment cu totul diferit de perete: peretele este trăit ca ceva străin mie, impus mie din exterior, iar eforturile de amintirile sunt viu colorate de un sentiment de apropiere de mine x); fără nicio teorie, fără nici un studiu al acestor procese, ghidați de marca directă care se află asupra lor, considerăm o experiență "a mea", iar pe cealaltă o atribuim unei lumi extraterestre nu-eu, și probabil nici unei singure persoane, pe baza sentimentului direct, s-a gândit vreodată că peretele alb face parte din sinele lui, iar efortul de amintire aparține cerului albastru Adevărat, fiecare adept al idealismului subiectiv susține că zidul este percepția sa subiectivă și nimic mai mult; totuşi, această afirmaţie este rodul teoretizării, care duce la o contradicţie insolubilă tocmai în problema cunoaşterii lumii exterioare; mai mult, aceste teorii încep cu convingerea că lumea nu-eu este în existență, la care ele deosebesc eu de nu-eu, ghidate tocmai de sentimentele indicate mai sus, și abia ulterior, cu ajutorul unor considerații indirecte, încearcă pentru a aduce lumea exterioară în sfera eu Este imposibil să negați existența sentimentelor pe care le-am notat; totuși, se poate susține că aceste sentimente nu constituie criteriul primar în determinarea eu și nu-eu, se poate susține că criteriul principal constă în diferențele cantitative sau în relațiile dintre procese, iar criteriul calitativ pe care l-am indicat este o caracteristică derivată, relativ mai puțin importantă Nefondarea acestei obiecții va fi dezvăluită *) Pentru mai multe detalii despre aceasta, vezi eseul meu "Învățăturile de bază ale psihologiei din punctul de vedere al voluntariatului" *, cap I Sentimentul "al meu" și dat mie joacă și el un rol principal în studiul Prof Lipps "Conștiința de sine", trad Likharev - Indicii ale existenței acestor sentimente se găsesc și în Op James "Psihologie", trad Lapshina, ed a II-a capitol "Personalitate", p , p * Biblioteca "Runivers" n Eu despre CKI th mai târziu, când se va arăta că alte criterii în mod explicit sau implicit presupun deja existența unei deosebiri calitative între procese și stabilesc un concept de sine ușor înșelător Cu toate acestea, va fi posibil să ne ocupăm de această întrebare numai atunci când toate schimbările din conceptul de sine și de nu-sine, rezultate din aplicarea consecventă a criteriului nostru, vor fi clarificate, așa că vom presupune acum că acest criteriu este corect și Vezi ce se intampla În zona lumii nu-eu, conform criteriului nostru, este necesar să se clasifice, în primul rând, întregul conținut al așa-numitelor percepții externe, deoarece acestea constau din senzații, relații spațiale, mișcări, unitate "dată" (cum ar fi, de exemplu, unitatea sunetelor într-o melodie sau unitatea proprietăților pietrei), etc Toate senzațiile organice, de exemplu, sete, foame, oboseală musculară, frisoane, dureri de cap, dureri de inimă, înțepături în urechea etc , sunt, de asemenea, clar colorate de sentimentul de "dată mie", prin urmare, viața corporală sau toată, sau parțial aparține lumii nu-eu Dar acest lucru nu este suficient: foarte multe stări de spirit, în alte privințe formate în același mod ca procesele care alcătuiesc fundamentul principal al vieții Eu-ului, pot apărea cu o colorare clară a "dată mie" , în exemplul de mai sus al efortului de a-ți aminti, desigur, sunt colorate de sentimentul de "a-

mi aparține", dar rezultatul amintirii, de exemplu, a apariției unei imagini văzute anterior în memorie, a apariției în câmpul de conștiință al numelui artistului care l-a pictat etc , poate aparține numărului de experiențe tipice "date mie", pe baza stărilor corporale, de exemplu, cu o sete puternică pentru o băutură de apă, cu oboseală severă a mușchilor, dorința de a se așeza, de a sta întins, dorința de a fuma, se poate, parcă, să se desprindă complet de grupul de experiențe "me" și să mă simt ca ceva independent, independent de el, Biblioteca "Runivers" JUSTIFICAREA EMPIRISMULUI MISTIC acestea având caracter de "dăruire"; aspiraţiile numite obsesii au acelaşi caracter Este foarte posibil ca aceste stări mentale să fie produsul vieţii corpului, şi anume activitatea centrilor nervoşi superiori, şi să se raporteze la lumea nu-eu în același sens al cuvântului ca foamea sau setea Este cu atât mai probabil ca toate aceste stări să aparțină domeniului experiențelor relativ primitive Este de remarcat faptul că polul opus al experiențelor, și anume stările care sunt cele mai complexe și, aparent, cele mai departe de viața corporală, diferă și prin natura "dăruirii" și, prin urmare, ar trebui atribuite lumii nu- I Așa sunt, de exemplu, fulgere de concepte complexe în procesul de creativitate estetică sau științifică, atunci când în câmpul conștiinței apare imediat o încurcătură complexă, deși nediferențiată, de idei, parcă prin inspirație de sus, așadar, este colorată de sentimentul de "dată mie" Acestea sunt experiențe estetice complexe atunci când contemplăm un peisaj frumos, pictură etc , când sinele nostru se îneacă într-un ocean de relații armonice "de date", astfel sunt extazele religioase și scufundarea în rugăciune în lumea divină Acestea sunt experiențele care fac parte a vieţii morale şi juridice Caracter "Dăruirea" şi constrângerea exterioară a normelor etice şi juridice este atât de clar exprimată încât limbajul, poezia şi filosofia, în toate modurile posibile, declară acest Fapt şi iau în calcul În lucrarea prof Petrazhitsky "Despre motivele acțiunilor umane", această latură a experiențelor etice este bine conturată și, prin urmare, îi cităm cuvintele despre această problemă*) rezistența la celelalte mișcări emoționale ale noastre, *) Pagina Biblioteca "Runivers" n Sunt despre CKI și poftele, aspirațiile, poftele, ca niște impulsuri cu cea mai înaltă aureolă și autoritate, emanând, parcă, dintr-un necunoscut, diferit de sinele nostru obișnuit, o sursă misterioasă (colorare mistică, deloc străină unei nuanțe de frică) Vorbirea umană, poezia, mitologia, religia, sistemele metafizice filosofice reflectă, reinterpretă și traduc aceste proprietăți caracteristice ale emoțiilor etice în limbajul reprezentărilor în acea direcție și sens că alături de "eu" nostru există în astfel de cazuri o altă ființă ; o voce ni se adresează, ne spune (conscience, con-scientia, Gewissen, vocea conștiinței, ascultați, temeți conștiința etc "Demonul" lui Socrate este "Eul" metafizic al lui Kant); această voce care vorbește cu " Eu" pare să provină dintr-o ființă superioară; psihicul religios al popoarelor atribuie această voce zeilor, religiile monoteiste lui Dumnezeu, filosofia metafizică îi creează personificări metafizice ("natura", "mintea*, "voința", ca ființe metafizice, "spiritul obiectiv", etc , etc) ; psihicul pozitiv și sceptic al celor care vor să rămână străin de orice misticism, creează totuși pentru el personificări mistice: "spiritul popular", "voința generală" a unor avocați și moraliști moderni, "instinctul rasei" ", etc amabil", "general" "voința" par a fi ceva înzestrat cu cea mai înaltă autoritate și care se află deasupra individului și deasupra voinței individuale etc " Există atât de multe stări care sunt colorate de experiența

"dăruirii" și, prin urmare, alcătuind lumea nu-Eului, încât se pune întrebarea dacă mai rămâne ceva pentru partea "Eului" , bazându-se pe distincția între experiențele "mee" și "date" mie și a ajuns la concluzia că din totalitatea proceselor incluse în Sfera oricărei conștiințe umane individuale, în general, doar Biblioteca "Runivers" JUSTIFICAREA EMPIRISMULUI MISTIC Experiențele care sunt medii în ceea ce privește complexitatea se referă la sinele acestei persoane, în timp ce cele mai simple și mai complexe experiențe intră în tărâmul lumii non-sine Experiențele colorate de sentimentul de "a-mi aparține" sunt adesea îngropate în masa "dăruită mie" și pot fi dezvăluite doar cu ajutorul unei analize atente Dar dacă se recurge la acest mijloc, rezultă că în fiecare experiență umană există elemente sau aspecte colorate de sentimentul de "apartenere a mea" La prima vedere, se pare că percepțiile, după criteriul nostru, ar trebui să aparțină în întregime lumea nu-eu, dar în realitate acest lucru nu este adevărat Percepția unui copac, deoarece conținutul său este format din senzații, relații spațiale etc , desigur, aparține lumii non-sinelui, dar în această percepție există și procesul de fixare a atenției, procesul de extindere alternativ, apoi de micșorare a volumului acestuia (acoper întregul cu ochii Fixez partea superioară), acest proces este și o experiență și, în plus, este, fără îndoială, colorat de sentimentul de "a-mi aparține"; ceea ce este examinat constituie lumea non-sinelui, dar examinarea intră cu siguranță în copia eului În cazul perceperii unui lucru foarte complex, nu numai procesele de fixare a atenției, ci și unitatea părților nu pot fi "date", ci "a mea"; de exemplu când examinăm o uriașă catedrală gotică, încercăm să păstrăm în memorie toate părțile ei și să le adunăm împreună pentru a îmbrățișa mental întregul, părțile catedralei constituie lumea nu-eu, ci examinându-le, amintindu-le, reproducându-le și construind un întreg din ele aparține lumii lui I Experiențele colorate de sentimentul de "a-mi aparține" sunt și mai numeroase în activități precum rememorarea, fantezia, gândirea etc etc , aspirațiile ambițioase, iubitoare de sine etc Biblioteca "Runivers" N, L O S KI i extrem de aproape; când un isteț, străduindu-se să fie sufletul societății, se grăbește să pregătească un "improviz și apoi așteaptă un timp convenabil timp de două sau trei minute pentru a-l spune, atunci dorința de a atrage atenția asupra lui însuși și căutarea spiritului sunt experimentate ca stările mentale "mei", dar emoțiile de așteptare, nerăbdare etc , care se dezvoltă în același timp, pot conține multe elemente "de date" (sentimente de la roșeața obrajilor, de la dificultăți de respirație etc) și chiar însăși rostirea unui inteligență, pregătită mai devreme și rostită de mai multe ori pentru sine însuși, se poate întâmpla cumva automat, adică fi colorat de sentimentul de "dăruire" *) Prin urmare, nu este de mirare că psihologia a investigat până acum în principal stările "date mie", adică lumea nu este eu, și chiar unul dintre cei mai subtili observatori, și anume James, a declarat că, poate, stările subiective nu sunt deloc date în experiența directă "Au fost gânditori", spune el, "care au negat existența unei lumi exterioare, dar nimeni nu s-a îndoit de existența unei lumi interioare Toată lumea susține că auto-observarea ne dezvăluie direct schimbarea stărilor mentale pe care le recunoaștem ca un proces mental intern, opus acelor obiecte externe pe care le cunoaștem cu ajutorul acestuia În ceea ce mă privește, trebuie să mărturisesc că nu sunt pe deplin sigur de existența acestui proces intern De fiecare dată când încerc să observ un proces mental în mine, eu) Diferența dintre stările "al meu" și "dat mie" este detaliată privite de noi în eseul "Învățăturile de bază ale psihologiei din

punctul de vedere al voluntariatului" din capitolul I (toate stările "mei" se dezvoltă în funcție de tipul actelor volitive), IV * * (toate stările "mei" formează un sistem de activități, în care o legătură se raportează la alta, ca mijloc pentru un scop), VC, IX Transformări ale conceptului de eu, care decurg din studiul tuturor mentalului stări din partea "a le dărui" și "a-mi aparține" sunt expuse în capitolul V (eu sunt unitatea aspirațiilor) Biblioteca "Runivers" JUSTIFICAREA EMPIRISMULUI MISTIC ¡ Cu siguranță mă bazez pe un Fapt pur Fizic, pe o impresie care vine din cap, sprâncene, gât sau nas Dacă folosim criteriul nostru, atunci granița dintre eu și nu-eu va trebui să fie trasată nu acolo unde este găsită de reprezentanții altor viziuni asupra lumii Raționaliștii și idealiștii subiectivi (de exemplu, Hume, Mill) cred că toate experiențele constatate de orice conștiință individuală aparțin în întregime acestui eu, iar lumea non-sinelui este complet, complet separată de sine; idealistul subiectiv nu trebuie așadar să tragă o linie între eu și nu-eu: tot ceea ce trăiește el este eu-ul ei; ei nu știu despre lume - eu fie nu știu nimic (Hum, Mill) fie o obțin dublând unele experiențe ale lui (de exemplu, după Descartes, când percepem o minge, atunci în mintea noastră există este o idee de minge, iar în afara minții există o minge reală, conform lui Locke, când vedem o culoare roșie, atunci culoarea este în conștiința noastră, iar în afara conștiinței există ceva care, prin ea acțiune, provoacă această senzație I, dar granița dintre eu și nu-eu nu este definită cu precizie și, în multe cazuri, realistul naiv pur și simplu nu discută problema ce și în ce sens ar trebui să fie atribuită uneia dintre aceste două sfere În cele din urmă, conform ideilor noastre, totalitatea tuturor experiențelor, orice conștiință individuală trebuie să fie profund divizată sub îndrumarea unui criteriu precis definit pentru a evidenția nu-eu, în timp ce ponderea eu-ului rămâne mult mai mică decât este de obicei gândire (chiar amintiri, imagini ale Fanteziei, deoarece conțin elemente colorate de sentimentul "dăruit mie", aparțin lumii nu-eu);) James, "Psihologie", tradus de I Lapshin, ed a II-a, p) Vezi articolul "R Seydel, Der sogenannte naive Realisnius, Vierteljahrsschrift fur wiss Philos XV, IV A ei " Biblioteca "Runivers" - n Sunt despre CKI și întrucât lumea non-sinelui este delimitată de sine prin împărțirea tuturor experiențelor în două, nu trebuie să o construim și nu trebuie să recurgem la dublarea experiențelor în acest scop: nu credem deloc că atunci când percepem o minge, avem în conștiință o idee despre minge, iar în afara sinelui există o minge reală sau ceva care, prin acțiunea sa, a provocat ideea unei mingi, credem că mingea, care constituie conținutul percepția noastră, este tocmai o parte a lumii nu-eu Astfel, cunoașterea lumii exterioare, în ceea ce privește apropierea de un obiect, nu este diferită de cunoașterea lumii interioare Procesul din mine (procesul "meu", de exemplu, intensificarea amintirii) nu are loc doar, ci devine un eveniment cunoscut, dacă îi acord atenție și, prin comparație, îl disting de alte experiențe; în același mod , procesul din afara mea (procesul "dat mie"; de exemplu, un curent rapid de apă într-un pârâu) nu este doar realizat, ci devine un eveniment cunoscut dacă îl disting de alte evenimente Cu alte cuvinte, lumea lui nu-eu este cunoscută la fel de direct ca lumea lui eu Singura diferență este că, în cazul cunoașterii despre lumea interioară, atât obiectul cunoașterii, cât și procesul de comparare a acesteia se află în același loc, în timp ce în cazul cunoașterii lumii exterioare, obiectul se află în afara sinelui, iar comparaţia ei are loc în sine Aceasta înseamnă că în procesul de cunoaștere a lumii exterioare, obiectul este transcendent în raport cu

eul cunoaștere, dar, în ciuda acestui fapt, el rămâne imanent în însuși procesul cunoașterii; în consecință, cunoașterea lumii exterioare este un proces în sine pe de altă parte, nu-eu (materialul cunoașterii) care se joacă în lume și, pe de altă parte, eul care se prăbușește în lume (comparație) O astfel de doctrină a procesului de cunoaștere cere, desigur, să ne eliberăm de vechea noțiune a absolutului * substanțialitatea sinelui și a permis unitatea perfectă a sinelui și a non-sinelui (similar unității care există între diverse procese mentale în sine însuși), datorită căreia se dă viața lumii exterioare JUSTIFICAREA EMPIRISMULUI MISTIC la cunoaşterea I la fel de direct ca şi procesul propriei sale vieţi interioare De dragul conciziei, în cele ce urmează vom numi această conștientizare directă a lumii exterioare termenii percepție mistică și, de asemenea, termenul intuiție Doctrina percepției mistice, dacă ne oprim asupra celor spuse mai sus, dă inevitabil naștere la nedumeriri, care pot fi exprimate în următoarele întrebări Nu este acest realism naiv dus la limitele sale extreme? Nu ne obligă ea să renunțăm cu totul la doctrina subiectivității senzațiilor și să admitem transsubiectivitatea lor extracorporală? Ca răspuns la aceasta, observăm că doctrina subiectivității senzațiilor este într-adevăr înlocuită cu doctrina transsubiectivității lor, în așa fel încât toate aspectele valoroase ale doctrinei subiectivității senzațiilor stabilite de știința empirică (doctrina fiziologiei asupra dependenței senzațiilor de starea organelor b simțurilor și a sistemului nervos, studiul fizicii despre cauzele senzațiilor vizuale și auditive), doar exagerările nedovedite ascunse în ea se păstrează, dispar și un important, din din punctul de vedere al subiectului cunoaștetor, se stabilește distincția între cele două sfere ale transsubiectivității, ceea ce rezolvă multe dificultăți în epistemologie Toate argumentele în favoarea subiectivității senzațiilor sunt că punerea conținutului senzațiilor în lucruri din afara corpului uman duce la contradicții și, de asemenea, că senzațiile se schimbă în funcție de schimbările din corpul uman S-a subliniat deja mai sus (în primul capitol) că aceste argumente conduc doar la următoarea propoziție negativă: conținutul senzațiilor nu este un proces care are loc în obiect (mirosul nu constă în lacramioare) În urma acesteia, apare imediat întrebarea, unde are loc acest proces, adică în ce grupă de fenomene ar trebui inclusă Folosind criteriul nostru, vom răspunde imediat: în fiecare n l o s s k y În acest caz, nici conținutul senzației nu intră în miezul sinelui: toate senzațiile sunt clar colorate de sentimentul de "dată mie", prin urmare, deși nu aparțin obiectului perceput, ele intră totuși în alcătuirea lumii non-sinelui Deoarece ele depind de schimbările din acel grup de experiențe numit corp și din moment ce orice transfer al acestora într-o regiune din afara corpului duce la contradicții, rămâne doar să recunoaștem că senzația este un proces care are loc în corpul subiectului cunoaștere în raport cu subiectul cunoaștere, este lumea lui transsubiectivă intra-corporeală, și nu extracorporeală Astfel, se dovedește că doctrinele opuse ale subiectivității senzațiilor și transsubiectivitatea lor extracorporeală (realismul naiv) conțin atât o cotă de adevăr, cât și o parte de falsitate, adică față de lumea exterioară, dar are dreptate și cel care susține că senzația nu este o proprietate a obiectului perceput în afara corpului III Compoziția lumii exterioare percepute Să folosim noțiunile consacrate de non-sine, precum și transsubiectivitatea intra-corporeală și extra-corporeală în scopurile teoriei percepțiilor lumii exterioare Ca parte a acestor percepții, se poate admite existența, în

primul rând, a proceselor de la Soera ale lumii subiective, în al doilea rând, procese ale lumii transsubiective intracorporeale și, în al treilea rând, procese ale lumii transsubiective extracorporale Conform doctrinei, răspândită în vremea noastră și împărtășită de susținătorii multor școli filozofice, percepțiile externe sunt în întregime alcătuite doar din procese de prima categorie, după ideea unui realist naiv, ele sunt, poate, în întregime realizate de senzații din a treia categorie și, conform ideii noastre, ele conțin toate cele trei categorii de elemente Biblioteca "Runivers" JUSTIFICAREA EMPIRISMULUI MISTIC Să presupunem că ne uităm la un tei înflorit și vedem cum un vânt puternic rupe o ramură mare din el, cade și sparge tufele de liliac În măsura în care această percepție necesită atenția "mea", discriminare etc , precum și în măsura în care include sentimente de nemulțumire sau satisfacție ("mea") *), în măsura în care conține procese de prima categorie Mirosul florilor de tei, înflorirea lui, vuietul căderii etc , sunt procesele lumii intracorporeale transsubiective În cele din urmă, prezența unui centru, care determină fenomene atât de diverse precum culorile, sunete, mirosuri (substanțialitate), rămânerea acestui centru în afara corpului meu ("proiectându-l" în exterior), conexiuni între diferiți centri substanțiali (între ramuri, frunze, flori), activitatea acestui întreg în procesul căderii (relația cauzală dintre căderea și ruperea unui tufiș) și, în general, tot ceea ce este recunoscut ca transsubiectiv și care nu poate fi considerat ca un proces în corpul meu, este un element al lumii exterioare, adică intră în compoziția obiectului cum există el însuși, în afara eului meu și a corpului meu Întrucât cunoaşterea transcendentă este imposibilă, este imposibil să nu admitem că percepţiile care mărturisesc existenţa unei lumi exterioare conţin elemente ale acestei lumi Cu toate acestea, se poate observa că toate aceste elemente aparțin celei de-a doua categorii, adică la numărul de experiențe interioare ale corpului Cu alte cuvinte, poate că vor fi de acord cu noi că am capacitatea de a percepe lumea exterioară, dar numai pe cea mai apropiată de mine, și anume lumea care este alcătuită din procese intracorporale O astfel de concesiune parțială ar fi în întregime în acord cu spiritul psihofiziologiei moderne, precum și cu conservatorismul general al științei, care o încurajează să facă concesii, dar *) Despre sentimentul plăcerii "mei" și "date mie", vezi op "Învățături de bază ale psihologiei din punctul de vedere al voluntarismului", cap VII Biblioteca "Runivers" n Eu despre CKI th la ochii tăi, doar pas cu pas cedând vechilor poziții Cu toate acestea, în cazul de față, o concesie parțială ar fi un semn de încăpățânare și lipsă de principiu, ducând doar la o grămadă de contradicții și inconsecvențe În principiu, cea mai mare concesie este făcută atunci când se recunoaște că eu-ul are capacitatea de a fi la fel de direct conștient de lumea nu-eu ca și de el însuși Odată admis acest lucru, întrebarea dacă această lume care nu este sinele este în afara corpului sau în interiorul corpului este deja de importanță secundară, iar decizia dacă să atribuie vreun element de percepție, zonei corpului sau dincolo de limitele sale, ar trebui să provină nu din epistemologie, ci din psihofiziologie și ontologie Dacă, investigând unele elemente de percepție, de exemplu prezența în afara corpului a unui obiect ("proiectându-l* în exterior), substanțialitatea, conexiunile cauzale (adică, conexiunile de acțiune date în percepție), etc este imposibil să vedem dependența lor de stările corpului, aceasta ar fi lipsit de sens să le includem în grupul de experiențe intra-corporale: la urma urmei, prin cuvântul intracorporeal se poate înțelege doar legătura

experienței cu unele părți ale acelui obiect spațial - "material", care se numește corp Dacă ar fi găsite nervi sau părți ale creierului, a căror stimulare ar fi necesară pentru recunoașterea unității părților obiectului sau a activității sale obiective ("date mie"), atunci am fi de acord că aceste elemente ale percepția sunt experiențe, la fel de intra-corporale, precum mirosul sau gustul Până când fiziologia nu va dovedi acest lucru, până atunci adversarii noștri nu au argumente care să ne infirme Folosind acest argument negativ, avem pentru noi înșine întreaga istorie veche de secole a științei pozitive, care în orice moment a manifestat o tendință spre realism și nu a acceptat niciodată să recunoască subiectivitatea întregului conținut al percepției în ansamblu Potrivit lui Wundt, istoria științei arată că cercetarea pozitivă a fost întotdeauna ghidată inconștient de următoarea regulă Biblioteca "Runivers" JUSTIFICAREA EMPIRISMULUI MISTIC resturi: "Toate obiectele de percepție ar trebui considerate obiecte reale în măsura în care proprietățile lor nu conțin semne, datorită cărora ar trebui considerate ca fiind pur subiective" *) Suscriem pe deplin la această declarație a lui Wundt și credem că nu poate fi altfel : necorporalitatea este determinată de un semn pozitiv, dependența de corp, iar necorporalitatea este determinată de un semn negativ, absența acestei dependențe, prin urmare, orice conținut "dat" al percepției până atunci ar trebui considerat extracorp, până când cineva isi dovedeste dependenta de organism la Experiențele subiective, transsubjective intra-corporale și extracorporale sunt extrem de strâns legate între ele în fiecare percepție, prin urmare, după ce am observat dependența oricărei părți a percepției de corp, avem tendința de a lua restul aceleiași percepții ca și intra-corporale Nu avem dreptul la asta: pentru fiecare element de percepție, sursa corporală a originii sale trebuie să fie special găsită pentru a avea motive să-l accepte ca intra-corporeală Într-un obiect vizual, prezența în afara corpului ("proiecție" spre exterior), substanțialitatea și activitatea lui sunt date împreună cu florile, se găsește sursa corporală de culori, dar nu rezultă deloc că sursa corporală a celuilalt se găsesc și elemente enumerate ale percepției Percepțiile despre spațiu, timp și mișcare, desigur, sunt mai strâns dependente de corpul subiectului cunoaștere, dar nu se poate spune despre ele că sunt în întregime corporale: sunt complexe, și se poate foarte bine ca o parte a acestora să depindă de stările corporale ale subiectului care cunoaște (de exemplu, evaluarea spațială a mărimii l) Wundt, Ueber naiven und kritischen Realismus, Philos Studien XII, p Este necesar doar să remarcăm că prin cuvintele "real" și "subiectiv" înțelegem aici, nu tocmai conform lui Wundt, experiențe "în afara corpului" și "în interiorul corpului" Biblioteca "Runivers" n l o s s k y depinde de activitatea mușchilor ochiului), în timp ce altele și, în plus, cele mai importante (de exemplu, conexiunile și schimbările de interacțiune, constând în spațiu, timp și mișcare), aparțin lumii exterioare, ca este în sine Nu degeaba știința apreciază atât de mult aceste aspecte ale percepției, încât în timpul nostru se concentrează aproape exclusiv pe studiul mișcărilor și al relațiilor spațio-temporale În cele din urmă, se poate merge și mai departe și presupune că chiar și culorile și sunetele, senzațiile în general, s-ar putea să nu fie complet interior; anumite forme de percepții anormale la isterici și clarvăzători conduc la această presupunere Totuși, repetăm, o distincție detaliată între intracorporeal și extracorporeal trebuie să fie dată de studii experimentale de psihofiziologie în legătură cu ontologia Argumente aspre, rezolvând imediat toate întrebările în favoarea

intracorporealității tuturor experiențelor, de exemplu referindu-se la faptul că închiderea ochilor, astuparea urechilor și anesteziarea pielii îndepărtează toate obiectele din afara corpului din conștiință nu pot rezolva probleme atât de importante și complexe În primul rând, în aceste condiții, obiectul nu dispare în întregime din conștiință: prezența a ceva în afara corpului rămâne ca înainte; în al doilea rând, trebuie să ținem cont de faptul că obiectul, cu această izolare față de corpul subiectului cunoaștere, este mai puțin interesant, nu atrage atenția asupra lui însuși și conține prea puține dintre fortărețele obișnuite pentru activitatea de comparație și distincție, iar acest lucru este deja suficient pentru ca obiectul, chiar fiind dat în conștiință, a încetat să mai fie cognoscibil IV Dezavantajele învățăturilor despre sine ca individualitate spirituală și corporală Majoritatea elementelor diferențiate ale percepției aparțin într-adevăr numărului de procese intracorpoare (culori, sunete etc); aceasta înseamnă că, percepând un obiect, distingem în el predominant Biblioteca "Runivers" JUSTIFICAREA EMPIRISMULUI MISTIC dar nu propriile sale proprietăți, ci efectul său asupra corpului nostru, astfel încât obiectul este de fapt cunoscut în primul rând în mod mediat, prin semnale care îl înlocuiesc (prin senzații) Conform învățăturii noastre, aceste semnale aparțin și ele lumii non-sinelui (se dezvoltă în corpul subiectului cunoaștere), cu toate acestea, cunoașterea care se formează din ele se distinge printr-un caracter strict personal (în acest sens, l-am putea numi și subiectiv, dar acest lucru ar fi inexact) și chiar și pentru același individ, nu este de încredere: de îndată ce corpul lui se schimbă, se schimbă și această cunoaștere indirectă (de exemplu, intensitatea culorilor aceluiași obiect) sub aceeași iluminare variază în funcție de faptul că obiectul este perceput de un ochi adaptat întunericului sau la o anumită iluminare) Cele mai simple forme de cunoaștere practică lumească sunt alcătuite în principal din aceste materiale; o gospodină cu experiență va recunoaște după culoarea și mirosul cărnii calitatea ei proastă, adică nu despre proprietățile sale chimice, ci despre faptul că se va dovedi a fi lipsit de gust și poate deranja digestia (în acest caz, din nou, nu se referă la procese fiziologice, ci la senzații organice); un țăran bătrân, simțind o durere în oase, prezice vreme rea pentru mâine, adică cer înnorat și ploaie; mirosul de intoxicație ne face să părăsim încăperea pentru a evita durerile de cap etc Pe măsură ce experiența crește, devine din ce în ce mai evident că culorile, mirosurile, gusturile, senzațiile organice nu pot fi surse de încredere de cunoaștere, deoarece ele caracterizează mai degrabă spiritualitatea și corporală organizarea subiectului cunoscător decât obiectul însuși; prin urmare, o astfel de cunoaștere se numește subiectivă, dar împreună cu aceasta, dintr-un număr imens de experimente, se precipită un set de semne de încredere, percepute de toți subiecții în mod egal și, aparent, nedepinzând de organizarea subiectului cunoscător; din Întrebări de filosofie, carte - Biblioteca "Runivers" n Sunt despre GKI și sunt cunoștințe de fizică, chimist Fiziolog, care este considerat obiectiv Astfel, apare următoarea distincție de concepte: prin subiectiv înțelegem nu numai subiectivul în sensul nostru al cuvântului, ci și transsubiectivul intracorporeal: un astfel de conglomerat de experiențe îl vom numi individul spiritual-corporeal din tărâm, iar prin obiectiv ne referim doar la transsubiectivul extracorporeal Tendința extrem de răspândită de a construi conceptul de sine în acest fel este ușor de explicat: toate nevoile primitive ale omului necesită izolarea sinelui împreună cu corpul, adică a întregii individualități spiritual-corporale, din

lumea ne-eului din afara corpului *) Și știința pozitivă se supune acestei nevoi practice, așa cum este evident din faptul că raportează tot ceea ce nu aparține obiectului studiat însuși la partea subiectivă a percepției În sfârșit, filosofia urmează aceeași cale: ca să nu mai vorbim de empiristi și raționaliști, care extind și mai mult conceptul de sine, incluzând în el literalmente toate experiențele, atât individuale, cât și transsubiective extracorporale, chiar și acei filozofi din secolul al XIX-lea care susțin că nu întreaga totalitate a experiențelor aparține eului individual și că un singur ansamblu de experiență numai treptat, pe baza observării diferențelor dintre diferitele sale laturi, se diferențiază în mintea ființei care cunoaște într-un subiect și un obiect, nu excludeți experiențele intracorporale din sfera sinelui și desemnați întreaga individualitate spirituală și corporală cu termenul I): precum învățăturile lui Mach, Spencer), critici empiric, susținători ai filozofiei imanente *) Vezi și Op Lipps "Conștiința de sine" cap VTI "Subiectivitate specifică senzaţiilor corporale*) Rețineți, pentru a evita neînțelegerile, că corpul, ca obiect vizual, tangibil etc , se referă la sfera lumii nu-Eu, ci dependentă de corp, colorată de un simț al obiectivității experienței , de exemplu sentimentele de foame sunt incluse în sfera sinelui) În capitolul "Începuturile doctrinei percepției mistice în filosofia secolului al XIX-lea" se va explica de ce Spencer este inclus printre acești filozofi Nu afirmăm deloc, desigur, că acești filozofi, prin stabilirea unui astfel de concept al eu, se înșelează deja Elementele lumii sunt atât de împletite, relația dintre ele este atât de complexă încât distincția dintre sine, corp și lumea exterioară trebuie să se dezvolte treptat, bazându-se pe cele mai diverse trăsături În același timp, oricine are dreptul să stabilească orice fel de distincții și să le numească prin termenii I, not-I etc , atâta timp cât aceste distincții corespund Datelor Faptice Prin urmare, dacă cineva susține că va numi cuvântul I totalitatea a ceea ce numim intracorporeal subiectiv și transsubiectiv, atunci încă nu vedem nicio eroare în aceasta Insistăm doar că o astfel de împărțire conține unele deficiențe și este ușor înclinată spre eroare Despre aceste neajunsuri vom vorbi mai târziu, iar acum, în primul rând, ne vom apăra de eventuale obiecții Distincția noastră între eu și non-sine se bazează pe un semn calitativ, direct conștient, pe experiența de "a-mi aparține" și de a fi dat mie, între timp, s-a dovedit că învățăturile despre sine, răspândite în știință și filozofie , nu acordați o importanță decisivă acestui semn, deoarece ele contribuie la Sfera sinelui este multe lucruri care sunt clar colorate de sentimentul de "dăruire"; aceasta nu înseamnă că criteriul nostru nu indică deloc diferențe profunde între experiențe și prin urmare, nu poate sta la baza conceptelor de eu și nu-eu? Ca răspuns la aceasta, observăm că știința nu aplică niciodată exact criteriile cele mai profunde cazului în același timp, cu consistența care este posibilă numai într-o cunoaștere complet dezvoltată; le folosește în mod inconștient, combinându-le cu diverse criterii derivate secundare în așa fel încât să se obțină distincții care să corespundă în primul rând primelor nevoi ale existenței Dacă c în ceea ce privește aceste nevoi, este mai util să includă experiențe transsubiective in-corp în Sfera I decât în Sfera * n Sunt despre CKI și nu-eu, atunci nu este greu de făcut, pentru că unele semne derivate fac ca clasa acestor experiențe să fie mai legată de Sfera experiențelor subiective decât de sfera experiențelor transsubiective extracorporale În primul rând, dependența reciprocă dintre viața ego-ului și viața

corpului este mult mai mare decât între viața ego-ului și lumea exterioară În al doilea rând, în legătură cu aceasta, toate experiențele intra-corporale, cu excepția senzațiilor organelor simțurilor superioare, sunt împletite cu experiențele subiective într-un aglomerat deosebit de apropiat, nediferențiat, care este mai greu de analizat decât împletirea elementelor subiective și subiective experiențele transsubiective din afara corpului ij: a distinge între "meu" și "elementele care mi se oferă în emoțiile de furie, frică sau chiar într-o dorință lăcomă de a satisface foamea sunt mult mai dificile decât în percepția zborul unei păsări, în aceeași măsură ca și experiențele subiective: migrena, oboseala musculară, foamea sunt percepute intens și distinct doar de sinele în al cărui corp se dezvoltă aceste experiențe și luate la început ca proprietăți ale obiectelor din afara corpului, mai târziu se dovedesc a nu le aparține și, în același timp, încrederea în transsubiectivitatea lor în orice sens se clătește în cele din urmă Aceste semne derivate sunt destul de suficiente pentru a provoca în știință și filozofie o tendință de a atașa experiențe intracorporale la Sfera vieții I, totuși, observăm, pentru a adăuga - aceasta înseamnă că distincția dintre eu și nu-eu ar fi trebuit să se întâmple deja mai devreme baza unora mai profunde, deși chiar un semn incontestabil de călăuzire al cunoașterii, care determină în mod esențial caracterul tipic al eu și al nu-eu (sentimente de "a-mi aparține" și "dat mie"), ci decizia în care JUSTIFICAREA EMPIRISMULUI MISTIC Õ Sunt incluse experiențele intra-corporale, există deja un act secundar, care nu este ghidat de criteriul principal tipic și deci, poate, forțând realitatea, adică forțându-ne să separăm similarul și să combinăm diferit Și, de fapt, când spunem că căldura, mirosul și gustul sunt subiective, adică aparțin lumii ego-ului, doar ne convingem de acest lucru, încercăm, sub influența unor teorii complexe, să atașăm forțat aceste experiențe de ceea ce este profund diferite de ele , tocmai de dorințele, sentimentele, activitățile noastre, care sunt colorate de sentimentul de "a-mi aparține" și fără nicio ezitare, sunt întotdeauna și inconfundabil determinate de noi ca stări ale sinelui nostru Violența împotriva conștiinței imediate, desfășurată de dragul teoriilor, nu reușește niciodată: chiar și după alăturarea lor cu lumea subiectivă, experiențele intra-corporale sunt încă resimțite ca nu eu (culori, mirosuri etc) Înseși eforturile susținătorilor idealismului subiectiv de a demonstra că miroase, gustă etc experiențele corporale par să aparțină doar lumii transsubiective, iar eșecul practic al acestor eforturi arată că avem un simț puternic, imediat și, prin urmare, ineradicabil al subiectivității și transsubiectivității Filosofii, care desemnează întreaga individualitate spiritual-corporală prin termenul I, ignoră aceste sentimente; incluzând experiențele intra-corporale transsubiective în sine, ei nu mai pot distinge sinele de non-sine, bazându-se pe criterii imediate și sunt forțați să-și concentreze atenția exclusiv asupra trăsăturilor derivate; acesta este principalul neajuns al teoriei lor, nu întâmplător și ușor de eliminat, dar aproape inevitabil pentru acesta Există o mulțime de motive pentru aceasta, dar nu ne vom ocupa de această problemă, mai ales din punct de vedere istoric, vom sublinia doar unul dintre ele: semnele derivate se diferențiază în general în conștiință mai ușor decât stări atât de monotone precum sentimentul de "apartenere mie" sau "dat mie" Dar semnele derivate disting în principal nucleul intracorporal de sfera experiențelor extracorporale Prin urmare, teoriile, care denotă întreaga individualitate spiritual-

corporală prin termenul I, își concentrează involuntar atenția aproape exclusiv pe acea latură a conștiinței individuale, care este compusă din experiențele interioare din pădure, și din aceasta apar deja erori în adevăratul sens al cuvântului Să le evidențiem printr-un exemplu, luând în considerare învățătura lui Mach din această parte Potrivit lui Mach, întreaga lume este formată din elemente care se împart în trei grupuri - corpul, sinele și lumea exterioară Toate aceste elemente sunt în esență omogene, diferențele nu stau în sine, ci în relația lor între ele sau, mai degrabă, cu acel complex de experiențe care se numește corp: întrucât elementele sunt legate între ele și nu sunt legate de corpul, ele constituie lumea exterioară; întrucât elementele sunt legate de trup, ele constituie sinele De fapt, toate elementele incluse în sfera conștiinței individuale sunt conectate între ele și, prin urmare, diferențele indicate între elemente sunt de asemenea relative: același element, de exemplu culoarea, din moment ce este considerată dependentă de alte elemente care nu constituie corpul uman, aparține lumii non-sinelui și, întrucât este considerată din partea dependenței sale de corpul uman, intră în Sfera de sine "Pentru o persoană dezvoltată spiritual", spune Mach, "și liberă de gânduri preconcepute, acele elemente pe care le-am desemnat anterior ca A, B, C,) par să existe una lângă alta în spațiu și Complexele de culori, sunete etc , care se numesc de obicei corpuri, vom cere claritate A, B, C : complexul numit corpul nostru și făcând parte din primele complexe, îl vom desemna cu literele K, L, M , și complexul de dorințe, amintiri etc , pot fi reprezentate sub forma α, γ Max Eseuri de știință populară Emisiune I "Etudii de teoria cunoașterii", traducere de Engelmeier, pp nr Biblioteca "Runivers" JUSTIFICAREA EMPIRISMULUI MISTIC în afara celor pe care le-am notat cu K, L M și par a fi direct existente și neexistând prin nici un proiect, sau deducere logică sau construcție, deoarece un astfel de proces, chiar dacă ar fi existat, probabil ar fi eludat conștiinței Astfel, vede în jurul corpului său K, L, M , lumea exterioară A, B, C Lumea exterioară i se pare așadar independentă de "eu", deoarece își îndreaptă toată atenția către conexiuni puternice între A, B , C, și nu acordă atenție legăturii lor cu grupul JK, L, M , care se schimbă puțin și, prin urmare, este greu de observat În ceea ce privește "Eul", acesta se formează atunci când atenția se oprește la proprietățile speciale ale grupului K, L, M în ansamblu, - grupul cu care sunt cel mai strâns legate: durere și plăcere, sentimente, dorințe, etc " 'y Așadar, Mach ignoră diferența dintre experiențele subiective în sensul exact al cuvântului și cele transsubiective intra-corporale: în opinia sa, întreaga sferă a individualității spirituale depinde de starea corpului în același sens cu foamea sau setea, între timp , cât de cel puțin nedovedit, deci noțiunea noastră de sine și non-sine, care nu se bazează pe ipoteze atât de riscante, nu prejudecă întrebările neexplorate și se bazează exclusiv pe datele Factuale ale conștiinței, merită preferință din punctul de vedere al empirism Mai mult, dorind să explice cum apare distincția dintre ego și nu-eu, teoria lui Mach dă în schimb un răspuns la o altă întrebare, și anume, arată doar cum apar distincțiile dintre necorporal și extracorporeal Este mult mai dificil să stabilim cu precizie această distincție decât este, să distingem partea centrală a individualității spiritual-corporale ("experiențele mele") de lumea extracorpară și, prin urmare, conform teoriei lui Mach, se întoarce a descoperi că eu diferă de nu-eu este dificil *) Ibid , p Biblioteca "Runivers" N"l o s o k y semne perceptibile, sesizabile doar pentru o persoană foarte educată și foarte atentă, așa devine pare de neînțeles modul în care fiecare

ființă umană deja din copilărie deosebește eu de nu-eu Cel mai curios este că dacă această teorie ar fi adevărată, atunci partea cea mai centrală a conștiinței individuale (atenție, dorință etc), acele experiențe care sunt resimțite imediat fără ezitare de toată lumea, ca mine, astfel încât nimeni nici măcar să nu gândească despre asta unde ar fi trebuit atribuite, ar fi trebuit să provoace cele mai multe îndoieli și ar fi fost cel mai ușor confundate cu lumea obiectivă din afara corpului Pe de altă parte, tocmai acele experiențe, a căror sursă corporală este cel mai ușor de găsit chiar și fără ajutorul științei, de exemplu mirosurile, gusturile etc , se încăpățânează să se raporteze de către conștiința umană la lumea non-sului, în timp ce, conform teoriei lui Mach, ele trebuie în primul rând introduse în societatea sinelui Având în vedere această învățătură a lui Mach, prof Lopatin în articolul său: "Perspectivă științifică și filozofie" x) notează următoarele: "Oamenii știau ceea ce simt mult mai devreme decât au ghicit existența unui sistem nervos în sine Dimpotrivă, este destul de evident că atribuirea mentală a tot ceea ce sistemul nervos nu intră deloc, ca parte, în senzația noastră directă, din simplul motiv că sistemul nostru nervos în structura sa anatomică și fiziologică, despre care învață știința, nu este niciodată obiectul percepției directe; și într-adevăr, atribuirea logică a oricărui ceva dat unul altuia și o senzație directă, inconștientă a ceva, sunt în mod clar Fapte psihice diferite Nu pot exista astfel de deficiențe în conceptul nostru despre sine, pentru că l-am construit, bazându-ne tocmai pe trăsătura care se deschide atunci când ne gândim la partea centrală a conștiinței individuale Într-un cuvânt eu noi "Încercare Phil" , p Biblioteca "Runivers" JUSTIFICAREA EMPIRISMULUI MISTIC numim doar ceea ce se simte așa cum sunt eu, la fel cum cu cuvântul "verde" numim doar ceea ce se simte ca verde La prima vedere pare că o astfel de soluție a problemei este prea simplă și că dacă am avea dreptate nu ar exista nicio evoluție a conceptului de eu, ci doar așa pare În primul rând, cele mai simple conștiințe date sunt diferențiate și identificate cu dificultate și, în al doilea rând, elementele sinelui sunt atât de împletite cu elementele non-sinelui încât este necesară o analiză rafinată a cunoștințelor științifice dezvoltate pentru a le separa în mod consecvent și prin urmare, cea mai simplă soluție la întrebarea cum se întâmplă întotdeauna, nu poate fi prima care apare pe scenă Înainte de a părăsi această întrebare, considerăm că este util să luăm în considerare un studiu experimental interesant al Prof Külpe "Despre subiectivizarea și obiectivarea impresiilor senzoriale" Constatăm că această lucrare, poate împotriva voinței autorului, vorbește în favoarea noastră, arată că semnele care disting experiențele transsubiective în interiorul corpului de experiențele extracorporale nu pot sta la baza distincției inițiale dintre sine și nu -de sine Külpe și-a propus să determine ce proprietăți ale senzoriale, și anume impresiile vizuale și tactile, ne determină într-un caz să le obiectivăm, iar în altul să le subiectivăm În același timp, el a fost de acord cu subiectul de testare să numească "obiective toate acele impresii din limitele sferei studiate, care pot sau ar trebui să fie reduse sau atribuite iritației externe vizuale sau tactile și subiective toate celelalte impresii în interiorul limitelor din aceeași sferă" x) Conform terminologiei noastre, aceasta înseamnă că el a înțeles prin cuvântul subiect întreaga individualitate spirituală și corporală și am numi însăși lucrarea sa un studiu "Despre atribuirea impresiilor senzuale iritațiilor corporale și extracorporale") Külpe, Ueber die Objectivirung und Subjectivirung von Sinneseindrücken Philos

Studien, XIX, p Biblioteca "Runivers" n Sunt despre CKI și a apărut pentru scurt timp un pătrat de lumină (un fascicul de raze luminoase trecute prin diafragmă) I la de secunde); în diferite experimente, doar intensitatea și durata iluminării s-au schimbat, dar locul, forma și culoarea punctului de lumină au rămas neschimbate; Subiecții supuși testului nu știau acest lucru și, prin urmare, se puteau aștepta, și într-adevăr se așteptau, la toate cele cinci tipuri de schimbări enumerate S-a dovedit că subiecții testului au fost ghidați, printre altele, de următoarele motive atunci când "obiectivează" și "subiectează" impresia vizuală: Motive: obiectivare: I Calitate (gri) și etc a) Durată lungă ness b) Durată mai scurtă c) Imuabilitate mare etc Urmă vizuală consistentă etc a) Dispariție la închidere vanii ochi b) Imobilitatea la mișcarea ochilor subiectivare: I a) Impresiile subiective par mai transparente, plasate sau cețoase b) Incertitudine mare de culoare etc a) Durată lungă c) Variabilitate mare etc Absența de urme vizuale consistente etc a) Economisire la închidere fara ochi b) Mișcarea împreună cu mișcările oculare c) Dispariție prin clipire *) *) Ibid , p Biblioteca Runiverse JUSTIFICAREA EMPIRISMULUI MISTIC Unele dintre aceste motive au avut o semnificație pur individuală (de exemplu, urme vizuale succesive), niciunul dintre ele nu sa dovedit a fi universal, adică niciunul dintre aceste criterii nu a fost aplicabil tuturor subiecților testați; niciunul dintre ele nu era complet de încredere: unele semne (de exemplu, o durată mai lungă sau mai scurtă a impresiei) pentru unii erau motivul subiectivării, pentru alții motivul obiectivării Trebuie doar să aruncăm o privire mai atentă asupra acestor motive pentru a recunoaște că delimitarea părții centrale a conștiinței individuale de restul lumii nu se bazează pe astfel de trăsături aleatorii, derivate Cel care folosește aceste atribute se bazează pe ele doar pentru a atașa unele dintre experiențe de reprezentarea deja existentă a subiectului și a lumii transsubiective care a apărut într-un mod diferit Külpe trebuie să fie și el de acord cu acest lucru El spune că astfel de motive precum închiderea și deschiderea ochilor dezvăluie natura interioară a procesului de obiectivare și subiectivare: "atunci când se folosesc astfel de criterii, obiectivarea și subiectivarea nu sunt altceva decât stabilirea dependenței de un obiect sau subiect"*) "-subiectivizarea" este atașamentul față de subiect a ceva relativ departe de acesta, astfel că, poate, aceasta nu este o extindere, cu ajutorul reflecției științifice, a originalului "concept naiv și îngust de subiectivitate" *), ci o denaturare a fundamentelor primare ale acestui concept, care nu a fost încă purificat din ingrediente străine) Külpe este atât de atent la toate sferele de experiență încât nu pierde din vedere acest lucru primar) Ibid , p) Ibid , p) Vezi despre "sinele primordial" dat în "sinele simțitor" și despre "diferitele centuri exterioare ale sinelui" situate în jurul centrului original, lucrarea lui Lipps "Conștiința de Sine" Biblioteca "Runivers" n Eu despre CKI th înțelegerea subiectului, deși îl numește "naiv îngust": el spune: "subiectivizarea se limitează inițial la activitățile pozitive ale sinelui, la toate acele procese la care eul participă activ și are conștiința spontaneității sale, adică, zona proceselor complexe de sentiment și dorințe, stări și pasiuni, intenții și decizii, acte de alegere și acțiune aparțin compoziției naturale a fenomenelor subiective asistența ei Suntem pe deplin de acord cu această descriere a delimitării inițiale a rațiunii subiectului d'être, deşi păcătuieşte şi că complică exagerat criteriul subiectivităţii şi transsubiectivităţii, pentru a arăta că fiecare experienţă "mea" este

într-adevăr act "meu", realizat pe baza aspiraţiilor "mei" şi tot ceea ce "mi se dă mie" "se desfăşoară pe lângă activitatea mea, însă, distincția dintre eu și nu-eu nu se bazează deloc pe o evaluare a acestor relații, a acestor legături între fenomene, se bazează pe un criteriu specific mult mai simplu, pe sentimente de subiectivitate și transsubiectivitatea V Principalele caracteristici ale empirismului mistic Direcția filozofică, fundamentată de noi, poate fi numită mistică Această denumire este justificată în primul rând de următoarele considerații Misticismul filozofic, care până acum a avut de obicei o colorare religioasă, se caracterizează întotdeauna prin învățătura că Dumnezeu și conștiința umană nu sunt despărțite una de cealaltă printr-un abis de nepătruns, care este posibil pentru cel puțin un minut *) Külpe, p p Biblioteca "Runivers" JUSTIFICAREA EMPIRISMULUI MISTIC o contopire completă a ființei umane cu Dumnezeu, momente de extaz, când o persoană îl simte și îl experimentează pe Dumnezeu la fel de direct ca și propriul sine Teoria noastră a cunoașterii conține o idee legată de această doctrină, și anume afirmația că lumea nu-eu (întreaga lume a nu-eu, inclusiv Dumnezeu, dacă El există) este cunoscută la fel de direct ^/ dar ca și lumea eu a m Din aceasta se trag numeroase concluzii, printre care, apropo, există și alte învățături care sunt caracteristice exclusiv diferitelor forme de misticism, dar despre ele vom vorbi mult mai târziu și apoi uneori în treacăt, întrucât unele aparțin domeniului a ontologiei, și nu teoria cunoașterii La sfarsitul secolului al XIX-lea au aparut destul de multe filosofii care afirmau aceeasi imediatate a cunoasterii despre sine si despre non-sine, dar nu pot fi numite mistice, deoarece ontologia lor difera net de ontologia misticilor: recunosc ca fiind reale doar acea lume slabă care este permisă de pozitivismul kantian și este alcătuită din senzații, Formă spațio-temporală și sinteze categorice, între timp, când vorbim de lumea direct cognoscibilă, ne referim la lumea vie cu toată plinătatea inepuizabilă a puterii sale creatoare, lumea profund resimțită de poeți în contemplația estetică și foarte puțin altceva recunoscut de știință Conform acestei teorii, cunoașterea nu este niciodată transcendentă, dar nu rezultă deloc că se limitează la viața subiectului cunoscător: ceea ce este imanent în raport cu procesul cunoașterii poate fi transcendent în raport cu sine Ce este această transcendență, va fi discutat mai detaliat într-unul din capitolele ulterioare Tendința filosofică pe care o justificăm este empirismul x) Are dreptul la acest nume prin următoarele) Dacă admitem că tendințele filozofice nu își pot da astfel de nume, atunci putem desemna sistemul nostru de vederi prin termenul intuiționism Biblioteca "Runivers" n l o s s k y motiv La baza oricărui empirism stă ideea că obiectele sunt accesibile cunoașterii numai în măsura în care sunt experimentate, experimentate de subiectul care cunoaște Doar ceea ce este găsit este apreciat de empirişti ca material al cunoaşterii Subiectul cunoaștere nu poate de unul singur, folosind forțele minții sale, proprietățile înnăscute ale sufletului, să creeze cunoștințe despre un obiect exterior, el trebuie să primească materialul cunoașterii de la obiectul însuși, deși, desigur, acest material suferă chiar și mai mult sau mai puţin prelucrare pentru a deveni cunoaştere Adevărat, empirismul individualist (adică empirismul bazat pe premisa că eul este separat de non-sine) este mulțumit de cerința ca cunoașterea să fie alcătuită din efectele obiectului asupra subiectului Dar, în ciuda acestui fapt, el nu se abate de la poziția metodologică principală a empirismului Acest lucru este evident din faptul că a ajuns la scepticism prin următoarele considerații: lumea exterioară este revelată în experiență prin

acțiunile sale asupra subiectului cunoaștere, ceea ce înseamnă că subiectul nu experimentează lumea exterioară, ci impresiile sale despre aceasta, ceea ce înseamnă că cunoștințe despre exterior nu există astăzi lume, ci există doar cunoștințe despre idei, despre impresii Empirismul mistic se deosebește de empirismul individualist prin aceea că consideră experiența cu privire la lumea exterioară ca un test, o experiență a prezenței lumii exterioare în sine și nu numai a efectelor acesteia asupra eului , prin urmare, recunoaște gama de experiența ca fiind mai amplă decât este obișnuit să se gândească, sau mai degrabă, el recunoaște în mod constant experiența ceea ce anterior nu era considerat în mod inconsecvent experiență Această diferență ar trebui subliniată și mai detaliat Teoriile cunoașterii, care consideră experiența ca rezultat al acțiunii lumii exterioare asupra sinelui, afirmă că experiența în relație cu lumea exterioară nu poate fi decât sensibilă și că în această experiență conexiunile, relațiile dintre lucruri nu sunt date Nu este greu de ghicit de ce au ajuns la această idee Să presupunem că unele x și y, conectate printr-o conexiune reală deosebit de strânsă, de exemplu legătură de acţiune, substanţială Biblioteca "Runivers" JUSTIFICAREA empirismului MISTIC trăsăturile etc , sunt cunoscute numai prin acțiunile lor asupra sinelui (împreună cu corpul): x și y, ciocnindu-se de sinele (cu corpul său), vor provoca în el senzații a și b, adică stările senzoriale, iar legătura dintre x și y, tocmai pentru că merge de la X la y, nu afectează eul cunoscător, nu lasă nicio urmă în el și, chiar dacă ar fi, ar fi doar o nouă senzație, dar nu la toate nu o legătură, deloc relații, care aparțin întotdeauna Sferei insensibilului (relațiile chiar și între elementele sensibile includ, în primul rând, aceste elemente și, în al doilea rând, îmbrățișarea, unificarea lor și nici un singur fiziolog nu a găsit încă organe sentimente care provoacă această apucare) Supus presiunii presupozițiilor sale, empirismul individualist este forțat să afirme că relațiile sunt create în subiectul cunoscător însuși și, prin urmare, nu au valoare cognitivă obiectivă; el trebuie să recunoască drept subiectiv ceea ce este viu simțit ca primit din exterior și chiar contrar principiilor oricărui empirism, el este forțat să construiască date simple ale experienței, să le derive din ceva care, conform experienței, nu este deloc ca ei Datorită direcției mistice, empirismul este eliberat de nevoia de a construi întreaga lume inepuizabil de bogată din câteva elemente ale experienței senzoriale care sunt sărace în conținut Dacă lumea nu-eu este experimentată în experiență nu numai prin! acţiunea sa asupra subiectului, dar şi în sine, în propria sa esenţă interioară, aceasta înseamnă că experienţa E' include şi elemente non-senzoriale, iar conexiunile dintre lucruri sunt date în experienţă Contradicția dintre cunoașterea insensibilă și cea experiențială se dovedește a fi o prejudecată: suprasensibilul nu este supremul De aici diferența fundamentală dintre empirismul individualist și cel mistic în doctrina metodelor de investigare a legilor fenomenelor Potrivit susținătorilor empirismului individualist, legea poate fi stabilită Biblioteca "Runivers" n Eu despre CKI th apare numai prin observarea repetată a fenomenelor, întrucât legăturile dintre fenomene nu sunt date în experiență Rezultă că legătura dintre fenomene, neresimțită într-o percepție separată, se creează cumva în mintea observatorului din cauza repetărilor de observație Aici se află contradicții ascunse care sunt fatale unor astfel de doctrine ale inducției precum, de exemplu, teoria lui Mill Empirismul mistic nu neagă deloc importanța repetărilor metodice ale observației, ci interpretează rolul lor diferit: nu atribuie puterea creatoare

repetițiilor, deoarece presupune că în fiecare percepție separată legăturile de cauzalitate, substanțialitate etc dat Poate părea că luăm prea multe de la sine înțeles, astfel încât, dacă avem dreptate, cunoașterea nu merită aproape nicio muncă, iar toate secretele lumii ar trebui deja dezvăluite până în ultimele ei adâncimi Această îndoială va fi eliminată în capitolul "despre procesul de comparație, obiectele de cunoaștere și produsele sale"; acolo vom arăta că, chiar și în aceste condiții, cunoașterea rămâne o chestiune de mare muncă A recunoaște) dăruirea imediată a lumii exterioare, împreună cu toate conexiunile pe care ea le conține, înseamnă doar a introduce o condiție, fără de care cunoașterea lumii exterioare ar fi complet ^ 'imposibilă Teoriile cunoașterii, de exemplu Critica lui Kant, care nu permite darea lumii exterioare în procesele de cunoaștere, este forțată să o construiască ca obiect de cunoaștere Prin urmare, ele fie predetermină, fie chiar rezolvă în mod direct foarte multe întrebări de ontologie De aici a apărut prejudecata conform căreia filosofia, începând investigațiile sale cu teoria cunoașterii, trebuie să ajungă inevitabil la idealism, sau chiar la solipsism Nu găsim nimic de acest fel în empirismul mistic; teoria sa a cunoașterii, așa cum ar trebui să fie, studiază doar procesele cunoașterii; componente ale acestui proces complex Mai multe despre aceasta vor fi spuse într-unul din capitolele de mai târziu Biblioteca "Runivers" JUSTIFICAREA EMPIRISMULUI MISTIC ei înșiși în cele mai multe cazuri nu sunt cunoaștere și chiar poate că unii dintre ei nu sunt conștiință Problema proprietăților lor rămâne deschisă, iar soluția ei este lăsată pe seama ontologiei, precum și a științelor speciale Asemenea elemente ale lumii precum spațiul și timpul sunt, în esență, supuse studiului ontologiei; epistemologia ar trebui să se ocupe de ele doar în măsura necesară pentru a rezolva problema cunoașterii, transcendentă în raport cu eul cunoaștere, și a cunoașterii legilor fenomenelor și chiar și atunci în principal cu scopul de a combate opiniile înrădăcinate în acele epistemologii care sunt angajate nu atât de mult în propriile lor de fapt, câte întrebări ontologice Prevalența unor astfel de epistemologii și necesitatea de a lua în considerare ele ne-a condus la o denaturare semnificativă a ordinii studiului problemelor Studiul sinelui și al non-sinelui, precum și al lumii transsubiective intra-corporale și extra-corporale, aparține domeniului ontologiei și psihologiei, și deloc epistemologiei Strict vorbind, epistemologia ar trebui doar să studieze prelucrarea obiectelor de cunoaștere și relația obiectelor de cunoaștere cu procesul de cunoaștere, fără a raporta această prelucrare și obiectele sale nici la companie, nici la Sfera non-sinei Prin urmare, în soluționarea problemelor noastre, empirismul ar avea ca rezultat epistemologie, iar caracterul său mistic ar fi dezvăluit clar doar în ontologie Cu toate acestea, obiceiul de a considera procesele de cunoaștere în termeni de sine este încă prea înrădăcinat în epistemologie și, prin urmare, a urma calea indicată mai sus ar însemna a face expunerea neclară Prin urmare, am preferat să ne abatem de la o ordine strict metodică, sperând că cititorul, înțelegând pe deplin esența acestei epistemologii, va face corecții mentale în procesul dezvoltării ei Valoarea oricărei teorii a cunoașterii constă în principal în justificarea și evaluarea științei și în rezolvarea unora dintre problemele fundamentale ale logicii În a doua parte a acestei lucrări, vom trece la aceste întrebări, dar Questions of Philosophy, vol $ Biblioteca "Runivers" n Sunt despre CKI și mai întâi trebuie arătat, luând în considerare faptele istorice, că cursul general al filosofiei este îndreptat în direcția propozițiilor de mai sus Pentru a

face acest lucru, vom lua în considerare premisele criticii, iar apoi, în capitolul "Începuturile doctrinei percepției mistice în filosofia secolului al XIX-lea", vom arăta că principalele direcții ale gândirii filozofice din secolul al XIX-lea conduc treptat la empirismul solid mistic Capitolul patru Condiții preliminare pentru teoria cunoașterii a lui Kant Critica rațiunii pure se bazează pe presupunerea că există cunoaștere care are un caracter universal și necesar: întregul studiu al lui Kant este structurat în așa fel încât să explice posibilitatea unei astfel de cunoștințe Această presupoziție nedovedită a lui E nu este deosebit de periculoasă în sine, dar în teoria cunoașterii a lui Kant devine extrem de dăunătoare pentru că este combinată cu acele premise ale raționaliștilor și empiriştilor, care duc în cele din urmă la scepticismul absolut Kant este conștient de acest pericol și de aceea este obligat să recurgă la construcții extraordinar de artificiale pentru a apăra posibilitatea cunoașterii universale și necesare fără a abandona aceste premise În acest fel, el creează un sistem de filozofie extrem de original, spre deosebire de toate învățăturile anterioare, dar această originalitate se datorează tocmai faptului că subsolul inconștient al său este prea puțin original Vom încerca să deschidem acest subsol acum Chiar la începutul "Introducerii" sale în "Critica rațiunii pure", Kant consideră deja fără îndoială că primul imbold către apariția cunoașterii empirice este acțiunea lucrurilor asupra sufletului subiectului cunoscător "Fara indoiala Consultați Volkelt pentru mai multe despre asta Immanuel liants Erkenntnisstheorie, IV, , p - O Biblioteca "Runivers" JUSTIFICAREA EMPIRISMULUI MISTIC că toate cunoștințele noastre încep cu experiența; căci prin ce altceva este trezită facultatea noastră cognitivă la activitate, dacă nu prin acele obiecte care acționează asupra simțurilor noastre și parțial ele însele evocă reprezentări în noi, parțial stimulează activitatea înțelegerii noastre de a compara aceste reprezentări, de a le combina sau de a le separa și, astfel, de a procesa material grosier al simțurilor? impresie în cunoașterea unui obiect care se numește experiență?" Tabloul acestei interacțiuni este desenat în mintea lui Kant exact în același mod ca și în mintea lui Descartes sau a lui Locke: eu și nu- Eu, sau, mai exact, procesul cognitiv și lucrurile care îl determină, sunt separat de un prieten, după Kant El nu își poate imagina că proprietățile unui lucru independent de subiectul cunoaștere ar putea intra în reprezentările subiectului) intern, care este inerent obiectului în sine"), spune Kant De aici rezultă clar că obiectul cunoașterii poate fi doar ideile noastre, "în întregime în noi,), doar "ideile noastre", cum ar spune Locke Cât despre lucrurile exterioare, "nu știm nimic altceva decât propriul nostru mod de a percepându-le " , care este necesar doar omului, și deloc pentru orice ființă" d>) · Extinderea experienței noastre senzoriale, ne cunoaștem doar pe noi înșine, spune Kant, ca și Descartes "Dacă ne-am putea aduce intuițiile la cel mai înalt grad de claritate, tot nu ne-am apropia mai mult de proprietățile lucrurilor în sine În orice caz, le-am cunoaște perfect doar pe ale noastre) Kant, Kritik der reinen Vernunft, ed a II-a Kerbach, p , vezi și p , , , i, , și altele etc Vezi și Prolegomene, trad Solovyov, p , , ,) Prolegomene ? PAGINA) Kg) Kg) Kg * Biblioteca "Runivers" n Eu despre CKI th mod de contemplare, adică sensibilitatea sa, și chiar și atunci numai în condițiile de spațiu și timp, inerente inițial subiectului; dar ce obiecte în sine ar putea fi, nu am putea ști niciodată nici măcar prin cunoașterea cea mai distinctă a fenomenului lor, care ne este dată doar "x) Chiar și diferențele dintre proprietățile esențiale și cele

accidentale ale fenomenelor nu depind de lucrurile în sine , dar despre "Distingem, desigur, între fenomene", spune Kant, "ceea ce este esențial caracteristic contemplării lor și are semnificație pentru fiecare simț uman în general, de ceea ce le aparține doar întâmplător, întrucât are semnificație nu pentru sensibilitate în general, dar numai pentru o poziţie specială sau o organizare specială a cutare sau acel sentiment" *) Această imagine a relației dintre lucruri și procesul cognitiv în experiența senzorială amintește foarte mult de concepțiile raționaliștilor și empiriştilor despre experienţă Cu toate acestea, ni se poate obiecta că aceste idei nu constituie substratul Criticii Rațiunii Pure, că Kant și-a construit mai întâi teoria sa extrem de originală a cunoașterii și apoi, ca o concluzie din aceasta, a primit aceste idei tradiționale despre relație între cunoaștere și un lucru din experiența senzorială "Având în vedere aspirațiile care există în timpul nostru de a considera sistemul lui Kant ca idealul filosofiei critice, este necesar să luăm în considerare această obiecție Deja la prima vedere pare insuportabil pentru următoarele Predecesorii lui Kant s-au străduit la studiul unei probleme de nerezolvat, cum este posibilă cunoașterea în cazul în care eu și nu-eul sunt izolate unul de celălalt Kant înțelege că această problemă nu poate fi rezolvată prin mijloacele relativ simple ale predecesorilor săi și oferă un răspuns la asta) Kg) Kg, Vezi și p Biblioteca "Runivers" JUSTIFICAREA EMPIRISMULUI MISTIC aceeași întrebare (în formă modificată, pe care o vom discuta mai jos), recurgând la construcții în cel mai înalt grad artificial Însăși artificialitatea lor arată că Kant începe cu noțiunea de dezbinare între cunoaștere și lucruri și nu se termină cu ea O privire mai atentă asupra Criticii Rațiunii Pure confirmă clar această presupunere Fără nicio cercetare, aparent, pur și simplu bazându-se pe opiniile tradiționale, Kant este sigur că experiența senzorială nu poate oferi cunoștințe universale și necesare În opinia sa, deja conceptul de experiență duce la această idee Mai mult, toate "datele" experienței, acestea experiențele primite pasiv din exterior cu ajutorul receptivității noastre (Receptivität, Sinnlichkeit) sunt complet disjunse; după Kant, ele nu conţin nicio legătură, chiar accidentală *) Dacă există conexiuni în experiență, atunci ele nu sunt percepute de subiectul cunoscător, ci create de el însuși: orice sinteză este rezultatul activității de sine a subiectului cunoaștetor "Conjunctura (conjunctura) diversului", spune Kant, "nu poate fi niciodată percepută de noi prin simțuri și, prin urmare, nu poate fi cuprinsă și în Forma pură a contemplației senzuale; la urma urmei, este un act de auto-facere puterea de reprezentare, și întrucât această putere, în contrast cu sensibilitatea, trebuie numită rațiune, atunci fiecare combinație, fie că suntem conștienți de ea sau nu, fie că această combinație a diversității în contemplare) "Acţiunea unui obiect asupra facultatii de reprezentare, în măsura în care acţionează asupra noastră, este senzaţie În fenomenul care corespunde senzaţiei, îl numesc materie, şi acela, graţie căreia diversitatea în fenomen în anumite relaţii este pusă în ordine, este contemplată, eu numesc forma apariţiei Și întrucât acel în care senzațiile primesc ordine și pot fi puse într-o anumită formă nu poate fi la rândul său senzație, atunci, deși materia tuturor fenomenelor este dată doar a posteriori, forma pentru ele trebuie să se afle în întregime în suflet a priori în prealabil şi de aceea poate fi considerat separat de toate senzaţiile" Kg Biblioteca "Runivers" n Sunt despre CKI și sau în orice concepte, iar în primul caz, fie că contemplarea este sensibilă sau insensibilă, este un act al rațiunii, pe care îl desemnăm cu denumirea generală de

sinteză, pentru a remarca împreună cu aceasta că nu putem concepe despre noi înșine nimic unit în un obiect, care înainte nu se legau; dintre toate reprezentările, legătura este singura care nu este dată de obiect, ci poate fi făcută doar de subiectul însuși, căci este un act al activității sale de sine" Toate aceste afirmații despre experiență nu sunt concluzii, ci fundamente ale sistemului Tocmai din cauza certitudinii că conexiunile "nu sunt date", Kant își începe direct critica afirmând că cunoașterea conține elemente a priori, adică elemente care provin din înțelegerea în sine Ar trebui ca experiența să fie întotdeauna incoerentă? Indiferent cât de mult am răsfoi Critica ratiunii pure, nu vom gasi baza acestei teze importante, ci vom intalni numai asigurari ca asa ar trebui) Aceasta înseamnă că temeiul unei astfel de afirmații se află printre premisele filozofiei lui Kant și le găsim în acele idei despre relația dintre sine și lucrul cunoscut, pe care le-am întâlnit deja cu empiriștii, raționaliștii și cu Kant însuși , la începutul "Criticii Chi-) Kg $ Vezi şi p Aceleaşi afirmaţii se regăsesc şi în prima ediţie a Criticii în "deducţia transcendentală a conceptelor pure ale înţelegerii", pp II , ii$, , , vezi şi nota interesantă de la p După cum a arătat Volkelt, prima explicație metafizică a conceptului de spațiu, precum și prima explicație metafizică a conceptului de timp (Kr , $), sunt de asemenea de înțeles numai dacă se presupune că fiecare sinteză are o caracter a priori Cu toate acestea, Kant însuși, așa cum se întâmplă adesea în Critica rațiunii pure", nu vede pe deplin fundamentele cercetării sale și, prin urmare, nu își exprimă gândirea în mod clar Vezi Volkelt, I Kants Erkenntnisstheorie, p p) Aceste asigurări se bazează adesea pe ele însele, ca, de exemplu, cea care a fost citată mai sus: "dintre toate reprezentările coeâuwswl· există singura care nu este dată de obiect, ci poate fi făcută numai de subiect el însuși, căci este un act al activității sale de sine " Kg Biblioteca "Runivers" JUSTIFICAREA EMPIRISMULUI MISTIC teanc de minte * Dacă experiența este alcătuită din lucruri per suflet, și dacă sunt o substanță închisă, atunci este clar că toate experiențele subiectului cunoaștere zzzzuz/ao iíó sunt stările sale, iar conexiunile dintre aceste experiențe sunt condiționate de natura subiectului la o și mai mare măsura decât senzațiile Potrivit acestui concept de experiență, "datele" experienței nu pot conține decât elemente sensibile și, în plus, disparate, și întrucât conexiunile au un caracter insensibil, această împrejurare duce și la ideea că sunt create de însuși subiectul cunoaștetor Prin urmare, pe prima pagină a Introducerii lui Kant, afirmația care predetermina întregul curs ulterior al investigației, că orice cunoaștere universală și necesară (orice legătură necesară) vine în scenă, apare numai din înțelegerea cunoscătoare în sine Sub influența aceleiași premise, Kant consideră că problema centrală a teoriei cunoașterii este întrebarea cum sunt posibile judecățile sintetice universale și necesare; în această problemă el vede nu dificultățile care decurg din însăși esența ei, ci cele care i se adaugă datorită premisei indicate (de aici de ce nu a finalizat rezolvarea problemei, așa cum se va arăta mai jos): întreabă cum este posibil, astfel încât lucrurile s-ar face cunoscute numai prin efectele lor asupra sensibilității și totuși s-ar obține în același timp judecăți necesare și universale, adică indicând legătura necesară în obiect și determinând această legătură pentru toate obiectele trecute, prezente și viitoare Tocmai această formulare a întrebării explică de ce Kant consideră posibile doar trei soluții la întrebare: fie cunoașterea este o copie a lucrurilor, primită pasiv din acțiunea lucrurilor asupra sufletului, fie cunoașterea este o copie a

lucrurilor, pusă de către Dumnezeu în suflet și, prin bunătatea Sa, pe deplin coordonat cu lucrurile, sau În sfârșit, cunoașterea nu se referă deloc la lucrurile în sine care acționează asupra sufletului subiectului, ci doar la acțiunile lor, la manifestările lor în suflet, care ar trebui Biblioteca "Runivers" - fî l o s s k y să fie legal, deoarece forma adăugării lor în suflet este determinată în mod necesar de natura subiectului cunoscător însuși a doua soluție aproape că nu merită luată în considerare, considerând-o Fantastic * *) Chiar și într-o formă atenuată, sub forma unei aserțiuni că necesitatea logică a gândirii este necesitatea lucrurilor înseși, el o respinge, fără a încerca să afle ceva din adevărul conținut în acest principiu raționalist, fără de care nicio gândire umană pot face) Astfel, îi rămâne doar să recurgă la a treia soluție a întrebării Făcând cunoștință cu această căptușeală a gândirii lui Kant, nu se poate să nu admită că baza ei dogmatică este omogenă cu premisele raționalismului și empirismului, dar marea originalitate a învățăturii lui Kant constă în mijloacele inventate de el pentru a ieși din dificultățile care au condus la prăbușirea sistemului predecesorilor săi, tocmai în ipoteza că este necesar ca structura regulată a naturii cognoscibilă de om să fie un produs al organizării spiritului uman, astfel încât nu natura este cea care dictează (prin experiență) legile sale minții umane, dar mintea umană însăși le prescrie naturii și, prin urmare, este capabilă să le cunoască (faptul lui Kant copernican) S-ar părea că* conform acestei învățături, natura, așa cum este în sine, rămâne, este adevărat, cu totul inaccesibilă cunoașterii umane, dar pentru asta spiritul uman, acest legiuitor al naturii, ca fenomen, trebuie să fie drept cognoscibil până la ultimele sale ascunzători *) Vezi de ex Kr p ; Prolegomene yuo) De multe ori nici nu o menționează printre posibilele soluții la problema cunoașterii Vezi, de exemplu, Kg Proleg p) Vezi despre asta și despre contradicțiile care apar de aici în Kant, Volkelt I: Kants Erkenntnisstheorie, p - , pentru- Biblioteca "Runivers" JUSTIFICAREA EMPIRISMULUI MISTIC Totuși, potrivit lui Kant, chiar și acest lucru este de neatins: mintea se cunoaște pe sine doar din acțiunile sale asupra ei însăși (asupra sensibilității sale), în urma cărora apar datele pasive împrăștiate ale sentimentului interior și se obține un întreg regulat, ordonat din ele din nou graţie Formelor a priori ale sensibilităţii şi activităţii sintetice a raţiunii În consecință, ne cunoaștem pe noi înșine nu în același mod în care existăm în noi înșine, ci în același mod în care ne cunoaștem pe noi înșine conform legilor noastre cognitive Activități *) Deci, întregul proces de apariție a cunoașterii, potrivit lui Kant, poate fi exprimat în imaginea următoare Lumea nu-eu se ciocnește de lumea lui, care are o anumită structură internă, ceva ca o prismă (a priori Forme ale sensibilității și rațiunii) și, refractată în ea, apare în ea conform legilor structurii sale : acest fenomen este cunoaștere, se dezvoltă întotdeauna din "date" pasive și din conexiuni regulate determinate de activitatea prismei refractoare în sine (rațiunea) *) Dacă vreau să mă cunosc, atunci chiar și aici este imposibil să faci fără o prismă refractantă și, prin urmare, te poți cunoaște pe sine doar ca fenomen Deci, atât eu cât și nu-eu în sine rămân cu totul de necognoscibil, întreaga lume cunoscută este alcătuită doar din senzații (date ale sensibilității) iar conexiunile dintre ele, pornind din înțelegere, întreaga lume este o idee; din câte o știm, se bazează doar pe rațiune și sensibilitate, iar structura sa este determinată de relațiile dintre aceste facultăți și deloc de relațiile dintre eu și nu-eu) Kg p , -) Această imagine, la fel ca toate imaginile similare, poate duce însă la

neînțelegeri: atunci când o folosești, trebuie să ne amintim în special că, conform învățăturii lui Kant, fenomenul și lucrul în sine sunt complet separate, astfel încât să nu existe problema oricărui paralelism între ele; trebuie să ne amintim, de asemenea, că prisma refractoare (organizarea activității cognitive) ne este cunoscută doar prin acțiunile sale (formele a priori), și nu ca o entitate specială Biblioteca "Runivers" N l o s CKI și Rezultă, așadar, că greșim când plasăm sub acest sistem premisele raționalismului și empirismului despre relația dintre sine și nu-sine în procesul cunoașterii Sistemul lui Kant se dovedește a fi atât de original încât eu și nu-eu, în sensul raționalist și empiric al cuvântului, au dispărut complet din el și este foarte dificil chiar și să-l exprim exact în termeni obișnuiți Cu toate acestea, prezentarea anterioară arată cum a avut loc această transformare: la începutul studiului, Kant se sprijină pe premisele raționalismului și empirismului, iar apoi pe aceeași Fundație ridică o clădire complet nouă și transformă toate conceptele în așa măsură încât premisa tradițională nu mai poate fi exprimată ca înainte, termenii lor, deși rămâne în centrul sistemului său; ea trebuie acum exprimată în felul următor: procesul cognitiv și lucrurile în sine (care apar și apar) sunt separate unele de altele Această propoziție este enunțată deschis în Critica rațiunii pure, nu ca punct de plecare, ci ca o concluzie a întregului studiu Între timp, de fapt, într-o formă ascunsă, ea este deja înglobată în premisele raționalismului și empirismului, care constituie subsolul Criticii Raţiunii Pure Prezența acestor premise este fatală pentru teoria cunoașterii a lui Kant Ei nu numai că îl privează de caracterul său critic, dar îl fac și nedovedit și chiar fals, deoarece reprezintă o problemă insolubilă Vom arăta mai întâi că teoria lui Kant nu a fost dovedită Kant caută condițiile posibilității cunoașterii universale și necesare, presupunând dogmatic existența unei astfel de cunoștințe și pornind de la premisa că "datele" experienței sunt produsul acțiunii unor lucruri asupra facultății cognitive Prin urmare, numai îi sunt prezentate trei ipoteze posibile pentru apariția cunoașterii După două dintre ele cunoașterea există o corespondență între reprezentări și obiecte, iar după cea de-a treia cunoașterea este crearea obiectelor, chiar dacă doar ca fenomene Biblioteca "Runivers" JUSTIFICAREA EMPIRISMULUI MISTIC ele nu conduc la scop și, prin urmare, Kant consideră necesar să se oprească asupra celei de-a treia presupuneri O astfel de investigație are caracter de concluzii de la investigație până la întemeiere, care, după cum se știe, chiar și în cele mai favorabile condiții, nu duc decât la ipoteze, și deloc la cunoștințele necesare Între timp, condițiile în care se regăsesc concluziile lui Kant nu sunt deloc favorabile pentru el: pe lângă cele trei posibilități pe care le-a admis, mai există și una a patra, pe care el, sub influența premiselor dogmatice, nu a luat-o în considerare, în timp ce ea fundamentează totuşi mai bine posibilitatea cunoaşterii universale şi necesare decât ipoteza apărată de el Într-adevăr, să presupunem că cunoașterea nici nu corespunde obiectelor și nici nu le creează, ci le conține așa cum sunt și atunci (aceasta va fi arătată mai jos, în capitolul șase) justificarea cunoașterii universale și necesare poate fi făcută mai profundă și mai degrabă decât cu cu ajutorul ipotezei lui Kant Apărătorii lui Kant spun adesea că sistemul său este justificat nu numai prin inferență de la efect la fundament (de la experiență la condițiile posibilității sale) Ei afirmă că Kant, după ce și-a construit sistemul ca) Este adevărat că Kant sugerează posibilitatea unei astfel de cunoștințe pentru o ființă care ar poseda rațiune intuitivă sau capacitatea de contemplare

intelectuală, dar fără alte discuții el declară că omul nu are această capacitate, că susceptibilitatea umană este întotdeauna senzuală în natura, iar rațiunea umană este discursivă, nu intuitivă Vezi Kg p Unul dintre motivele care l-au determinat pe Kant să nege cunoștințele intuitive la oameni este, poate, că a exagerat puterea acestei abilități, el credea că rațiunea intuitivă trebuie să fie în mod necesar capacitatea nu numai de a contempla, ci și de a crea obiecte contemplate nu ca fenomene, dar ca lucruri în sine (vezi Kr ; o astfel de concepție a rațiunii intuitive este exprimată mai ales în Critica judecății), între timp, este de la sine înțeles că creativitatea într-un grad atât de înalt nu poate fi atribuită activității cognitive umane Biblioteca "Runivers" n Sunt despre CKI și ipoteza, a încercat să-i dea o bază mai solidă, și anume, a studiat compoziția experienței științifice și a constatat într-adevăr că aceasta conținea toate condițiile asumate de ipoteza sa Într-adevăr, Kant era un gânditor prea priceput pentru a nu încerca să ofere o justificare mai profundă sistemului său În "Prefața" la cea de-a doua ediție a Criticii rațiunii pure, el spune: "În această prefață, prezint schimbarea de gândire propusă în Critica mea și asemănătoare ipotezei indicate (ipoteza copernicană) doar ca ipoteză, deși în lucrarea în sine se dovedește din proprietățile ideilor noastre despre spațiu și timp și din conceptele elementare ale înțelegerii în mod apodic, nu ipotetic "* Totuși, ceea ce Kant a găsit în acest studiu al compoziției experienței nu transformă deloc ipoteza sa într-o teorie a arătat că experiența științifică conține, ca condiție necesară a posibilității sale, conceptele de substanțialitate, cauzalitate, unitate, pluralitate etc și că unitatea apercepției stă în fruntea tuturor acestor condiții sunt principiile a priori ale activității cognitive în sine: cu același, și chiar cu mai mare succes, ele pot juca rolul condițiilor experienței, fiind în același timp și baza lumii în sine, percepută direct în acte de cunoaștere experimentală În special, doctrina unității transcendentale a apercepției face o impresie puternică și aceasta se datorează faptului că unitatea conștiinței este într-adevăr o condiție necesară pentru experiența științifică; cu toate acestea, Kant nu a dovedit deloc că această condiție este suficientă; a priori este clar că posibilitatea experienței ar fi și mai sigură dacă s-ar putea demonstra că unitatea individuală a conștiinței gândirii kg Biblioteca "Runivers" JUSTIFICAREA EMPIRISMULUI MISTIC Fiecare ființă umană este țesută într-o unitate universală supra-individuală, care este revelată în intuiție și individului Nu degeaba, uneori, istoricii și chiar unii susținători ortodocși ai lui Kant, expunând această doctrină, înțeleg prin unitatea transcendentală a apercepției o sinteză supraindividuală Cu toate acestea, "Critica rațiunii pure" nu oferă o confirmare directă a unei astfel de interpretări a acestui concept și numai în Prolegomene, întrucât aici Kant introduce termenul de "conștiință în general", există puține indicii asupra posibilității unei astfel de interpretări doctrina) Prin urmare, în prezentarea următoare, vom considera unitatea transcendentală a apercepției, ca o sinteză care nu este identică numeric în minți diferite (chiar dacă este aceeași, adică destul de asemănătoare la toți oamenii) și vom încerca să arătăm că această sinteză nu este o condiţie suficientă pentru rezolvarea problemei cunoaşterii La fel de impresionantă este deducerea conceptelor pure ale înțelegerii și demonstrarea anumitor principii, de exemplu dovada stabilitatii substantei Totuşi, chiar şi aici Kant nu reuşeşte decât să arate prezenţa acestor elemente în experienţă şi necesitatea lor ca condiţii pentru posibilitatea experienţei; și pentru

a trece de la aceste adevăruri neîndoielnice la teoria sa, el trebuie din nou să se refere la faptul că necesitatea conexiunii nu poate fi decât a priori și, prin urmare, toate condițiile posibilității de experiență enumerate de el sunt concepte ale înţelegere, având o relaţie numai cu fenomenele) Aceste considerații nu sunt în niciun caz confirmate) Totuși, Kant însuși ar trebui să admită că întrepătrunderea rațiunii individuale și universale ar fi condiția cea mai favorabilă cunoașterii, întrucât în Dialectică, argumentând despre idealul rațiunii pure, el repetă la fiecare pas că aplicarea regulativă a ideilor este necesar pentru o unificare completă a tuturor sintezelor, "ca și cum ar fi coordonate într-o minte superioară, a cărei mintea noastră este o copie slabă") Pagina -) De ex în demonstrarea celei de-a doua analogii a experienței (în din Critică, Kant spune: Biblioteca "Runivers" n l o s s k y ei așteaptă ipoteza lui Kant, deoarece se sprijină în întregime pe ipoteza însăși Trebuie doar să presupunem că condițiile pentru posibilitatea experienței sunt, în același timp, condițiile necesare pentru posibilitatea lucrurilor înseși, văzute direct în experiență, și atunci se dovedește că Kant nu a dat suficiente argumente în favoarea a ipotezei sale, deși are dreptate în prima jumătate a dovezii sale Având în vedere posibilitatea cunoașterii intuitive, o altă considerație a lui Kant, foarte apreciată de unii dintre susținătorii săi, își pierde forța și ea Condițiile pentru posibilitatea experienței nu pot fi, după Kant, abstrase din experiență, pentru cum? se poate extrage din experiență aceea, a cărei prezență este deja necesară pentru orice, chiar și cea mai inițială experiență'); deci condiţiile experienţei trebuie să fie a priori În acest raționament stă un argument extrem de important care răstoarnă astfel de încercări de a deriva din experiență condițiile posibilității experienței, care se regăsesc în filosofia lui Locke, Hume, Mill (în empirismul individualist) De fapt, Hume consideră că legăturile cauzale, unitățile substanțiale etc , elementele experienței științifice nu stau în experiența inițială, ci apar în mintea unei persoane treptat, sub influența experienței; mai exact, conceptul de cauzalitate, conform învățăturii sale, nici măcar nu este abstras din experiență, ci este creat pentru prima dată de experiență Între timp, nu se poate decât să admită că legăturile cauzale, unitățile substanțiale etc , constituie condiția posibilității oricărei experiențe, chiar și a celei mai primitive experiențe și, dacă da, atunci ipoteza lui Hume este iremediabil contradictorie: ea afirmă că experiența produce condiția de posibilitatea acesteia Cu toate acestea, este clar că acest argument nu mărturisește încă deloc definitiv în favoarea apriorismului lui Kant: este al unității tetice, nu poate fi decât un concept de înțelegere pură, care nu constă în percepție *) Vezi de ex Kg i Biblioteca "Runivers" JUSTIFICAREA EMPIRISMULUI MISTIC arată doar că elementele de cunoaștere, care constituie condiția posibilității experienței, sunt empiric nearbitrare, dar asta nu înseamnă că ele provin din minte însăși: ele pot fi și "datele * *" inițiale experimentelor , cu alte cuvinte, acest argument distruge doar școala empirismului individualist, dar nu afectează deloc empirismul mistic În deducția conceptelor pure ale înțelegerii și în analitica principiilor fundamentale, Kant încearcă să-și demonstreze ipoteza și în felul următor: el încearcă să arate că condițiile posibilității experienței sunt, împreună cu acestea, condițiile posibilitatea lucrurilor în sine, dar numai ca fenomene pentru sensibilitatea noastră, el este cel care pretinde că ideile noastre devin obiective, adică ne raportăm la obiect numai datorită faptului că au sinteza

necesară, pe care o introducem în ele în virtutea unităţii apercepţiei *) Această dovadă, din nou, nu conține o confirmare directă a ipotezei lui Kant: ea este valabilă doar pentru cei care, ca și Kant, se bazează pe premisele dogmatice ale raționalismului și empirismului cu privire la dezbinarea dintre subiectul cunoscător și lucrurile cunoscute și, prin urmare, se luptă cu întrebare insolubilă, cum este posibil ca "stările mele să mi se pară "nu ale mele" și chiar să capete caracterul acestor lucruri Am spus deja că toate dovezile lui Kant conţin un sâmbure de adevăr; în plus, întregul spirit al sistemului său în ansamblu este pătruns de mari revelații noi, care au intrat în carnea și sângele multor sisteme ulterioare Kant repetă cu insistență aceste adevăruri în aproape fiecare paragraf din volumul său volum, adăugându-le construcțiile sale nedovedite și, prin urmare, o asociere inseparabilă a mea-) "Critica rațiunii pure" și ed, secțiunile a doua și a treia ale deducerii chi- Concepte raționale sykh, ed a -a, secțiunea a doua a deducției dis- concepte judiciare Biblioteca "Runivers" Și Eu despre CKI th Îi aștept: se obișnuiește să gândească că, acceptând adevărurile filozofiei lui Kant, este necesar să accepte toate trăsăturile specifice ale învățăturii sale Este cu atât mai greu să te eliberezi de această autohipnoză cu cât raționamentul confuz, uneori obscur al lui Kant este greu de analizat Kant a descoperit legătura organică a nucleului insensibil al experienței cu materialele sale sensibile și a arătat astfel că cunoștințele necesare pot fi obținute prin experiență; din aceasta, însă, nu rezultă că întreaga latură necesară a experienței "mei" este un produs al naturii mele, ci mai degrabă aceasta poate fi explicată prin faptul că lumea îmi este "dăruită" în experiență în întregime, împreună cu toată necesitatea naturii sale Cititorul modern, crescut în științele naturii, este mai ales captivat de faptul că Kant nu numai că oferă o teorie a cunoașterii experimentale, dar în mod decisiv, aproape pe fiecare pagină a Criticii rațiunii pure, obligă mintea umană să se limiteze la cunoaşterea obiectelor experienţei posibile Are dreptate când afirmă că toată cunoașterea trebuie să fie experiențială, dar acest adevăr din sistemul său este indisolubil împletit cu amăgirea că orice experiență cu privire la lucruri are un caracter senzual în conținut și ne oferă doar aparența unui lucru pentru noi Dar, mai ales, această amăgire este fixată în mintea cititorului pentru că este indisolubil legată în sistemul lui Kant de cel mai fructuos gând care a influențat cel mai mult întreaga filozofie a secolului al XIX-lea, cu poziția că cunoașterea transcendentală este imposibilă Convins de acest adevar, cititorul isi imagineaza ca trebuie acceptat fara gres in forma specifica in care Kant l-a exprimat, tocmai sub forma afirmatiei ca reprezentarile subiectului cunoastere nu pot contine nici o certificare cu privire la fiinta si proprietatile lucrurilor dincolo de sferă subiect, în timp ce adevărul de nezdruncinat, care este miezul acestei poziții a lui Kant, se reduce la o filozofie mult mai puțin complexă și mai puțin determinantă a destinului Biblioteca "Runivers" JUSTIFICAREA EMPIRISMULUI MISTIC fii la următoarea afirmaţie: cunoaşterea nu poate conţine în sine nicio certificare cu privire la fiinţa şi proprietăţile lucrurilor care se află în afara procesului însuşi al cunoaşterii În consecință, Kant are dreptate când afirmă că subiectul care cunoaște nu poate copia lumea lucrurilor în sine prin gândirea sa independentă (cum au vrut raționaliștii), dar a pierdut din vedere faptul că, poate, subiectul cunoaștetor este capabil să facă intuitiv în experiență pentru auto-activitate lucrurile în sine și astfel de mod să meargă infinit mult dincolo de limitele sinelui cuiva Până acum am încercat

doar să stabilim că Kant nu și-a dovedit teoria cunoașterii și că, alături de aceasta, mai există cel puțin o metodă de rezolvare a problemei cunoașterii care nu a fost folosită în istoria filozofiei Acum vom încerca să arătăm că ipoteza lui Kant este o eroare În primul rând, să evidențiem o împrejurare care nu distruge în mod direct acest sistem, dar deja pune la îndoială adevărul său și îl caracterizează dintr-o anumită latură nouă Filosofia lui Kant sărăcește lumea, o privează, fără să o bage de seamă, de cea mai mare parte a conținutului ei De fapt, după Kant, întreaga lume cunoscută nouă este un fenomen; aceasta nu ar fi o problemă dacă înțelegem prin cuvânt un fenomen același lucru pe care, de exemplu, Schelling îl înțelege prin el Toată bogăția vieții pământești, toate formele sale cele mai variate se încadrează cu ușurință sub conceptul de fenomen în sensul dezvăluirii nu adecvate, ci vitale a unei esențe mai profunde Totuși, acesta nu este conceptul de fenomen în Kant În filosofia sa, aparența este doar cunoaștere și nimic mai mult Este necesar să înțelegem exact ce înseamnă aceasta: când ne gândim la acest sistem, ne-am imagina involuntar că fenomenele, despre care tratează Critica Rațiunii Pure, sunt diverse Forme de viață, care ele însele nu au un caracter intelectual, ci constituie continutul cunoasterii, obiectul acesteia; intre timp, de fapt, dupa Kant, fenomenul nu serveste doar ca continut Întrebări de filosofie, carte , Biblioteca "Runivers" n Sunt despre CKI și cunoașterea, ci ea însăși în toate elementele sale și în ansamblu este un proces exclusiv intelectual, adaptat în toate părțile sale doar pentru a aduna cunoștințele, iar în afara acestui scop nu are sens De fapt, după Kant, conținutul lumii cunoscut de noi se formează numai din senzații, din date senzoriale, care în sine ar constitui o grămadă lipsită de sens, dezordonat și fără viață, dacă nu ar fi unite prin ordonarea Formelor lor, întorcându-le în reprezentări şi chiar în obiecte experienţă Totuși, în aceste Forme nu există viață și nici un sens, cu excepția slujirii cunoașterii Categoriile de substanțialitate și cauzalitate atrag mai ales atenția asupra lor în acest sens Conștiința obișnuită înțelege prin ele ceva viu, vital, care în sine nu are nicio semnificație intelectuală: prin substanță înțelege o individualitate independentă, nucleul nederivat al ființei, iar prin cauzalitate înțelege cheltuirea energiei, acțiunea Nu există nici o urmă din această viață la Kant: conform învățăturii sale, substanțialitatea și cauzalitatea nu sunt decât reguli raționale pentru sinteza necesară simultană și succesivă a senzațiilor, reguli datorită cărora senzațiile se formează în reprezentări care au un sens obiectiv Prin urmare, sintezele cauzalității, substanțialității etc , sunt procese pur intelectuale și nimic mai mult Întreaga lume a lui Kant este o reprezentare și, în plus, o asemenea reprezentare, ale cărei elemente există numai pentru a compune reprezentarea Este intelectualismul dus la extrem: este doctrina că singurul proces cunoscut este procesul cunoașterii Negarea oricărei transcendențe este adusă aici la ultimele limite: la întrebarea ce constituie obiectul cunoașterii, kantianul fie nu poate răspunde la nimic, fie este forțat să spună că cunoașterea nu poate fi decât cunoaștere despre procesul cognitiv, întrucât nu poate în orice sens al cuvântului Biblioteca "Runivers" JUSTIFICAREA EMPIRISMULUI MISTIC a depăşi sine şi elementele intelectuale Sărăcia deprimantă a lumii construite de Kant nu este izbitoare doar pentru că este prea mare și, ca urmare, nu se realizează în mintea cititorului De fapt, dacă empirismul mistic este adevărul, dacă este adevărat că viața însăși, lucrurile în sine, atunci când sunt supuse comparării, devin reprezentări, judecăți, cunoștințe în general,

atunci este de înțeles de ce susținătorii lui Kant nu se tem de afirmația că toate viața bogată a naturii din jurul nostru este doar ideea noastră: urmând involuntar adevărul, ei își pun toată viața reală în această idee și nu își observă greșeala, nu bănuiesc că, vorbind în spiritul lui Kant despre lume ca pe un reprezentare, ar fi trebuit să construiască o imagine complet diferită de cea care ni se pare în realitate Credem că este nevoie de o tensiune specială a Fanteziei, este nevoie de ajutorul unor exemple concrete pentru a înfățișa o lume care să corespundă teoriei lui Kant În primul rând, această lume este lipsită de orice fel de activitate, cu excepția activității intelectului, care grupează senzațiile după anumite reguli Când valurile surfului mării lovesc pietrele de pe coastă, frunzele copacilor tremură și foșnesc în vânt, șoimul coboară rapid de la înălțime și sfâșie porumbelul care se găsește pașnic, în toate acestea nu există nici măcar o umbră de acţiunea inerentă fenomenelor în sine Dar de unde vine această conștiință că totul trăiește și acționează în afara mea? Răspunsul că această conștiință este rezultatul antropomorfismului, și anume obiceiul de a transfera activitățile cunoscute din experiența interioară în reprezentările lucrurilor exterioare, nu este satisfăcător pentru kantian deoarece, conform teoriei lui Kant, nu observăm nicio activitate a propriei persoane sine, cu excepția sintezelor cognitive Poate că trăiesc în mine, pe lângă cunoaștere, cea mai diversă Biblioteca "Runivers" n Sunt despre CKI și totuși, nu poate cunoaște această viață proprie: pentru autocunoașterea ego-ului, este necesar ca această viață să acționeze asupra sensibilității ego-ului (a susceptibilității acestuia), adică refractate și exprimate sub forma unor stări senzoriale lipsite de viață, disparate, date pasiv, care sunt deja supuse unei sinteze active, dar pur intelectuale, a minții, transformându-le într-o idee de Eu "La urma urmei, sufletul", spune Kant, "se contemplă nu în felul în care s-ar prezenta în activitatea sa imediată de sine, ci în conformitate cu modul în care primește o influență din interior, deci nu așa cum există în sine dar așa cum se arată în sinea mea" *) "Nu pot determina existența mea ca ființă independentă, ci îmi imaginez doar activitatea independentă a gândirii mele, adică activitatea de determinare, iar existența mea este întotdeauna determinată doar ca sensibilă, adică ca existenţa fenomenului Totuşi, graţie acestei activităţi de sine a gândirii, mă numesc inteligenţă* * "Exist ca intelectualitate, care este conştientă doar de capacitatea sa de a se conecta") Deci, observând în sine viața voinței și a simțirii, de exemplu dorința de a cânta o piesă la vioară, dorința de a cumpăra partituri care decurge din aceasta și o serie de activități care urmează acesteia, până la bucuria estetică a muzicii, kantianul este nevoit să afirme că această viață constă și în date senzoriale care nu sunt în niciun fel între ele orice altă legătură decât conexiunile produse de înțelegere Kant nu numai că alunga orice activitate din lume, cu excepția procesului intelectual de legare a datelor senzoriale, el alungă și din lume în general orice conținut interior și, în același timp, orice conținut interior Kg) Ibid ,) Ibid , p Biblioteca "Runivers" JUSTIFICAREA EMPIRISMULUI MISTIC internă, relația dintre elementele sale; așa ar trebui să fie, dacă lumea fenomenelor este, din punct de vedere al conținutului, o grămadă de date senzoriale "Dacă fac abstracție de toate condițiile contemplației și mă opresc exclusiv asupra conceptului de lucru în general, atunci pot face abstracție de toate relațiile exterioare și totuși trebuie să am conceptul care nu mai este deloc o relație, ci marchează determinări

pur interne La prima vedere, aceasta implică concluzia că în fiecare lucru (substanță) există ceva necondiționat interior, precedând toate determinările exterioare "x) "Totuși, această necesitate se bazează doar pe abstracție și nu are sens pentru lucruri, deoarece acestea sunt date în contemplarea unor astfel de definiţii care exprimă numai relaţii şi nu au nimic intern în temeiul lor, tocmai pentru că nu sunt lucruri în sine, ci doar fenomene") Viața noastră spirituală are exact același caracter mortal, în măsura în care o știm "Dacă plângerea: nu vedem nimic intern în lucruri, ar trebui să însemne că nu putem ști prin rațiune pură ce sunt în sine lucrurile care ni se apar, atunci această plângere este nedreaptă și nerezonabilă"; nu este rezonabilă deoarece putem cunoaşte lucrurile numai cu ajutorul simţurilor şi chiar "nu este deloc posibil să ne observăm propriul suflet în alt mod decât contemplarea simţirii noastre interioare") Prin urmare, nu este surprinzător că Kant afirmă că singura substanță pe care o putem concepe este materia și, în acest sens, el este aproape de a afirma (și chiar ar fi trebuit să afirme) că mișcarea este singura formă de schimbare care poate fi concepută pentru noi) Strict vorbind, de aici rezultă că) Acolo, p) Acolo, p) Acolo, p p) Acolo, p , , Biblioteca "Runivers" n Sunt despre CKI și conceptele de substanţialitate şi cauzalitate nu sunt aplicabile experienţei interioare Deoarece, după Kant, experienţa fără aceste categorii este imposibilă, devine de neînţeles cum există experienţa interioară şi cum poate fi exprimată în judecăţi care au un sens obiectiv Vom vedea mai jos că Kant, în studiul său asupra obiectivității judecăților, ignoră într-adevăr aproape complet experiența interioară Lumea reprezentărilor vizuale este sărăcită de Kant în cel mai înalt grad, dar lumea conceptelor este și mai rău mutilată în sistemul său; totuși, acest lucru nu atrage atât de mult atenția asupra sinelui, mai ales că conceptele în general nu sunt gândite clar de noi, iar această împrejurare este extrem de favorabilă învățăturilor false despre ele Potrivit lui Kant, fiecare concept este doar o regulă de sinteză Conceptele sunt empirice și pure; conceptele empirice sunt regulile pentru sinteza anumitor date senzoriale, iar conceptele pure sunt regulile pentru unificarea diversității în general Deci, cele mai importante concepte, acelea în care, după cum ni se pare, gândim cel mai elementar conținut al lumii, acele concepte din care metafizica caută să construiască întregul univers, sunt doar reguli de adăugare a ceva, complet lipsit de conținut , dacă nu le înlocuiesc senzații Pentru a arăta printr-un exemplu concret (mai sus au fost date două exemple de acest fel, când am vorbit despre conceptele de substanțialitate și cauzalitate), cât de monstruos sărăcește această teorie lumea, să luăm în considerare cel mai important concept al viziunii noastre asupra lumii, conceptul nu de rațiune, ci de rațiune, conform învățăturii lui Kant, ideea de Dumnezeu Ce bogăție enormă de conținut conține această idee în intuițiile misticilor, sfinților și credincioșilor! Cât de mult ne spun filozofi precum Schelling despre conținutul său, investigând conceptul de Absolut cu un interes deosebit! Tot acest conținut nu este]) Vezi despre conceptul de substanțialitate în experiența interioară Kg Biblioteca "Runivers" JUSTIFICAREA EMPIRISMULUI MISTIC care merge la regulile adunării și este greu de sensibil (și după Kant în lume există doar senzații și reguli pentru adăugarea lor) sunt ignorate de Critica rațiunii pure *': conform teoriei lui Kant, ideea de Dumnezeu, idealul rațiunii pure, nu este altceva decât o regulă sau, mai degrabă, cerința (de vreme ce această regulă nu este fezabilă) a completitătii absolute a unificării datelor senzoriale ale experienței Nu numai despre

Dumnezeu, despre toate ideile în general (adică despre ideea de suflet, lume și Dumnezeu), Kant spune că "ele nu trebuie recunoscute în sine, ci trebuie să le recunoaștem realitatea, doar ca scheme ale principiului regulativ al unității sistematice a tot ceea ce este în natură -stvovedniya"; "Prin urmare, dacă admitem astfel de ființe ideale, nu ne extindem în mod corespunzător cunoștințele despre obiectele experienței posibile, ci doar extindem unitatea sa empirică prin intermediul unei unități sistematice, pentru care ideea ne oferă o schemă, care, prin urmare, are sensul nu constitutiv, ci doar al principiului reglator* Poate nicăieri puterea creatoare și inteligența lui Kant nu s-au exprimat cu atâta forță ca în această transformare a lui Dumnezeu într-o regulă pentru sinteza senzațiilor Dar cel mai remarcabil lucru este că că și aici Kant are parțial dreptate: printre diferitele predicate ale lui Dumnezeu se află și predicatul sintezei universale, astfel încât lui Kant nu i se poate reproșa decât că a sărăcit monstruos conceptul de Dumnezeu În încheierea acestei secțiuni, să subliniem încă o încălcare a conținutului lumii de către Critica rațiunii pure, deoarece din aceasta decurg în mod necesar concluzii care limitează viziunea noastră asupra lumii Sam Kant x) Ibid , p p Adevărat, în Critica rațiunii practice, Kant oferă o dovadă morală a existenței lui Dumnezeu, conducând, dacă nu la cunoașterea teoretică despre El, atunci la credința în El; totuși, bazându-se pe Critica rațiunii pure, s-ar putea obiecta Kant că categoriile de substanțialitate, existență etc , nu au nicio semnificație în raport cu ceea ce nu este dat în forme sensibile și, prin urmare, Dumnezeu, chiar și ca obiect al credinței, nu poate fi realizat în conștiință în vreun mod semnificativ Biblioteca "Runivers" N l o s CKI și nu a investigat întrebarea despre care vom vorbi acum, dar istoricii și adepții lui Kant au ridicat-o Dacă teoria cunoașterii lui Kant este corectă, atunci trebuie admis că existența altor conștiințe umane, în afară de a mea, nu este demonstrabilă *): ca și existența lui Dumnezeu, ea nu poate fi decât un obiect de credință Când un sistem filosofic ajunge la o astfel de afirmație, devine ridicol în ochii cititorului, iar pentru cei familiarizați cu istoria filozofiei, devine clar că în acest loc s-a deschis o crăpătură în sistem, care va da un impuls benefic noilor lucrări și progresului gândirii filozofice Lumea fenomenelor kantiană este atât de monotonă în conținut, încât, folosind materialele sale, nu se pot rezolva în mod satisfăcător cele mai importante probleme filosofice De fapt, să presupunem că Kant are dreptate: întreaga lume cunoscută de mine este ideea "mea", ea este formată în întregime din materiale "date" (de senzații) și din "a mea"; sinteze produse de autoactivitatea (Kant vorbește chiar de spontaneitate) a gândirii mele Cum pot aceste materiale să se destrame în două sfere - în lumea mea și în lumea nu-eu, în lumea interioară și în lumea exterioară? Sarcina este îngreunată și mai mult de faptul că, potrivit lui Kant, toate materialele "date", toate senzațiile, dacă sunt luate separat, sunt subiective (sensul acestui termen poate fi interpretat diferit, dar în orice caz este clar că , după Kant, senzațiile în sine sunt ele nu se recunosc ca lume transsubiectivă) *) În consecință, o parte a materialelor, în orice caz, nu constituie lumea nu-eu, iar cealaltă parte (gândirea independentă) este chiar miezul subiectului; evident, sunt necesare eforturi supraomenești pentru a construi o lume a non-sine din astfel de materiale Puterea creatoare a lui Kant este atât de mare încât nu se retrage și *) Vezi Volkelt, J Kants Erkenntnisstheorie, p) KG , , Biblioteca "Runivers" JUSTIFICAREA EMPIRISMULUI MISTIC înainte de această sarcină, dar soluția ei conține

ambiguități și contradicții care scapă atenției doar din cauza ambiguității termenilor obiect și subiect, pe care Kant le folosește la fiecare pas Prin cuvintele subiect și obiect, se poate înțelege pe mine și lumea exterioară, deoarece aceasta constă din obiecte care sunt supuse cunoașterii În acest caz, "obiectiv" înseamnă apartenența la un egal al lumii exterioare, ca obiect de cunoaștere, emanat din acesta (de exemplu, constrângerea), având semnificație cognitivă în raport cu acesta Aceiași termeni pot avea și o altă semnificație: pot fi numit subiect ca purtător de cunoaștere, iar un obiect este conținutul cunoașterii, indiferent dacă acest conținut este împrumutat din lumea externă sau din lumea internă (de exemplu, în acest sens, obiectul cunoașterii poate fi ceea ce - sau un mineral și "meu" emoție de furie) În acest caz, "obiectiv" înseamnă apartenența la conținutul cunoașterii, emanând din acesta (de exemplu, constrângerea), având o valoare cognitivă în raport cu ea, iar "subiectiv" înseamnă emanat din I și cu volumul acelui egal al acestuia care nu are și nu ar trebui să aibă nicio legătură cu conținutul cunoașterii Evident, conceptele de obiectivitate în primul și al doilea sens sunt legate între ele, ca specie cu un gen; pentru a distinge între ele, vom numi două feluri de obiectivitate, incluse în sfera conceptului generic de obiectivitate, în termeni: obiectivitatea experienței interne și obiectivitatea a experienței externe Având în vedere Critica rațiunii pure, vom încerca să arătăm că Kant nu a făcut o distincție clară între cele două probleme care stau în aceste concepte și, în loc să investigheze problema obiectivității în general, a fost înclinat să aibă în vedere în principal problema obiectivitatea experienței exterioare Mai mult, confuzia lui Kant de probleme merge chiar mai departe Deja din faptul că obiectivitatea este inerentă atât experienței interne cât și externe, este clar că problema obiectivității nu poate fi identificată Biblioteca "Runivers" N L O S S K I și cu întrebarea de ce unele elemente ale experienței sunt experimentate ca lumea nu-Eu, iar altele ca lumea I, i e cu problema obiectivităţii transsubiective şi subiectivităţii experienţelor Cu toate acestea, după ce a pus problema obiectivității și având în vedere doar obiectivitatea experienței exterioare, Kant a adus această întrebare mai aproape de problema obiectivității transsubiective a experienței exterioare în așa fel încât este aproape imposibil să discerneți diferența dintre cele două probleme complet eterogene Această confuzie era cu atât mai ușor de făcut pentru el, pentru că diferența dintre experiența internă și cea externă era aproape absentă pentru el în această chestiune: atât eu, cât și nu-eu, în opinia sa, sunt în sine de necognoscibil, prin urmare, atât interioare, cât și externe experiența aparține unui obiect necunoscut, X-ului transcendental; și prin urmare, deși nimeni nu raportează experiența sa interioară cu niciun obiect aflat în afara vieții interioare, Kant nu observă această diferență între cele două Forme de experiență și își expune doctrina despre obiectul transcendental în așa fel încât să fie ușor de luat ea pentru doctrina obiectivităţii transsubiective Nu este, așadar, de mirare că lui Kant i s-a întâmplat următoarele: în rezolvarea problemei puse, a dat peste condițiile obiectivității în general (atât experiența exterioară, cât și cea internă), dar cu ajutorul diferitelor construcții le-a interpretat ca condiții de obiectivitate transcendentală; și întrucât obiectivitatea transcendentală este foarte asemănătoare cu cea transsubiectivă, Kant nu a intrat într-o considerație specială a acestei ultime întrebări Astfel, problema transsubiectivității experienței exterioare a rămas complet nerezolvată, iar descoperiri

importante privind problema obiectivității au fost distorsionate de amestecul de construcții artificiale Inutil să spun că aici se adaugă toate prejudecățile, din cauza premisei false a dezbinării dintre sine și lucrurile cunoscute Să luăm acum în considerare tot acest proces mai detaliat Biblioteca "Runivers" JUSTIFICAREA EMPIRISMULUI MISTIC Că Kant a acordat prea puțină atenție obiectivității experienței interioare și a fost preocupat aproape exclusiv de obiectivitatea experienței exterioare, este evident chiar și din exemplele pe care le dă Descriind modul în care experiențele se transformă de la judecăți subiective ale percepției în judecăți obiective ale experienței, Kant vorbește despre astfel de judecăți precum "încăperea este caldă, zahărul este dulce, pelinul este amar"), "aerul este elastic", "când soarele luminează un piatră, devine caldă", "o linie dreaptă este cea mai scurtă între două puncte" *), "toate corpurile sunt divizibile", "corpurile sunt grele"); vorbește despre transformarea contemplării empirice a casei în percepția casei, a percepției înghețului apei), a succesiunii subiective a actelor în percepția părților din casă și a succesiunii obiective necesare a actelor de percepție a unei bărci plutind cu curentul, a judecăților care stabilesc o relație de cauzalitate între căldura din încăperi ƀ și o sobă, între o minge de plumb și o gaură pe o pernă, între sticlă și o ridicare a apei deasupra unei orizontale avionul) În același timp, el nu acordă deloc atenție obiectivității experienței interioare El nu indică deloc că orice afirmație, chiar și cum ar fi "pelinul este amar" sau "părți din această casă se succed în așa și în felul acesta" poate fi obiectivă, poate dobândi universalitate și necesitate, dacă este înțeles ca un expresia unei experiențe interne: pelinul este neapărat amar în raport cu așa și cutare senzualitate a unui astfel de subiect, părți ale casei s-au succedat în mod necesar în seria necesară de așa și așa, și nu alte acte (mișcări ale ochilor, etc) a percepției mele asupra casei S-ar putea crede că Kant nu menționează acest lucru,) Prolegomene) Ibid , -) Kg II ,) Ibid ,) Ibid , p , p Biblioteca "Runivers" n l o s s k y deoarece el consideră de la sine înțeles că obiectivitatea experienței interioare are același caracter ca și obiectivitatea experienței exterioare Cu toate acestea, această explicație este puțin probabilă În primul rând, întrebările care apar din faptul că experiențele, care nu sunt obiective în raport cu lumea exterioară, dau cunoaștere obiectivă a lumii interne, sunt prea complexe și importante, așa cum vom arăta într-unul din capitolele următoare, pentru a putea lua în considerare un studiu special al acestora este de prisos În special, ar fi de nescuzat să tăcem în mod deliberat despre ele pentru Kant, care prin multe dintre expresiile sale sugerează că datele experienței interioare nu pot duce deloc la cunoaștere obiectivă Dând exemple: "camera este caldă, zahărul dulce, pelinul amar", adaugă el într-o notă: "Mărturisesc că aceste exemple reprezintă astfel de judecăți de percepție care nu pot deveni niciodată judecăți experimentale, chiar și prin adăugarea unui concept rațional , întrucât se referă doar la un sentiment despre care toată lumea știe a fi subiectiv și neaplicabil unui obiect și, prin urmare, nu pot deveni niciodată obiective "Susecvența părților percepute ale casei, în funcție de voința subiectului cunoscător, el se opune , ca subiectiv, la succesiunea pozițiilor percepute ale bărcii pe râu, nici într-un cuvânt fără a încerca să rezolvăm toate nedumeririle cauzate de această comparație *) Uneori el vorbește direct despre relația percepției cu subiectul, ca ceva opus obiectivității) El caracterizează adesea viața interioară drept "un flux continuu de fenomene interioare", într-un astfel de ton,

ca și cum ar fi *) Prolegomene, p) Vezi op M I Karinsky Despre adevăruri evidente i - , p la-) De ex Proleg , p   de fapt, nu poate fi un obiect al cunoașterii obiective Ținând cont de toate acestea, trebuie să admitem că în studiul conceptului de obiectivitate, Kant și-a concentrat într-adevăr prea unilateral atenția doar asupra unuia dintre tipurile de obiectivitate, și anume asupra obiectivității experienței exterioare, care inevitabil ar fi avut un efect trist asupra cursului cercetării sale, ar complica exagerat conceptul de știre obiectivă Și, de fapt, așa cum am spus deja, Kant identifică obiectivitatea cunoașterii nu doar cu obiectivitatea, ci cu obiectivitatea transcendentală, care în esență nu diferă de transsubiectivitatea Nimic nu ar putea fi obiectat la această identificare dacă Kant s-ar limita la prima ei jumătate, și anume la afirmația că recunoaștem o judecată ca obiectivă atunci când legătura exprimată în ea se referă la obiect, adică este recunoscut ca fiind extras din obiect Nu se poate decât să fie de acord cu el că o judecată având un asemenea caracter trebuie să fie universală și necesară: "căci dacă o judecată este de acord cu un obiect, atunci toate judecățile despre același obiect trebuie să fie de acord între ele, astfel încât valoarea obiectivă a o judecată experimentală nu este altceva decât universalitatea ei necesară " * *) Unitatea obiectului judecății duce la unitatea judecăților: "căci pe ce bază ar trebui să fie în mod necesar judecățile altora cu ale mele, dacă nu ar exista unitate în subiectul la care se referă toți, căruia trebuie să corespundă^ și, prin urmare, trebuie să fie de asemenea de acord între ele") Identificând obiectivitatea judecății și universalitatea și necesitatea judecății, Kant, în același timp, face o descoperire importantă, care este foarte captivantă) Kg s) Proleg) Ibid , p n Sunt despre CKI și în favoarea teoriei sale chiar şi atunci când îi adaugă construcţiile lui artificiale El observă că o judecată devine obiectivă, că ne referim la un obiect doar dacă la conținutul lui se adaugă anumite elemente insensibile: o simplă asociere a două experiențe în mintea mea, de exemplu Asocierea ideii soarelui care luminează piatra cu ideea încălzirii pietrei nu conține încă material pentru o judecată obiectivă a relației dintre soare și piatră*) Din acest material asociat se va obține o judecată obiectivă în raport cu soarele și piatra doar dacă, de exemplu, se poate spune că "soarele încălzește piatra", adică dacă, pe lângă asocierea reprezentărilor, există este o relație cauzală între soare și Atunci când investigăm semnele de obiectivitate ale unei judecăți, adică relația sa cu un obiect, trebuie amintit, așa cum sa spus deja, că experiențele experienței interioare pot servi ca sursă de obiective judecăți, adică judecăți legate de obiect exact în același mod ca Judecata "mânia m-a împiedicat să acționez în mod deliberat" are același caracter obiectiv ca și judecata "soarele încălzește piatra" și se aplică, de asemenea, indiferent de câte ori am repet-o, la același subiect, și anume la procesul furiei mele În același timp, este deosebit de important să remarc că mânia, care servește ca subiect al judecății mele obiective, nu este în niciun sens redusă de mine la cuvânt orice obiect transcendental egal cu X și, în orice caz, nu este un obiect transsubiectiv pentru mine Prin urmare, argumentând că *) Deși conține deja în sine - iar Kant din păcate nu a remarcat acest lucru - elemente nesenzoriale, al căror discernământ oferă material pentru o judecată obiectivă în raport cu mine, subiectul, tocmai pentru judecata care "în imaginația mea în spatele soarele luminând piatra, piatra ar trebui să fie încălzită "

EMPIRISMULUI MISTIC necesar, adică o judecată obiectivă este întotdeauna o judecată legată de un obiect, nu este în niciun caz posibil să se afirme că orice obiectivitate este o relație cu un X care se află în afara fenomenului sau că trebuie să fie transsubiectivă Între timp, Kant afirmă tocmai acest lucru și, în consecință, apropie problema obiectivității de problema obiectivității transsubiective în așa fel încât acestea să se contopească într-un întreg În capitolul "Despre sinteza recunoașterii în concept" Kant spune: obiecte (în afara capacității de reprezentare) Ce se înțelege atunci când se vorbește despre un obiect care corespunde cunoașterii și, prin urmare, diferă de acesta? Evident , acest obiect trebuie gândit doar ca ceva, X în general, deoarece în afara cunoașterii noastre nu avem nimic ce să putem opune cunoașterii, ca ceva ce îi corespunde" x) Adevărat, Kant remarcă că orice stare de conștiință poate fi numită obiect, dar această obiectivitate nu este ceea ce are în minte atunci când vorbește despre obiectivitatea cunoașterii "Deși totul și chiar orice reprezentare, în măsura în care suntem conștienți de el", spune Kant, "poate fi numit obiect, dar sensul acestui cuvânt pentru fenomene nu este în sensul că ele (ca reprezentări) sunt obiecte, dar în acest sens, întrucât desemnează doar un obiect, necesită un studiu mai profund** *) În același capitol despre "Sinteza recunoașterii în concept", în care este dată definiția subiectului, el spune: "Toate reprezentările, ca și reprezentările, au lor) Kg p s Vezi tot acest capitol în general, pp - , precum și Prolegomenele, pp) Ibid , Biblioteca "Runivers" n Sunt despre CKI și să fie și pot fi ei înșiși obiecte ale altor reprezentări la rândul lor Aparentele sunt singurele obiecte care ne pot fi date direct, iar ceea ce în ele se referă direct la obiect se numește contemplație Dar aceste fenomene nu sunt lucruri în sine, ci doar reprezentări, care au, la rândul lor, obiectul lor, iar acest obiect, prin urmare, nu mai poate fi contemplat de noi; prin urmare o vom numi non-empiric, adică obiect transcendental=X" S-ar părea că aici Kant distinge două Forme ale obiectelor obiective: intrasubiectivă și transsubiectivă, dar aceasta nu poate fi interpretată în acest fel: imediat după aceea adaugă: ce poate fi dat tuturor conceptelor noastre empirice în general prin relația cu obiectul, adică realitatea obiectivă" *) Aceasta înseamnă că atâta timp cât o constrângere transsubiectivă nu se simte în reprezentare, atâta timp cât este recunoscută ca starea mea de spirit, chiar dacă este determinată nu de arbitrariul meu, ci de celelalte stări ale mele de spirit, la care se referă în ceea ce privește obiectele sale, Kant încă nu îl numește obiectiv Acest lucru este clar mai ales din următoarea formulare a problemei obiectivității, dată de Kant în demonstrarea celei de-a doua analogii a experienței: "Avem în noi reprezentări de care putem fi conștienți în noi înșine, dar oricât de mult s-ar extinde această conștiință, oricât de precisă și punctuală ar fi, totuși, reprezentările rămân doar reprezentări, adică determinări interne ale sufletului nostru în cutare sau cutare relaţie de timp Cum ajungem la faptul că dăm acestor reprezentări un obiect, realității lor subiective, ca modificare, alt obiect?) Ibid , p Biblioteca "Runivers" JUSTIFICAREA IMPERIULUI MISTICE realitate activa? Sensul obiectiv nu poate fi în raport cu o altă reprezentare (a ceea ce s-ar putea numi o reprezentare a unui obiect), pentru că atunci apare din nou pe scenă întrebarea cum această reprezentare, la rândul ei, iese din ea însăși și capătă un sens obiectiv dincolo de subiectiv, care este inerent în el, ca definiție a stării de spirit" Deci, prin obiectivitatea cunoașterii, Kant înseamnă relația de reprezentare cu ceva ce pare a fi

în afara subiectului, ca fenomene, adică un asemenea caracter al reprezentării, când în ea se simte o constrângere transsubiectivă De aceea spunem că problema obiectivității transcendentale a lui Kant se apropie prea mult de problema obiectivității transsubiective, adică cu întrebarea, cum este posibil ca ideile să fie legate de mine cu ceva care nu sunt eu? Și întrucât problema obiectivității transcendentale se identifică cu problema obiectivității și, în consecință, cu problema universalității și a necesității judecăților, este clar că aici obținem o uriașă acumulare de probleme și soluția lor generală trebuie să conțină lacune Putem chiar prezice că una dintre aceste probleme, și anume problema transsubiectivității experienței exterioare, nu va fi deloc rezolvată De fapt, Kant consideră toate experiențele ca fiind determinări în întregime psihice ale subiectului cunoaștere; deci toate elementele de obiectivitate, chiar dacă este transcendentală sau transsubiectivă * , nu constituie o excepţie; În aceste condiții, a rezolva problema transsubiectivității experienței exterioare înseamnă a arăta cum ideile "mei" pot fi formate în așa fel încât să pară că ele conțin trans-) Ibid , p) Vezi, de exemplu, Kg Întrebări de filosofie, carte Biblioteca "Runivers" n Sunt despre CKI și obiect subiectiv, deși de fapt nu conțin nimic transsubiectiv Din cele spuse în primele trei capitole, este clar că acest scop nu poate fi atins și, în consecință, soluția lui Kant la problema obiectivității se va dovedi a fi complet nepotrivită pentru explicarea experienței exterioare, deși în studiul său Kant a avut în mintea tocmai experiența exterioară De fapt, după Kant, judecăţile noastre sunt obiective în măsura în care au o sinteză a priori; sinteza a priori se datorează însăși naturii gândirii, fără această sinteză unitatea experienței este imposibilă și, în consecință, unitatea conștiinței de sine și, în consecință, însăși existența conștiinței de sine; deci, sinteza a priori este ceva necesar: atât timp cât există experiență și atât timp cât există conștiință de sine, există și sinteza a priori În consecință, atunci când privim ideile care sunt supuse sintezei a priori și emitem judecăți despre ele, simțim inevitabil nevoia de conexiuni în ele și suntem conștienți de relația dintre judecățile noastre cu un singur obiect Oricât de spirituale ar fi construcțiile lui Kant, ele sunt potrivite doar pentru a explica obiectivitatea experienței interne și nu sunt deloc potrivite pentru a explica obiectivitatea experienței externe Obiectivitatea experienței exterioare constă în conștiința vie a dependenței actului de judecată de un lucru care nu ține de componența vieții mele mentale, în timp ce însuși conținutul unei reprezentări obiective (de exemplu, reprezentarea unui arbore) când privesc o pădure) îmi este simțită ca un lucru independent de mine, și nu ca ceva legat doar de un lucru În construcțiile lui Kant, nu există nici măcar un indiciu de explicație pentru această transsubiectivitate: conform propriei sale învățături, ea nu există în senzații; sinteze de minereu, deoarece nu este clar cum activitatea "mea" de a ordona "meu" Biblioteca "Runivers" JUSTIFICAREA EMPIRISMULUI MISTIC senzațiile mi se pot părea transsubiective Adevărat, istoricii și susținătorii lui Kant susțin uneori în favoarea lui Kant în felul următor: sinteza a priori este o sinteză necesară, senzațiile subordonate acesteia formează un complex, a cărui structură este resimțită ca ceva independent de arbitrariul meu, forțându-mă să recunoaște-i prezența și această împrejurare dă o aparență atât de complexă de transsubiectivitate Totuși, acest argument este insuportabil: în Sauer-ul experienței interioare o astfel de constrângere se întâlnește la fiecare pas și, totuși, nu este însoțită de o conștiință a transsubiectivității Să presupunem că am experimentat

o serie de stări mentale, de exemplu am fanteziat și am încercat în mod deliberat să combinăm imaginea palatului subacvatic al regelui mării din elemente precum pereții de cristal, stele pe tavan, alge marine etc ; dacă după aceasta dorim să analizăm acest complex de experiențe, întrucât în el s-au succedat activitățile "mei" de reamintire activă și combinare creativă și vrem să exprimăm o serie de judecăți despre proprietățile sale din această parte, atunci acesta cu toate ei elemente vor sta în memoria noastră, ca un singur obiect, independent de arbitrariul nostru, obligându-ne să recunoaștem în noi cutare și cutare și nu o altă structură de activități și, totuși, deloc transsubiectivă: activitățile mele despre care discut nu se simt ca nu-eu, nu sta așa în fața mea, ca un arbore observat sau chiar amintit x) Dacă ni se spune că astfel de judecăți nu aparțin sferei experienței științifice, adică să nu includă necesitatea şi universalitatea în sensul că) Pentru a fi de acord cu această distincție, este necesar să se țină seama de judecăți despre acele experiențe pe care le numim "ale mele" (vezi capitolul III), și nu despre tot ceea ce psihologia modernă în mod incorect, în opinia noastră, se referă la sfera internă experienta * Biblioteca "Runivers" n Sunt despre CKI și fizică și, prin urmare, nu este de mirare că subiectul lor nu este transsubiectiv, obiecția nu va lovi ținta În primul rând, o altă întrebare este dacă este adevărat că judecățile despre experiențele individuale ale experienței interioare sunt complet lipsite de caracterul de necesitate și universalitate și, în al doilea rând, și acesta este cel mai important lucru, nici nu trebuie să ridicăm această problemă: vorbim doar despre faptul că în actul de a judeca independența experienței în discuție față de arbitrariul meu și constrângerea emanată din experiență, nu îi dau încă caracter de transsubiectivitate Cu toate acestea, apărătorii lui Kant au o altă modificare a aceluiași argument Ei spun că sinteza a priori este o condiție pentru posibilitatea nu numai a obiectelor experienței, ci chiar și a conștiinței de sine În consecință, aceasta este o sinteză inconștientă și, prin urmare, deși este produsă de auto-activitatea abilității cognitive, produsele sale, transformate într-o formă necesară și neschimbătoare, trebuie să apară conștiinței emergente ca ceva transsubiectiv, ca o existentă independentă natură Bazele unei astfel de soluții a problemei se află, printre altele, în învățătura lui Kant despre imaginația productivă ca sinteză transcendentală inconștientă care creează imagini ale lucrurilor, exprimate la rândul lor în conceptele de rațiune J) Acest argument se bazează pe presupunerea că produsele activității inconștiente legale a subiectului, urcând în conștiința aceluiași subiect, îi apar ca ceva nu creat de el, ci dat lui din exterior Cu toate acestea, această presupunere și, în consecință, argumentarea bazată pe ea, este infirmată de Faptele experienței interioare Uneori facem ceva, cum se spune, mecanic, de exemplu stând la masă cu diverse dulciuri și vorbind animat, luăm din când în când dulciuri de la masă, Kg , Biblioteca "Runivers" JUSTIFICAREA EMPIRISMULUI MISTIC punem dulceata pe o farfurie etc , si nu observam deloc aceste activitati; dar de îndată ce acordăm atenție rezultatelor acestui management, uneori surprinzător, de exemplu, când se dovedește că am luat un număr excesiv de cai, și imediat, reproducând aceste activități din memorie, recunoaștem că au fost "mei" în sensul deplin al acestor cuvinte; ni le atribuim nouă înșine nu pe baza unor considerații indirecte, de exemplu, nu pentru că am păstrat în memoria noastră o amintire vizuală sau motorie a mâinilor mele luând cai, ci direct pe baza discreția dorințelor și acțiunilor care au existat în mine, dar neidentificate

anterior Dacă ni se obiectează că acest exemplu nu funcționează, pentru că se ocupă de o sinteză empirică ce ia naștere din pământul unei conștiințe deja existente, iar Kant vorbește despre un transcendental sinteza care creeaza mai intai constiinta, apoi raspundem din nou ca aceasta distinctie nu distruge intregul sens exemplul nostru: in orice caz, ea arata ca, din cate arata experienta, inconstienta activitatii "mei" nu serveste inca ca un suficient bază pentru ca ea să mi se pară, atunci când o recunosc, ca transsubiectivă În consecință, oponenții noștri, în stabilirea ipotezei lor, vorbesc nu numai despre ceva care depășește limitele oricărei experiențe, ci și despre ceva care nu este analog cu nicio experiență Le rămâne doar să recurgă la ultimul argument, care este considerat cel mai puternic dintre susținătorii criticului) Există într-adevăr cazuri când ne atribuim o activitate numai pe motiv că "mi-au luat mâinile", "mi-au mers picioarele", etc , dar în aceste cazuri ele ne aparțin, de fapt, nu eului nostru, dar trupului nostru, ele ni se par ca ceva "dat" din exterior și chiar avem motive să credem că ne sunt "dați" din sfera corpului: la urma urmei, poate produce mișcări, de exemplu reflexive, în așa fel încât să fie în mod clar "chdana" pentru sine, ca ceva transsubiectiv Vezi opțiunea mea "Învățături de bază ale psihologiei din punctul de vedere al voluntarismului", cap I Biblioteca "Runivers" n Eu despre CKI th metoda epistemologică de cercetare, și anume, de a afirma că cei care le resping ipoteza resping singura condiție posibilă a conștiinței de sine: de fapt, conștiința de sine este posibilă numai dacă obiectul este opus subiectului, lumea nu-eu este opus lumii lui Eu, iar acest obiect nu poate apărea de nicăieri, decât din sintezele preconștiente ale subiectului însuși Totuși, această încercare de a scăpa în sfera "singurelor condiții posibile" aparține numărului de speculații proaste: dacă te gândești la asta, atunci condiția indicată de ipoteză se dovedește a fi singura; una dintre posibilele căi de ieșire este indicată mai sus, este dată în doctrina percepției directe a lumii transsubiective Este posibilă încă o încercare de a insista că teoria cunoașterii lui Kant a făcut față cu succes elementului de transsubiectivitate al experienței externe Se poate susține că, după Kant, non-sinele include acele imagini care sunt turnate în forme spațio-temporale și sunt supuse unor sinteze a priori, aceleași imagini care sunt turnate doar în forme temporale, precum și acele imagini care au forme spațio-temporale, dar care nu sunt supuse unor sinteze a priori, constituie lumea interioară Kant însuși spune că un obiect empiric "se numește exterior când este prezentat în spațiu, și interior când este prezentat doar în relații temporale" *) Aceasta este o cale de ieșire foarte reușită din dificultate: imaginea spațială de fapt conține întotdeauna ceva transsubiectiv Prin urmare, pentru a arăta eroarea care constă în aceste raționamente, nu se poate decât să demonstreze că kantianul ar trebui să înțeleagă prin reprezentarea spațiului nu tocmai ceea ce înțelegem prin el atunci când spunem că există ceva transsubiectiv în spațiu, impus cu forța din exterior Kg p Vezi și Rev Biblioteca "Runivers" JUSTIFICAREA EMPIRISMULUI MISTIC Din fericire, materialele pentru această dovadă nu sunt greu de găsit Potrivit învățăturii lui Kant, obiectul spațial empiric care stă în fața mea în imaginația mea nu conține nimic transsubiectiv și obiectiv: el poate fi experimentat și recunoscut ca un întreg, ca ceva subiectiv, ca starea sufletească "mea" reprezentare subiectivă externă", așa cum s-a exprimat Cohen în lucrarea sa Kants Théorie der Erfahrung *) "Obiectele empirice, spune Kant, pot apărea fără a avea relația necesară cu funcțiile înțelegerii"; "diverse conținuturi ale

reprezentării pot fi date în contemplare, care este doar senzuală, adică nu conține altceva decât receptivitate" *) O astfel de percepție nu are o semnificație obiectivă, adică nu are legătură cu subiectul, este trăită în întregime ca o stare internă a minții Acest lucru este afirmat direct de Kant în următoarele cuvinte: "Dacă exclud toată gândirea din cunoașterea empirică (prin intermediul categoriilor), atunci nu am cunoștință de niciun obiect, pentru că nimic nu este gândit prin simpla contemplare și prezența acestui influența asupra sensibilității în mine nu creează încă nicio relație a unei astfel de reprezentări cu niciun obiect ") Evident, pentru kantieni, există o singură cale de ieșire: o referire la sinteze a priori, la faptul că atașamentul lor la spațial Forms transformă imaginile subiective ale imaginației mele în obiecte, ca și cum ar poseda de fapt o ființă independentă, adică creează iluzia transsubiectivității, dar am arătat deja că -) Ed a II-a, pp I) Kg ,) Ibid Biblioteca "Runivers" G n l o s s to ï i că sintezele a priori nu pot încă da reprezentării caracterul de transsubiectivitate și de aceea această ieșire este închisă pentru kantieni Există o altă considerație care arată că referirile la formele spațiale nu sunt suficiente pentru a explica transsubiectivitatea experienței exterioare: unele experiențe, complet lipsite de forme spațiale, sunt resimțite în mod viu ca ceva transsubiectiv: astfel sunt, de exemplu, obsesii, străduințe pe care le numiam "date mie" și așa mai departe Deși această obiecție este circumstanțială, ar putea fi distructivă dacă vreun kantian ar încerca să armonizeze cu ea Critica rațiunii pure Pentru a face acest lucru, ar trebui să căutați o bază mai generală pentru transsubiectivitate decât Formele spațiale În sfârșit, se poate obiecta că Kant nu are deloc nevoie să construiască o lume transsubiectivă: prin obiectivitatea experienței exterioare, el înseamnă doar relația reprezentărilor noastre cu obiectul care rămâne X și deloc transformarea reprezentărilor în sine în obiecte transsubiective Ca răspuns la aceasta, se poate observa că poziția teoriei cunoașterii lui Kant este și mai proastă Perceperea unor lucruri din lumea exterioară, de exemplu privind un copac, nu spunem "în fața mea stă o reprezentare a unui copac înrudit cu Xa, experimentăm direct însuși conținutul percepției noastre, ca o lume nu-eu Cu toate acestea, chiar dacă nu se insistă asupra acestui lucru și admite că obiectivitatea experienței exterioare constă doar în atribuirea de reprezentări unui X transsubiectiv, atunci teoria cunoașterii lui Kant nu va câștiga nimic nici în acest caz Adevărat, în acest caz, niciun conținut al cunoașterii senzoriale nu este recunoscut ca transsubiectiv, totuși, unele întunecate, rămânând necunoscute în ceea ce privește conținutul lui X, stau încă înaintea conștiinței, ca ceva transsubiectiv, iar acest element transsubiectiv, chiar dacă a fost singurul unul, este inexplicabil în filosofie Biblioteca "Runivers" JUSTIFICAREA EMPIRISMULUI MISTIC ST Kant, activitatea de sine a gândirii "mei", "regulile" necesare sintezei mele, din câte știm din experiență, nu pot în niciun caz să creeze ceva ce mi s-ar părea "nu al meu" *) Să observăm, de asemenea, că explicarea transsubiectivității prin raportare la Forme a priori conduce filosofia lui Kant la un rezultat contradictoriu, care poate fi exprimat în următoarea propoziție: toate "datele" (senzațiile) aparțin sferei subiectului, doar adunarea a activităților "mei" (sinteze a priori) la dat și Forma sensibilității mele creează un obiect transsubiectiv Această formulă amintește în mod remarcabil de natura ei contradictorie a rezultatelor finale ale empirismului și raționalismului pe care le-am stabilit și, astfel, confirmă indirect dependența criticii de

presupoziția disocierii dintre sine și nu-eu Să vedem acum dacă Kant, în studiul său asupra obiectivității judecăților, și-a atins scopul principal, dacă a găsit condițiile în care judecata trebuie să fie necesară și universală Potrivit lui Kant, tot ceea ce noi înșine punem în fenomene în funcție de natura necesară a gândirii noastre, tot ceea ce decurge din natura activității noastre cognitive însăși, se distinge printr-un caracter universal și necesar După ce am găsit judecățile necesare în știință, de exemplu judecăți ale geometriei despre spațiu, el crede că a explicat această necesitate prin faptul că spațiul constituie Forma sensibilității noastre Totuși, din faptul că orice produs al vieții mentale decurge din natura mea, nu rezultă deloc, fără alte considerații, că îl recunosc ca un fenomen necesar: pentru o asemenea recunoaștere este necesar în orice caz ca condițiile pentru ieșirea) Că în experiență, atât externe cât și interne, lucruri sta în fața noastră ca o realitate vie, și nu doar ideile noastre, și că filosofia lui Kant nu poate explica acest fapt, vezi op M II Karinsky "Despre adevărurile evidente" în special Σ ι &-io și S Biblioteca "Runivers" n Sunt despre CKI și produs, însăși acțiunile mele, determinate de așa și nu de alte granițe, au fost văzute de mine până la ultima lor profunzime și au fost accesibile cercetării j) Între timp, Kant nu numai că nu a efectuat o astfel de investigație, dar nici, în ceea ce privește matematica, nu a putut-o face: conform învățăturii sale, spațiul și timpul, care stau la baza tuturor sintezelor matematice, sunt pasive forme de sensibilitate, ele sunt în mine, dar mecanismul originii lor este complet necunoscut Și mai rea este poziția lui Kant cu privire la problema universalității judecăților Cum este posibil ca ceea ce contempl în momentul prezent într-un anumit caz să fie recunoscut de mine ca un model al ceea ce ar trebui făcut în orice moment în toate cazurile similare?) Referirile la natura mea și chiar referirile la faptul că structura observată a unui fenomen este o condiție a posibilității experienței și, prin urmare, trebuie realizată întotdeauna în experiență, nu îl pot ajuta tocmai pe Kant, care neagă metodele raționaliste de gândire : până la urmă, aceste referințe presupun că necesitatea logică, relevată în orice caz observabil, depășește ea însăși și garantează pentru ceea ce este în afara ei, și anume pentru toate celelalte cazuri de fenomene similare Să încercăm să cedem lui Kant în tot ceea ce nu am fost de acord până acum și vom vedea că va apărea în scenă o altă întrebare importantă, insolubilă pentru teoria lui Conținutul lumii fenomenelor este format, după Kant, din senzații, iar ordinea senzațiilor și legăturile dintre ele sunt determinate de Forme a priori Totuşi, din câte se ştie din Critica raţiunii pure, Formele a priori determină structura lumii doar în termeni generali) Despre faptul că produsul forţei creatoare a subiectului poate să nu conţină în sine semnele necesităţii forţelor care l-au creat, vezi Op Karinsky "Despre adevărurile evidente" § , -) Vezi despre asta din cap Karinsky "Despre adevăruri evidente" § , ib- Biblioteca "Runivers" JUSTIFICAREA EMPIRISMULUI MISTIC Conform legii cauzalitatii, de exemplu, este urmatoarea: "toate schimbarile au loc dupa legea combinarii cauzei si efectului" x) Aceasta lege, evident, nu indica deloc ce fenomen trebuie sa urmeze in mod necesar un un anumit fenomen dat; nu este clar din legea însăși, de exemplu, că o anumită relație între hidrogen, oxigen și alte proprietăți ale mediului trebuie să conducă în mod necesar la apariția apei cum conține soluția ei răspunsuri, printre altele, la următoarele întrebări: cum sunt cunoscute anumite legi ale naturii și, în special, cum se fac inferențe inductive? care este gradul de

certitudine a acestora? cum sunt posibile judecățile sintetice unice? Problema pe care ne-am pus-o în fruntea tuturor acestor întrebări este analogă cu cea pe care am investigat-o deja, având în vedere învățătura raționaliștilor despre ideile înnăscute *): și aici, ca și acolo, se dovedește că nu este suficient pentru a stabili principiile generale care stau la baza cunoașterii, este totuși necesar să arătăm cum sunt realizate în viață, cum sunt aplicate materialului concret viu De asemenea, răspunsurile la această întrebare, și parțial dificultățile care se află în ele, sunt similare cu cele pe care le-am întâlnit în învățăturile raționaliștilor Relația dintre Formele a priori și anumite date senzoriale nu poate fi întâmplătoare, prin urmare, sunt de imaginat doar două răspunsuri la întrebare: fie această relație are și un caracter a priori și, în consecință, întreaga structură a lumii fenomenelor este a priori, sau această relație este determinată a posteriori, din date ъ experiență și, în consecință) Kg a -a ed ι o) ,,Вопр fil ", carte uz p b p n l o s s k y Important este că nu întreaga structură a lumii fenomenelor este a priori Ambele răspunsuri sunt fatale Criticii Rațiunii Pure Să presupunem că întreaga structură a lumii fenomenelor este a priori, astfel încât nu numai supunerea generală a experienței la legea cauzalității, ci și anumite legături cauzale specifice (de exemplu, legătura dintre apariția apei și asemenea iar o astfel de reacţie chimică a oxigenului şi hidrogenului) sunt de asemenea a priori J) Împreună cu aceasta, trebuie să admitem că și conținutul lumii, adică materialele senzoriale de sintetizat, sunt și ele a priori, cel puțin în sensul că prezența și apariția lor în sfera subiectului cunoaștere nu este condiționată de orice, cu excepția capacității cognitive a subiectului însuși subiect În felul acesta am ajunge la cel mai pur solipsism, şi în acelaşi timp la un solipsism intelectual*) Poate că, cu ajutorul unui număr de noi construcții, această ipoteză excentrică ar putea fi dezvoltată în așa fel încât să nu adauge noi contradicții la subiectele care au fost deja relevate de critica istorică în teoria cunoașterii a lui Kant Cu toate acestea, s-ar dovedi, fără îndoială, a fi una dintre ipotezele cu mai multe etaje și ar necesita presupuneri și mai îndepărtate de dovezile experienței decât o face deja sistemul lui Kant Prin urmare, chiar și fără a intra într-o examinare detaliată a acesteia, putem spune că pentru critică, pornirea pe calea ei ar echivala cu prăbușirea finală Cu toate acestea, chiar și al doilea răspuns imaginabil nu scoate teoria cunoașterii a lui Kant din dificultățile sale Dacă presupunem că aplicarea sintezelor a priori la cutare sau cutare și nu la alte grupuri de fenomene este determinată și posteriori de simțurile înseși x) Kant face aluzii la această doctrină, întrucât vorbește despre afinitatea transcendentală a tuturor fenomenelor, ca bază a asocierii fenomenelor în imaginație) Încercările de a evita solipsismul presupunând că conținutul lumii și sintezele sale sunt obținute din conștiința supraindividuală, nu le vom lua în considerare aici: ele reprezintă o trecere de la critică, așa cum a fost dată istoric, la empirismul mistic, și de aceea vor fi discutate mai jos   date, înseamnă că datele senzoriale au unele astfel de proprietăți, astfel de semne, care predetermina ordinea în care li se aplică sintezele a priori Având în vedere abundența și varietatea conexiunilor din lumea fenomenelor, singura modalitate de concepere a acestei predestinari este aceasta: trebuie să ghicim că datele senzoriale sunt în conștiință nu disparate, ci deja conectate între ele, ca să spunem așa, într-o manieră grosolană, astfel încât

activitatea de sine a intelectului va trebui să facă doar munca de a reface aceste conexiuni în mod gratuit (în fel în care în experiența inițială a lui Hume sunt date numai conexiuni temporale, iar apoi, sub influența obișnuinței, acestea sunt remodelate în conștiința subiectului și dobândesc noi proprietăți) Cu toate acestea, această presupunere distruge însăși fundamentele "Criticii rațiunii pure": ea conține ideea că nu numai senzațiile, ci și sintezele pot fi "date", iar dacă da, atunci este posibil ca unitatea și necesitatea experienței este asigurată nu numai de unitatea conștiinței de sine subiect cunoscător, ci și de unitatea lumii însăși Kant nu s-a angajat într-un studiu special al întrebării pe care am ridicat-o, dar putem spera să găsim date pentru rezolvarea acesteia în studiul unei probleme și mai generale, și anume, în doctrina "Despre schematismul conceptelor pure ale Înțelegerea" *) sintezele, având caracter de concepte pure raționale, au fost aplicate datelor senzoriale Când un obiect este subsumat unui concept, este necesar ca obiectul și conceptul să fie același Kant îl supune unui studiu Trebuie remarcat, în primul rând, că această întrebare este i) Kg - Biblioteca "Runivers" n Sunt despre CKI și pusă de Kant într-o formă prea generală Ținând cont de învățăturile anterioare ale Criticii Rațiunii Pure asupra compoziției experienței, ar trebui formulată după cum urmează: cum intră în contact elementele eterogene ale experienței, precum materialele sensibile date a posteriori și conceptele înțelegerii apărute a priori cu Cu alte cuvinte, ar trebui să se acorde atenție nu numai eterogenității acestor elemente în general, ci și unuia dintre semnele sale, și anume, surselor eterogene de origine a celor două componente ale experienței Dar cu o astfel de formulare a întrebării, ar fi imediat clar că răspunsul dat de Kant, tocmai referirea la schemele de timp nu este satisfăcătoare, întrucât el doar mută problema într-un loc nou și că, în general, această întrebare este de nerezolvat pentru Critica raţiunii pure) Oricum ar fi, răspunsul lui Kant la întrebarea pusă de el poate conține și materiale pentru rezolvarea problemei care ne interesează; le găsim într-adevăr, dar în cea mai neașteptată formă Se pare că Kant nu se alătură nici primului, nici celui de-al doilea răspuns pe care l-am conturat sau, mai degrabă, în detrimentul logicii, le combină într-un singur tot: destul de în spiritul fundamentelor Criticii Rațiune pură, el răspunde, de fapt, că toate sintezele și toate cazurile de aplicare concretă a acestora sunt a priori, dar dă acestui răspuns o asemenea formă încât excentricitatea sa devine imperceptibilă și, în aparență, se obține ceva asemănător celui de-al doilea din răspunsurile posibile, adică la afirmația că criteriul de aplicare a formelor a priori tributează a posteriori El realizează acest lucru prin folosirea diviziunii sale În eseul său "Despre adevărurile evidente de sine", M I Karinsky a arătat că filosofia lui Kant nu poate rezolva deloc această problemă și nici măcar referirile la unitatea conștiinței de sine și nevoia care rezultă de afinitatea tuturor fenomenelor nu o ajută (g , , p -) Punem aceeași întrebare, dar o punem pe un ton ușor diferit Biblioteca "Runivers" JUSTIFICAREA EMPIRISMULUI MISTIC Formele a priori în două categorii, Formele sensibilității și formele înțelegerii, și făcând una dintre ele, și anume timpul (ceea ce este atât de ușor de uitat că, după Kant, vine și în întregime din mintea subiectului cunoscător) în sine) să servească drept verigă de mediere pentru aplicarea altora Dar în acest fel este imposibil să ieșim din dificultățile indicate mai sus Adevărat, la întrebarea cu privire la modul în care sintezele categorice sunt aplicate datelor senzoriale, se primește răspunsul: ele sunt aplicate

prin intermediul schemelor temporale, deoarece diferite Forme de relații în timp între datele senzoriale corespund diferitelor Forme de sinteze categoriale Acest răspuns, însă, duce fatal la ridicarea unei noi întrebări, analogă celei la care tocmai s-a răspuns La urma urmei, timpul este și o formă a priori și, prin urmare, avem dreptul să ne întrebăm: ce determină ordinea datelor senzoriale în timp, dacă a posteriori, prin fenomenele în sine, atunci aceasta înseamnă că sintezele sunt date din exterior, și acest lucru nu este permis de Critica rațiunii pure, dacă a priori, prin natura subiectului cunoaștere în sine, atunci aceasta înseamnă că întreaga structură a experienței și, în consecință, probabil tot conținutul ei, este creată în întregime de natura subiectul cunoaștere însuși și am ajuns din nou la solipsism intelectualist Inutil să spun că doctrina schematismului conține și alte deficiențe majore, de exemplu, este complet de neînțeles modul în care schema temporală a cauzalității diferă de o simplă secvență temporală Kant spune că "schema cauzei și cauzalității unui lucru în general este realul, care, ori de câte ori este dat, întotdeauna (jederzeit) este urmat de altceva " Sub cuvântul "întotdeauna" nu se poate înțelege aici simplul repetarea următoarelor, pentru că atunci nu este clar cum se aplică- I) Kg p Biblioteca "Runivers" n Sunt despre CKI și întreaga sinteza categorială a cauzalității la evenimente trăite pentru prima dată, dar nu se poate înțelege prin acest cuvânt și necesitatea urmăririi, întrucât dacă acest semn ar consta în succesiunea temporală în sine, atunci ar face superfluă sinteza cauzală categorială Și de fapt, schemele temporale ale lui Del Kant conferă experienței o astfel de structură încât devine de neînțeles de ce li se adaugă sinteze categorice Apropierea schemelor de sinteze ajunge într-un asemenea punct încât Kant însuși este confuz în evaluarea relației dintre ele De exemplu, în capitolul "Despre Schematism*" consideră simultaneitatea ca fiind o schemă care determină aplicarea categoriei de interacțiune, iar în dovedirea fundamentului coexistenței, el recunoaște, dimpotrivă, categoria interacțiunii ca fiind o condiţie de simultaneitate *) Într-un cuvânt, micul capitol "Despre Schematism" este plin de contradicții și obscurități Aici se dezvăluie una dintre crăpăturile profunde ale teoriei cunoașterii lui Kant Subsolul filozofiei lui Kant nu este original, dar soluția lui la problema condițiilor cunoașterii este extrem de originală și bogată în elemente care deschid noi căi pentru filosofia secolului al XIX-lea Cel mai important lucru este că Kant a văzut inconsecvența tuturor învățăturilor despre cunoaștere ca pe o corespondență între reprezentare și un lucru care se află în afara procesului de reprezentare, adică eşecul teoriilor transcendenţei cunoaşterii A ajuns la ideea necesității de a uni subiectul și obiectul, de a reconcilia contrariile lor ostile și de a elimina barierele dintre ele pentru a face cunoștințele explicabile Adevărat, la Kant această soluție a problemei păstrează încă urme ale vechilor învățături: viața reală, lucrurile reale rămân, în opinia sa, în afara procesului cunoașterii, despărțirea a fost înlăturată doar între subiectul cunoașterii și lucru, așa cum un fenomen pentru subiect Reconcilierea a rămas, de asemenea, incompletă Kg , p Biblioteca "Runivers" JUSTIFICAREA EMPIRISMULUI MISTIC în sensul că înlăturarea partiţiilor nu a dus la egalitate între subiect şi obiect Dacă la predecesorii lui Kant, lucrurile din cunoașterea experiențială afectează oo sufletul subiectului cunoaștetor și îl gestionează cu forța (dar fără succes), atunci pentru Kant, dimpotrivă, subiectul cunoscător creează obiecte (și le creează prost, deoarece se dovedesc a fi fie doar fenomene

pentru subiectul lipsit de viaţă independentă) Cu toate acestea, puterea adevărului este atât de mare încât distorsiunile produse în el de durerile nașterii în lume din vechile Forme sunt corectate parțial de la sine, ca sub influența vis medicatrix naturae Indiferent ce spune teoria lui Kant despre fenomene, lumea vie, puternică a naturii, dată nouă în percepție, rămâne încă în viață și, prin urmare, după ce a stăpânit ideea corectă a lui Kant că nu există despărțiri între această lume exterioară a percepțiilor și noi, că este cunoscuți direct și ieșim dincolo de limitele sale, învățăm treptat să ne mulțumim cu ea și, găsind în ea, contrar teoriei lui Kant, o viață reală, inepuizabil de diversă, ne pregătim pentru gândul că în afara lumii percepției nu există mistere lucruri în noi înșine, întrucât toate cu tot misterul lor direct aproape de noi, dat nouă în percepție, deși nu este ușor să procesăm acest material în așa fel încât să obținem cunoștințe diferențiate din el Având în vedere această evoluție a viziunii asupra lumii, afirmăm că teoria cunoașterii lui Kant pregătește direct trecerea la empirismul mistic Următorii succesori geniali ai lui Kakta își bazează deja în mod direct sistemele pe doctrina percepției mistice Mai mult, Kant însuși, distingând conștiința transcendentală de cea empirică, descrie uneori procesele de cunoaștere așa cum le cere doctrina percepției mistice: conștiința sa empirică găsește sinteze gata făcute în percepții, categorii de cauzalitate etc , parcă ruptă din cunoașterea subiectului și în mod independent dey-Questions of Philosophy, carte , Biblioteca "Runivers" n Sunt despre CKI și există în Sfera acestor fenomene *) Dacă mai separăm conștiința transcendentală de conștiința empirică, și anume, interpretăm unitatea transcendentală a apercepției ca conștiință supra-individuală, identică numeric în toate subiectele empirice, atunci doctrina percepției directe a lumii exterioare va apărea deja pe scenă în sensul deplin al cuvântului Împreună cu aceasta, depășim limitele filozofiei lui Kant și, prin urmare, această evoluție a criticii va fi luată în considerare în capitolul următor, consacrat întrebării "Începuturile doctrinei percepției mistice în filosofia secolului XIX" N Lossky (Urmează sfârșitul) ' Vezi despre aceasta Volkelt, Kants Erkenntnisstheorie, pp , - Biblioteca "Runivers" Statul și legea Orice transformare și dezvoltare ulterioară a dreptului provine în primul rând din cunoașterea a ceea ce se află în afara dreptului - înaintea ei și în spatele lui Jellinek Allg Staatslehre eu Pentru persoanele neinițiate în sarcinile speciale ale jurisprudenței, atunci când sunt familiarizate cu spiritul general al învățăturilor sale, poate apărea o mare nedumerire După cum știți, una dintre cele mai de bază trăsături în dezvoltarea noului stat este triumful din ce în ce mai mare al ideii de drept: statul se înclină din ce în ce mai mult în fața puterii legii și o recunoaște ca principiul călăuzitor al acesteia viaţă În numele dreptului, statul cândva omnipotent este obligat să admită, ca graniță incontestabilă a dominației sale, persoana umană liberă; trebuie să recunoască în fața sa tărâmul sacru al gândurilor și sentimentelor interioare, tărâmul autodeterminării personale, inaccesibil amestecului statului Pe de altă parte, trebuie să renunțe la exclusivitatea și izolarea sa, să se supună celui mai înalt principiu al comunicării internaționale și să permită alături de el și drepturile altor state și popoare Astfel, în domeniul dreptului, anumite principii fixe și elemente incontestabile asupra cărora statul nu are putere devin din ce în ce mai clare Și în acel moment, b* Biblioteca "Runivers" p Novgorodtsev când legea își dezvăluie din ce în ce mai mult puterea interioară, independent de orice fluctuații în politică și discreția

puterii, jurisprudența învață: toată legea este un produs al statului Nedumerirea care se naște la vederea acestei contradicții poate crește și mai mult atunci când, familiarizându-ne mai mult cu ultimele învățături de stat, aflăm că, după ele, într-o stare modernă, remarcată prin unitatea structurii sale, totul trebuie înţeles şi dedus în legătură cu această idee despre unitatea statală: totul ar trebui să vină din stat, ca din centrul său, şi să-şi găsească desăvârşirea în el Drepturile indivizilor și ale asociațiilor subordonate, drepturile poporului în ansamblu, obligațiile în legătură cu comunicarea internațională, toate acestea trebuie înțelese în legătură cu ideea unei surse unice de legiferare, care este statul După cum susțin juriștii germani, toate acestea trebuie să fie împinse în construirea unui singur stat, in den einheitlichen Bau des Staates einzuschieben Astfel de învățături pot sugera că asistăm la renașterea vechii teorii a atotputernicului Leviatan Se poate bănui în ei o amenințare la adresa libertății indivizilor și a inviolabilității statului de drept: toate acestea se dovedesc a fi un fel de favoare și concesiune a unui stat suveran, care are dreptul să dea și să ia orice dorește, în conformitate cu punctele de vedere și obiectivele sale Se dovedește că teoria juridică nu pare să susțină cele mai scumpe convingeri ale conștiinței juridice moderne și, cu un calm nepasional, dezvoltă punctul de vedere al dependenței necondiționate a dreptului de stat și al semnificației atotcuprinzătoare a uniune de stat Se pune involuntar întrebarea dacă există vreo subestimare aici, orice omisiuni și omisiuni ale unui gând abstract care a uitat vocea realității vii În ultimii ani, printre juriștii înșiși s-au auzit voci împotriva acestor învățături, ca împotriva "periculoaselor Biblioteca "Runivers" STAT ȘI LEGEA concepte, care, din cauza absenței unor fundamente fundamentale ferme în ele, poartă semințele tiraniei sau anarhiei Au existat sugestii cu privire la necesitatea unei reforme complete a științei statului și a unei procesări complet noi a acesteia pe alte principii *) nu poate fi în niciun caz considerată o ieșire reușită din dificultate De fiecare dată când o astfel de critică radicală este îndreptată nu către un produs accidental al confecțiilor de fotolii, ci către o direcție ferm înrădăcinată și stabilă a științei, când "cu o singură scriere de mână vor pentru a distruge opera gândirii unui întreg secol"), apare în mod firesc îndoiala cu privire la corectitudinea unor astfel de propuneri: dacă s-a observat în acest sens precauția critică cuvenită și dacă acele învățături pe care vor să le respingă sunt înțelese corect Cu toate acestea, însăși posibilitatea unor proteste aprinse și critici radicale, și mai mult din partea specialiștilor, arată că în acest caz într-adevăr ne confruntăm cu o neînțelegere gravă Evident, mainstream-ul are unele defecte și lacune care trebuie corectate Anticipând concluzia care mai trebuie fundamentată și dezvoltată, aș dori să exprim de la bun început părerea care mi se pare că rezolvă neînțelegerea de mai sus Dacă știința modernă) Deosebit de caracteristic în acest sens este Duguit, L'état, le droit objectif et la loi positive Paris După concluzia sa, derrière les formules courantes des juristes, nous ne trouvons que le vide ou de dangereuses concepts", (p) Duguit își exprimă teama că teoria modernă nu va face decât să agraveze lupta socială: "c' est attiser les luttes sociales et préparer à brève échéance le triomphe sau de l'anarchisme révolutionnaire sau du colectivisme tyrannique" (ibid) Temeri similare sunt exprimate de un alt oponent al metodei juridice moderne, Deslandres, în celebrul său articol: "La crise de la science politique" (Rev du droit public et de la science pol T Paris): "régime

despotique" et caduc, ou regim anarchique et voué à la révolution, c'est en somme à cela que conducirait la méthode juridique" p) Cuvintele lui Jellinek, Biblioteca "Runivers" P NOVGOROTSEV legea atrage uneori reproșuri severe, asta nu depinde de faptul că merge pe o cale complet greșită, ci doar de faptul că nu își subliniază întotdeauna sarcinile speciale cu claritatea cuvenită De fapt, urmează o potecă foarte îngustă, dar în același timp foarte sigură și care duce excelent spre scopul său, este o trecere cu un scop special Dar o cale îngustă amenajată într-un scop special nu este un drum larg și deschis din care pacea lui Dumnezeu să fie vizibilă în mod clar Acest lucru trebuie amintit cu fermitate, iar avocații nu își amintesc întotdeauna acest lucru Greșeala lor este o greșeală de perspectivă De aceea, sarcina criticii în acest caz nu este de a reface totul și de a începe din nou, ci de a sublinia clar că toate aceste concepte aparent periculoase nu sunt altceva decât metode condiționate de abstractizare în care plinătatea concretă a realității este eliminată în mod deliberat Dar numai asta nu ar fi fost suficient Cu cât suntem mai convinși de scopul cu totul special și condiționat al acestor definiții, cu atât mai clar ni se dezvăluie sarcinile pur practice și tehnice ale jurisprudenței, cu atât mai insistent devine nevoia, alături de această tehnică, de a avea o altă iluminare a acelasi subiect Până la urmă, în cele din urmă, aici vorbim despre nimic mai puțin decât condițiile de existență a societății umane, definiția drepturilor omului! De aceea Formulele și construcțiile abstracte de aici sunt atât de contrare sentimentului uman viu și uneori par a fi "o negare a vieții însăși, a sensului, semnificației și drepturilor ei" Și mai ales acolo, unde "cursul istoriei se manifestă cu propriii ochi, unde se aude tremurul unor noi forțe vitale trezite * cu insistența imperativă a ta-) Vezi protestul extrem de interesant împotriva jurisprudenței formale al lui I S Aksakov Lucrări complete colectate, vol C, p și urm , M Biblioteca "Runivers" STAT ȘI LEGEA este nevoie de alte indicații, alături de care știința abstractă a avocaților pare a fi o piatră oferită în loc de pâine II Nu putem să nu spunem că există anumite trăsături în însăși esența științei juridice care explică posibilitatea acelor erori de perspectivă despre care am vorbit Am în vedere poziţia şi sarcinile aşa-zisei jurisprudenţe dogmatice Într-adevăr, care este sarcina sa principală? Este de a prezenta materialul legislativ cunoscut într-o unitate sistematică și completă Nu învață cum există de fapt anumite relații, nu ceea ce ar trebui să fie în mod ideal, ci doar modul în care legea dată privește aceste relații Prin lege, ea înțelege totalitatea normelor obligatorii emanate de la stat Astfel, construcțiile jurisprudenței nu aparțin lumii reale, ci domeniului dezirabil din punct de vedere al puterii, domeniul cerințelor statului) Este clar că în aceste construcții, unde voința legislativă este punctul de plecare, legea nu poate fi înțeleasă decât ca un produs al statului: "zu dem Rechtsbegriff gelangt man nur durch den Staats-begriff", după cum a spus Sarvey, un susținător ortodox al jurisprudenţă pozitivă, exprimă această idee) De asemenea, este clar că ideile despre unitatea statului și dreptului, despre structura unică a statului modern, despre armonia sistemelor de drept sunt destul de aplicabile aici Toate acestea nu se referă la realitate în toată amploarea manifestărilor ei, ci) Vezi o analiză interesantă a metodei juridice în articolul domnului Jivago: "Cerințele vieții și formalismul în știința statelor, drept" "Cuvântul științific", , nr X) Sarwe, Das õffentliche Rechi und die Verwaltungsrechtspilege Tiibmgen, , s Biblioteca "Runivers" P NOVGOROTSEV numai la acel nivel de viață pe

care legea pozitivă încearcă să-l urmărească Nu este nimic surprinzător că în această schiță totul se dovedește a fi unul și armonios: liniile relativ clare și simple ale dreptului pozitiv ies în prim-plan, iar în spatele lor, parcă, ciocnirile complexe ale vieții, confruntarea vitalului interese, tragedia contradicțiilor insolubile sunt ascunse Toate ciocnirile și contradicțiile vieții, oricât de importante ar fi ele în momentul formării legislației, oricât de influențează ele asupra conținutului legii, se reflectă doar parțial în această lege însăși, care și-a pierdut deja acuitatea conflictul imediat, adus deja la o anumită împăcare prin hotărârea autoritară a voinței legislative De aceea, atunci când ni se vorbește despre armonia sistemelor juridice, unitatea dreptului și a statului, trebuie să ne amintim cu fermitate cât de convenționale sunt conceptele de armonie și unitate folosite în acest caz Trebuie să ne amintim că intrăm aici în tărâmul unor idei cu totul speciale, speciale, care în niciun caz nu pretind să ofere o imagine exhaustivă a realității Mergând pe calea îngustă a jurisprudenței, vom primi o serie de indicații practice foarte importante, dar în fața unor situații dificile de viață ne vom vedea lăsați fără ajutor la fiecare pas: aici stau în fața noastră alte forțe, mai puternice, se deschid alte orizonturi, complet necunoscute jurisprudenței, cresc dificultăți în fața cărora jurisprudența devine o fundătură Este de la sine înțeles că nu există absolut nimic rușinos în asta pentru știința juridică: fiecare domeniu științific are propriile sarcini și limite și nu poate răspunde la toate întrebările și nevoile vieții Așadar, este necesar să recunoaștem acest lucru și, dezvoltând un sistem de definiții juridice, să evidențiem problemele care sunt atât importante, cât și inaccesibile unui avocat, atâta timp cât acesta rămâne în cadrul strict al metodelor legale Dar această înțeleaptă înfrânare nu este dată tuturor Biblioteca "Runivers" STAT ȘI LEGEA cu noroc, iar printre juriști se observă adesea o idee exagerată atât asupra metodei sale, cât și asupra completitătății atitudinii sale față de subiect Aceasta dezvăluie o particularitate - s-ar putea spune, o slăbiciune - a gândirii umane, obișnuită cu o anumită gamă de concepte speciale - de a face contemplarea lumii din propriile sale metode, de a crea filozofie dintr-o specialitate Este această atitudine față de subiect pe care o găsim în jurisprudența germană Este suficient să spunem că aici s-a creat chiar și un concept - "filozofia dreptului pozitiv" - un concept care pentru un filozof sună aproximativ la fel ca filosofia ingineriei sau minerit Și ce ascunde acest termen în spatele lui? - Afirmația insistentă că dreptul pozitiv este pentru avocat atât fundamentul, cât și coroana științei sale, că tot ce trebuie să știe este dat aici Conform acestei afirmații, nu există contradicții și lacune în dreptul pozitiv; este un sistem armonios și complet de definiții, reprezentând adevărata și singura bază a construcțiilor juridice Această viziune nu recunoaște neajunsurile și contradicțiile inevitabile ale sistemelor juridice: neajunsurile și contradicțiile își găsesc soluția în limitele aceluiași drept pozitiv cu ajutorul analogiilor și interpretărilor, iar dincolo de aceste limite se află un spațiu străin dreptului - ein rechtsleerer Raum -la care avocatul indiferent La fel, avocatului nu-i pasă de legea viitoare: aceasta ține de domeniul idealurilor, iar avocatul cunoaște o singură lege pozitivă reală Dar, odată asimilat, este ușor asociat cu astfel de consecințe, care de la sine) Această viziune l-a găsit cel mai energic apărător în fața lui Bergbohm, care vede în ideea completitătății dreptului pozitiv unul dintre fundamentele filozofiei dreptului pozitiv Vezi sa Jurisprudenz und Rechtsphilosophie Leipzig, I S Biblioteca "Runivers" P

NOVGOROTSEV dezvăluie inconsecvența punctului de plecare Există o presupunere cu privire la exclusivitatea funcției de legiferare a statului, care se ridică deasupra legii, ca forță care stă deasupra acesteia Dacă o lege pozitivă, determinată de stat, este suficientă pentru sine, dacă este singura normă a vieții juridice, aceasta înseamnă doar, cu alte cuvinte, că statul nu recunoaște nicio altă normă nici deasupra lui, nici alături de el, că el însuși se situează deasupra legii și determină cu autoritate începutul acesteia Această filozofie a despotismului juridic a fost văzută de mulți în jurisprudența analitică engleză, în învățăturile lui Austin și ale adepților săi Dar cu un motiv și mai mare ar trebui recunoscut în acea școală a oamenilor de stat germani, care este de obicei asociată cu numele de Seidel și are destul de mulți susținători *) După cum filosoful HertzFelder exprimă ideea principală a acestei școli, puterea de stat este dominația asupra persoanelor, bazată pe Faptul de forță; nu reprezintă un drept, ci constă în puterea de constrângere, adică în capacitatea domnitorului de a-și îndeplini voința în raport cu subordonații săi În consecință, supunerea în fața puterii de stat nu este o obligație, ci o simplă necesitate de a asculta și, deci, de a îndura tot ce este posibil (alies Mõgliche zu dulden)â) Iată cea mai consecventă schemă a "filozofiei dreptului pozitiv" modern: dreptul se bazează pe puterea statului, iar puterea statului se bazează pe Faptul forței!; L-am numit pe Seidel principalul reprezentant al acestei filozofii în vremea noastră, dar e adevărată strămoş *) Dintre aceștia, Ling, Borngak, Sarvei, Hertzfelder sunt mai faimoși Cu anumite atenuări, Laband exprimă același punct de vedere, iar Zorn este și mai aproape de ea) Herzfelder, Gewalt und Recht Münctien S ; vezi în general întregul capitol al doilea Despre vederile lui Seidel Jellinek, Allgemeine Staatslehre Berlin, SS - ; Preuss, Gemeinde, Staat, Reich Berlin, SS - - Biblioteca "Runivers" STAT ȘI LEGEA trebuie să recunoaștem - așa cum au subliniat deja Ellie și Preiss - pe creatorul celebrei Restaurare a științelor statului, autorul doctrinei patrimoniale a statului a lui Haller Pentru adevărata filozofie, a indica tărâmul Faptelor și forțelor înseamnă a indica ceva nedefinit și obscur: aici se deschide un întreg abis, se află un tărâm de tot felul de posibilități și surprize Dar "filozofia dreptului pozitiv" își vede adevăratul triumf în această concluzie și găsește în ea mijlocul potrivit pentru a renunța la o serie întreagă de probleme care se ridică oricui, la cuvântul "Fapt", care dobândește adesea pentru pozitiviști puterea de a un instrument explicativ universal, vede doar o nouă ghicitoare Este imposibil, totuși, să nu vedem că pentru jurisprudența practică această "filozofie" este o decorație complet superfluă Fără această filozofie, avocații se pot descurca destul de bine; dar de fiecare dată când complică poziția simplă și modestă a dogmei juridice, reproșurile la adresa jurisprudenței vor fi și ele de înțeles, de parcă ar învăța "că în lume nu există decât un mecanism de stat mort, că totul se face și trebuie făcut de la putere și prin putere - sub orice formă se manifestă, atâta timp cât poartă sigiliul legitimității exterioare * III ^Filosofia dreptului pozitiv *, dacă avem în vedere timpul nostru, este în primul rând proprietatea gândirii germane ^ Stabilirea Formelor statului de drept, triumful puterii legii asupra puterii puterii pretutindeni duc la alte construcții filozofice și exclud posibilitatea unei apoteoze a forței și a Faptelor Da, și în știința germană i) Cuvintele lui I S Aksakov din revizuirea sa de jurisprudență citată mai sus Biblioteca "Runivers" P NOVGOROTSEV asemenea construcții sunt aproape rezultatul unei înclinații prost

îndreptate către filosofare, ele aproape servesc la satisfacerea nevoii de a ridica fiecare propoziție științifică la înălțimea abstracției filozofice, de a-i da o formă generală și abstractă Termeni care sună puternic, concepte teribile de fapt și aici ascund prevederi foarte simple inerente însăși esenței științei juridice Toate acestea, după cum vom vedea în curând, și mai clar la o analiză ulterioară, sunt doar metode auxiliare ale tehnicii juridice pentru construirea anumitor relații practice Dacă jurisprudența germană trece uneori această construcție tehnică drept reflecție filozofică, aceasta arată slăbiciunea ei; dar nu aici trebuie căutată înţelegerea corectă a jurisprudenţei Pentru a ajunge la această înțelegere, este necesar să aruncăm din construcțiile legale anexele străine lor, iar apoi vom vedea grăuntul lor practic sănătos În istoria jurisprudenței, avem un exemplu curios al unei astfel de transformări a filozofiei dreptului pozitiv într-o construcție juridică modestă: vorbesc despre soarta jurisprudenței analitice engleze Dacă urmărim evoluția pe care a trecut de la Hobbes prin succesorii săi Bentham și Austin, prin critica lui Maine și Harrison la Pollock și Bryce, vom vedea cât de treptat a fost dezarmată și simplificată formidabila teorie a absolutismului de stat, pentru se transformă într-o construcție nepretențioasă a dreptului pozitiv Nu este nimic de spus despre Hobbes; dar chiar și Austin pare depășit acum În zilele noastre nu se mai poate spune, așa cum se spunea în Anglia în urmă cu - de ani, că a studia jurisprudența înseamnă a studia Austin, o atitudine critică față de el a devenit comună *) Vezi observațiile lui Dicey despre semnificația lui Austin în Law Magazine, o, p Biblioteca "Runivers" STAT ȘI LEGEA locul literaturii engleze Sistemul despotismului juridic a fost înlocuit de foarte puține și foarte simple truisme, cu care nu există niciun motiv de argumentare și care nici măcar nu trebuie dovedite În timp ce în Germania, chiar și acum, aceste truisme juridice de bază sunt adesea combinate cu doctrina primatului faptului asupra dreptului și a forței asupra justiției, în Anglia teoria juridică este plasată pe un teren pur practic și, în acest sens, scriitorii englezi au obținut un uimitor, s-ar putea spune, claritatea transparentă a soluțiilor Nu se poate găsi un exemplu mai bun care să dea o idee despre metoda juridică luată în esența ei abstractă O serie de motive au contribuit la crearea condițiilor favorabile aici pentru o asemenea considerație abstractă a dreptului pozitiv, indiferent de orice considerente etice O asemenea teorie abstractă presupune, în primul rând, un mare respect și o mare încredere în dreptul pozitiv, iar acest respect și încredere, la rândul său, se datorează faptului că în Anglia timp de multe secole legea a fost într-adevăr o normă fixă a tuturor relații *); Mai devreme decât oriunde altundeva, aici a fost baza unei ordini juridice ferme și gardul drepturilor individului În cele din urmă, în Anglia, de multă vreme, a fost creat de multă vreme un anumit corp central de legislație, un "parlament atotputernic", din care atât cetățenii, cât și oamenii de știință sunt obișnuiți să derive toate drepturile și legile ca , Thomas Smith dă un extrem Forma exprimă principiul *) Vezi Bryce, Studies in History and Jurisprudence Oxford, , pp -ni (indicând literatura critică despre Austin, începând cu celebrele remarci ale lui Maine în Early History of Institutions) Remarcile lui Bryce ibid R și Cf de asemenea, recenzia lui Pollock în Introducerea sa în istoria științei politicii Londra, , p) miercuri explicație y Pollock, Introducere, p - Biblioteca "Runivers" P NOVGOROTSEV principiul atotputerniciei statului *) Sub influența condițiilor politice ale vremii, Hobbes a dat acestui principiu o expresie extremă, dar apoi

Bentham și Austin au adus teoria lui Hobbes mai aproape de înțelegerea modernă și i-au înmuiat semnificativ extremele Dacă te gândești la semnificația principalelor afirmații ale școlii lor, atunci este ușor de observat că ele se bazează pe adevăr, simple până la banalitate și complet inevitabile în sistemul dreptului pozitiv Ideea este că aici vrem să prezentăm într-o formă abstractă și pură, în abstracție de toate fenomenele înrudite, structura dreptului pozitiv modern și condițiile funcționării sale în viață Pentru a explica această structură, este necesar să ne asumăm o autoritate supremă, căreia îi sunt subordonate toate celelalte autorități și care ea însăși nu este subordonată nimănui Dreptul pozitiv este înțeles în epoca noastră ca o normă general obligatorie și indiscutabilă a relațiilor sociale, iar o astfel de normă include o presupunere implicită a unei surse supreme de legiferare, care stă deasupra tuturor elementelor sociale și capabilă să le unească într-o singură lege universal obligatorie ? Cu alte cuvinte, conceptul de normă juridică presupune că ea prevalează independent de aprobarea sau dezaprobarea indivizilor, că sancțiunea ei, precum și obligația de a se supune acesteia, sunt stabilite de un organism suveran care se ridică deasupra arbitrarului voințelor private "Așa cum explică Pollock, dreptul și lipsa drepturilor în sens juridic (în sens legal) este doar ceea ce statul a permis și interzis, și nimic altceva Legile ar trebui respectate nu pentru că sunt rezonabile, ci pentru că statul asa prescrie ''Legile pot fi și într-o stare rezonabil ordonată ar trebui să fie rezultatul unei discuții cât mai detaliate posibile asupra fondului cauzei; ar trebui să fie Pentru un citat interesant din Thomas Smith, vezi Pollock, ibid , p Biblioteca "Runivers" STAT ȘI LEGEA subiectul criticii nu numai permis, ci chiar dezirabil Dar din moment ce ele există deja, trebuie respectate Un cetățean care se răzvrătește împotriva autorității statului, rupe astfel legătura cu societatea civilă *) · Aceste gânduri, a căror origine poate fi urmărită până la Hobbes), nu sunt altceva decât o afirmație a Faptului că există un stat și că această existență se caracterizează prin prezența legii, ca regulă de conduită generală și putere , ca izvor al acestei legi În esență, aceasta nu este altceva decât o dezvăluire analitică a termenului "stat" sau o descriere a Faptului dominației statului Dacă Hobbes s-a deosebit în vreun fel de teoreticienii de mai târziu ai dreptului pozitiv, doar prin faptul că a dat acestui fapt o calificare morală și, în cele din urmă, a înecat moralitatea în dreptul pozitiv I s-a părut posibil să definească statul nu numai ca un fapt de dominație politică, ci și ca o normă de viață morală Bentham și Austin au continuat analiza și au separat elementele amestecate de Hobbes, iar criticii ulterioare au confirmat în cele din urmă această separare și au introdus întreaga analiză într-un anumit cadru cronologic Așadar, în primul rând, Maine a subliniat temeinic că construcția unei legi pozitive, derivată în legătură cu conceptul de sursă suverană de legiferare, are sens numai pentru starea noului timp, care este de fapt caracterizată printr-un semn de suveranitate *) Pollock, ibid p v) Pentru relația dintre jurisprudența analitică și teoria hobbesiană, vezi Pollock și, de asemenea, Bryce, Studies in History and Jurisprudence, p s) Istoria timpurie a instituţiilor, cap XII, XIII cm Harrison, Austin și Maine despre suveranitate (articol: The English School of Jurisprudence în Fort-nightly Review,), p ; Vinogradoff, The Tfaeaching of Sir H Marne Londra, , p -Obiecțiile Holland v Maine (vezi The Elements of the Jurisprudence, VII ed cap IV), sunt complet eliminate de remarcile lui Pollock, Essays in Jurisprudence and Ethics Londra, P Biblioteca "Runivers" P NOVGOROTSEV

scriitorii ulterioare - i-am numit deja mai sus pe Garrison, Pollock, Bryce - au explicat că toată această construcție are un înțeles complet arbitrar și foarte limitat Afirmația că puterea suverană este nelimitată, că poate face tot felul de legi, este valabilă doar pentru jurist și numai în limitele Analizei Formale Altfel spus, înseamnă că limitele suveranității și activității legislative se află în afara legii și în afara analizei juridice În acest sens, concluziile avocatului fac obiectul unei serii de modificări complementare ale politicianului și sociologului O conștiință clară a necesității acestor amendamente îi determină pe cei mai recenti scriitori să facă distincția între suveranitatea juridică și suveranitatea politică Puterea, nelimitată de jure, poate fi de facto foarte dependentă și legată Pe această bază, Bryce a făcut o analiză curioasă a relației dintre suveranitatea de jure și suveranitatea de facto, iar Dicey, folosind exemplul specific al parlamentului englez, a arătat că deși din punct de vedere juridic reprezintă puterea legislativă/legislativă supremă, dar în esență aceasta trebuie să exercite ! și voința suveranului politic, adică alegători sau națiune) t) Acest lucru este deja afirmat clar de Harrison în articolele sale din din revista "Fortnightly Review" În general, un critic foarte condescendent al lui Austin, el introduce, totuși, modificări semnificative teoriei sale Garrison a dat și (prima din cunoștințele mele) o explicație, repetată ulterior de Pollock (Introducere, p) și Bryce (Eseuri, p i-), a extremelor teoriei suveranității nelimitate, redusă de Austin la principiul: "orice guvern suprem este legal despotic" Dacă Austin atât de sârguincios și exagerat - usque ad nauseam - dovedește principiul despotismului nelimitat și universal al puterii suverane, aceasta se datorează, după indicația corectă a lui Garrison, controversei cu Blackstone ъ reformarea rolului legislației și care considera dreptul englez, așa cum este, cea mai înaltă manifestare a rațiunii Autoritatea lui Blekston era suficient de mare încât să provoace împotriva lui controversa aprinsă a lui Bentham și exagerările dogmatice ale lui Austin, iar în acest sens învățăturile lor erau progresive pentru vremea lor, vezi Revizuirea Quinzalelor, p) Dicey, Introducere în Studiul și Legea Constituției Ediția a șasea, p , - Biblioteca "Runivers" STAT ȘI LEGEA Puterea legislativă fără margini a parlamentului este de fapt dominată de puterea invizibilă, dar reală a poporului Astfel, particularitatea teoriei engleze nu este că ea neagă granițele reale sau morale ale statului, ci că separă complet aceste granițe de miezul analizei juridice, recunoscând totuși pe deplin forța lor puternică Cea mai bună explicație asupra acestui punct se găsește în Leslie Stephen, cu care Dicey este destul de de acord: Deoarece avocații nu trebuie să depășească limitele deciziilor legislativului, ei sunt înclinați să susțină că această putere este nelimitată Este, desigur, nelimitat în sensul că poate face orice fel de legi dorește, cu condiția ca o lege să fie orice regulă făcută de legiuitor Dar din punct de vedere științific, puterea legislativă este, desigur, strict limitată Este limitat, ca să spunem așa, din interior și din exterior; din interior, deoarece legislația este un produs al unor condiții sociale, iar deciziile sale depind de deciziile societății; din afară - pentru că puterea de a legifera depinde de instinctul de supunere, care are în sine limite Dacă legislativul ar decide că toată lumea trebuie ucisă copii cu cap albastru - dacă ar fi ilegal să omori astfel de copii, atunci legiuitorii trebuie să înnebunească înainte de a face o astfel de lege, £ supuși - fiți idioți să o respectați')" Într-un cuvânt, așa cum spune Pollock, a fi un conducător suprem legitim nu

este același lucru cu a conduce după cum doriți Parlamentul, desigur, este teoretic "totputernic", dar există lucruri pe care le-a făcut în vremuri trecute și nu ar îndrăzni să le facă acum În mod formal, nu există granițe pentru el și, totuși, în Anglia există legi care sunt impregnate cu dorința de a-și păstra pentru totdeauna puterea:) Dicey, Introducere, p (traducere rusă a lui Poltoratskaya, pp bi - bz Întrebări de filosofie, carte , Biblioteca "Runivers" P NOVGOROTSEV tiya" declară că libertățile și drepturile garantate de acesta sunt date pentru toată eternitatea (in perpetuum); la fel, "Carta drepturilor" decretează că tot ce este cuprins în ea "trebuie să rămână pentru totdeauna legea acestui stat" Aceste decrete din punct de vedere juridic formal nu au forță x), dar dacă Parlamentul ar fi luat-o în capul lor să le abroge sau să le încalce, atunci, fără îndoială, opinia publică engleză ar fi reacționat la acest lucru în același mod ca și la ordinul de a ucide copiii cu ochi albaștri Deci, la ce ajungem! Atotputernicia juridică a legii și a parlamentului este, de fapt și practic, dependența lor necondiționată de voința poporului Că legea, oricare ar fi ea, trebuie să fie obligatorie și că corpul legiuitor trebuie să aibă o putere supremă și nelimitată, rezultă din natura statului modern; dar dacă acest corp începe să se descurce după bunul plac, atunci nu va mai fi ascultat - Aceasta este esența teoriei engleze În general, se face impresia că în această teorie legea și statul sunt considerate ca o simplă mecanică a forțelor, în renunțare completă la orice principii morale Supunerea de lege și de stat este prezentată ca o simplă chestiune de calcul și necesitate practică, și nu ca o datorie morală Discuția se desfășoară exact în același mod ca și cum ar fi vorba despre orice altă chestiune pur practică Exact același lucru ar trebui spus, de exemplu, despre navigarea pe o navă: într-un astfel de caz este necesar ca căpitanul să fie în frunte și ca toată lumea să respecte regulile tehnologiei maritime Dar dacă, de exemplu, s-a întâmplat ca căpitanul să conducă nava și pasagerii către riourile subacvatice, atunci problema se schimbă Ultimul *) lellinek, Erklãrung der Menschen-und Bürgerrechte II Aufl Leipzig, S Biblioteca "Runivers" STAT ȘI LEGEA clauza - a posibilității de rezistență - nu are caracter juridic, dar este interesant de observat că încă de pe vremea lui Bentham a fost repetată în mod tradițional ca un corector necesar al teoriei analitice a dreptului Calmul cu care juriștii englezi moderni vorbesc despre rezistență arată că această perspectivă este, de fapt, mai mult o presupunere abstractă decât o posibilitate reală pentru ei Și această împrejurare sugerează că întreaga lor teorie ar putea lua contur numai în condiții deosebit de fericite ale vieții sociale Pollock a remarcat odată despre metodele lui Austin că, dacă metoda lui ar fi realizată cu toată consecvența, ar duce la o Analiză Formală, străină de orice scop practic și conexiune reală cu conținutul istoric al oricărui fel de lege *) Dar această considerație lipsită de pasiune și abstractă a dreptului - ac si quaestio de lineis, plañís aut de corporibus esset - o considerație care este recunoscută ca o trăsătură caracteristică a școlii naționale engleze, mărturisește faptul că în Anglia însăși viața creează condiții speciale pentru legalitate concepte Aici, nu numai că nu se tem de excesele de putere și de atotputernicia statului, ci, dimpotrivă, o consideră insuficientă! practica interventiei legislative Beatam, care este unul dintre fondatorii teoriei engleze a dreptului, vrea să inspire autoritãţile cu convingere în forţele proprii pentru a le îndrepta către calea binelui public De ce există suveranitatea, dacă nu pentru a fi condusă de lumina rațiunii la atingerea fericirii universale? Toată

această construcție presupune că statul este practic și cu adevărat direct dependent de societate și că, în consecință, nu există niciun motiv să ne temem nici de abuzul de omnipotență a statului, nici de excesele legislației pozitive Când principalul q Pollock, Introducere, p ιιο- * Biblioteca "Runivers" P NOVGOROTSEV principiile morale se realizează într-un drept pozitiv, iar atunci când posibilitatea dezvoltării lor ulterioare este plasată în condițiile formării juridice normale, nu este greu și nici periculos să separăm legea de morală într-o analiză abstractă și să dai o analiză pură a unui drept pozitiv, fără nici un amestec de etică De aici devine clar de ce juriștii englezi tratează cu îndoială sau neagă învățăturile de drept natural de pe continent, dorința de a opune dreptul natural dreptului pozitiv Recursul la dreptul rațiunii împotriva dreptului statului li se pare fie de prisos J), fie de înțeles doar în condiții speciale, ca remediu eroic în cazurile critice) Aceste vederi sunt la fel de firești în epoca noastră, pe cât de greu puteau conta pe dominație, dacă doar, de exemplu, în secolul al XVII-lea, în epoca marii lupte pentru libertatea civilă, când școala dreptului natural, care punea înainte dreptul pozitiv curtea, a fost tendinta predominanta de gandire in Anglia principii morale IV O examinare a teoriei juridice engleze ne-ar putea convinge că, în ciuda asemănării lor considerabile cu "Filosofia dreptului pozitiv" german, există o diferență esențială între ele Dintre toate învățăturile germane ale timpului nostru, cea mai apropiată de școala engleză este, fără îndoială, învățătura lui Seidel și a adepților săi Ici și colo se încearcă în mod egal să se considere dreptul pozitiv ca o forță independentă bazată pe Faptul dominației statului; ici şi colo, orice legătură între construcţia juridică şi În această privință, ironia lui Pollock îndreptată către cartea lui Lorimer Instituții de drept (trebuie spus, nu cel mai bun exemplu de construcții ale legii naturale) este foarte caracteristică Vezi Pollock, The Nature of Jurisprudence, în Essays in Jurisprudence and Ethics, p j) Vìnogradoff, Învățătura lui Sir H Maine, p Biblioteca "Runivers" STAT ȘI DREPT'" principii morale Dar, în timp ce avocații englezi subliniază cu insistență semnificația convențională a construcțiilor lor și propun în mod constant necesitatea unor ajustări explicative ale schemelor lor, oamenii de știință germani, duși în direcția unei idei exagerate a semnificației formulelor juridice, comit că păcat de a transforma o specialitate în filozofie, despre care b am spus mai sus teoria engleză reprezintă cele mai bune metode juridice figurative Aici nu există confuzie de puncte de vedere diferite și, ca urmare, principiul Foom-juridic apare în toată puritatea sa De aceea, folosind acest exemplu, este atât de convenabil să judecăm relația dintre definițiile juridice formale cu domeniul fenomenelor reale și al cerințelor morale și, prin urmare, să concluzi ce semnificație are metoda juridică formală ca bază pentru construcțiile științifice Pentru a pune această întrebare în toată claritatea ei, trebuie spus direct că metoda formal-juridică! există o metodă practică, nu una științifică Iar prin punctul de plecare, și prin scopul său, nu înseamnă stabilirea liberă a adevărului științific în întreaga gamă a aspirațiilor științifice, ci satisfacerea nevoilor practicii în cadrul strict definit al acestei rotații juridice Nu există un studiu liber al subiectului, ci doar o descriere a acestui material legată de un scop practic în limitele acestor definiții legale) Cine știe în ce semnificație are dreptul pozitiv) Acest efort al școlii sale este exprimat în mod deosebit de clar de Herzfelder, care remarcă despre concepțiile idealiste ale lui Gierke, care atacă materialismul lui

Seidel "Schlagworten, die heutzutage segar in der Politik wenig Bedeutung mehr erringen kõnnen, ìst in der Wissenschaft jeder Eingang zu versagen" (Gewalt und Recht, S) Definiții juridice binecunoscute sunt prezentate aici ca principii politice ale erei noastre, pentru spiritul vremurilor, pentru esența legii și a ordinii) Kant în "Streit der Fakultâten" a comparat foarte bine munca avocaților cu opera teologilor dogmatici; ambele sunt legate printr-un anumit set de prevederi, pe care le pot doar sistematiza Știința lor este dependentă (abhăngige Wissenschaft) și sunt practice Biblioteca "Runivers" P NOVGOROTSEV viaţa popoarelor moderne, el nu se va îndoi nici o clipă de enorma importanţă practică a jurisprudenţei formale Legea pozitivă ne înconjoară din toate părțile cu poruncile și interdicțiile ei; pe pe baza ei ne afirmăm puterile și pretențiile; indiferent de modul în care o evaluăm în Forma așa cum există la un moment dat, trebuie să socotim cu ea ca pe o lege imperioasă a vieții O prezentare clară, sensibilă și sistematică a legii în vigoare, facilitând cunoașterea și aplicarea în practică a acesteia, este o sarcină de o importanță incontestabilă și enormă Dar nu ar trebui să exagerăm importanța acestui studiu dându-i o aură de semnificație filozofică sau științifică În cel mai bun caz, acesta este doar material pentru filozofie sau știință, dar nu pentru filozofie sau știință, iar când exprimăm această concluzie cu o claritate perfectă, atunci toate reproșurile împotriva inconsecvenței rezultatelor metodei juridice formale cu cerințele vieții și cerințele ale conștiinței morale cad de la sine Ideea este că jurisprudența formală nu are în vedere o astfel de corespondență; nu are în față cerințele vieții în toată lățimea sensului cuvântului, ci doar cerințele practicii dreptului pozitiv Juristul studiază doar ordinea acelor raporturi juridice care apar și există datorită faptului că un anumit spațiu al pământului și oamenii care îl locuiesc sunt supuși stăpânirii unei anumite puteri Această ordine poate fi foarte imperfectă, poate chiar să fie în multe privințe incompatibilă cu viața, dar indiferent de toate acestea, ea poate și trebuie să fie studiată ca un Fap care trebuie luat în seamă de toți cei care vin în contact cu această putere și care sunt supuși la el Dar tocmai de aceea jurisprudența formală trebuie să ia acest Fap în toată puritatea lui, așa cum este *) !) În prezent, literatura juridică rusă are, de asemenea, un exemplu excelent de analiză juridică formală consistentă a generalului Biblioteca "Runivers" STAT ȘI LEGEA Este clar că o astfel de construcție are doar o voință legislativă în > whig și reprezintă toate fenomenele vieții numai în raport cu această voință Prin urmare, așa cum am explicat deja mai sus, totul are un sens complet convențional și abstract și se referă nu la lumea reală, ci la lumea a ceea ce este de dorit din punctul de vedere al puterii Semnificația nelimitată aparține statului numai în sfera acestor pretenții și dorințe, întrucât este sursa lor și nu recunoaște pentru ei nicio altă sancțiune decât a sa În general, toate definițiile și conceptele care sunt derivate pe această bază nu părăsesc cercul vicios al premiselor dogmatice binecunoscute Ca urmare, nu se obține o definiție științifică reală a subiectului, ci doar o dezvăluire analitică a poziției care a fost dată la început Stat, putere, drept, lege, toate acestea sunt determinate aici una prin alta; a părăsi acest cerc în direcția unor fundamente mai profunde ale dreptului și statului, aceasta înseamnă a trece peste linia definițiilor juridice formale și a introduce în cercetare un element străin acestuia; acolo unde se înțelege aplicarea practică și unde importanța decisivă revine momentului formal, care atestă legătura acestei norme cu voința statului, studiul fundamentelor

materiale ale dreptului poate fi interesant, dar în scopul analizei formale este de prisos și în orice caz poate fi permisă numai odată cu acesta și nu în limitele sale Pentru practică, este suficient să indicați acele momente formale prin care este posibil să distingem dreptul de nelegiuire și conceptele juridice în cartea prof D D Grimm "Cursul de drept roman" TI Numărul i Introducere Doctrina conceptelor juridice de bază Sankt Petersburg Prin claritatea și completitudinea gândirii, opera lui D D Grimm seamănă cu cei mai buni ghiduri ai școlii analitice engleze Astfel de ghiduri vor avea întotdeauna prețul lor, cu condiția să fie clar conștienți de scopul lor special În caz contrar, ele vor duce inevitabil fie la o "filozofie a dreptului pozitiv", fie la scepticism complet cu privire la posibilitatea unor definiții teoretice generale în știința juridică Biblioteca "Runivers" P NOVGOROTSEV caracterizează acest raport din punctul de vedere al sistemului juridic existent Întrebarea aici este doar una de determinare a modului în care legea pozitivă privește o relație dată - o chestiune de mare importanță practică Dar este evident că răspunsul la această întrebare nu poate fi nicidecum o definiție științifică a dreptului, ci doar o descriere practică a acelor Forme în care dreptul pozitiv se manifestă la un moment dat La fel de puțin se poate extrage o astfel de definiție științifică dintr-o comparație sau juxtapunere a diferitelor drepturi pozitive Întrucât legislațiile pozitive individuale lasă loc celor mai variate și chiar contradictorii definiții, cercetătorul, care și-a propus ca scop de a deriva un început solid din această masă pestriță de date, este pus în nevoia tristă de a se limita la un rezultat foarte slab , că dreptul (sau vreun concept juridic privat) ar trebui să recunoască ceea ce puterea de stat recunoaște drept drept într-o epocă dată Astfel, considerația este transferată în miezul acestei legi pozitive, din care se trage răspunsul dorit Dar din punct de vedere științific, acesta nu este un răspuns, ci o sustragere a unui răspuns Cu cât acest adevăr simplu este uitat mai des în timpul nostru, cu atât este mai recunoscător să ne amintim declarația lui clară de la foști profesori ai legii Deci, unul dintre cei mai talentați oameni de știință ruși ai generației care ne-a precedat, prof Nezabitovsky în recenzia cărții lui Rennenkampf "Enciclopedia juridică" găsim următoarele cuvinte remarcabile, care trebuie să-și păstreze pentru totdeauna semnificația în raport cu toate definițiile legale formale ale dreptului: "Când se pune întrebarea, ce este legea? autorul răspunde: doar ce există ca lege recunoscută de societate, atunci ce înseamnă un astfel de răspuns? Înseamnă că autorul însuși nu poate răspunde, ci trimite după un răspuns societății sau legiuitorului, iar orice răspuns primit de la societate sau legiuitor îl acceptă fără obiecție - Legislația pozitivă este diversă; în definiţiile lor ele diferă unele de altele Se întâmplă ca principii complet opuse să fie consacrate prin legislații diferite; se mai întâmplă ca în aceeași legislație să existe definiții care se contrazic Biblioteca "Runivers" STAT ȘI LEGEA nyh criterii în drept, pe baza comparării diferitelor legislații, nu trebuie să uite contradicțiile inerente materialului său; pentru a vedea aici principii ferme, trebuie să le ia dintr-o altă sursă, care se ridică deasupra diversității legislațiilor pozitive Oricine caută astfel de criterii în istorie nu poate ajunge decât la concluzia că istoria nu cunoaște principii generale și nici norme ferme, că totul depinde de determinările temporale ale unei legi pozitive Dar aceasta este respingerea teoriei Kant a spus: "juriștii încă caută conceptul de drept"; la aceasta ar trebui să se adauge: "juriștii nu vor găsi niciodată conceptul de

drept" Ne aflăm aici în fața unei probleme insolubile, un fel de pătrare a cercului Pentru a găsi conceptul științific al dreptului, este necesar să ieșim din ^ZLredely Forms^DSTb Ioribprudență și să punem legea în legătură nu cu sursele formale, ci cu sursele sale reale Atunci se va deschide posibilitatea unei caracterizări științifice diverse a acesteia - istorică, sociologică, psihologică și filozofică În ceea ce privește definiția practică a dreptului, avocații o au de mult timp și corespund destul de mult scopului lor - să servească la distingerea între drept și fărădelege în forma în care statul le delimitează Dar dacă definițiile juridice formale au o semnificație atât de specială, pe care trebuie să-l respecte cu strictețe pentru a rămâne fidele scopului lor, atunci ar fi complet greșit să le acordăm un sens mai larg și mai responsabil Nevoie fermă Prin urmare, a elabora o definiție a dreptului care să corespundă pe deplin acestei mase eterogene și contradictorii este o sarcină insolubilă Autorul a permis însă Dar cum? renunţând la orice concept de drept şi de la orice vedere a dreptului În felul acesta, el realizează o definiție, care, deși nu se poate spune că este conformă cu legile, dar care, în orice caz, nu este în dezacord cu acestea " Vezi V A Nezabitovsky Opere colectate Kiev , p - Biblioteca "Runivers" P NOVGOROTSEV amintiți-vă indicația semnificativă a lui Jellinek: "Un avocat trebuie să se ferească de a-și amesteca lumea cu norme care ar trebui să guverneze viața statului cu viața în sine Toate ideile formal juridice despre omnipotența statului, ipotetic destul de admisibile, dispar de îndată ce intrăm în lumea realității sociale din lumea posibilului legal Aici lucrează forțe istorice, care formează și distrug esența internă a statelor, care se află în afara oricăror construcții juridice * *) Trebuie să se înțeleagă clar că ceea ce este posibil din punct de vedere legal nu coincide cu ceea ce este posibil și din punct de vedere moral Construcțiile juridice au în vedere cerințele abstracte ale dreptului și lasă deoparte obstacolele pe care aceste cerințe le vor întâlni în viață Juristul argumentează ca un Fizician care vrea să obțină o formulă pură de mișcare: "să presupunem că corpul se va mișca fără a întâmpina obstacole " În realitate, această presupunere este complet impracticabilă trecerea la infinit, se poate opri chiar de la început v Prin clarificarea de mai sus, am avut în vedere să subliniez sarcinile și limitele speciale ale metodei juridice formale în forme juridice ^ Pentru cineva care este de acord cu această definiție, va fi clar că, din punct de vedere filozofic și științific, construcția juridică formală a dreptului și stat - cadourile atârnă în aer, rupte de realitatea lor *Jellinek, Allg Staats Păcat Biblioteca "Runivers" STAT ȘI LEGEA nyh presupuneri și rădăcini de viață Punctul său de plecare, dincolo de care nu se ridică, este Faptul semnificației supreme a statului: dar acest Fapt necesită și o justificare filozofică și o explicație științifică Atâta timp cât teoria rămâne în limitele conceptelor generale, fără a părăsi în esență sfera aceluiași concept de stat (ca în școala engleză de analiză), sau se limitează la o simplă descriere a unui drept dat, poate rămâne fidel principiilor sale originale Dar de îndată ce punem problema dreptului pe o bază mai generală, trebuie să facem imediat un pas deoparte Mai mult, vom simți nevoia unor alte principii complementare atunci când dorim să dăm o construcție a dreptului care să fie în concordanță nu numai cu presupunerile sale formale, ci și cu fundamentele materiale ale conștiinței juridice moderne Atunci apare necesitatea de a se îndepărta de cadrul strict al metodei juridice formale și de a trece la temeiul unor astfel de construcții, care, așa cum se va arăta mai târziu, se

încadrează perfect în categoria dreptului natural "Suntem obișnuiți să auzim că în prezent știința germană a dreptului public se caracterizează prin dominația metodei juridice; de fapt, la o cunoaștere mai apropiată a acesteia, în persoana celor mai buni reprezentanți ai săi, trebuie să spunem că odată cu toate strădaniile sale pentru asimilarea formalismului strict juridic, este în mod firesc impregnată de - principii juridice Aceasta este însăși nevoia unor fundamente fundamentale ferme ale ordinii juridice, a cărei conștiință este negată atât de grăbit de avocații moderni Duguit x) metode, fără recunoaștere deschisă a principiilor dreptului natural Vezi mai sus Biblioteca "Runivers" P NOVGOROTSEV În acest fel, ele pun sarcini complet insuportabile Metodei Formale și permit legea naturală doar sub forma unei presupuneri ascunse și involuntare, neîndrăznind să o numească pe nume și deschis Aceste două trăsături ale metodei juridice moderne va trebui acum să le explic Pentru a elucida prima trăsătură, care se exprimă într-o fidelitate excesivă față de Metoda Formală, voi lua două teorii curioase datorate lui Birling și Jellinek; acestea sunt teorii ale recunoașterii și autolegarii Ambele teorii au luat naștere din dorința de a consolida și justifica conceptul de drept pozitiv cu ajutorul unor principii mai solide decât simplul Fapt al dominației statului Dar amândoi caută aceste începuturi în limitele definițiilor formale și, în final, dorind să se ridice la ceva mai înalt, rămân neputincioși pe loc În esență, teoria lui Birling și Jelleneck răspunde aceleiași nevoi - de a completa Teoria formal-juridică prin indicarea unui astfel de principiu care face din dominația efectivă a puterii un fenomen juridic Bir-ling vede un astfel de început în conceptul de recunoaștere, care, în opinia sa, servește drept bază pentru forța obligatorie a legii A spune că acest drept se întemeiază pe prescripția puterii de stat nu este suficient; pentru a explica semnificația obligatorie a legii pentru persoanele supuse acesteia, este necesar să se acorde atenție relației acestora cu legea; aici vom găsi explicația pe care o căutăm Temeiul real al valorii obligatorii a legii este recunoașterea acesteia de către subordonați, pe care Birling o definește ca "o relație obișnuită continuă cu dispozițiile legale subiacente"*) !) Jurist Kritîk Grundbegriffe Bd LS ; Jurist Prindpienlehre IB SS - Biblioteca "Runivers" GOZZ'DARSTVO P LEGEA ' cu anumite notiuni care caracterizeaza aceasta constiinta si au un sens independent de dreptul pozitiv Dar Birling nu acceptă recunoașterea în acest sens: dorește să rămână fidel principiului originar al Teoriei Formale - supremația statului - și, prin urmare, nu poate permite contradicții între dreptul pozitiv și conștiința limesului subordonată lui Nu are de ales decât să admită că recunoașterea poate fi forțată, inconștientă și involuntară *) Dar cu o definiție similară a acestui termen, Birling îi ia complet sensul unui act conștient și îl echivalează cu conceptul de reconciliere (chiar dacă nu voluntar) cu ordinea stabilită și evenimentele trecute Astfel, ideea de recunoaștere nu este altceva decât reversul conceptului de stat de drept emanat de stat: - în esență, rămânem pe baza aceluiași punct de plecare care avea nevoie de justificare *) • Mult mai interesantă este o altă teorie aparținând lui Iel-line Birling a vrut să explice natura obligatorie a legii pentru cei care o respectă, Yellinek ridică o întrebare și mai critică pentru Teoria Formală - despre baza, obligația legii pentru puterea care o creează Strict vorbind, teoria formală nu are nevoie de acest lucru și, în acest sens, juriștii englezi acționează mult mai consecvent atunci când neagă în mod fundamental însăși necesitatea unei astfel de întrebări în limitele jurisprudenței formale Dar toate

construcțiile lui Jellinek sunt impregnate de dorința de a dezvolta Teoria Formală a Dreptului în așa direcție încât să corespundă și fundamentelor conștiinței juridice moderne Aceasta face teoria lui) Kritik, I, S ; Jur Principiul, SS -) Criticii lui Birling - Geyer, Schuppe și Merkel - au remarcat la vremea lor că era cel mai puțin posibil să se găsească o explicație a forțelor interne ale dreptului în teoria sa Vezi referințele din cartea mea "Școala istorică de avocați" M , p , nota Biblioteca "Runivers" P NOVGOROTSEV deosebit de curios și ne obligă să o analizăm mai detaliat Ea reflectă, ca într-o oglindă, contradicțiile științei moderne a dreptului, care vrea să rămână Formală și în același timp, adesea împotriva voinței sale, se supune vocii puternice a conștiinței juridice, care își pune conținutul deasupra Formei dreptului și necesită corespondență între aceste două puncte ; Caracterul de bază al doctrinei lui Jelleneck este cel mai bine dezvăluit în teoria sa despre angajamentul de sine Importanța mare pe care o acordă acestei teorii se explică tocmai prin dorința sa de a dezvolta conceptul de drept, care corespunde nu unei idei formale și abstracte despre acesta, ci unui simț viu și concret al dreptății Când susține că posibilitatea dreptului public și, în același timp, a oricărei legi în general, depinde de rezolvarea satisfăcătoare a problemei pe care și-a pus-o - pentru a explica caracterul obligatoriu al dreptului pentru putere - atunci această afirmație este de înțeles doar din punctul de vedere al unui anumit simţ al justiţiei Teoria formală a dreptului, pornind de la ideea dreptului ca Fapt de dominare unilaterală, nu are deloc nevoie să o înțeleagă și să o explice, de altfel, ca o datorie bilaterală, care este la fel de importantă pentru autorități și pentru subiecți Dar conștiința juridică modernă se caracterizează tocmai prin faptul că fiecare lege emisă de stat, ca și toată legea creată de acesta, este prezentată nu ca o simplă ordine de sus, ci ca o normă obligatorie de ambele părți Dezvoltată progresiv, această noțiune conduce la presupunerea că relația statului cu subordonații săi nu depinde de o definiție arbitrară a puterii, ci de norme fixe care decurg din natura acestei relații; iar acest lucru în sine duce la ideea dreptului natural Pentru a respecta principiile de bază ale unui anumit simț al justiției, teoria dreptului trebuie continuată în direcția principiilor dreptului natural Dar pentru doctrina formală a dreptului, Biblioteca "Runivers" STAT ȘI LEGEA limitat la o simplă descriere a Faptului dominației statului, toate acestea sunt de prisos Neînțelegerea fundamentală a lui Jellinek constă în faptul că în formularea însăși a întrebării el amestecă două puncte de vedere diferite Este clar că în rezolvarea problemei sale întâmpină și o dificultate de netrecut Pentru a răspunde unei probleme de drept natural, el folosește mijloacele analizei formale și, ca urmare, ajunge la o concluzie șubredă și contradictorie La prima vedere, teoria lui Jelleneck pare extrem de atractivă Ne face să credem că conceptul de stat legat de legea sa se încadrează într-adevăr în cadrul Teoriei Formale a Dreptului: la urma urmei, Jellinek propune nimic mai puțin decât cum să deducem din însăși voința statului limitarea sa prin legea sa Dacă acest lucru ar fi posibil, atunci teoria formal-juridică ar putea ajunge într-adevăr la un nivel cu conștiința juridică modernă și, în acest sens, să dobândească o formă completă, atunci, în limitele Teoriei formale, noțiunea de natură sacră și inviolabilă a dreptului, a bazelor ferme ale comunicării civile, a drepturilor incontestabile și inviolabile ale persoanelor, a sfințeniei obligațiilor internaționale ^) Asumarea de bază a unității și "supremației statului, și împreună cu aceasta este și posibilitatea apărării necesitatea restricțiilor și

constrângerilor interne, care le derivă din ideea de stat în sine Și ce! Această celebră teorie a auto-obligatoriilor, care trebuia să fie cel mai înalt triumf al construcției formal-juridice și completarea ei necesară, este de fapt cea mai evidentă manifestare a incompletității sale ea, excelentă și subtilă yurtsst, în acest moment, de parcă el însuși ezită și se îndoiește: apoi insistă ca decizia sa Biblioteca "Runivers" Г) P NOVGOROTSEV ține de o semnificație pur juridică, apoi susține că întreaga problemă are un caracter meta-juridic și că, pentru a o rezolva, ar trebui să renunțe la instrumentele slabe ale muncii juridice artizanale Citim una câte una explicațiile autorului oferite de el în diversele sale lucrări și, cu cât mergem mai departe, cu atât ne convingem că întrebarea pe care a pus-o, așa cum spune el însuși, este o întrebare metajuridică Cel mai interesant în acest sens este ultima sa lucrare: "Allgemeine Staatslehre" Aici sunt adunate rezultatele întregii vieți a unui om de știință, toată munca sa științifică; cu pricepere, cu cunoștințe incomparabile ale materiei, rezultatele întregii științe germane a drept de stat sunt rezumate, iar impresia care rămâne la cititorul care dorește să analizeze această uriașă lucrare din punctul de vedere al fidelității ei față de Metoda juridică formală, este de așa natură încât aici se remarcă criza științei moderne de stat, se dezvăluie "lipsitatea instrumentelor pentru munca juridică meșteșugărească", incompletitudinea analizei juridice formale Pentru a evita neînțelegerile, vom repeta încă o dată că, în același timp, cititorul este pătruns de o fermă convingere a importanței înalte a metodei formale Munca avocaților statului a dat roade, iar știința dreptului de stat poate prezenta o serie întreagă de contribuții strălucite la tezaurul cunoștințelor juridice Semnificația practică enormă a acestei lucrări nu este supusă nici cea mai mică îndoială Dar, de îndată ce începem să gândim mai departe, să pătrundem în esența și semnificația problemelor legate de conceptul de stat, ne vedem imediat lăsați fără îndrumare, cu excepția cazului în care dorim să renunțăm la legalitatea formală) În acest sens, este interesant să comparăm lucrarea sa originală "Sîaatenvenrage" cu lucrarea sa ulterioară: JACm Staatslehre* Biblioteca "Runivers" STAT ȘI LEGEA la scară sălbatică și nu apelați la alte principii și metode Din fericire - ca să repet gândul lui Jelleneck - granițele științei nu coincid cu granițele jurisprudenței J) Am menționat criza științei de stat, care se notează la Jellinek, și trebuie să adăugăm la aceasta că urmele acestei crize sunt cu atât mai semnificative încât autorul însuși nu caută în niciun fel să le sublinieze și să le culeagă împreună, cu scopul de a trage o concluzie generală din acestea Îl străpung involuntar și în treacăt, fiind rodul gândirii sale subtile și al excelentei erudiții Doar o lectură atentă a lui Jellinek convinge cititorul în același timp de importanța înaltă a Metodei Legale Formale și a limitei ei inevitabile, indicată de însăși ființa sa Revenind acum la teoria angajamentului de sine, nu putem să nu observăm că gradul de dezvoltare al acestei teorii la Jellinek este departe de a corespunde importanței înalte pe care acesta i-o acordă El a remarcat odată că toate neînțelegerile care apar pe acest subiect depind de faptul că în jurisprudență nu există absolut niciun studiu detaliat al conceptului de obligație *) Dar el însuși nu a încercat niciodată să avanseze măcar puțin această investigație și astfel întreaga teorie a rămas în acele contururi obscure și neterminate în care o găsim într-unul dintre cele mai vechi eseuri ale scriitorului, Die rechtliche Natur der Staatenverträge* ( )) La obiecțiile ridicate împotriva acestui eseu, Jellinek a răspuns nu atât cu explicații temeinice, cât cu remarci

indignate și indicații scurte Astfel, în timp ce colectăm împreună toate datele pe care le-a propus, încă simțim doar un teren instabil sub noi V Allg Staatsl S Nota i) System der subj õff Recht S Întrebări de filosofie, carte θ Biblioteca "Runivers" P NOVGOROTSEV Conform principiului de bază al Metodei juridice formale, Ellinek pleacă de la asumarea liberului arbitru al statului: un avocat nu poate și nu trebuie să recunoască nici un alt temei formal de drept, altfel riscă să cadă într-o asemenea confuzie și ambiguitate, ceea ce ar însemna un adevărat haos pentru el) El se ocupă numai de manifestările activităţii statului; îl interesează doar statul de voinţă şi de acţiune Prin urmare, este imposibil să se vină cu o definiție mai concisă și mai reușită a dreptului de stat, precum cea dată de Gerber: "dreptul de stat este doctrina puterii de stat * *) Evident, Jellinek stă ferm pe baza Metodei juridice formale, așa cum am caracterizat-o mai sus, iar pentru a elimina toate reproșurile care pot fi prezentate din punctul de vedere al doctrinelor naturii substanțiale a statului, el declară direct că, vorbind în construcția sa despre stat, o ia doar din punct de vedere formal-juridic, întrucât puterea de stat / designul DDѢ se reduce la a dovedi că puterea de stat se poate obliga cu propriile prescripții și, creând juridic, restricții pentru alții, împreună cu acestea și pentru ea însăși Scriitorii care au pus bazele doctrinei puterii de stat au considerat însăși ideea unor astfel de limitări ca fiind imposibilă Baudin și Hobbes, Rousseau și Kant, în sfârșit, printre filozofii dreptului de mai târziu, Stahl s-a poziționat ferm pe faptul că puterea supremă nu se poate lega prin legile sale și a rămas fidel poziției dreptului roman: princeps legibus solutus est Dar, pe de altă parte, reprezentanții foarte timpurii ai teoriei absolutismului de stat au început să caute garanții pentru exercitarea puterii de stat Staatenverträge, S Xote) Ibid S IO Biblioteca "Runivers" STAT ȘI LEGEA binele subiectilor Recunoscând nelimitarea formală a puterii supreme, ei au încercat să-i găsească măcar limite morale: cu toții rup ideea firească că statul, ca orice putere umană, nu poate exista sub forma unui simplu arbitrar Ei caută să modereze nelimitarea formală a puterii pe care o recunosc cu ajutorul unui principiu material Acest lucru se vede deja la Baudin, care vorbește despre limita pusă puterii supreme de legea lui Dumnezeu și de natură - loi de Dieu et de nature Pe de altă parte, se încearcă stabilirea limitelor juridice pentru stăpânirea puterii supreme, care, totuși, sunt derivate nu din dreptul pozitiv, ci din dreptul natural: în acest caz, granițele juridice se presupune a fi stabilite de către contractul iniţial dintre puterea statului şi supuşi În sfârșit, încă de pe vremea lui Thomas și Wolff, marea idee a fost afirmată în filosofia juridică germană că statul își găsește o limită în însăși ființa sa Dorința de a găsi o graniță între individ și stat, care este una dintre sarcinile principale ale dreptului natural modern, este atât de puternică încât chiar și un susținător atât de hotărât al suveranității absolute a statului precum Rousseau scrie un capitol special pentru Contractul său social sub titlu: "Des bornes du pouvoir souverain" Am dat aici referințele proprii ale lui Jellinek, care, bineînțeles, puteau fi înmulțite semnificativ prin citate cu un singur caracter pentru a indica faptul că oricât de puternică a fost în filosofia dreptului dorința de a stabili limitele puterii supreme și (drept pozitiv, nimeni, totuși, nici în cap nu era necesar să se caute aceste limite în dreptul pozitiv în sine În acest sens, explicația lui Hobbes poate fi considerată clasică, care spune: " Așa cum nu se poate da nimic, nu se poate angaja față de sine * Biblioteca "Runivers" P

NOVGOROTSEV Pe această bază, Hobbes a considerat imposibil ca, în propriile sale legi, statul să se oblige Evident, pentru a explica posibilitatea autolegarii statului, Jellinek trebuia să demonstreze că autolegarea este în general admisibilă din punct de vedere logic Pentru a demonstra această idee, Jellinek apelează în primul rând la etică El se referă la faptul că supunerea voinței propriilor dictaturi este piatra de temelie a eticii moderne, care este construită toată pe principiul autonomiei Numai acele acțiuni au o valoare morală reală, care decurg dintr-o dispoziție morală, adică din voință, ghidată de propria ei lege morală stabilită Dar nu numai învățătura teoretică a moralității, ci viața practică oferă multe exemple de angajament de sine A avea principii, a avea un caracter puternic, ce poate însemna asta, dacă nu capacitatea unei persoane de a-și ridica deciziile în prescripțiile obligatorii ale voinței sale, de a le transforma în cel mai puternic motiv alături de toate celelalte, de a-și subordona viitorul voinţă până în prezent Ce altceva este puterea voinței, dacă nu de a o face cu ajutorul propriilor decizii cu o forță constantă și de a duce la îndeplinire hotărârea luată în toate împrejurările În general, actul de obligație este o manifestare a motivației: constă în faptul că se cere voința! dorința de a recunoaște un anumit motiv ca fiind absolut puternic; De la cine vine această cerere - din voința altcuiva sau din lumea interioară a actorului însuși, aceasta este indiferentă față de actul de obligație Se poate merge chiar mai departe și susține că, în esență, orice obligație este o obligație de sine, deoarece ideea fiecăruia, care ar trebui să mă lege, trebuie să devină mai întâi ideea mea proprie pentru a influența voința mea ca motiv Legea care pornește dintr-o voință străină de mine, abia atunci o poate dobândi Biblioteca "Runivers" STAT ȘI LEGEA viața și puterea când o fac principiul călăuzitor al voinței mele Astfel, imposibilitatea logică a auto-angajamentului este exclusă *) În esență, aceasta epuizează întreaga ofertă de date pozitive care stă la baza teoriei auto-legarii statului Aceasta este urmată de o analiză a posibilelor obiecții și de confirmarea faptică a ideii principale Nu ne vom ocupa de aceste obiecții, care foarte ușor de îndepărtat; În ceea ce privește exemplele faptice ale auto-restricției statului, este cu atât mai puțin necesar să ne oprim asupra lor, cu cât suntem destul de gata să împărtășim gândul lui Jellinek, care afirmă prezența auto-obligatoriilor în fiecare dispoziție de drept) Dar atunci când discutăm argumentele pozitive pe care le oferă Jelleneck, întâlnim o neglijență semnificativă în ele Jelleneck a ajuns la ideea posibilității de auto-angajament sub influența doctrinei etice a autonomiei morale; în propriile sale cuvinte, pentru pentru a fundamenta dreptul public, a transferat ideea de autonomie morală către stat^) Dar este imposibil să nu observăm că această idee este departe de a fi aceeași cu doctrina auto-angajamentului, care este dezvoltată de Jellinek După cum se știe, fondatorul eticii moderne, Kant, combină conceptul de autonomie morală cu ideea unei legi morale necondiționate Omul găsește în sine, în adâncul spiritului său, o poruncă categorică: fii moral Pentru ca această poruncă să devină un fundament moral valabil! viața, ea trebuie percepută de o persoană în mod conștient și liber, ca o lege internă a voinței sale^a nu ca o prescripție inspirată din exterior Aceasta este esența autonomiei morale "Combină două puncte: ideea unui principiu obiectiv) Ibid S -) Ibid S) Vezi Gesetz und Verordnung S Nota Biblioteca "Runivers" P NOVGOROTSEV qin, în care starea morală a voinței "găsește pentru sine un ghid ferm și în conformitate cu care voința trage semnificație morală, și conceptul de percepție liberă a

acestei legi, care informează principiul obiectiv și universal obligatoriu al sensului a legii subiective interne a voinţei Revenind la explicaţiile lui Iellinek, vedem că în el se desprinde primul dintre momentele care caracterizează autonomia morală; rămâne doar stabilirea liberă a unui principiu ca motiv ferm al voinţei După cum remarcă el foarte caracteristic, în fiecare voință concretă există deja o limitare a voinței ca facultate a voinței Un anumit conținut al voinței exclude orice alt conținut pe durata dorinței date Chiar și cel mai înflăcărat indeterminist trebuie să recunoască că în același moment nu se poate dori ceva împreună cu opusul său *) Toate acestea sunt perfect adevărate, dar unde se află aici temeiul datoriei? Dacă fiecare conținut concret al voinței, care devine motivul său dominant, este autolimitarea sa, iar fiecare autolimitare este o auto-legare, unde este diferența dintre obligatoriu și opțional? De fapt, numai acele motive devin obligatorii pentru voință, care sunt acceptate de aceasta, chiar dacă în mod liber, dar în numele unui principiu superior Dacă reținerea de sine se bazează pe simpla dorință a voinței, care decurge din motivul care o domină la momentul dat, atunci puterea și soarta acestei auto-rețineri depind în întregime de cât timp acest motiv va domina voința Într-un astfel de caz, datoria sau obligația de sine, desigur, este exclusă, iar esența afirmațiilor lui Jellinek se rezumă la un adevăr psihologic nesemnificativ și evident de la sine, cu care chiar și "cel mai înflăcărat indeterminist" va fi într-adevăr de acord , că este imposibil H Staatenvertrage S Biblioteca "Runivers" STAT ȘI LEGEA dorind în același timp două lucruri opuse: este de la sine înțeles că atâta timp cât voința dorește una, ea nu vrea pe cealaltă, iar în acest sens capacitatea de a dori este cu siguranță limitată de fiecare dorință specifică De aceea Zeligman a avut mare dreptate când, argumentând împotriva lui Jelleneck pe baza datelor prezentate de acesta, a remarcat: dacă legiuitorul la un moment dat poate să-și dorească ceva diferit și, în consecință, să-și modifice prescripțiile, aceasta înseamnă că acestea nu sunt obligatorii pentru l Desigur, atâta timp cât legiuitorul nu vrea altceva, el vrea același lucru; dar el nu este limitat în libertatea sa de a voi și de a prescrie altfel Și într-adevăr, Formula de Auto-Restricție propusă de Hellenek este atât de largă și expansivă încât poate fi rezumată în egală măsură sub ea atât lucrare legislativă înțeleaptă, ghidată de conștiința nevoi stringente și salturi arbitrare ale legislației, supunând capriciilor întâmplătoare și capricilor puterii Şoc legiuitorul nu vrea altceva, prescripţiile stabilite de el sunt obligatorii pentru voinţa sa) Dar cum definiți "încă"? Dacă este determinată doar de faptul că legiuitorul nu dorește încă nimic altceva, atunci în esență nu există nicio limită aici și totul este lăsat la arbitrar Vb Într-un loc, Jellinek remarcă semnificativ: auto-restrângerea statului nu ar avea un caracter legal doar dacă legislația ar putea fi înțeleasă ca arbitrară; dar o asemenea înţelegere este contrară esenţei statului Că esența statului contrazice și ridică o barieră în calea arbitrarului legislativ este fără îndoială; dar acest moment este substanțial, nu formal Dacă rămânem în limitele premiselor și argumente ale construcției formal-juridice, nu vom obține nimic,) Seligmann, Der Begriff des Gesetzes Berlin und Leipzig S $ Nota ή Staatenverträge S) Ibid S Biblioteca "Runivers" P NOVGOROTSEV cu excepţia limitării voinţei statului chiar la această voinţă, care nu ne va scuti cu nimic de pericolul de a lua pentru această voinţă şi de simplul arbitrar, dacă numai ea este îmbrăcată în Forme juridice Dar de ce să căutați mai multe noi respingeri ale teoriei lui Jelleneck, dacă

el însuși dă cea mai bună obiecție împotriva sa și, dorind în concluzie să-și confirme în final construcția, în esență o distruge complet Criticii teoriei angajamentului de sine au ignorat cu desăvârșire acest punct și, între timp, este un răspuns la cea mai importantă obiecție care se poate face împotriva acestei teorii și, în plus, un astfel de răspuns care confirmă întreaga forță a acestei obiecții După ce a schițat bazele teoriei sale, Jellinek se oprește asupra "cea mai importantă obiecție" împotriva ei: "jetzt gilt es den wichtigsten Einwand zu prüfen" Afirmarea autolegăturii statului nu este distrusă de simpla împrejurare că statul își poate schimba constant voința? Posibilitatea ca statul să dorească totul în forme juridice nu include și "posibilitățile statului de a se elibera de tot conținutul testamentului?"* (S) > Evident, aici se pune întrebarea despre baza care introduce momentul reținerii și obligației în activitatea legislativă a statului; și este la fel de evident că, rămânând pe baza teoriei juridice formale, nu se poate găsi un răspuns la această întrebare De fapt, dacă momentul înfrânării constă numai în necesitatea Formelor legitime pentru schimbarea voinței, atunci, vorbind abstract și logic, trebuie să admitem deplina posibilitate de a schimba această voință la infinit și în orice direcție Răspunsul lui Jellinek nu face decât să confirme gândul nostru "Pentru a răspunde la întrebarea pusă", remarcă el, "trebuie să părăsim deocamdată din punct de vedere juridic formal pentru a dezvălui ce momente guvernează voința statului în crearea dreptului Biblioteca "Runivers" STAT ȘI LEGEA Pentru determinarea a ceea ce ar trebui să fie legea stă în dependență necesară de momentul material al dreptului și al statului Suntem deci siliți să ne întoarcem la natura statului pentru a înțelege procesul care face ca statul să-și pună voinței sale un conținut concret* (S) Urmează apoi explicația că statul modern nu poate fi înțeles ca dominație a arbitrarului, că voința statului este în prezent condusă nu de capricii, ci de motive rezonabile În esență, statul este incapabil să refuze să creeze o ordine juridică sau să-i dea un conținut arbitrar Dimpotrivă, este legat în acest sens de scopurile sale Dacă statul nu acţionează în conformitate cu aceste scopuri, şi mai ales dacă li se opune, se dă o lovitură, caută să submineze condiţiile propriei sale existenţe Legile individuale pot fi nerezonabile, dar acest lucru nu împiedică statele să recunoască, și de fapt să recunoască, principiul că, prin însăși natura lor, ele sunt obligate să creeze legi adecvate scopurilor sociale (S -) Dar nu înseamnă toate acestea că principiile care dau forță obligatorie actelor de autodeterminare a statului se vor afla în afara acestei voințe și deasupra ei, călăuzindu-o și dirijandu-l? Declararea legală de către statul său a voinței nu este decât un moment formal, care este un mijloc de recunoaștere a actelor obligatorii, dar nu izvorul caracterului lor obligatoriu Când căutăm această sursă, trebuie să depășim limitele acelei testament, care este supus limitării Experiența lui Jellinek în stat va găsi ea însăși sursa angajamentului său de sine ar merita cu adevărat remarcată ca un tur de forță al dialecticii juridice, dacă nu ar fi condamnată la eșec prin însăși natura scopului stabilit Am citat acum un pasaj foarte interesant din cartea lui Jellinek, care, după cum am spus, este cel mai bun Biblioteca "Runivers" P NOVGOROTSEV infirmarea teoriei sale Este de la sine înțeles că un scriitor atât de subtil precum autorul analizat nu putea să nu constate contradicția afirmațiilor sale finale cu fundamentele teoriei angajamentului de sine La început s-a dovedit că pentru a fundamenta această teorie, momentul formal-juridic a fost complet suficient, că temeiul legal pentru limitarea statului prin

dreptul său este voința sa, iar apoi s-a dovedit că sursa limitării constă în natura statul, în nevoie de o ordine juridică care să corespundă scopurilor vieții sociale ^Aceasta pare a fi o contradicție evidentă - notează Yellinek - dreptul de a se baza pe libertatea voinței statului și această libertate de a afirma asupra necesității ^ (S) Cum elimină Yellinek această contradicție^ De la bun început, spune el, am afirmat deja că o construcție pur formală a dreptului este de neconceput și că ultimul fundament al dreptului poate fi găsit doar într-un principiu obiectiv Acest principiu, pe care trebuie să-l desemnăm acum, este natura relațiilor vitale, care necesită normalizare juridică Această natură stă în fața voinței de stat la fel de inviolabil precum natura în general stă înaintea voinței Este în puterea omului să-și dorească sau să nu-și dorească ceva, dar dacă își dorește ceva, își poate atinge scopul doar conformându-se naturii lucrurilor Legat în mijloacele de exercitare a voinței sale, omul este, totuși, liber în însuși actul de a dori, în stabilirea unui scop - Acesta are același sens pentru voința individului și pentru stat Iar statul poate dori, ținând cont doar de condițiile de fezabilitate a voinței sale Dacă statul vrea să existe, dacă vrea să-și îndeplinească intenția Biblioteca "Runivers" STAT ȘI LEGEA pentru el, prin natura sa de scopuri, trebuie să dorească și mijloacele prin care aceste scopuri pot fi atinse Printre scopurile statului se numără și instituirea și menținerea ordinii juridice Și deși crearea și punerea în aplicare a legii sunt prescrise statului prin însăși esența sa, ordinea juridică creată de stat de dragul acestui scop este propria sa afacere, produsul propriei voințe În crearea și menținerea ordinii juridice, statul îndeplinește în mod liber ceea ce îi este prescris de scopurile sale necesare Necesarul pe care îl dorește în mod liber; s-ar putea să nu-l dorească, dar în felul acesta și-ar pregăti propria ruină (S) Deci Yellinek îmbină sfârşitul cu începutul, în credinţa că a arătat cu deplină claritate absenţa chiar şi a celei mai mici contradicţii între punctul de vedere substantiv-filosofic şi cel formal-legal (S) În lucrarea sa ulterioară "Allgemeine Staatslehre", el observă că auto-constrângerea liberă a statului este doar temeiul juridic final al sclaviei sale, și nu motivul real final al acesteia (S), dar baza legală trebuie totuși să fie recunoscut ca fiind însuși actul liberului arbitru și ambele motive, așa cum se explică în Staatenvertrage, coincid Ni se pare că toate aceste explicații nu corectează problema, ci doar o confundă De fapt, după ce și-a conturat teoria în ceea ce privește metoda juridică formală și a indicat baza pentru legarea voinței în actele de auto-reținere, Iellinek s-a întâlnit cu întrebarea: posibilitatea ca statul să-și dorească totul în forme juridice nu include și posibilitatea de a se elibera de orice conținut al testamentului la discreția sa Aceasta este tocmai esența întrebării despre baza conexiunii Biblioteca "Runivers" P NOVGOROTSEV state cu caracter propriu În teoria juridică formală, Yellinek nu a găsit niciun răspuns la această întrebare; așa că s-a îndreptat către momentul scopului Acum se dovedește din nou că voința statului este un temei juridic suficient pentru coerența statului, iar scopul statului este doar cauza reală a acestei coerențe Lacunele din teoria juridică formală sunt acoperite de principii străine acesteia și apoi se dovedește că este destul de satisfăcătoare în sine și că ceea ce este introdus pentru a o consolida are o semnificație independentă În cele din urmă, însă, statul liber își va păstra primatul și semnificația: natura lucrurilor este doar un motiv al voinței, aleasă prin libera decizie a statului *) Între timp, această natură a lucrurilor a fost

prezentată ca un moment obiectiv care leagă statul *) și introduce restricții reale asupra liberului său arbitru Tot acest labirint de contradicții constă într-o presupunere cu totul imposibilă despre coincidența deplină a momentelor substantiv-filosofice și formal-juridice Dar dacă statul își urmărește liber scopurile, poate deveni și contrar acestora O altă întrebare este dacă acest lucru este posibil pentru o lungă perioadă de timp; dar contradicţiile de acest fel reprezintă nu numai o posibilitate abstractă, ci şi Faptele reale ale vieţii Toate dificultățile lui Jellinek provin din faptul că, dându-și seama de insuficiența temeiului formal-legal pentru testamentul de stat obligatoriu, nu numai că nu a îndrăznit să o părăsească, ci și-a dorit să o păstreze din toate puterile Ca urmare, fundamentul Substanțial-Filozofic s-a dovedit a fi într-o poziție subordonată, iar întreaga teorie a rămas Formală, îngustă și insuficientă pentru a explica Faptele ce urmau să fie explicate Singura concluzie care se poate trage din aceasta este să admitem *) Staatenverträge, S) Ibid S : Der Staat ist durch seine Zwecke gebunden Biblioteca "Runivers" STAT ȘI LEGEA insuficiența reală a Construcției Formale π de a trece succesiv la alt punct de vedere *) Pentru a justifica obligarea statului prin lege, este necesar să se recunoască o anumită normă care stă deasupra statului, dar este destul de clar că o astfel de normă care stă deasupra statului legiuitor nu poate să dea ea însăși din voința sa și să facă parte a legii pe care o creează Nu poate fi decât o normă de morală, o normă de drept natural Juriştii consecvenţi ai Şcolii Formale nu au nevoie de această regulă: analiza lor se întrerupe la Faptul Liberului Arbitru; în ceea ce priveşte coeziunea statului, o trimit la domeniul relaţiilor de fapt, care depăşesc sfera consideraţiei juridice şi, în general, nu pot fi supuse nici unei definiţii fundamentale Totul aici este lăsat în seama arbitrarului faptului și întâmplării Dar o astfel de soluție a întrebării este la fel de contrară *) Nu este surprinzător dacă teoria auto-angajamentului, în ciuda înaltei autorități a autorului său, nu și-a găsit recunoaștere în știință: cu foarte puține excepții, aproape toți cei care au scris despre ea o recunosc fie ca fiind superfluă, fie insuficientă Jellinek în "Gesetz und Verordnung" S Reţineţi şi numiţi pe Gareis, Germanson, Martens şi Zeligman printre adversarii teoriei sale Zeligman (Der Begriff des Gesetzes S - Nota) are o listă mai mare, dar nu ar fi putut include critici atât de proeminenți precum Tetzner (Zeitschrift de Grünhut Bd XXI S) și Dugy (L'état) , le droit objectif p nr; p) Remarcăm aici că Gierke, la care Jellinek găsește o recunoaștere parțială a teoriei sale, nu este de acord cu ea în privința celui mai important și fundamental punct, că voința în sine își poate găsi limita obiectivă - aus sich heraus eine objective Bestimnmng seiner selbst zu produziren (Schmoller's - Jahrbuch NF Bd VII S Nota) Merită menționată și observațiile scurte, dar la obiect, ale unui alt om de stat proeminent, Genel, în "Deutsches Staatsrecht" Leipzig S Nota este determinată în cele din urmă de la sine; în acest sens, fiecare drept se bazează pe auto-obligatoriu Dar întrebarea nu este în aceasta, ci în dacă statul poate stabili sau nu în mod arbitrar un drept și dacă dreptul său este legat de însăși natura lui Genel, ca și Gierke, caută motive pentru această obligație nu în stat voinţă, ci în principiile obiective care stau deasupra ei Biblioteca "Runivers " P NOVGOROTSEV simțul holistic al dreptății și dorința de lungă durată a filosofiei de a stabili granițele fundamentale ale puterii de stat Teoria lui Jellinek este valoroasă tocmai pentru că ridică din nou această eternă întrebare a filozofiei dreptului Când a fost nevoit să răspundă la obiecțiile

criticilor, a observat că aceștia nu au reușit să aprecieze cu desăvârșire importanța teoriei sale, că prin negarea ei nu se distruge doar legea de stat, ci și etica, că în acest fel se poate ajunge la nihilism complet , ceea ce face imposibilă orice știință a societății umane *) Este adevărat în această remarcă că teoria lui Jelleneck atinge o întrebare fundamentală care ne aduce la esența însăși a ideii de stat Soluția lui Jellinek, așa cum am văzut destul din aceasta, este extrem de imperfectă, iar teoria lui trebuie respinsă direct pentru a găsi calea corectă de ieșire Dar dacă respingem întrebarea în sine, atunci cu adevărat distrugem ideea statului ca fenomen juridic În afară de aceasta, statul apare ca un fapt simplu, eludând definițiile fundamentale Nu poate exista decât o singură cale de ieșire în acest caz, așa cum am spus deja: recunoașterea ideii de drept natural, care stă deasupra statului și pune limite pe manifestările voinței statului, nu ca auto-restricționare reală , dependent de arbitrar^ În favoarea acestui punct de vedere, găsim în același Jellenik o serie de considerații importante Așadar, în primul rând, să menționăm acea abatere semnificativă de la teoria autolegăturii, pe care o face, negând dogma juridică despre completitudinea dreptului pozitiv Acest punct este foarte important și merită să ne insistăm Conform remarcii corecte a lui Jellinek, atingeți Gesetz și Verord S Notă şi Biblioteca "Runivers" STAT ȘI LEGEA această întrebare înseamnă a intra într-o discuție despre cea mai profundă problemă a dreptului de stat, legată de cunoașterea posibilităților și limitelor acesteia Dogma completitătții dreptului, așa cum am menționat deja mai sus, aparține numărului de învățături preferate ale teoriei juridice formale *) Cu ajutorul acestei dogme, ea este capabilă să apere ideea că dreptul pozitiv este suficient pentru sine, că are mijloacele de a răspunde tuturor nevoilor vieții, tuturor dificultăților practicii Dreptul pozitiv este înfățișat aici ca un sistem de definiții, care se află nu numai la nivelul cerințelor vieții, ci și cu toate întorsăturile posibile ale istoriei Reprezentându-se în fiecare moment dat ca un sistem complet, ea găsește în sine mijloacele pentru schimbarea sa de drept În toate ocaziile, el are o cale de ieșire legală și legitimă, fie clar prevăzută de lege, fie supusă derivării din premisele de bază ale unui anumit sistem de drept, din spiritul general al legilor Reformele în sine ar trebui să fie posibile prin simpla dezvoltare și clarificare a dreptului existent, prin intermediul unei anumite autofertilități juridice, așa cum spune Jodl Există, fără îndoială, o latură atractivă în această învățătură Ideea că este posibil să subordonăm toate cazurile vieții statului de drept^j, că o normă fermă, care se ridică deasupra oricărei arbitrari, poate călăuzi neîncetat și invariabil statul, este un gând frumos ^] Este unul dintre cele particulare manifestări^ J ale aceluia un spirit comun care aspiră la instaurarea dreptului, la subordonarea tuturor accidentelor vieţii dictatelor imuabile ale ordinii juridice Gândul este frumos în bază, extrem de necesar în practică și totuși având propriile limite naturale, dincolo de care ea *) Gesetz și Verord S) Comparați mai sus Biblioteca "Runivers" P NOVGOROTSEV se învârte în violență asupra vieții, asupra bogăției și diversității ei Nu trebuie uitat că fiecare sistem juridic este un produs al gândirii legislative într-o anumită perioadă a dezvoltării sale: niciuna dintre cele mai strălucite construcții ale juriștilor nu este capabilă să ofere acestui sistem juridic puterea miraculoasă de a prevedea totul și de a predetermina totul și de a predetermina pentru totdeauna căile corecte de dezvoltare Întorsături neașteptate ale istoriei, situații neprevăzute și noi în

care se manifestă creativitatea inepuizabilă a vieții, depășesc limitele a ceea ce este prevăzut de dreptul dat, dat de timp Legea, desigur, ar trebui să domnească în viață, dar nu dreptul la despărțire, întotdeauna dat și complet, ci dreptul în curs de dezvoltare și reînnoire, dreptul care merge înainte, spre nevoile crescânde ale vieții Cu alte cuvinte, ideea de drept este mai largă și mai înaltă decât orice sistem juridic dat, iar istoria dreptului este un proces constant de ciocniri și interacțiuni între ideea de drept și manifestarea sa temporală În cuvintele frumoase ale lui Yehring, un drept concret, care, odată apărut o dată, cere pentru sine o existență veșnică, ca un copil care ridică mâna împotriva propriei mame Invocând ideea de drept, o bate joc de ea, căci ideea de drept este o formație eternă, înlocuirea formei cu noul format \) Cine uită acest adevăr, pe cât de simplu, pe atât de mare, care pune Sabatul mai presus de om, vrea să fie fidel ideii de lege, dar de fapt intră în conflict cu ea Dar nu este aceasta greșeala făcută de jurisprudența formală în străduința ei de a menține dogma completitătii și armoniei dreptului pozitiv? În preocuparea ta de a elimina orice drept nepozitiv și discutabil, în dorința ta de a afirma fără mier cu această remarcă a lui Jelleneck (Gesetz und Verord S) despre imposibilitatea "den Strom der Geschichte fur alle Zeiten in das Bett von Rechts-normen einzudàmmern" Biblioteca "Runivers" STAT ȘI LEGEA w Cu autoritatea verbală a unei legi pozitive, ea se îngrădește în mod esențial de viață, de tot ce nu se încadrează în Formulele și regulamentele sale În acest sens, nu există o predare mai caracteristică a Școlii Formale decât aceea, conform căreia în fiecare sistem de drept există un răspuns la toate întrebările care pot necesita soluție juridică Dacă acest răspuns nu este cuprins în indicaţiile directe ale articolelor de lege, el trebuie dedus din acestea prin inferenţe, prin analogii Gândirea juridică trebuie să completeze opera legiuitorului și să prezinte plenitudinea definițiilor cuprinse în ea În principiu, nu poate recunoaște lacune și spații neumplute în lege, pentru care nu are soluții Dreptul este la fel ca natura se teme de gol x) Întotdeauna este străin de goluri și surprinde tot ceea ce este necesar pentru el: dar ceea ce nu are răspuns îi rămâne indiferent și străin: nu chiar în dreapta, ci lângă el și în afara lui există un spațiu într-adevăr neumplut de dreapta - ein rechtsleerer Raum, dar acesta este un spațiu străin dreptului, lăsat nedefinit de acesta Aceasta este dogma formalismului juridic de dreapta Împotriva acestei dogme, Yellinek se ridică cu toată puterea El pune în contrast ideea de completitudine și armonie autosuficientă a legii cu conceptul de diversitate și plinătate a vieții, în fața căruia legea, în manifestarea sa concretă a acestui sistem pozitiv, se dovedește adesea a fi neputincioasă și neputincioasă "Plină de credință în dogma imaginară a completitătii dreptului, jurisprudența pierde din vedere faptul că istoria dreptului este, în același timp, istoria revoluțiilor în drept și a golurilor care nu sunt umplute cu conținut juridic în și pe lângă anumite ordini juridice ***)) Gesetz u Verordnung S Cf o expunere de acelaşi punct de vedere în Bergbohm, Jurispr și Rechtsphil S- Nota) Allg Staatsl S , rusă transl pagina Întrebări de filosofie, carte "** Biblioteca "Runivers" P NOVGOROTSEV Ideea generală a lui Iellinek este că orizontul dreptului pozitiv este prea îngust pentru a cuprinde toată diversitatea situațiilor de viață Cea mai clară dovadă în acest sens este așa-zisa activitate liberă a statului Cea mai recentă doctrină a statului a stabilit poziția că legea nu dă decât un plan general, sau, mai exact, forme generale de activitate a statului Ce conținut curge în aceste

Forme depinde de creativitatea liberă a organelor statului Aceasta este baza distincției extrem de importante dintre activitățile libere și cele legate de stat "Activitatea liberă", spune Jellinek, "este prin semnificația ei preeminentă, logic primară, care stă la baza oricărei alte activități Prin astfel de activitate statul își întemeiază propria ființă, întrucât formarea statelor nu este niciodată îndeplinirea unor comenzi legale; această activitate a statului determină direcția și scopul evoluției sale istorice; din ea vin toate schimbările și toate progresele în viața statului Este greu de imaginat un stat a cărui întreagă activitate ar fi legată de normele juridice ") Legea nu este altceva decât scheletul unui organism statal viu Ea determină Forma statului, determină trăsăturile generale ale activității sale, dar nu poate determina conținutul cel mai esențial al acestei activități Se poate imagina un astfel de caz când guvernul, rămânând fidel Formelor juridice stabilite de acesta, fără a încălca nici o singură literă de lege, va duce statul în pragul distrugerii distruge această libertate a organelor statului, uneori foarte periculoasă, dar, în general vorbind, absolut necesară, este de neconceput După cum spune Ellinek, pe bună dreptate, conducerea efectuată de către exclusivul) Allg Staatsl S ; Rusă pe Biblioteca "Runivers" STAT ȘI LEGEA dar pe baza instrucțiunilor legii, ar fi posibil doar într-un stat lipsit de guvernare, iar un asemenea stat nu este decât o înfăptuire a imaginației De fapt, în fiecare stat din toate Sferele de manifestare a puterii, alături de elementul subordonat, există un element de activitate liberă, determinat de datoria generală a organelor statului de a acționa în conformitate cu datoria, și nu de vreun prevederi legale speciale Acesta este unul dintre acele puncte în care dreptul intră în contact cu morala și aici se arată clar că orice drept își pierde terenul dacă nu poate să se sprijine pe o fundație solidă a convingerilor etice ale purtătorilor de putere, ca regulator al activității libere a statului, este așa-numita morală constituțională Recunoașterea necesității unei asemenea morale este de mare importanță, altfel se insuflă ideea falsă că totul este epuizat și determinat de lege Dar pentru Yellinek, inconsecvența teoriei completitudinii legii este dezvăluită în mod deosebit în mod clar în cazurile de conflicte între autoritățile individuale din statele reprezentative, când un acord între ele se dovedește a fi imposibil, iar una dintre autorități se angajează să își exercite dreptul care aparține tuturor autorităților supreme în ansamblu Astfel, de exemplu, sunt cazurile de conflicte bugetare) Jurisprudența germană, în persoana unor reprezentanți de seamă precum Gneist și Laband, a încercat să le găsească o soluție din punct de vedere juridic și să vină cu temeiuri legale pentru un guvern care implementează un buget fără acordul reprezentanților poporului Jellinek nu mai vede în asta *) Jellinek citează și un caz interesant din istoria Angliei, când, în timpul domniei lui George al IV-lea, Parlamentul și-a însușit de două ori prerogativele coroanei și a acționat în consecință A fost o încălcare formală a legii, dar a salvat statul de dezastre teribile * Biblioteca "Runivers" P NOVGOROTSEV ca întindere: în sensul și spiritul constituției, aici ar trebui recunoscută o încălcare directă a legii, iar dacă o astfel de acțiune poate fi justificată, atunci numai dintr-un punct de vedere special care nu coincide cu orizonturile drept pozitiv Necesitatea de a acționa împotriva legii, contra legem, nu rezultă, desigur, din lege, ci din ceea ce există înaintea oricărei legi, natura statului În natura statului, susține Yellinek, orice drept își găsește limita Dreptul se stabilește pe baza puterii de stat, iar această putere se manifestă de

fiecare dată ca o forță de fapt, dacă dreptul nu a primit încă un început sau dacă și-a găsit sfârșitul Atunci se instalează un nou stat, care nu poate fi deloc discutat conform regulilor de drept în vigoare și care poate fi legalizat doar prin recunoaștere ulterioară Astfel, pot exista într-adevăr lacune în morală, iar atunci echilibrul natural al forțelor ia locul legii În măsura în care nihilismul legal de stat, care vede forța goală peste tot, și nu legea, lovește mai departe decât scopul său, așadar știința dreptului are propriile sale granițe și propria sa zonă definită Aceasta este atitudinea inițială a lui Jellinek față de dogma completitătții autosuficiente a dreptului pozitiv Deja aici, cu deplină certitudine, părăsește punctul de vedere al formalismului necondiționat, care neagă, atunci când se discută despre fenomene juridice de stat, orice alte principii, cu excepția celor care sunt extrase din dreptul pozitiv În anumite cazuri, dreptul pozitiv trebuie să treacă în plan secund înaintea unui principiu superior, pe care Jellinek îl numește natura statului Este imposibil să nu spunem că acest concept: natura statului este caracterizată de o incertitudine considerabilă; când Jellinek îl înlocuieşte cu conceptul de Factual x) Gesetz und Verord , S Biblioteca "Runivers" STAT ȘI LEGEA echilibrul de putere, devine, poate, mai definit, dar în același timp mai șubrede și mai nepotrivit pentru derivarea oricăror fundații călăuzitoare Dacă nu dorim în acest caz să rămânem pe baza relațiilor de fapt și, în consecință, a unor definiții destul de arbitrare ale forței, trebuie să stabilim principii generale care nu numai faptic, ci și moral să sfințească întreruperile în funcționarea dreptului pozitiv Cu alte cuvinte, trebuie să ajungem la ideea de lege naturală în lumina căreia este posibil să înțelegem și să justificăm astfel de întreruperi Dar într-un fel sau altul, fie că numim acel principiu superior care stă deasupra dreptului pozitiv natura statului sau legea naturală, trebuie în orice caz să recunoaștem că robia statului prin dreptul său în timpul domniei acestui drept, înaintea statul a desființat-o oficial, își găsește limita într-o normă superioară Servește aceasta ca o confirmare suplimentară a faptului că "datoriile statului nu decurg din voința sa, ci dintr-un principiu superior care sta deasupra lui În lucrarea sa ulterioară, Allgemeine Staatslehre-Jellinek ridică din nou aceeași problemă a întreruperilor în funcționarea dreptului pozitiv, iar de data aceasta se ajunge la o recunoaștere directă a ideii de drept natural Și aici, este adevărat, el repetă ideea că raportul de forțe de fapt, care ține locul unei ordini juridice încălcate, conține în sine o justificare pentru noi dispoziții El încearcă chiar să dezvolte și să fundamenteze această idee și o formulează sub forma unei reguli generale despre tendința Fapticului de a deveni normativ *) Dar această formulă în sine vorbește împotriva ei însăși, iar în dezvoltarea ulterioară a gândirii, Jellinek este forțat să o limiteze semnificativ Parcă fiecare poziție de fapt se transformă într-una normativă! Faptele sunt diferite, iar dacă unele dintre ele Allg Staatslehre S Biblioteca "Runivers" S P NOVGOROTSEV au într-adevăr tendința de a se transforma în normă, asta înseamnă doar că de la bun început poartă în sine o anumită corespondență cu norma sub sancțiunea căreia devin perversiune fundamentală a tuturor principiilor morale, nu pot fi afirmate niciodată în viaţa însuşi Yellinek remarcă că o forţă care nu evocă un sentiment de conformitate cu norma sa este recunoscută de noi ca fiind greşită unilateralitatea extremă a Formulei de mai sus despre dorinţa Faptului de a se transforma în normă Pentru ca o astfel de transformare a Faptului în normă, este nevoie de timp; iar dacă procesul de formare a unei noi legi s-ar baza în întregime pe o astfel

de transformare, care are loc numai lent și nu imediat, atunci în anumite epoci istorice ar veni momente când, odată cu schimbarea rapidă a existentei și odată cu apariția unor noi relații de fapt, caracterul juridic al faptului ar dispărea complet și pentru o lungă perioadă de timp și nimic nou nu l-ar putea înlocui "Consecința inevitabilă a unei astfel de organizări psihice unilaterale a omului ar fi perioade prelungite de cea mai nestăpânită anarhie Dar ideile despre dreptul natural sau rezonabil contribuie energic la legalizarea chiar și a celor mai profunde și mai rapide cerințe ale statului și ale sistemului juridic Numai datorită acestor idei, noua ordine, înlocuind-o pe cea veche distrusă, poate dobândi în întregime, sau cel puțin în părțile ei esențiale, un caracter juridic chiar înainte ca convingerile corespunzătoare să fie elaborate, prin obicei Chiar înainte ca obiceiul să aducă transformarea Fapticului în Normativ, Convingerea în *) Allg Starsl S - Biblioteca "Runivers" STAT ȘI LEGEA '? raționalitatea noii ordini va crea în astfel de cazuri o idee despre legitimitatea acesteia * De aici ar fi necesar să se concluzioneze că principalul factor legiuitor al conștiinței este ideea de normal, ideea ar trebui să fie Atât în existența sa, cât și în dezvoltarea sa, dreptul își găsește pentru sine cea mai mare sancțiune în acest sens idee, care în unele cazuri leagă puterea statului de anumite principii juridice, iar în altele îi deschide libertatea de acțiune în numele unui scop superior Această idee despre propriu-zis este înrădăcinată în conștiința morală, dar adesea acest drept moral sau natural este însoțit de convingere în sensul său real și nu doar ideal Acesta este un fapt psihologic care are un impact uriaș asupra dezvoltării dreptului Tendința de a ne gândi la dreptul, pe care ne străduim doar să-l atingem, ca drept deja în vigoare, este acel moment psihologic activ care contribuie la instaurarea unui nou drept în viață Celebrele Séance royale din iunie , Adunarea Constituantă de la Frankfurt din , în ciuda faptului că rup de vechea dreaptă, cred cu fermitate că se bazează pe dreptul real în numele căruia acționează Izvorul reînnoirii și al vieții în drept, precum și susținerea forței sale necesare, este astfel acea normă cea mai înaltă din care atât dreptul, cât și statul își trag puterea reală Această normă este înrădăcinată în adâncul conștiinței umane și nu depinde de condițiile formale ale unei ordini juridice pozitive Constiinta individuale persoane- - , iata solul pe care creste legea, care determina prin sine orice ordine juridica ') Acestea sunt rezultatele finale ale analizei lui Iellinek, Ibid S , rusă transl pagina) Acest lucru a fost foarte bine notat de Bernatzik în recenzia sa extrem de valoroasă a cărții lui Bergbom (Schmoller's Jahrbuch XF Bd XX iSup S)) Allg Staatsl S Biblioteca "Runivers" P NOVGOROTSEV duce-ne la concluzii neașteptate Din culmea atotputerniciei statului, ne-am mutat în profunzimile lumii mentale a indivizilor; schema clară și simplă a avocaților cu doctrina sa despre statul ca sursă unică de legiferare, cu ideea sa de sistem de drept închis și armonios este înlocuită cu o doctrină complexă a diferitelor forțe mentale și sociale care creează legea, a eternei contradicții a ideii juridice cu manifestările ei specifice, a proceselor yelah în drept, despre insuficiența jurisprudenței, despre creativitatea complexă a vieții Acestea sunt concluziile științei moderne de stat în persoana celui mai remarcabil reprezentant al său Neajunsurile și contradicțiile teoriei lui Jellinek nu fac decât să sublinieze mai clar rezultatele către care tinde, supunând dezvoltării firești a gândirii Formularea științifică mai largă a chestiunii de drept și de stat l-a forțat imediat să părăsească punctul de vedere formal, iar în fața lui s-au deschis

perspective care au schimbat complet acoperirea juridică a subiectului ' După aceste remarci critice, nu ne este greu să luăm poziția din care însăși construcția statului capătă o nouă înfățișare Să încercăm acum să extragem din considerația anterioară date pozitive pentru rezolvarea întrebării noastre {Sfârșitul urmează } P Novgorodtsev Biblioteca "Runivers" Fundamentele viziunii asupra lumii energetice ') (W Ostxvald, Vorlesungenüber Katurphilosophie Leipzig,) Un studiu detaliat al relațiilor energetice face posibilă explicarea majorității fenomenelor naturii neînsuflețite cu o expresie tipică a fenomenelor în măsură și număr; acolo unde nu se poate face acum, în orice caz, se conturează o modalitate, cum și când se completează exact ce date lipsesc, acest lucru se va face mai târziu Intrând în domeniul complex al fenomenelor vieții organice, trebuie să fii mai modest; la nivelul actual de cunoaștere, se poate vorbi nu atât despre aplicarea însăși a principiilor energiei la explicarea unor fenomene specifice, cât despre posibilitatea unei astfel de aplicări în viitor Revenind la domeniul fenomenelor biologice, Ostwald vorbește în această direcție și admite sincer existența unei dificultăți deosebite pentru el din cauza cunoașterii sale personale insuficient de complete cu multe ramuri ale acestui domeniu al cunoașterii Pentru mine este important, spune el, să arăt doar posibilitatea aplicării principiilor energiei pentru a explica fenomenele vieții Organismele pot fi considerate astfel de formațiuni în care se desfășoară procese de aliniere staționară și periodică, ca formațiuni construite pe principiul autoreglementării, similar proceselor de autoreglare menționate mai sus de ardere a unei lămpi și a unei lumânări Scoaterea materialelor pentru proces din rezervele de energie chimică și consumarea lor în diverse forme transformate cu) Nr | "Încercare Phil și IIsikhL Întrebări de filosofie, carte Biblioteca "Runivers" V VOROBYEV variind în intensitate în momente diferite, organismele au nevoie în mod evident de astfel de adaptări care să regleze însuși cursul proceselor chimice, accelerându-le sau încetinindu-le după cum este necesar Pentru a face acest lucru, organismele au trei resurse: i) temperatura, o creștere în care accelerează procesele chimice, o scădere o încetinește Dar organismele (și chiar și atunci doar cele superioare) folosesc relativ puțin această resursă) Relații spațiale: diferite concentrații de soluții, combinații de substanțe solide și solubile, precum și modificări ale volumului însuși al formațiunilor în care au loc procesele chimice, pot fluctua foarte mult intensitatea cursului acestor din urmă Acestea sau alte modificări ale acestor factori sunt reglate pe scară largă în organisme printr-un sistem de tuburi, fante, supape și deschideri etc În cele din urmă,) cataliză, i e accelerarea sau încetinirea proceselor chimice, influența substanțelor speciale (chimice), care ele însele nu participă la proces și, prin urmare, nu sunt consumate, sau aproape nu sunt consumate La cereale, de exemplu, în prezența căldurii și umidității, o cantitate limitată de catalizator (diastaza) transformă cantități mari de amidon insolubil în formele sale solubile; în același timp, alte enzime (adică catalizatori organici) accelerează arderea amidonului sub influența oxigenului atmosferic Catalizatorii de oxidare sunt foarte des întâlniți în lumea organică, deoarece oxidarea compușilor de carbon este în general lentă; prin urmare, acceleratorii săi sunt necesari Fenomenele de cataliză servesc drept una dintre pietrele de poticnire pentru apărătorii viziunii materialelor lumii, neputincioși să explice cum, ceva care nu este în sine irosit, servește drept sursă de forță Din punct de vedere energetic, întrebarea este rezolvată relativ simplu Cursul proceselor

chimice este determinat de tipul și cantitatea de substanțe, dar timpul nu este inclus în factorul care determină energia chimică: procesul (chimic) va începe, deoarece cantitatea de energie liberă poate scădea în timpul transformărilor și va se termină când energia liberă nu mai poate scădea; timpul nu este dat de condițiile procesului și acesta Biblioteca "Runivers" BAZE ALE VIZIUNII ENERGIEI poate, evident, varia (cursul procesului poate, prin urmare, să accelereze și să încetinească) fără a introduce exces de energie din exterior De asemenea, trebuie amintit că aici nu vorbim despre timp, determinat mecanic de energia mișcării, ci despre timp controlat de procesul de dispersie, iar mai devreme am văzut deja că este schimbător și are propria sa măsură, în funcție de proprietățile formațiunii în sine, dar nedeterminate dintr-o singură diferență în tensiunea energiilor Necesitatea morții organismelor decurge din faptul că nicio autoreglare nu poate fi perfectă (nu există o astfel de formare care să garanteze absența completă a dispersiei sau măsura completă a reumplerii energiei în scădere) Mai devreme sau mai târziu, prin urmare, apar diverse abateri în dispozitivele de autoreglare, ajungând în cele din urmă la punctul în care orice parte a mecanismului complex de autoreglare refuză să servească, iar apoi întregul sistem piere Toate fenomenele principale ale vieții organice nu sunt în esență nimic nou, nimic care să nu aibă loc în procesele fizico-chimice observate în materia neorganizată Deci se știe că apa, ca și alți solvenți, au cu cât o putere de dizolvare este mai mică, cu atât temperatura lor este mai mică Dacă luăm orice soluție concentrată, atunci prin scăderea temperaturii nu este dificil să o aducem la starea de soluție saturată Odată cu o scădere suplimentară a temperaturii, în ciuda faptului că soluția conține mai multă materie solidă decât ar putea fi dizolvată prin introducerea directă într-un lichid rece, nu are loc precipitarea excesului de materie solidă din soluție Astfel de soluții se numesc soluții suprasaturate (starea metastabilă a soluțiilor) Dar dacă introducem cel puțin un cristal din aceeași substanță care a fost în soluție (dar nu orice alte substanțe) într-o soluție suprasaturată, atunci substanța solidă eliberată din soluție va începe treptat să se depună pe acest cristal și cristalul va începe să crească, să crească, menținând în același timp această formă neschimbată a cristalului primar În acest fenomen este imposibil să nu vedem o mare analogie cu fenomenul de creștere a organismelor; și aici, ca și în organisme, nucleul creșterii și primul Biblioteca "Runivers" V VOROBYEV impulsul dezvoltării sale este germenul (cristalul) Este adevărat că odată cu răcirea în continuare a soluției suprasaturate, vom obține în final precipitarea cristalelor din soluție fără a introduce nucleul în soluția de cristal; dar, poate, în raport cu organisme (cele mai simple, desigur), nu cunoaștem doar condițiile în care este posibilă apariția lor spontană Dacă, într-o soluție metastabilă cu un cristal în creștere, apa începe treptat să se evapore, unul, două sau mai multe cristale noi se vor așeza pe același cristal, care la rândul său va crește Aici, deci, vedem fenomenul de multiplicare a cristalelor Dar analogia merge și mai departe: una dintre cele mai caracteristice proprietăți ale organismelor inferioare este capacitatea de a forma, în condiții nefavorabile existenței lor (lipsa hranei, uscarea etc), forme mai rezistente (de exemplu, sporii bacterieni), îndură ceea ce organismul însuși nu poate suporta pe care l-au produs și sunt capabili să ofere o nouă dezvoltare a indivizilor atunci când condițiile se îmbunătățesc Vedem ceva similar în lichidele metastabile: atunci când sunt complet evaporate, cristalele rezultate își pierd apa de

cristalizare, după care devin foarte stabile, adică dificil de a suferi în continuare intemperii și de a păstra capacitatea de a provoca o nouă creștere a cristalelor atunci când sunt introduse într-un mediu favorabil, de exemplu soluție metastabilă adecvată Rezistența sporilor de microorganisme este limitativă, iar puterea germinativă a cristalelor care și-au pierdut apa de cristalizare este și ea limitativă: după calcinare, introducerea lor într-o soluție metastabilă nu mai provoacă creșterea sau multiplicarea cristalelor Una dintre cele mai importante proprietăți ale organismelor este iritabilitatea Dar iritabilă, în sensul general al cuvântului, este orice formațiune care răspunde cu modificări ale relațiilor energetice de fiecare dată când se "acționează asupra acesteia", adică adăugați sau luați energie Influențele asupra organismului sunt nivelate, adică după modificări reactive mai mult sau mai puțin prelungite, organismul revine la starea anterioară Vedem o analogie completă cu aceasta în multe procese staționare (periodice) în materie neorganizată, de exemplu, în distorsiunea și alinierea ulterioară a formei Biblioteca "Runivers" BAZE ALE VIZIUNII ENERGIEI flacăra unei lumânări sub influența unei respirații Întreaga diferență constă în faptul că organizațiile superioare posedă deja astfel de adaptări, cu ajutorul cărora nu întregul organism, ci anumite părți ale acestuia, răspund la iritare Mediatorul în transmiterea iritației către aparatul de răspuns din organismele superioare este sistemul nervos Însuși cursul procesului de transformări energetice cu participarea sistemului nervos este dificil de explicat cu ajutorul tipurilor de energie deja considerate; Problema va fi oarecum mai simplă dacă acceptăm presupunerea că în aparatul nervos avem dispozitive pentru transformarea energiei stimulilor într-un tip special de energie, în energie nervoasă Ostwald nu insistă, însă, asupra existenței energiei nervoase, admițând posibilitatea reducerii acesteia la tipuri de energii cunoscute anterior Esența viziunii asupra lumii energetice nu va avea de suferit deloc de pe urma unor astfel de informații, la fel cum principiul indecompozabilității elementelor chimice nu a suferit din cauza faptului că mai multe elemente anterioare au fost acum descompuse în părțile lor componente În procesele nervoase de tip reflex, energia nervoasă rezultată din transformarea energiei stimulului se află probabil deja la locul de acţiune al stimulului, adică în organele de simț, se transferă prin centrii spinali fără modificări speciale la periferie, la aparatul muscular, unde se transformă înapoi în lucru mecanic (muncă musculară) În fenomenele senzațiilor, avem cazuri de transfer a părții V a energiei nervoase care a apărut din stimul către aparatul neurocelular al creierului, unde această energie nu suferă transformări, ci se manifestă ca atare Ceea ce știm, ca și senzațiile noastre, se află în aceeași relație cu energia nervoasă ca spațiul cu energia mecanică, timpul cu energia mișcării etc Energia nervoasă, prin intermediul conexiunilor mecanice, ajunge în cele din urmă în regiunile care sunt centrele unei activități psihice mai complexe Acești centri pot fi considerați ca dispozitive în care energia nervoasă ia o formă anume, unul dintre factorii cărora sunt procese mentale complexe Intrând în detalii ceva mai mari ale întrebării, Ostwald argumentează după cum urmează: deja în fenomenele reflexelor Biblioteca "Runivers" V VOROBYEV vedem că volumul de lucru al mișcărilor reflexe este de multe ori mai mare decât cantitatea de energie care a fost cheltuită pentru iritația care a provocat reflexul Este evident, așadar, că în iritația nervului avem în acest caz nu cauza, ci motivul reacției, în timp ce adevărata cauză a reacției la iritare este depozitul de energie (chimic) acumulat

în reacție mușchii Relații similare există, probabil, între stimuli, pe de o parte, și senzații și acte mentale ulterioare, pe de altă parte Există o anumită relație cantitativă între iritație și senzație, exprimată în legea Weber-Fechner, care spune că senzația crește proporțional cu logaritmul iritației Într-o lume neorganizată, în relația dintre cauză și efect, nu există de obicei dependență cantitativă (forța unei explozii, de exemplu, nu poate rezista în nicio relație cantitativă cu magnitudinea care a determinat-o să declanșeze) Cu toate acestea, este foarte posibil să se reducă un astfel de fenomen, așa cum era nou pentru organisme, la fenomene deja studiate Se poate imagina, de exemplu, că în regiunile de tranziție a energiei nervoase în mișcare sau senzație există unele obstacole în calea dezvoltării acesteia din urmă; tezaurul energiei nervoase ce decurge din iritaţie constă în reducerea sau distrugerea acestor obstacole În funcție de gradul de reducere a obstacolelor, există și un efect cantitativ al reacției la iritare Care este mecanismul de reducere a obstacolelor, este greu de spus Ne putem gândi la caracterul său mecanic, dar este mult mai plauzibil că este catalitic În acest din urmă caz, materia se prezintă astfel: prin intermediul energiei nervoase se formează o anumită cantitate de substanță (sau stare) catalitică, a cărei prezență accelerează în consecință schimbul de energii în formațiunea care reacţionează Catalizatorul în sine este instabil și | |) este imediat distrus sau neutralizat; cantitatea de energie nervoasă obținută prin conversie din energia excitatorului va determina atunci în mod evident cantitatea de catalizator și, în consecință, în anumite limite, magnitudinea efectului de reacție Ostwald oferă și o încercare de fundamentare energetică Biblioteca "Runivers" BAZE ALE VIZIUNII ENERGIEI trăsătura cea mai particulară a vieții organice, memoria, înțeleasă ca o proprietate generală a organismelor, în virtutea căreia anumite procese lasă în sine urme care favorizează repetarea acestor procese În lumea anorganică, cea mai apropiată analogie pe care o avem cu memoria materiei organizate este "obiceiul" acidului azotic de a dizolva cuprul, mercurul sau argintul Dacă o cantitate mică din metalele indicate este dizolvată în acid azotic diluat, o astfel de soluție dobândește capacitatea de a dizolva același metal mai rapid decât acidul azotic pur de aceeași concentrație "Obișnuința" se dezvoltă aici datorită faptului că oxizii inferiori de azot formați în timpul dizolvării metalului au un efect de accelerare catalitică asupra procesului de dizolvare a metalului S-ar putea crede că în organisme există catalizatori de acest fel, care sunt de obicei în stare inactivă, dar sub influența unui stimul se transformă într-o stare activă, care durează doar atâta timp cât stimulul acționează Dacă astfel de acceleratori au proprietatea de a crește în timpul stării active propria cantitate datorită mediului nutritiv, atunci la sfârșitul procesului va exista mai mult accelerator decât înainte (catalizatorii nu sunt consumați sau aproape nu sunt consumați în timpul procesului); trecând sub influența unei noi iritații din nou într-o stare activă, o cantitate crescută de catalizator va determina în mod evident o ușurință (viteză) mai mare a declanșării procesului Acest tip de teorie chimico-energetică a obișnuinței este deosebit de util pentru că puterea sa poate fi extinsă cu ușurință atât asupra fenomenelor de ereditate (memoria ereditară), cât și asupra fenomenelor de memorie psihologică, care este una dintre trăsăturile ființelor mai înalt organizate Intrând în tărâmul fenomenelor psihice, este imposibil să nu ne oprim asupra chestiunii relației dintre materie și spirit Diverse sisteme filozofice exploatează cel mai adesea în diverse

versiuni propoziţia de bază, exprimată de Spinoza, despre paralelismul dintre manifestările spiritului şi schimbările din domeniul materiei Pentru Ostwald, conceptul de materie este un concept secundar, compus doar ca o unire a relațiilor energetice percepute de noi Prin urmare, problema relației dintre materie și spirit Biblioteca "Runivers" V VOROBYEV acasă se reduce pentru Ostwald la o întrebare mai generală - despre relația dintre energie și spirit Traducerea directă a viziunii lui Spinoza în limbajul energetic, i e energia și spiritul sunt doar două manifestări diferite ale unui principiu - cu greu stim, deoarece duce la panpsihism, care provoacă multe obiecții În acest caz, ar fi cel mai dificil de explicat de ce, la o persoană, o eliberare crescută a energiei mecanice (muncă întărită) este însoțită nu de o creștere a activității spirituale, ci de o scădere sesizabilă invers a acesteia ^dificultatea indicată este complet eliminată dacă noi Să acceptăm că manifestările spiritului se dezvoltă în paralel nu cu rotațiile pre-^l l l ' ale energiei în general, ci numai cu transformările tipului său particular, și anume energia nervoasă Cu o limită relativă epuizarea rezervei de energie ușor reversibilă din organism, producția crescută a unuia dintre tipurile sale ar trebui, în mod evident, să provoace dificultăți în manifestarea la un moment dat a tuturor celorlalte tipuri, inclusiv a energiei nervoase Prin urmare, este clar de ce munca mecanică crescută ar trebui să limiteze manifestarea activității spirituale paralele cu producerea de energie nervoasă Potrivit lui Ostwald, paralelismul dintre activitatea mentală și eliberarea energiei nervoase se rezumă, după cum am menționat mai sus, la faptul că activitatea mentală este unul dintre factorii energiei nervoase, la fel cum spațiul este un factor (capacitate) de energie mecanică, timpul este un factor de energie al mișcării etc Elementele de bază ale activității mentale sunt senzațiile Principala dată pentru ei de I Muller este legea specificității organelor de simț, care afirmă că tipul de senzație nu este depinde de natura agentului patogen, din punct de vedere energetic niya este destul de explicabil; în plus, este logic non- ocolibil, deoarece ne imaginăm aparatul nervos periferic ca un aparat destinat transferului tuturor tipurilor de energie într-o singură și aceeași formă - în energie nervoasă, care singură poate fi transmisă la distanță de-a lungul trunchiuri nervoase Curentul staționar de energie, care caracterizează viața normală, corespunde unui ton senzual neutru; orice creștere a curentului de energie este resimțită ca o plăcere, orice Biblioteca "Runivers" BAZE ALE VIZIUNII ENERGIEI distrugerea este ca nemulțumirea Sentimentul de plăcere este însoțit nu de deținerea unor mari rezerve de energie, ci de însuși procesul de cheltuire a acestora; limitarea consumului de energie în prezența unor rezerve semnificative ale acesteia este în sine neplăcută Când, totuși, s-a cheltuit multă energie, se simte dificultăți în a cheltui pentru cele mai importante nevoi ale organismului - de unde și dezvoltarea unui fel de "katzenyammer" după toate excesele Refacerea rezervelor epuizate (hrană, odihnă) este din nou însoțită de un sentiment de plăcere În aceste condiții, se încheie un mecanism important de autoreglare (și autoconservare) a organismului Pentru o viziune materialistă asupra lumii, întreaga lume fizică nu este altceva decât o materie cu două vii; aici, desigur, nu există loc pentru gândire, nici loc pentru conștiință, iar trecerea de la materie la spirit constituie zona în raport cu care gânditorul-naturalistul consecvent și profund Du Bois-Raymond a trebuit să-și spună "Ignorabimus" Pentru o viziune energetică asupra lumii, un astfel de abis nu există, iar tranziția energiei chimice în energie nervoasă cu

derivatul său, viața mentală, nu este deloc misterioasă, nu este mai greu de înțeles decât trecerea muncii mecanice în mișcare, mișcarea în electricitate, căldura în lucru mecanic etc Esența tuturor acestor procese, adică ceva care se află în afara manifestărilor de energie în sine, suntem la fel de ignoranți et ignorabimus, dar toate relațiile lor reciproce, toate legile manifestărilor lor, fie știm, luăm în considerare cifre și măsură, fie cel puțin putem prevedea cum și mai departe ce motive pot fi reduse la număr și măsura în viitor Odată cu acceptarea unui tip special de energie - energie nervoasă, întreaga structură complexă a vieții mentale ne va apărea sub următoarea formă: energie nervoasă, obținută cu participarea energiei stimulului (având semnificația shkoda și nu este cauza apariției energiei nervoase) se răspândește de-a lungul trunchiurilor nervoase În zona sistemului nervos central, energia nervoasă îndeplinește condițiile pentru descoperirea acelui factor al acesteia, care se numește senzație În acele cazuri, când energia nervoasă ajunge la cele mai complexe aparate ale unor părți ale creierului, în aceste din urmă sunt create condiții pentru transformările sale ulterioare specifice, unul dintre factorii cărora capătă semnificația gândirii; regularitate binecunoscută Biblioteca "Runivers" V VOROBYEV cursul gândirii se află în legătură cu regularitatea transformării energiei în sine * ~Yaakonets in acele cazuri cand energia nervoasa primeste, conform conditiilor date in structura anatomica a sistemului nervos, posibilitatea de a se raspandi de la centri la periferia corpului, in aparatul muscular periferic indeplineste conditiile de transformare în lucru mecanic; acesta din urmă se reduce fie doar la modificări ale organismului însuși, care au ca scop ultim egalizarea perturbării curentului energetic cauzată de iritare, fie la proiecția mișcărilor în lumea exterioară; unele dintre aceste mișcări, desigur, au și scopul de a egaliza curentul de energie, în timp ce unele dintre ele sunt menite să producă schimbări în lumea exterioară însăși, adică constituie acțiunile sau actele noastre în sensul propriu al cuvântului În cursul proceselor mentale, conștiința joacă un rol proeminent, parcă luminând, la dorința noastră, aceste sau alte zone ale fluxului general al activității mentale și conferă zonelor sfințite un caracter de strălucire, distincție și regularitate deosebite Sub influența V * a conștiinței, senzațiile capătă caracter de impresii, procesele de gândire ~ din dezordonat se transformă în gândire planificată conștientă îndreptată spre un scop anume, toate actele capătă sensul unor acțiuni oportune Aceleași procese mentale pot avea loc fie fără participarea conștiinței, fie cu conștiința; Putem prin urmare, însuși mecanismul conștiinței proceselor ar trebui prezentat ca o a patra formă de răspândire a curentului de energie nervoasă de-a lungul căilor laterale, "intercalare" în prezența unui astfel de dispozitiv de autoreglare, datorită căruia această cale intercalară | D ° nu este necesar pentru curentul de energie (procese inconștiente), tD "/τ 'devine acceptabil (colorarea proceselor vieții mentale cu fenomene ale conștiinței) Mecanismele de acest fel nu reprezintă nimic imposibil pentru alte tipuri de energie Puteți, de exemplu, să construiți o baterie de curent electric cu introducerea, pe lângă circuitul principal, al unuia secundar, Ce valoarea rezistenței acestuia din urmă (și, în consecință, absența sau prezența unui curent în el, precum și puterea acestuia) pot fi modificate prin intermediul unui reostat introdus în el Imaginați-vă acum că pentru a crește rezistența în reostat, noi Biblioteca "Runivers" BAZE ALE VIZIUNII ENERGIEI folosim apa, iar grosimea stratului de apa din reostat, si in consecinta valoarea rezistentei din acesta, pot fi modificate prin

actiunea aceluiasi curent electric care circula in circuitul principal al aparatului nostru Evident, în astfel de condiții, însuși curentul din circuitul principal va determina existența sau absența, precum și puterea curentului în circuitul lateral Pentru curentul de energie nervoasă care condiţionează prezenţa cunoaşterii, relaţiile trebuie, desigur, să fie şi mai complexe, dar principiul poate rămâne acelaşi Complexitatea aparatului explică fenomenul că viața spirituală în general și cea mai conștientă viață spirituală nu se revarsă în -ugel natural și peste tot, dar în forma sa strălucitoare se întâlnește numai cu punerea în aplicare a acelui complex complicat cu lor relații mai complicate, pe care le numim o persoană Dezvoltarea unui mecanism de conștiință este o necesitate absolută pentru organizațiile superioare, întrucât însăși complexitatea organizației, făcând mai reușită lupta pentru existență în multe privințe, duce în același timp la o anumită fragilitate, tandrețe a întregului aparat Pentru a-l proteja de daune externe, sunt adesea necesare acțiuni foarte complexe, este necesar să începeți să le alegeți, dar tipul de autoapărare reflexă simplă se dovedește a fi departe de a fi suficient Organizațiile care nu și-au dezvoltat o minte și o voință conștientă au trebuit să cedeze loc unor organizații mai fericite înființate Dacă înțelegem voința ca fiind posibilitatea de a alege între acestea sau alte reacții la influențele externe, atunci, spune Ostwald, aceasta determină deja poziția pe care trebuie să o luăm în chestiunea liberului arbitru Procesele vieții psihice se desfășoară în noi, desigur, în mod regulat și nu toate elementele care ne conduc la cutare sau cutare decizie depind complet de noi Cu toate acestea, în virtutea însăși motivelor care au condus la dezvoltarea activității mentale complexe, organizarea lor este de așa natură încât ar trebui să ne permită să construim mai multe soluții eterogene din aceleași materiale, deși în niciun caz nu întotdeauna, desigur, deciziile luate sunt cel mai oportun cu viziunea punctuală a conservării organismului (totuși, atât reflex, cât și așa-zis instinctiv Biblioteca "Runivers" V VOROBYOV, actele în condiții mai dificile nu sunt, de asemenea, întotdeauna oportune și uneori chiar dăunătoare direct) Din acest punct de vedere, voința este liberă Ostwald, însă, nu subliniază suficient faptul că nu numai puterea condițiilor externe, ci și trăsăturile înseși ale organizației noastre, asupra cărora nu avem control, determină în mare măsură direcția activității noastre mentale, că însăși alegerea, prin urmare, nu este în niciun caz întotdeauna suficientă În foarte multe cazuri, liberul arbitru seamănă cu libertatea eroilor de basm în alegerea a trei căi, dintre care una duce la moartea calului, cealaltă la călărețul însuși și a treia atât la călăreț, cât și la cal, cu condiția ca că una sau alta dintre aceste căi tot ce trebuie să faci este să mergi Ostwald dedică ultimul capitol al cărții sale fundamentării energice a principiilor frumuseții și bunătății Operele de artă reprezintă o serie selectată și coordonată de efecte asupra organelor de simț pentru a excita în noi anumite senzații și gânduri După mijloacele folosite în ele, artele pot fi împărțite în spațial și temporal; primele includ pictura, sculptura, arhitectura, a doua - muzica si poezia Simțul mirosului și atingerii în viața noastră mentală joacă prea puțin un rol și, prin urmare, artele spațiale se îndreaptă în principal către vedere Ele gravitează în cercul diversității lumii exterioare și asupra lumii noastre interioare de acțiune Acţionează indirect, cu ajutorul legăturilor stabilite de experienţa vieţii între lucrurile din lumea exterioară şi viaţa noastră spirituală şi senzuală Artele temporare acționează direct asupra simțurilor, vorbind direct conștiinței noastre

interioare Varietățile lor sunt mai limitate, dar pătrund mai ușor în lumea noastră interioară Chiar și legătura cu organul de simț - urechea - este slabă: ne putem bucura de poezie, și chiar de muzică, fără a percepe sunetele direct (în lectură) * Sursa impresiilor placute NOI o provoaca * - excesul de energie reusit al organismului Semnificația Ri-a spațială și temporală în această direcție este neîndoielnică: legile schimbării care pot fi prinse dau o preștiință a impresiilor ulterioare decăderea și întunericul facilitează foarte mult percepția lor În muzică Biblioteca "Runivers" BAZE ALE VIZIUNII ENERGIEI diversitatea lumii exterioare, ca mijloc, joacă un rol foarte limitat și, prin urmare, reprezentarea proceselor externe este posibilă într-un volum foarte îngust - prin urmare, adevărata sa sferă este lumea internă Poezia, pe de altă parte, întâmpină multe dificultăți în a descrie lumea interioară; înfățișând subtilitatea și forța diversității senzațiilor interioare, ea împrumută sonoritatea și ritmul din muzică Pe de altă parte, lumea exterioară este cel mai deplin și mai convenabil descrisă în ea Dar pericolul pentru muzică constă și în pasiunea pentru formă, iar pentru poezie - în predominanța materialului rațional și contemplativ Pe de altă parte, pericolul pentru muzică constă în specializarea senzațiilor, ducând la eșecul reproducerii lor la ascultător; pentru poezie este însă periculoasă specializarea prea mare a fenomenelor întâmplătoare, a căror legătură cu formele tipice nu mai este înțeleasă de cititor (sau ascultător) Orice artist original, într-un efort de a extinde sfera artei alese, se învârte întotdeauna în jurul limitelor extreme ale mijloacelor și conținutului, deseori trecând peste ele La început, majoritatea este adesea incapabil să urmeze artisticul com, adică imaginile sale nu produc efectul pe care l-a intenționat, dar dacă încălcarea limitelor anterioare s-a produs într-o legătură organică cu cele existente, atunci mai devreme sau mai târziu perceptorul găsește această legătură și îi este recunoscător artistului pentru extinderea cercului de senzații De aici dreptul artiștilor de a extinde mijloacele tehnice; formele de reprezentare dezvoltate istoric nu trebuie impuse artei (precum și științei) Pentru pictură, de exemplu, este dificil să transmiteți luminozitatea luminii S-ar putea încerca să întărească reflexiile celor mai strălucitoare locuri în acest scop, înfățișându-le cu culori transparente pe o oglindă bine reflectată; al doilea mijloc este dezvoltarea tehnicii imaginilor transparente (pe sticlă, gelatină, celuloid etc) Adesea astfel de tehnici sunt numite "non-artistice"; dar nu trebuie să ne fie teamă: a fost o vreme când introducerea corului de către Beethoven în simfonia a -a a fost numită cu același termen; același lucru s-a spus despre lărgimea wagneriană a utilizării instrumentelor de suflat etc Artismul sau non-artisticitatea se măsoară prin puterea intenției creatorului și puterea reproducerii gândurilor și sentimentelor sale la destinatari, dar în niciun caz Biblioteca "Runivers" V VOROBYEV zom - prin mijloacele prin care se realizează reproducerea în sine Frumosul are dreptul de a exista, deoarece, dând un sentiment de satisfacție, un sentiment de plăcere, crește astfel fluxul general de energie și, în consecință, contribuie la singurul scop al vieții - autoconservarea Din același motiv, binele există și are un sens obligatoriu pentru noi Conceptul de bunătate se aplică numai acolo unde există libertate de alegere În om, numim rele toate acțiunile care dăunează vieții altora; bune - acțiuni care facilitează existența altcuiva Ce ne motivează să facem bine? Punctul de vedere grosolan utilitar, în virtutea căruia prețuim binele numai în măsura în care noi înșine socotim să beneficiem de el, nu poate fi acceptat Sentimentul de plăcere pe care îl trăim

atunci când auzim sau vedem o manifestare a bunătății diferă mult atât cantitativ, cât și calitativ de acea plăcere mult mai slabă pe care o trăim atunci când ne bucurăm noi înșine de rezultatele unui astfel de act Bucuria noastră pentru o faptă bună este însoțită de un sentiment ca și cum s-ar fi întâmplat ceva deosebit de apropiat de spiritul unei ordini mondiale corecte și generale Iar ordinea mondială corectă constă în autoconservarea din partea a tot ceea ce este viu Când un subiect se protejează, vedem ceva obișnuit în asta; când autoconservarea se extinde la partea detașată a subiectului, la copilul lui, vedem deja în aceasta o manifestare a începutului bunătății Nu este greu să extindem aceste considerații la familie, clan, oraș, oameni, stat și, în sfârșit, umanitate Numim, așadar, și autoconservarea bună, numai cu condiția extinderii conceptului care îmbrățișează acest "-sine"; o asemenea extindere a conceptului de "eu" a dobândit pentru noi semnificația unui imperativ în virtutea supraviețuirii doar acelor comunități, printre ai căror membri germenii ei primari erau cel mai ferm plantați În același timp, societatea însăși produce încă o selecție artificială în această direcție, limitând hipertrofia "Eului" îngustat atât prin influența morală, cât și fizică - până la îndepărtarea din mediul său, până la privarea "Eului" îngust hipertrofiat de posibilitatea de a lăsa urmași Aceasta oferă condițiile pentru dezvoltarea ulterioară a începuturilor Biblioteca "Runivers" BAZE ALE VIZIUNII ENERGIEI de bine Până acum, omenirea încă acordă o importanță prea mare individului, punând la același nivel, din acest punct de vedere, atât geniul care aduce o contribuție enormă la tezaurul comun al binelui, cât și omul de rând obișnuit, limitarea și completul dispariţia cărora nu ar lăsa un gol deosebit în economia generală a vieţii Printre unele popoare, mai aproape de natură, adaugă Ostwald, există o altă vedere mai bună Impresie profundă, spune el, produce asupra noastră o evaluare neobișnuită și străină pentru noi a semnificației existenței personale, cu care ne cunoaștem în descrieri talentate ale vieții poporului rus; simțim ca și cum acest popor posedă un adevăr inaccesibil nouă, care îl leagă de natură mai strâns decât de noi b Acest extras, la care lăsăm în întregime să răspundem Natura autorului, care, de altfel, nu constituie o concluzie obligatorie din viziunea asupra lumii energetice (așa cum sugerează aparent autorul recenziilor științifice ale Lumii lui Dumnezeu V Agafonov), vom încheia împreună cu Ostwald prezentarea elementele de bază ale viziunii asupra lumii energetice Esența învățăturii lui Ostwald poate fi rezumată în câteva cuvinte după cum urmează: viziunea asupra lumii poate pretinde ceva pozitiv și valid numai atunci când se bazează doar pe concepte date în experiență sau componente ale nimic mai mult decât generalizări ale datelor experimentale "Conceptul de materie" cu "forțele" sale inerente nu satisface astfel de cerințe Nu există nimic ipotetic, nimic ieșit din comun în conceptul de energie; construirea unei viziuni asupra lumii cu ajutorul acestui concept este cu atât mai legitimă cu cât tot ceea ce știm despre natură este doar rezultatul unor influențe energetice asupra noastră Întreaga întrebare se rezumă, așadar, la întrebarea dacă este posibil să construim o viziune completă asupra lumii dintr-un astfel de material? Orice expunere ulterioară a lui Ostwald duce la arătarea acestui tip de oportunitate Ostwald însuși își face deja rezerve cu privire la posibilitatea unui număr semnificativ de erori particulare, reveniri involuntare pe alocuri la vechiul tip de obiceiuri de gândire (care, potrivit lui) W Ostwald ibid S Biblioteca "Runivers" V VOROBYEV urme, unii critici îl învinuiesc și pe el) În plus, Ostwald subliniază în mod deosebit caracterul incomplet al

lucrării sale și cere să o privească nu ca "o explicație a lumii în termeni de energie", ci ca pe o încercare de a demonstra posibilitatea unei astfel de explicații în viitor Pentru a facilita acest tip de posibilitate, Ostwald a fondat chiar o nouă revistă, Annalen der Naturphilosophie În expunerea sa, Ostwald simte cel mai puțin pământul sub picioare în acele locuri în care vorbește despre viața spirituală (ceea ce autorul însuși recunoaște din nou) Aici, Ostwald operează în locuri cu concepte insuficient stabilite, ca la ceva de încredere, pe alocuri cade într-o interpretare eronată a faptelor și fenomenelor care au fost deja studiate cu precizie etc Este necesar să facem o rezervă că în expunerea acestei părți a Învățătura lui Ostwald, eu personal nu am aderat întotdeauna la argumentarea autentică autorul la fel de strâns ca pentru alte departamente, dar pe alocuri s-a simțit obligat să expună mai degrabă "în spiritul lui Ostwald" decât conform lui Ostwald Cartea lui Ostwald a fost în general întâmpinată cu o mare simpatie, care a fost exprimată în primul rând prin traducerea sa rapidă în majoritatea limbilor europene (în rusă, două au apărut în același timp) Unele dintre remarcile critice care au apărut deja arată însă că Ostwald nu a fost înțeles corect de toată lumea nici măcar în prevederile sale cele mai generale Lui i se atribuie negarea categorică a existenței mamei (E Raddov - în prefața traducerii în limba rusă, publicând revista "The Biglit and the Biblioteka,), toate -ofertele despre care se află totul este asemănător cu dinamicul m și un gartmann Dar Ostwald afirmă doar că pentru a explica lumea nu avem nevoie de conceptul de materie Indiferent dacă în spatele complexului de energii interconectate (adică în spatele lucrurilor și fenomenelor) există sau nu un substrat care le conține - nu știm și nu vom putea ști și, prin urmare, nu avem dreptul nici să afirmăm, nici să negem Ostwald i s-a reproșat și că este un adversar înflăcărat al gândirii ipotetice, el a recurs la tot atâtea construcții ipotetice; că îi place prea mult analogiile, dându-le sensul adevărurilor Biblioteca "Runivers" BAZE ALE VIZIUNII ENERGIEI G explicația noastră a lucrurilor etc Dar aici se află o anumită neînțelegere: prin ipoteze trebuie să se înțeleagă un astfel de tip de concepte care să permită existența reală a oricăror lucruri existente în mod independent, direct în experiența non-datelor, cum ar fi, de exemplu, atomi, eter, materie - perspectiva materialistă a lumii etc Ostwald nu acceptă nicăieri aceste ipoteze și similare; ceea ce este luat la Ostwald de criticii săi drept ipoteze se reduce la construirea unor termeni care dau doar un nume fenomenelor dintr-o anumită categorie Desigur, el are tot dreptul să facă acest lucru și numai astfel de cazuri i se pot reproșa, când sub conceptul stabilit s-ar aduce lucruri individuale care nu posedă acele trăsături care caracterizează conceptul în sine Încă nu au fost făcute indicii faptice ale acestui tip de greșeală a lui Ostwald; dacă aceste erori există cu adevărat, atunci numai în amănunte, asupra cărora Ostwald însuși nu insistă în niciun caz Recurgând la analogii, Ostwald din nou nu se gândește să afirme că tocmai în acest fel se întâmplă lucrurile pe care le explică Scopul analogiilor sale este doar un indiciu general că fenomenele considerate de el, într-un fel sau altul, pot fi explicate însă în termeni de energie S-a subliniat, de asemenea, că Ogtwall încă nu s-a putut descurca fără a folosi termenii materie, corp etc , pe care a revenit involuntar la opiniile sale anterioare A doua parte a acestei obiecții a fost deja prevăzută de însuși Ostwald, dar în ceea ce privește prima, trebuie spus că nimic nu-l împiedică pe Ostwald să folosească termenii amintiți, care au primit de mult drepturi de cetățenie, întrucât autorul a aflat în mod clar că în ochii lui, aceste

concepte sunt secundare, reductibile la conceptele de bază ale complexelor energetice Lipsa spațiului nu ne permite să intrăm în detaliile remarcilor critice cu privire la învățătura dezvoltată de Ostwald Rămâne doar să subliniem din nou faptul că cu greu este posibil să se prezinte obiecții substanțiale față de însăși posibilitatea de a explica natura în termeni de energie, dar este posibil în unele cazuri chiar și cu mare succes să se critice detaliile individuale ale clădirii construite de Ostwald Mi se pare personal că cel mai slab fundamentat Întrebări de filosofie, carte ~ Biblioteca "Runivers" V VOROBYEV scăldat, iar pe lângă asta, și neclară în prezentare, afirmarea posibilității de a reduce toate fenomenele vieții psihice la manifestări ale energiei nervoase Pare a fi mai credibil că energia nervoasă se află în structura anatomică a sistemului nervos central de condensat nu numai pentru modificări nu evidente ale spectacolului său, ci și pentru transformarea reală într-un nou tip de energie psihică (și poate că există chiar și multe tipuri noi?) Fiecare tip de energie este asociat cu existența unor factori speciali inerenți numai acestuia; cu greu, totuși, poate fi considerat ca unul și același factor de senzație și de fapt procese mentale (asociative) Nici nu mi se pare cu totul convingător să sugerez că energia nervoasă poate fi într-o zi redusă la alte forme de energie găsite în natura anorganică Este greu, cel puțin, de imaginat ca mișcarea să poată fi redusă la electricitate sau invers, înțelegând, desigur, prin reducere și nu expresia relațiilor numerice ale unui tip de energie cu celelalte tipuri ale sale (acest lucru s-a făcut deja pentru majoritatea tipuri de energie), nu conversia la alte tipuri (aceasta este proprietatea principală a energiilor), ci eradicarea însuși conceptului de energie nervoasă prin punerea în locul lui a energiilor electricității, chimiei, căldurii, mișcării etc Un răspuns exact la întrebările care tocmai s-au pus nu poate fi dat până când factorii energiei nervoase și varietățile ei nu sunt definiți mai îndeaproape, nu înainte de a se stabili relații numerice pentru aceștia Oricât de dificilă ar fi o astfel de sarcină, odată stabilită, soluția ei nu mai pare imposibilă Tocmai aceasta este semnificația deosebit de importantă, revigorantă a viziunii energetice asupra lumii, în care granița cognoscibilului este împinsă înapoi, deși la limite finite, dar extrem de largi! V V Vorobyov Biblioteca "Runivers" Metoda psihopatologică în critica literară rusă Revenind la psihiatri, voi începe cu articolul prof Sikorsky *) despre "Floarea roșie" de Garshin Autorul remarcă fidelitatea uimitoare a descrierii unei stări maniacale cu existența simultană, deși pentru o perioadă scurtă de timp, a conștiinței normale, asocieri ciudate bizare și neașteptate, reacții senzoriale și motorii crescute ("furia mișcărilor") etc rb Bazhenov) Dar unul și celălalt s-au atins doar în trecere pe cel mai important lucru Potrivit lui Mihailovski, așa cum a fost indicat, alegoria acestei povești constă în faptul că Garshin a încălcat din nou marele și, în același timp, l-a îmbrăcat într-un "vis nebun * Dacă, într-adevăr, aceasta este esența poveștii, era firesc să ne așteptăm de la psihiatri o indicație privind corectitudinea descrierii acestui "vis nebun" și, în consecință, aplicabilitatea intrigii în sine Cu toate acestea, ambii oameni de știință respectați, aș spune, s-au limitat la doar jumătate din analiză și nu au acordat aproape nicio atenție stării sferei morale a pacientului Adevarat prof Sikorsky face o rezervă cu privire la păstrarea dispoziției morale a personalității chiar și în caz de boală, iar doctorul Bazhenov, cu altă ocazie, vorbește despre reflectarea în această poveste a sufletului iubitor și suferind al lui Garshin însuși Dar asta, cred, nu este suficient Până la urmă, unii

psihiatri, și mai ales prof Chizh *) vorbesc despre o scădere a simțului moral al bolnavului mintal !) Nu uz "Quest Phil și Psihologie*) prof Sikorsky - Colecția "În memoria lui Garshin") H N Bazhenov, p Prof Chizh o moralitate a bolnavilor mintal" Biblioteca "Runivers" M ŞAIKEVICI nyh Putem considera sfera morală la o persoană ca fiind normală atunci când este exprimată într-o combinație armonioasă a tuturor celor trei elemente spirituale: minte, sentimente și voință, cu intensitatea corespunzătoare Într-adevăr, nu se poate decât să fie de acord cu Prof Vedem că la majoritatea bolnavilor mintal partea cea mai elementară a sferei morale, și anume sentimentul, este coborâtă Îmi amintesc un exemplu ascuțit din practica mea de o pacientă, în curs de recuperare din nebunia acută primară, care, cu o forță extraordinară, fără sens și nepotrivit, a manifestat îngrijorarea față de pacienții din jurul ei și mai ales față de un copil Ea a torturat literalmente acest copil cu grijile și curtarea ei Dar în tot comportamentul ei nu a existat nicio urmă a acelui sentiment imediat de compasiune și iubire care îi ghidează pe oamenii normali în eforturile lor altruiste Acțiunile ei purtau amprenta inteligenței, erau doar o expresie a ideilor ei delirante altruiste, aproape deloc colorate senzuale Și în ultima noastră ficțiune am văzut o încercare de a reprezenta creșterea dispoziției altruiste la începutul dezvoltării psihozei Această încercare a fost făcută de domnul Potapenko în povestea sa "Raza de lumină " Eroul acestei povești, Dr Barvin, are și el doar aspirații mentale, ceva între acțiunile delirante și înclinațiile impulsive și, prin urmare, este dificil să fiți de acord cu oameni din preajma lui Barvin și a lui autorul că eroul poate fi numit o rază strălucitoare El poate fi atât o rază, cât și strălucitor, dar se pot spune mai multe despre el decât despre cineva căreia strălucește, dar nu se încălzește Dacă priviți impulsul altruist al pacientului din Floarea roșie, atunci în el nu văd nici o combinație armonioasă a tuturor elementelor sferei morale, nici o intensitate activă deosebită Nu este nevoie să vorbim despre combinația armonică în excitația maniacală Dar impulsul însuși nu mărturisește intensitatea sentimentului și a voinței? Refuz să disec cât de mult acest impuls este rezultatul unei creșteri primare independente a sentimentului și atracției morale și cât de mult depinde de generalul *) Potapenko Rus Bogatie Biblioteca "Runivers" METODĂ PSIHOPATOLOGICĂ ÎN LITERATURA RUSĂ KRITICK ϋ stare maniacală În același timp, în fața noastră, apar ideile preliminare de conținut altruist, care au fost asociate destul de întâmplător Este clar că ideile, în virtutea contingenței, sentimentului și atracției lor - în virtutea originii lor, aș spune, apropiate sau grosolan organice - nu ar trebui, se pare, să fie deosebit de apreciate Dar ei vor spune: la urma urmei, faptul că, sub influența excitației maniacale, ideile și sentimentele altruiste au apărut la suprafața conștiinței pacientului, mărturisește prezența acestor sentimente în adâncul sufletului pacientului; la urma urmei, personalitatea se manifestă și în boală În cele din urmă, impulsurile noastre morale sănătoase sunt, de asemenea, de o origine extrem de organică În ultimul rând, voi obiecta că nu se poate amesteca analiza genetică cu cea direct psihologică Cât despre prima, mi se pare că aspirațiile morale sunt sublime numai atunci când sunt imediate și primare, adică spiritual, fără influența grosolană vizibilă a corpului Majoritatea psihozelor acute sunt de origine organică sau mai degrabă toxică Și, prin urmare, forma "visului nebun", în care Garshin și-a încheiat alegoria, deși posibilă și fidelă realității, nu este mai puțin valoroasă și, prin urmare, cred că alegoria nu a ieșit fără deteriorare Dr Vladimirsky a scris un articol despre "Notele unui

nebun" x) Gogol El este de acord cu alții că, dintr-un punct de vedere psihiatric deosebit, partea a doua a Notelor nu rezistă criticilor, în timp ce prima, până în momentul în care Poprishchin a început să se considere Ferdinand al V-lea al Spaniei, este excelentă Potrivit doctorului Vladimirsky, Gogol, în fața lui Poprishchin, a vrut să înfățișeze nu orice tip de tulburare mintală, ci cele mai comune trăsături inerente bolilor mintale în general Meritul doctorului Vladimirsky, în opinia mea, este că a încercat să conecteze ideea generală a lui Gogol cu excursia sa în domeniul psihopatologiei Mai ales mult scris pe teme literare prof Chizh, CH A V Vladimirski Gânduri ale unui psihiatru despre "Notele unui Smashe-Step" a lui N V Gogol Probleme de medicină neuropsihică ianuarie și martie Biblioteca "Runivers" M ŞLIKEVICI căruia îi aparține, fără îndoială, meritul primului psihiatru din Rusia, care a lucrat solid în această direcție și a privit astfel de lucrări ca pe o sarcină complet serioasă și importantă Prima sa lucrare, Dostoievski ca psihopatolog, a câștigat în curând o mare popularitate și a atras atenția atât a specialiștilor, cât și a publicului larg "Vreau să fac o încercare", scrie prof Chizh, - să grupeze într-un întreg tot ceea ce Dostoievski spune în lucrările sale despre stările dureroase ale sufletului și să afle cât mai bine, în ce măsură descrierile și judecățile sale sunt de acord cu datele consacrate ale psihopatologiei moderne Din motive de comoditate, în expunerea mea voi privi în principal la Dostoievski nu ca un romancier, ci ca un descriptor direct al realității În consecință, descrierile sale de fenomene morbide pentru mine vor fi, parcă, protocoale ale ceea ce a văzut: în acest fel nu va fi decât necesar să indice câte stări patologice a observat Dostoievski, cât de corect și complet a descris ceea ce a văzut și dacă a explicat corect Numai când va fi necesar voi semnala influența condițiilor în care s-a aflat Dostoievski ca romancier, precum și gruparea și acoperirea materialului de interes Iar pe viitor, prof Chizh, parcă, ilustrează cu personajele din romanele și povestirile lui Dostoievski întreaga doctrină a bolilor mintale, cauzele lor, un tablou clinic, acele sau alte abateri psihice: delir, halucinații etc cuvânt, această carte poate fi numită: scurt și un curs general de înțeles de psihiatrie în ilustrații din operele lui Dostoievski Aici este spațiu mai mult decât suficient pentru a aminti descrierea convențională și tipică a realității, care a fost menționată mai devreme în legătură cu observația doctorului Rossolimo A aplica un protocol, ca sa zic asa, punct de vedere, ca prof Chizh și numai "în măsura în care este necesar, indicați condițiile" nu este deloc adecvat În plus, prof Chizh în opera sa a stat doar de pază asupra intereselor științei psihiatrice, uitând că s-a ocupat doar de tipurile literare Adevărat, Dostoievski este un scriitor rar, care, aparent, a pus, în mare măsură, întrebări psihologice și psihopatologice, astfel încât chiar și un psihiatru Biblioteca "Runivers" METODĂ PSIHOPATOLOGICĂ ÎN RUSĂ LITRU CRITIC analiza operei sale deodată, parcă, rezolvă două probleme: psihiatrică și literară Dar chiar și cu permisiunea primului prof Cu Chizhom, multe rămân neexplicate, iar rezoluția în sine, aș spune, este prea schematică, elementară și prea clinică Autorul consideră că este necesar să ne spună că Dostoievski a descris perfect modul în care alții se raportează la bolnavii mintal, vorbește pe larg despre sarcinile examinării psihiatrice și nu încearcă, de exemplu, să rezolve probleme atât de importante precum relația dintre plăcere și suferință , dragoste și chin, care a fost răsfățat cu deosebită ardoare în tipurile feminine ale lui Dostoievski Nici nu putem găsi o explicație pentru ceea ce înseamnă Dostoievski prin cuvântul

"karamazovism" Dacă prin aceasta înțelegem parțial o trăsătură de bază înnăscută comună tuturor Karamazovilor - pasiunea morbidă crescută, care, în anumite condiții, se transformă în depravare și cinism (Fyodor Pavlovici, probabil Smerdiakov), atunci o explicație de la un psihiatru este mai mult decât necesară aici Nu a fost atent nici prof Chizh, de ce l-a numit Dostoievski pe Prințul Mișkin un idiot, când uneori pur și simplu îi uimește pe toți cei din jurul lui cu genul lui de clarviziune, capacitatea de a citi în inimi și atât de perfect să ghicească și să dezlege cele mai complexe și dificile situații în care Dostoievski iubește atât de mult să-și pună eroii Într-adevăr, în Myshkin există ceva, dacă nu idiot, atunci în orice caz insuficient atât ca caracter, cât și ca abilități mentale, ceea ce dă dreptul de a-l clasa printre cei subdezvoltați și, împreună cu această perspectivă și perspicacitate uimitoare! Prof Chizh nu a indicat despre ce a atras atât de subtil atenția Dostoievski, că degenerații pot combina simultan o relativă insuficiență mentală, mai ales pierderea simțului realului (P Janet) cu o intuitivitate artistică crescută și o tendință spre analiză spirituală, spre pătrundere spirituală P Janet menționează acest lucru în cea mai recentă monografie, aducând psihastenia mai aproape de epileptici *), (Myshkin este un epileptic) În sfârșit, prof Chizh, dacă exclud *) P Janet Les obsessions et psychasthenie, ï Biblioteca "Runivers" M SHAIKEVICH Pentru a citi parțial Raskolnikov și Ivan Karamazov, se acordă puțină atenție dacă Dostoievski rezolvă corect sarcinile morale stabilite pentru el însuși, folosind condiții psihopatologice Și asta se întâmplă, după părerea mea, din faptul că prof Chizh a făcut o abstracție nu pe deplin corectă, privindu-l pe Dostoievski nu ca un romancier, ci ca pe o descriere a realității, având în vedere exclusiv interesele psihiatriei și nu critica psihiatrică literară Cerințele acestuia din urmă nu coincid cu analiza clinică Aceeași metodă a urmat-o și Prof Chizh și într-o altă lucrare: "Turgheniev ca psihopatolog" *) El, parcă, verifică dacă Turgheniev reproduce corect părțile dureroase ale sufletului, comentând cu observații din teoria și practica psihiatrică Turgheniev a descris oamenii bolnavi în poveștile: "Disperați", "Clara Milic", "Povestea părintelui Alexei" și "Cântecul iubirii triumfătoare" Analiza psihiatrica prof Chizha, desigur, ca întotdeauna, este interesantă Dar este greu să fii de acord cu unele lucruri, mai ales cu caracterizarea Clarei Milic Prof Chizh spune despre ea: "o astfel de îndepărtare bruscă de tipul național este deja degenerare ( )" Dar la urma urmei, ea nu era de origine pur rusă, ce legătură are degenerarea cu asta? Mai departe la pagina : "Nu era nici o feminitate în ea; actul ei cu mirele dă dreptul de a-și asuma o perversiune semnificativă a sentimentelor ei sexuale; a vrut să-l "ia" pe cel pe care-l iubește Turgheniev, ca un adevărat artist, face doar aluzie castă la anomalia vieții de zi cu zi a Clarei Sacher Masoch ar fi făcut din Clara eroina romanului său, ar fi găsit un erou căruia i-ar face mare plăcere să fie pălmuit și "luat" de o femeie Mi se pare că tot acest raționament păcătuiește foarte mult împotriva adevărului Clara este doar o fire excentrică, neuropată, o fată curajoasă care ar putea iubi și se supune cuiva neobișnuit și puternic, mai ales puternic Asemenea naturi pot fi fie "luate", fie ele însele doresc "să ia", dar nu în sensul în care Prof Chizh, iar perversia nu are nimic de-a face cu asta prof Chizh "Întrebări Phil și Psycholl , carte la Biblioteca "Runivers" METODĂ PSIHOPATOLOGICĂ ÎN RUSĂ LITRU CRITICĂ În plus, nu se împacă deloc cu aspectul poetic pe care Turgheniev i-a dat-o Clarei El, ca un artist adevărat și cast, ar fi simțit o perversiune în chipul creat de el și nu l-ar fi făcut

poetic Un act cu un mire lipsit de iubire și impus este excentric, sălbatic, dar puține indicii la o perversiune a sentimentelor sexuale Fidel metodei sale, ale mele, unilaterale, prof Chizh aproape că nu atinge cum să explice ideea principală a poveștii, pe baza formei psihopatologice în care scriitorul a îmbrăcat-o La urma urmei, Turgheniev nu a scris pe subiecte psihiatrice! Și doar într-un loc autorul dă o explicație de natură biografică "Oamenii anormali", citim, "merită atenția unui poet; în viața lor există o mulțime de neobișnuit, grozav, pasionat, poetic; numai ei pot iubi cu o iubire mai puternică decât moartea; numai în cântecele lor sunete de dragoste triumfătoare; sunt capabili de tot felul de fapte și tot felul de crime Poetul bătrân, bolnav, căuta o iubire puternică care nu cunoștea obstacole și, bineînțeles, nu o găsea printre oamenii obișnuiți, adică oameni normali" ( ) Și mai departe: "Neuropații anormali, degenerați, parcurg noi căi pentru masa normală, pentru că le posedă pe altele misterioase forțe de neînțeles pentru noi, iar extraordinarul, magicul, misteriosul trebuie căutat de la ele, și nu de la Nasye ( ) În primul rând, este imposibil să nu remarcăm caracterizarea oarecum contradictorie a psihopaților făcută de Prof Chizhom în aceste citate chiar mai devreme, când a vorbit cel puțin despre Gogol și în alte locuri Pe de o parte, psihopații sunt egoiști excesivi, se iubesc doar pe ei înșiși (Gogol, Azarov, Klara), nu cred în propriile lor teorii, nu au adepți, rămân singuri (Raskolnikov Ivan Karamazov), pe de altă parte, ei " poate iubi cu o iubire mai puternică decât moartea", "pune noi căi pentru masele normale", etc conținutul lor morbid mistic Mi se pare că o astfel de presupunere este posibilă Acestea sunt lucrările ulterioare ale lui Turgheniev În timp ce mai ales Biblioteca "Runivers" M ŞAIKEVICI a atras atenția lumii educate asupra fenomenelor de hipnotism și, în general, a vieții mentale inconștiente și subconștiente Pe de altă parte (desigur, nu fără legătură cu precedenta), concomitent cu reacția în opinia publică, a început să se remarce o reacție împotriva idealismului științific-pozitiv, dând loc unei direcții metafizico-mistice Turgheniev, ca persoană sensibilă și artist, înalt educat și mereu, dacă nu înclinat spre mistic, atunci oarecum melancolic, cu un zâmbet trist pe chipul său frumos, a cedat involuntar, dacă nu în groază, apoi spre surprindere, nedumerire în fața secretelor și "abis" al vieții noastre subconștiente, oricât de puțină credință în mântuirea științei Desigur, vârsta și viața personală nefericită au jucat un rol nu mic în acest caz Din aceasta rezultă clar că Turgheniev s-a îndreptat voluntar sau involuntar către oameni bolnavi Dispoziţia oscilantă a lui Turgheniev a fost evidentă mai ales în Poemele sale în proză Astfel, personajul principal al acestor lucrări ale lui Turgheniev are motive mai profunde și se explică printr-un oarecare scepticism spiritual-filosofic, și nu numai prin faptul că "bătrânul poet bolnav căuta o iubire puternică, care nu cunoaște obstacole" Un alt prof Chizh l-a supus pe Plyushkin unei analize din punct de vedere psihiatric x) "Plyushkin", spune autorul, "nu este deloc tipul de avar, ci tipul de demență senilă și, prin urmare, doar un psihiatru poate explica capitolul II din Suflete moarte În primul său răspuns) către dr Kaplan, care i-a analizat articolul), prof Chizh exprimă gânduri care sunt profund adevărate, dar contrazic poziția principală pe care o citează în primul articol, că Plyushkin nu este un tip de avar, ci un tip de demență senilă Iată aceste cuvinte, care sunt interesante în esență și metodologic: "Gogol, ca mare artist, cu cea mai mare sinceritate, ne-a atras un tip de avar, așa cum un mare artist ne-a arătat cât de lipsit de sens, nu- Prof Chizh "Plyushkin, ca tip de

demență senilă" Ziar medical din , nr io) prof Chizh "Semnificația bolii lui Plyushkin" "Vopr Phil and Psychol ", Cartea) Da F Kaplan "Plyushkin - analiza sa psihologică" "Vopr Phil and Psychol ", Biblioteca "Runivers" metoda psihopatologică în limba rusă literar, critic zgârcenia în sine este urâtă și dezgustătoare, adică dacă nu este un mijloc pentru un scop superior Este imposibil să înfățișăm zgârcenia mai sincer decât a făcut-o Gogol; Gogol, cu pătrunderea sa universală în sufletul uman, nu a putut să înfățișeze un avar sănătos, care tezaurizează bogății fără niciun scop "( ) Ce a vrut să ne ofere Gogol: un tip de avar sau un tip de demență senilă? Desigur, ca satiric, Gogol a avut în vedere în primul rând zgârcenia, adusă până la zgârcenie, cuibărită în sufletul unui bătrân deja slab la minte, și deci a doua explicație a prof Chizha este, fără îndoială, mai adevărată Ca orice tip extrem de artistic, are o semnificație mai generală, se distinge prin versatilitatea sa și, prin urmare, urmărind scopul principal - reprezentarea tezaurizării, unul dintre cele mai josnice vicii, subliniază în același timp atât latura psihologică a acest fenomen (sau mai bine zis, psihopatologic în acest caz), prezentându-ne o imagine imbecilă a bătrânului, precum și asupra vieții publice, atrăgându-ne pe Plyushkin, ca moșier în timpul decăderii iobăgiei Ultima latură, după părerea mea, în acest caz are o valoare mai mică și temporară Plyushkin este un om prea universal Și, prin urmare, cred că nici dr K nu are dreptate) Portughezul, care vede în Plyushkin predominant un reprezentant al unei "economii de subzistență în descompunere", nici doctorul Kaplan *), care îi atribuie lui Gogol dorința de a portretiza bătrânețea normală în fața lui Plyushkin (este greu să nu vezi semne de demență în Plyushkin!), nici prof Chizh în prima sa interpretare a lui Plyushkin Corect, în opinia mea, prof Chizh, dar numai în a doua mea explicație, pe care am dat-o mai sus "Desigur, înțeleg", Prof Chizh, că în sine întrebarea dacă Plyushkin era sănătos sau bolnav este de puțină importanță; o dispută pe acest punct nu ar merita atenție dacă, împreună cu această întrebare, nu s-ar pune întrebări atât de serioase precum problema bătrâneții normale și patologice, problema genezei avariției Interpretare incorectă sau mai degrabă unilaterală Plush) Sudul Portugaliei Cu privire la controversa prof V F Chizh și Dr Ya F Kaplan "Încercare Phil and Psychol ", , cartea) Ya F Kaplan p Biblioteca "Runivers" M ŞAIKEVICI Kina a venit dintr-o eroare metodologică - neacordarea atenției sau imaginarea insuficientă a sarcinii principale pe care scriitorului i se dă și care, doar în cazuri excepționale, poate scrie pe teme de psihopatologie, ca atare numai Nu evitați unilateralitatea excesivă (Plyushkin - un reprezentant al unei economii naturale pe moarte - un fel de ilustrare artistică și economică?!) și Dr Yu Mă voi opri asupra ei, deoarece este aproape singura din literatura revizuită Autorul pune următoarele întrebări: Se poate analiza din punctul de vedere al unui psihiatru o imagine artistică creată de un scriitor și, dacă este posibil, în ce măsură și în ce condiții? Cu alte cuvinte, care sunt drepturile științifice ale metodei psihopatologice în critica literară? Scriitorii de ficțiune de tip Gogol și-au propus scopul de a descrie starea fiziologică și patologică a indivizilor observați etc Care sunt sarcinile generale ale metodei psihopatologice în literatură? De unde începe și unde îi sunt limitele? Răspunzând la prima dintre întrebările puse de acesta, doctorul Yu Portugalov dă, după cum mi se pare, un răspuns la restul, deși nu complet Онъ говоритъ: есть писатели, задающіеся цѣлью изобразить психо-физиологифизіологича сдіологича цѣлью угіе же- создать соціальный типъ, și "психопатологическій методъ можетъ

быть примъ примъ примъ нтологическій изведеніямъ такого рода, гдѣ явственно замѣтно въ творчествѣ автора преобладаніе ин-дение ин-дьпивий и чаще патологической стороны, prin care mediul social al persoanei descrise joacă un rol secundar; și invers - în lucrările cu predominanța elementului social, metoda menționată mai sus trebuie aplicată mai atent și considerată aici ca o metodă secundară și secundară Întrebările ridicate de dr Portugalov merită o atenție deosebită și au o importanță deosebită având în vedere sarcina pe care am conturat-o !) Yu Portugalov, p Biblioteca "Runivers" METODĂ PSIHOPATOLOGICĂ ÎN RUSĂ LITRU CRITICĂ Dar răspunsul dat de el, din păcate, suferă de o oarecare incompletitudine și îngustime În primul rând, dr Portugalov pune întrebarea drepturilor științifice ale metodei psihopatologice în critica literară și în literatură și răspunde doar la prima jumătate a acesteia Diferența, desigur, este mare în metoda literaturii și a criticii literare În plus, el împarte scriitorii în doar două categorii: cei care descriu latura psihofiziologică a unei persoane și cei care creează un tip social Cred că dr Portugalov cunoaște scriitori predominant moraliști, care nu pot fi încadrați în una sau alta dintre categoriile sale, dar pe care îi îmbrățișează cu ei înșiși În sfârșit, există mulți scriitori care se pun exclusiv pe scopuri estetice și ale căror lucrări sunt supuse contabilității psihologice, cel puțin în măsura în care opera dată este produsul creativității normale sau morbide Dr Portugalov a restrâns și sarcina metodei psihopatologice în critica literară, limitând-o doar la analiza lucrărilor cu aceeași sau alta predominanță a laturii psihopatologice individuale, fără a atinge aplicabilitatea acesteia în chestiuni precum relația creativității cu personalitatea unui scriitor bolnav, ca relație a acelorași lucrări cu curentele socio-psihopatologice etc Am considerat necesar, având în vedere scopul meu, să fac acest necesar completare la interesanta introducere metodologică făcută de dr Y Portugalov În cel de-al doilea articol polemic al său, dr Ya F Kaplan *) îl analizează printre altele pe Afanasy Ivanovich ca psihiatru, considerându-l un bătrân la minte complet slab și, ca și până acum, fără să se oprească asupra principalei probleme pe care Gogol dorea să o rezolve în persoana lui Afanasy Ivanovich și, prin urmare, oferă, desigur, o iluminare unilaterală În , la o reuniune a Societății pentru Psihologie Normală și Patologică din Sankt Petersburg, am încercat să indicam psihopatologia trăsăturilor eroilor lui Maxim Gorki) Da F Kaplan Plyushkin și proprietarii lumii vechi* Întrebare Phil și Psychol carte) Buletin de Psihologie, Hipnotism și Crimă Antropologie* ed acad Behterev nr i, , Biblioteca "Runivers" M SHAIKEVICH În raportul meu, am încercat să clarific ideea principală pe care și-a propus-o scriitorul, înfățișând orice tip, și apoi doar să subliniez psihopatologia trăsăturii, dacă acestea au afectat voluntar sau involuntar sufletul persoanei care acționează Mi s-a părut corect să văd în eroii lui Gorki produsul unor condiții socio-psihologice complexe Acele sau alte trăsături morbide pe care le întâlnesc, după părerea mea, sunt de origine secundară Acolo am remarcat, de asemenea, că M Gorki nu a dat științei psihiatrice nimic pe care ea să nu cunoască înaintea lui Dar el a subliniat adevărul important că boala în general, și boala mintală în special, sunt strâns legate în toate relațiile personale, familiale și sociale Prin urmare, niciun artist adevărat nu poate ignora acest lucru, și mai ales unul ca Gorki, pentru care condițiile sociale au o importanță atât de mare Desenându-și eroii, născuți într-o atmosferă morală și socială deosebită, Gorki i-a înzestrat fără să vrea pe unii dintre ei cu o dispoziție bolnăvicioasă, care este și inevitabilă în

anumite condiții, la fel cum efectul este inevitabil după cauză Preocupați de problematica psihologiei infractorului, ca domeniu strâns învecinat cu specialitatea lor, psihiatrii în mod firesc nu s-au putut abține să nu acorde atenție ficțiunii, întrucât c reflectă latura vieții care îi interesează Deci prof Chizh, în analiza sa asupra scrierilor lui Dostoievski*) scrie: "În timp ce observa locuitorii Casei Morților, Dostoievski a ajuns la concluzia că unor criminali le lipsește simțul moral; cel puțin, așa se poate înțelege locul în care compară doi criminali (A și parricidul): "primul pare un tip de om complet depravat, matur, al doilea părea și mai groaznic" Acești oameni, potrivit prof Chizha, Dostoievski a remarcat absența completă a unui sentiment de remuşcare Ceea ce s-a spus despre "Casa Moartă" pare să nu fie suficient Ca o ilustrare a afectului criminal, Dr Ya A Botkin *) a luat *) Prof Chizh Dostoievski ca psihopatolog) D' L Botkin Afectul criminal ca o condiție a nebuniei AI Moscova, Biblioteca "Runivers" METODĂ PSIHOPATOLOGICĂ ÎN RUSĂ LITRU CRITIC starea mentală a lui Othello și Pozdnyshev "Mă îndrept către Shakespeare și contele L N Tolstoi", scrie autorul, "pentru că, în primul rând, ei sunt la fel de grozavi ca artiști și, în al doilea rând, pentru că ambii nu sunt afectați de teoriile medicale" După ce a analizat starea de spirit a lui Othello și Pozdnyshev înainte, în timpul și după comiterea crimei, dr Ya A Botkin o consideră caracteristică afectului criminal Acesta din urmă "constituie un sentiment mental (?) atât de puternic, încât, întrerupând fluxul obișnuit de idei, îl transformă într-un flux involuntar de idei omogene, cu caracter de violență, în armonie cu sentimentul dominant, în urma căruia atât libertatea de alegere și orice activitate mentală arbitrară sunt distruse Inevitabil, fatal exprimat în mișcări violente spre exterior, afectul criminal este însoțit de o epuizare temporară mai mare sau mai mică a forței mentale și fizice Nu se poate spune că caracterizarea făcută de autor a fost inerentă exclusiv afectului penal, ca atare, și l-a deosebit oarecum semnificativ în general de afectul pregătit în viața unei persoane de unele împrejurări care au transformat cumva ideile obișnuite în unele obsesive La urma urmei, rezultatul unui astfel de afect poate fi un act care nu este prevăzut de codul de pedeapsă De exemplu, actele săvârșite în pasiune sub influența dorințelor impulsive, în natura obsesivă a cărora nu există nicio îndoială Dar ținând cont de natura metodologică a muncii mele, voi sublinia ce oferă prelegerea Dr Botkin în acest sens În primul rând, autorul a găsit faptul crimei comise de Othello și Pozdnyshev atât de fidel realității, atât de tipic posibil, încât a ilustrat doctrina afectului criminal Desigur, având în vedere scopul special urmărit de dr Botkin, este greu să îi prezinți alte dorințe psihiatrice critice; este de remarcat doar că psihopatologia criminalistică a beneficiat în mod semnificativ, îmbogățită de două crime frumos descrise și analizate săvârșite în pasiune, iar critica literară a căpătat și o confirmare științifică deosebită Biblioteca "Runivers" M SHAIKEVICH Interesanta carte a prof P I Kovalevsky "Psihologia criminalului" După o scurtă introducere istorică despre situația actuală în antropologia penală și psihologia penală, autorul trece la analiza stării de spirit a criminalului pe baza următoarelor lucrări: Dostoievski - "Însemnări din Casa Moartă", Melshina - "În lumea proscrișilor, Kenana - "Siberia", S V Maksimova - "Siberia și munca forțată", Yadrintseva - "Comunitatea rusă în închisoare și exil", Cehov - "Insula Sahalin" și I V Efimova - "Din viața condamnaților Ilyinsky și Aleksandrovsky, pe atunci deținute de stat, distilerii - În special citate pe scară largă sunt Notes from the House of the Dead și

In the World of Outcasts Lucrarea prof Kovalevsky a primit critici ascuțite din partea autorului cel mai citat de el, L Melshrn *) În primul rând, Melshin se răzvrătește împotriva afirmației, fără îndoială greu de explicat, că aproape toți eroii lui Dostoievski și Melshin sunt criminali înnăscuți În opinia sa, cei mai mulți dintre locuitorii "Casei morților" au ajuns acolo pentru încălcarea "legilor inumane ale sclaviei și ale soldaților de de ani" "Dar nu am pretins niciodată", scrie Melshin, "și nu voi fi de acord să afirm că servitutea penală rusă modernă, deși în principalele sale părți reprezintă mizeria morală a mării oamenilor, nu este altceva decât gunoi produs de natură însăși Convingerea mea profundă este că nu natura creează criminali atât de mult, cât societățile moderne înseși, condițiile relațiilor noastre sociale, politice, economice, religioase și de castă și, de asemenea (și aceștia sunt factori de mare importanță) starea imperfectă a conceptelor noastre morale Am spus intenționat "nu atât de mult" pentru a lăsa, totuși, altceva pentru natură Și cu o descriere a "trăsăturilor caracteristice" derivată de prof Kovalevsky, parcă din aceste lucrări, și mai ales cu explicația lor, Melshin nu este puternic de acord Deci pasiune pentru *) P I Kovalevsky "Psihologia unui criminal conform literaturii ruse despre servitutea penală) L Melshin "Servitia penală rusă în fața curții științei catedralei" "Rus Bogăție", , iulie Biblioteca "Runivers" METODĂ PSIHOPATOLOGICĂ ÎN RUSĂ LITRU CRITICĂ Pur și simplu explică bârfa stând într-o închisoare pentru condamnați În ceea ce privește lipsa pocăinței, autorul își pune întrebarea destul de corectă: în fața cui au trebuit să se pocăiască? Dar înaintea tovarășilor tăi criminali și depravați" sau "în fața reprezentanților corupti și mereu răuvoitori ai administrației locale, care nu știu să inspire nici respect, nici simpatie?" Să remarcăm, - citim în continuare - ca o trăsătură caracteristică a domnului Kovalevsky, distribuția sa îndrăzneață a criminalilor pe sex, vârstă și naționalitate, fără nici cea mai mică indicație a surselor unor statistici atât de curioase; rezultă că "în populația rusă predomină infracțiunile împotriva proprietății și, într-o măsură incomparabil mai mică, împotriva persoanei O trăsătură iubitoare de pace, fără îndoială măgulitoare pentru sentimentele noastre patriotice S-ar părea însă că evreii "în primul rând și cel mai puternic își declară o înclinație spre furt", i e cei care fac la fel ca rușii merită aceeași laudă pentru liniștea lor, dar-nu! Aceia sunt ruși, ortodocșii lor, iar aceștia sunt necreștini "Se poate simți în acest trib prezența unei înclinații prădătoare, cel puțin la dimensiuni mai largi (?) și rafinate (?)* Ultima frază rămâne un mister pentru mine "Cele mai grave crime cad în cea mai mare parte asupra tătarilor Dacă un tătar este un escroc, atunci crimele lor se disting prin mare cruzime, jaful prin mare dexteritate și disperare, jafurile prin extremă îndrăzneală " Nu se poate de aici concluzia, domnule profesor, că tătarii sunt în mare parte criminali născuți? Finlandezii (și fanatici?) se remarcă printr-o tendință slabă pentru crime Las pe cititor să judece singur, conchide Medicina, despre gradul de lejeritate al acestor generalizări Este greu să fii în dezacord cu tot ce tocmai s-a spus Aprobare de către prof Kovalevsky, că majoritatea condamnaților, așa cum sunt prezentați în literatura indicată de el, sunt infractori înnăscuți, provoacă nedumerire involuntară Este greu, într-adevăr, să admit că prof Kovalevsky ar putea trage o astfel de concluzie din lucrările autorilor cunoscuți pentru opiniile lor direct opuse asupra personalității criminalului Evident că există o neînțelegere aici Întrebări de filosofie, carte Biblioteca "Runivers" M SHAIKEVICH Adică nu mai puțin

decât prof Kovalevsky *) are meritul neîndoielnic în faptul că a atras atenția psihiatrilor asupra unei surse bogate din care pot extrage o mulțime de date referitoare la psihologia criminalului În ciuda faptului că Melshin consideră că observațiile sale și ale lui Dostoievski sunt subiective și se îndoiește că un om de știință ar putea trage concluzii pozitive din acest material subiectiv, cu toate acestea, mi se pare că un psihiatru, ținând cont de toată subiectivitatea observației artistice și a creativității , va avea dreptate dacă folosește ficțiunea ca ajutor valoros Dacă aceste lucrări sunt cu adevărat artistice, adică ne înfățișează adevărul real al vieții, atunci ele nu pot decât să servească drept material pentru investigații și generalizări științifice În caz contrar, își pierd nu numai sensul lor științific, ci și vital și instructiv Nu se poate decât să fie de acord cu Prof Kovalevsky că artiștii care, prin voința sorții, au fost forțați să trăiască într-un mediu închisoare, puteau observa mai bine decât oamenii de știință, care, din motive evidente, nu puteau vedea prizonierii într-un cadru natural Aceeași sarcină ca și prof Kovalevsky, sa pus A L Shcheglov, plasând un articol interesant în colecția aniversară dedicată lui V M Bekhterev *) Articolul dr Shcheglov, valoros prin direcția sa, profunzimea analizei psihologice și capacitatea deosebită de a selecta citate adecvate, este interesant și în sensul că autorul din el ajunge la concluzii care nu au nimic în comun cu cele la care Prof Kovalevski Studiind aceiași scriitori, dr Șceglov nici măcar nu menționează că locuitorii servituții penale pot fi considerați criminali congenitali Toate cercetările sale valoroase vizează în primul rând clarificarea faptului că condițiile de închisoare și de muncă grea interferează foarte mult cu înțelegerea și înțelegerea dispoziției psihice a unei persoane care a comis o infracțiune, modificându-l semnificativ într-un mod rău Luând în considerare această împrejurare importantă, dr Shcheglov face următoarea concluzie: "astfel, frivolitatea, visarea Aici trebuie să-mi exprim recunoștința față de Prof P I Kovalevsky pentru amabilă comunicare scrisă) L JÍ Sheiloo Psihologia unui criminal conform observațiilor scriitorilor ruși "Colecție jubiliară, dedicată V M Bekhterev, T II Biblioteca "Runivers" METODĂ PSIHOPATOLOGICĂ ÎN RUSĂ LITRU CRITIC slăbiciune a voinței și susceptibilitate ușoară la sugestie - aceasta, în opinia noastră, este cea mai mare și mai valoroasă dintre toate cele pe care le găsim la scriitorii pe care i-am analizat cu privire la particularitățile structurii mentale a criminalilor Aceste trăsături sunt principala trăsătură distinctivă a dinamicii mentale a criminalilor, care determină comportamentul și atitudinea acestora față de realitatea din jurul lor Inevitabilitatea conflictelor constante cu acestea din urmă și dezamăgiri, tranziții constante din lumea ficțiunii în lumea realității aspre și crude, schimbarea constantă, prin urmare, a dispoziției cu lovituri aproape necontenite ale destinului - toate acestea dau naștere în viitor la acea amărăciune, acea mohorâtă, mohorâtă, nesănătoasă acel tip de criminali, despre care vorbesc aproape unanim toți cercetătorii, și acea totuși din ce în ce mai multă a sentimentelor morale, care în cele din urmă face să se vorbească de demență morală Este greu să nu fii de acord cu respectatul autor în tot ceea ce a spus, dar nu se poate decât să regrete că nu s-a oprit pe o analiză psihiatrică mai detaliată a alcătuirii psihice a unor persoane întâlnite la Dostoievski, Melshin și Doroșevici, a căror anomalie scriitorii înșiși erau înclinați să bănuiască Este imposibil, de fapt, să negi faptul că un mediu criminal poate oferi o mulțime de lucruri instructive pentru un psihiatru

Analiza autorului s-a dovedit însă a fi în primul rând psihologică, repet, foarte valoroasă și interesantă Având în vedere faptul că psihiatrii au studiat relativ puțin din literatura de specialitate psihologia criminalului, este dificil să tragem concluzii specifice din munca lor Dar ținând cont de toată importanța condițiilor sociale ale criminalității și a situației inegale de viață a deținuților și a altor grupuri ale populației, s-ar putea trage concluzii valoroase cu privire la sfera morală a infractorilor și, în special, în ceea ce privește doctrina degenerarea morală, care, totuși, trebuie gândită, în ciuda tuturor condițiilor, este probabil mai frecventă în rândul acestor oameni decât în alte grupuri sociale După o prezentare a muncii psihiatrilor care au analizat scrisoarea- * Biblioteca "Runivers" M SHAIKEVICH lucrările turistice din punct de vedere aparte, se pot încerca să tragă concluziile necesare cu privire la metoda psihopatologică După cum s-a subliniat, psihiatrii-criticii au înțeles în cea mai mare parte sarcina lor ca marcarea trăsăturilor morbide în alcătuirea mentală a actorilor și, în acest fel, găsesc fie o ilustrare pentru ceea ce a observat știința, fie indică faptul că așa și scriitorul anticipat observația științifică, sau altfel a da artistului este un fel de dovadă a fidelității celui înfățișat Cred că toată lumea trebuie să fie de acord că, dacă doar aceasta ar fi sarcina criticii psihiatrice literare, atunci cu greu ar putea să atragă un psihiatru care să-și iubească știința nu numai pentru aplicarea ei practică zilnică Nu, psihiatria trebuie apreciată atât de psihiatru însuși, cât și de societate și pentru faptul că cu ajutorul ei se rezolvă probleme generale importante de psihologie, morală și viață socială Trebuie amintit că atunci când analizează o operă literară, psihiatrul nu acționează nici ca diagnostician într-un spital, nici ca expert în instanță, ci ca psihiatru-critic literar Și, prin urmare, în primul rând, este necesar să se țină seama de toate condițiile externe și interne ale creativității artistice, cu tot mediul, conținutul, forma și timpul apariției lucrării în sine Cu alte cuvinte, condițiile și sarcina metodei psihopatologice în analiza operelor literare se rezumă, în opinia mea, la următoarele: este necesar să se afle în mod independent sau cu ajutorul criticii literare toate aspectele externe și interne construcția lucrării Dacă în timpul acestei considerații se constată că oricare dintre actori este înzestrat cu trăsături morbide sau una sau alta propoziție este derivată pe baza calităților morbide ale oricăruia dintre ei, atunci este necesar să se verifice acest element patologic în condițiile este posibil din punct de vedere artistic și arată posibilitatea și legitimitatea necesității sale logice și reale și legătura cu planul și ideea generală a operei în sine Desigur, în acele lucrări în care elementul patologic nu este esențial, din care derivă ideea principală, metoda psihopatologică trebuie aplicată cu deosebită precauție și joc Biblioteca "Runivers" METODĂ PSIHOPATOLOGICĂ ÎN RUSĂ LITRU CRITICĂ rolul de minor, auxiliar Un alt lucru este în lucrări precum Dostoievski, Maupassanfa, Edgard Poe, unde viața și adevărul lor artistic nu pot fi stabilite fără analiză literară și psihiatrică; dar trebuie să ne amintim întotdeauna că o analiză psihiatrică va fi la fel de incompletă ca una literară După tot ce s-a spus, mi se pare posibil să trag următoarele concluzii Metoda psihopatologică în critica literară este metoda prin care sunt analizate aspectele dureroase atât ale personalității scriitorului, cât și ale actorilor operelor, în scopul unei înțelegeri mai complete atât a operelor în sine, cât și a procesului psihologic de creativitate , precum și aspectele anormale ale oricărei direcții artistice literare

Când luăm în considerare procesul psihologic al creativității, este necesar să studiem faptele din viața scriitorului și opera sa, deoarece acestea pot reflecta personalitatea patologică * a scriitorului și pentru că vă pot familiariza cu însuși procesul de creativitate Când luați în considerare un act creativ, în primul rând, trebuie acordată atenție t elementele sale subiective și obiective în raport cu personalitatea cotidiană a artistului și, prin urmare, urmărește, ca chestiune privată, relația trăsăturilor de caracter morbid ale artistului cu procesul creativității sale În caracterizarea oricărei tendințe literare și artistice, este necesar în primul rând să se acorde atenție originii sale socio-psihologice, iar dacă se remarcă vreo trăsătură morbide, atunci acestea trebuie explicate pe baza unei analize socio-psihiatrice Simpla indicare a personalității morbide a artistului poate prezenta un interes excepțional La analiza operelor literare, cu o predominanță mai mare sau mai mică a unui element patologic în conținutul lor, este necesar, după corespunzătoare și în limitele convenționalității artistice a verificării acestora, să se arate legătura acesteia cu ideea principală de povestea sau, în general, cu scopul pe care l-a urmărit artistul, Biblioteca "Runivers" M SHAIKEVICH - Metoda psihopatologică este utilă psihiatriei, ajutând-o să se familiarizeze mai bine cu psihologia degeneraților superiori, cu anumite stări de boală, datorită observațiilor și descrierilor autobiografice și obiective ale artiștilor și, de asemenea, face posibilă clarificarea relației a bolii mintale la actul de creativitate Critica științifică și artistică nu se poate descurca fără ajutorul lui atunci când examinează lucrări în care aspectele dureroase ale vieții servesc drept pânză pentru dezvoltarea cutare sau cutare idei Sunt bine conștient de insuficiența încercării mele de a înțelege problema complexă, dificilă și neexploratată a metodei psihopatologice în critica literară Dar dacă am reușit să contur măcar câteva, după părerea mea, sarcini principale, atunci pot fi oarecum mulțumit de asta Principalul lucru asupra căruia aș dori să atrag atenția este că știința noastră nu este doar o necesitate cotidiană, ci este în strânsă legătură și poate oferi, repet, servicii esențiale în rezolvarea unor probleme generale complexe și importante de psihologie, moralitate și viata sociala Numai atunci un lucrător profesionist se poate simți fericit dacă vede clar legătura strânsă și necesară a profesiei sale cu cauza comună importantă a îmbunătățirii morale și a bunăstării publice M Şaikevici Biblioteca "Runivers" Selectia mentala ')■ (Empiriomonismul în doctrina psihicului) B Aplicarea metodei (ilustrări) Am considerat de prisos să impunem atenției cititorului tot acel drum plictisitor de investigație, parțial inductiv, parțial deductiv, care ne-a condus la ideea selecției psihice ca metodă generală de cunoaștere genetică a fenomenelor psihice Deocamdată, ne-am limitat la o schiță concisă și schematică a acestei idei Acum vom trece la aplicațiile sale specifice și vom schița pe acelea dintre ele care ni se par cele mai tipice și mai importante din punct de vedere cognitiv Mai mult nu se poate da în limitele articolului, dar chiar și asta, credem noi, va fi suficient pentru ca cititorul să judece posibila semnificație generală a acestei idei pentru cunoașterea care luptă spre monism Aici decidem să trecem dincolo de problemele vechii psihologii, decidem, prin metoda pe care am învățat-o, să explicăm și să criticăm ceea ce doar descria vechea psihologie Întâlnind oameni, găsim în ei diferite grade de completitudine și armonie a vieții mentale, de la geniu la idioție, de la echilibru calm la nebunie sălbatică Însuși tipul de organizare se dovedește a fi diferit: monoideismul maiestuos și sever al "evreului",

versatilitatea elegantă și moale a "grecului", lipsa de idei cenușie și moale a "filistinului" În fața noastră transmite personajele emo-) "Încercare Phil şi Psych "> Nr Biblioteca "Runivers" A BOGDANOV raționali, intelectuali, voinici, oameni cu o conștiință clară și confuză, mereu străduitori și invariabil apatici etc , etc Ne apropiem de acești oameni, ne ciocnim, încercăm să-i schimbăm și noi înșine ne schimbăm sub influența lor; iar ei nouă, și le aplicăm diverse metode de influență sistematică sau nesistematică: oamenii educă, corup, corectează, răsplătesc, pedepsesc, susțin, se elimină unii pe alții Aici se află zona în care teoria și practica psihologică sunt în strâns contact una cu cealaltă, trecând una în alta; aici explicaţia şi critica capătă o importanţă vitală deosebit de mare Și așa, în acest articol, dorim să arătăm cum ideea selecției mentale poate servi ca bază de încredere pentru explicarea și evaluarea unor astfel de tipuri și metode Întrebările pe care le-am conturat se află aproape de granița dintre psihologie și științe sociale Dar acestea nu sunt încă întrebări sociale și psihologice Atâta timp cât avem în fața noastră un psihic, sau două psihicuri în interacțiunea lor, deși nu există nicio îndoială că s-au dezvoltat în viața socială, nu depășim limitele psihologiei dacă luăm această geneză socială doar ca un dat, iar rezultatele sale numai ca valoare constantă în analiza noastră Problemele științelor sociale încep acolo unde două minți sunt luate nu numai în relația lor reciprocă, ci și în relația lor comună cu natura externă, în cooperarea lor Aceasta nu mai face parte din sarcina noastră eu În procesele de selecție psihică pentru analiză, este foarte util să izolăm trei momente distincte - diferite, desigur, doar în abstracție și complet inseparabile într-un fenomen concret: în al doilea rând, acel material de experiențe care este "supus" selecției psihice; acest material poate fi considerat din punctul de vedere al cantității sale - bogăție sau sărăcie, din punctul de vedere al diversității sau uniformității sale calitative, din punctul de vedere al intensității experiențelor individuale Biblioteca "Runivers" SELECȚIA MENTALĂ vanii; în al doilea rând, direcția selecției mentale, într-o direcție pozitivă sau negativă, spre păstrarea și întărirea experiențelor sau spre slăbirea și eliminarea lor din experiență; această direcție se exprimă, după cum știm, în afectare - în colorarea plăcerii sau a durerii care caracterizează diverse experiențe; v- -x, intensitatea selecției mentale în diferitele ei momente; indicatorul său este, evident, intensitatea aceluiași afectiv Raporturile acestor trei "laturi" ale selecției psihice sunt foarte diverse și, în consecință, rezultatele selecției, acele combinații psihice și tipuri de structură pe care le dezvoltă, sunt foarte diferite Ideea selecției mentale creează posibilitatea unor concluzii deductive cu privire la natura dezvoltării mentale în aceste sau alte condiții de selecție Este de la sine înțeles că o astfel de deducție este întotdeauna semnificativă numai în măsura în care este justificată de experiența însăși, întrucât concluziile ei nu contrazic faptele, ci permit gruparea lor cu cea mai mare completitudine și armonie posibilă Dacă deducția se dovedește a fi doar aceasta, dacă concluziile ei sunt adevărate în raport cu experiența sau, ceea ce este același lucru, utile din punct de vedere cognitiv, atunci însăși ideea selecției mentale, ca bază a deducției, primește un aspect de încredere și complet convingător dovada în favoarea ei - Având toate acestea în vedere, vom trece acum la câteva combinații tipice de condiții ale selecției psihice Să avem următoarea combinație ideală Suma experiențelor care intră în domeniul experienței psihice reprezintă cel mai mare maxim posibil pentru psihicul uman al unei

epoci date: o masă uriașă de impresii primite "din exterior", extrem de vii și diverse, extinde continuu câmpul de experiență al unei anumite persoane , aducându-l în contact direct sau indirect cu totul din ce trăiește epoca ei Toate aceste experiențe nu sunt doar intense în sine, ci afectează și profund sistemul psihic în ansamblu, îi schimbă foarte mult echilibrul energetic, într-un cuvânt, au un nivel afectiv ridicat, sunt "plăceri" intense și "suferințe" intense Ambele culori în cursul general al experimentului păstrează, să spunem, la Biblioteca "Runivers" A BOGDANOV echilibru aproximativ: plăcerile acute alternează cu suferința acută, perioadele de fericire sunt înlocuite cu perioade de durere, * și invers - Rezumând toate aceste condiții în ceea ce privește selecția mentală, trebuie spus: material pentru selecție maxim, intensitate maximă selecție , schimbare de direcție, fără translație specială ѣsa în general pentru o parte sau cealaltă Ce fel de imagine a dezvoltării mentale se obține în astfel de condiții? Schimbarea rapidă a influențelor primite din mediul extern înseamnă în sine un câmp al conștiinței în schimbare rapidă; dar acesta ar fi un haos al vieţii numai dacă selecţia psihică intensă nu ar provoca alte schimbări în acest domeniu, şi anume cele îndreptate spre o organizare crescândă a experienţei Selecția mentală intensivă creează, după cum știm, noi și noi forme de echilibru energetic între diferite complexe de elemente sau, ceea ce este același lucru, creează noi și noi conexiuni asociative În acest fel, experiențele sunt transformate în experiență psihică; dar chiar şi aceasta exprimă încă doar un anumit minim de organizare psihică Pentru a afla cum decurge procesul de dezvoltare, trebuie să ne oprim asupra celor două aspecte diferite ale selecției psihice separat Acțiunea intensă a selecției negative este asemănătoare cu acțiunea unui ciocan, care zdrobește și distruge tot ce este fragil și instabil, dar "forjează" ceea ce este cu adevărat puternic și, separându-l de orice altceva, îi conferă puritate și claritate a formei Selecția negativă tinde să distrugă tot ceea ce apare în domeniul experienței; dar acolo unde viața este bogată și puternică, acolo reușește efectiv să distrugă doar combinațiile mai puțin "vitale", cele mai puțin stabile Acestea sunt, în al doilea rând, acele combinații slabe și palide, care afectează în mod superficial sistemul psihic și care, în același timp, nu sunt în legătură directă cu influențele repetate repetate ale mediului extern, influențe capabile de iar și iar provocând una și aceeași combinație mentală; într-un cuvânt, acestea sunt complexe "vitale", de exemplu produse trecătoare ale fanteziei, în general, "lucruri mici" psi Biblioteca "Runivers" SELECȚIA MENTALĂ experiență chimică Bo- -x, acele combinații care sunt "contradictorii", ff dizarmonice": cele care sunt compuse din complexe "concurente", care se slăbesc reciproc, în special complexe asociate cu diverse reacții volitive - toate combinațiile care au o colorare "eclectică", natura "compromisului" tendințelor de viață opuse Spre deosebire de aceste două tipuri, combinațiile de două tipuri opuse rezistă cel mai mult acțiunii selecției psihice Acestea sunt, în al doilea rând, acele complexe care sunt "de importanță vitală", adică fie izbucnesc în fluxul experienței mentale cu mare forță, perturbând profund fluxul acesteia, fie depind de influențe externe repetate în mod repetat, datorită cărora ele apar din nou constant și din nou; ambele pot fi, de asemenea, desemnate ca fiind cele mai strâns legate de "lumea obiectivă", care este "externă" experienței mentale "subiective" *) Bo- -x, acele combinații care sunt cele mai "armonioase", în care conexiunea reciprocă a părților este cea mai puternică, iar echilibrul lor reciproc este cel mai stabil și cele care

sunt cel mai armonic asociate cu cel mai mare număr de alte complexe stabile -Este clar că și mai multă rezistență la selecția negativă se va manifesta în cazul în care complexul sau asocierea corespunde ambelor caracteristici, adică și este vital în grădinile sale cu influențe externe repetitive "și cel mai armonios în organizarea sa În consecință, cu material suficient în sfera experienței psihice, selecția negativă, dacă acționează suficient de lung și intens, ar trebui să acorde predominanță tocmai unor astfel de combinații dublu stabile În același timp, întreaga dezvoltare mentală a unei persoane primește o dublă colorare: pe de o parte, "realistă" (predominanța complexelor care corespund cel mai mult influențelor repetitive ale mediului), pe de altă parte, "monistă" (predominanţa a) Lumea "externă" înseamnă o lume cu o altă regularitate Și într-adevăr, așa cum am văzut, pentru cunoaștere regularitatea "lumii obiective" nu este aceeași cu cea subiectivă: este regularitatea experienței organizate social , și nu a experienței organizate individual, este o conexiune "fizică" a fenomenelor, nu o asociere "mentală" Biblioteca "Runivers" A BOGDANOV posesia unor complexe armonioase si armonic unite) Ce caracteristici vor fi introduse în dezvoltarea sistemului mental printr-o selecție pozitivă intensivă - momente și perioade de "fericire"? Fiecare experiență care se află în câmpul acțiunii sale, el caută să păstreze și să întărească; se străduiește să aducă orice combinație în curs de dezvoltare la cea mai mare completitudine și strălucire; în spatele fiecărei experiențe, el caută imediat după aceea să cheme în conștiință toate complexele asociate, iar după ele, toate asociațiile lor etc ; în acest fel el debordează constant câmpul conștiinței cu noi și noi experiențe care apar rapid: fluxul de experiență se răspândește din ce în ce mai larg și curge din ce în ce mai repede În același timp, unele complexe nu au timp să dispară din câmpul conștiinței, pe măsură ce altele apar alături de ele, altele, din ce în ce mai îndepărtate de ele în lanțul asociativ, și nu s-au întâlnit niciodată cu ele în conștiință Iar întâlnirea în conștiința a două complexe înseamnă apropierea lor asociativă, formarea unei legături asociative cel puțin slabe, dar directe între ele, care se poate dezvolta apoi în continuare Astfel materialul experienței apare în tot felul de combinații asociative, tot felul de moduri de combinare a experiențelor existente își găsesc locul în experiența mentală: totul este comparat, totul este comparat, totul servește ca obiect pentru noi și noi grupări Aceasta se numește activitatea creativă a fanteziei Toată lumea știe din experiență cât de larg și de lux se desfășoară în momentele de plăcere, plăcere, fericire și cum se îngustează, este suprimată în momentele de durere, suferință, durere *)· *) O viață plină de suferință dă adesea naștere la "visare" Dar asta nu înseamnă deloc că selecția negativă încurajează și munca fanteziei; nu, aici lucrurile stau diferit și este ușor de văzut cum Selecția negativă îndepărtează treptat din conștiință toate imaginile și combinațiile "neplăcute", iar în acest caz reușește să le elimine complet, inclusiv pe cele în care se exprimă relațiile "reale" ale psihicului cu lumea exterioară Rămâne atunci câmpul conștiinței pentru imaginile "plăcute" și combinațiile, al căror dezavantaj principal este că sunt "ireale" Dar, din moment ce sunt totuși "plăcute", atunci intră în scenă selecția pozitivă și, odată cu aceasta, activitatea de combinare a fanteziei, în acest sens carcasă, datorită fragilității materialului și re- Biblioteca "Runivers " SELECȚIA MENTALĂ În deplina sa dezvoltare, orice complex mental trece într-o reacție volitivă, deoarece fie îl include în compoziția sa, fie este asociat cu el mai mult sau mai puțin

strâns Selecția pozitivă, străduindu-se să aducă orice complex la cea mai mare plenitudine și luminozitate, prin urmare, în mod evident, duce la dezvoltarea activității voinței, "fericirea" intensă dă putere pentru activitate Acest lucru poate fi puternic împiedicat doar de revărsarea câmpului de conștiință cauzată de aceeași selecție pozitivă cu diferite imagini și reacții volitive, caz în care niciun complex volițional nu atinge cea mai mare completitudine, nu "intră în acțiune" din cauza competiției celorlalți Dar dacă selecția negativă operează și în mod activ în psihic, atunci acest debordare este ușor eliminat și toate condițiile sunt obținute pentru dezvoltarea unui tip activ-volitiv *) rezultate care nu merită denumirea de "creativ" * Astfel, în timp ce o persoană suferă cu adevărat, el nu visează și visează până când stimulii suferinței îi izbucnesc din nou cu forță în psihicul: apoi revine la "realitatea chinuitoare" și la selecția negativă *) În chestiunea semnificației suferinței și fericirii pentru voința activă, faptele experienței par iremediabil contradictorii Suferința este privită în mod obișnuit ca motivul voinței active și, în același timp, se știe că marea suferință suprimă voința Fericirea "da putere" pentru activitate, iar in acelasi timp o viata fericita "rafata", "relaxeaza" Din punct de vedere al selectiei mentale, toate aceste aparente contradictii sunt clarificate si eliminate * Acea suferinta lunga si puternica suprima voință, acest lucru este de la sine înțeles: selecția negativă slăbește complexele volitive și nu le permite să intre în acțiune Dar acolo unde efectul selecției negative nu este atât de puternic sau acolo unde complexul volițional are o intensitate deosebită, selecția negativă reușește doar a elimina alte complexe care concurează cu aceste complexe volitive, interferează cu el În cele mai multe cazuri, problema este și mai simplă: aceeași influență externă, care "provoacă suferință", provoacă, prin conexiunile asociative dezvoltate de dezvoltarea anterioară, și o influență volitivă reacție care vizează eliminarea acestui impact: vederea inamicului nu numai "neplăcută", ci și strâns asociată cu reacții de luptă etc În cele din urmă, în cazul în care o persoană își stabilește în mod conștient ca scop "oprirea suferinței * și pentru aceasta" acționează ", acolo joacă un rol important și selecție pozitivă: această reacție volitivă este strâns asociată cu ideea "plăcută" de a elimina condițiile "neplăcute" care dau naștere suferinței Într-un cuvânt, toate relațiile contradictorii dintre suferință și activitate Biblioteca "Runivers " A BOGDANOV Tabloul general al dezvoltării psihicului în condițiile ideale pe care le-am schițat se dovedește a fi următorul O masă uriașă de experiențe imediate, ca urmare a diferitelor influențe ale mediului; tot felul de combinații de complexe mentale produse din materialul acestor experiențe prin selecție mentală pozitivă; păstrarea tuturor acestor combinații, sub influența selecției negative, numai a celor mai stabile datorită legăturii lor cu cele mai repetitive influențe ale mediului și datorită armoniei lor Se dovedește un tip mental, caracterizat prin creativitate, activitate a voinței, realismul viziunii asupra lumii și tendința sa monistă Dacă în același timp o persoană se află în comunicare largă cu alți oameni, dacă le percepe intens și pe deplin experiența prin declarațiile lor, atunci în materialul psihicului său toate contradicțiile generale și importante ale experienței de viață a societății contemporane, toate cereri și nevoi esențiale ale epocii sale Apoi dezvoltarea sa psihică, în virtutea tendinței sale moniste, va fi îndreptată spre reconcilierea armonioasă a acestor contradicții generale, spre satisfacerea acestor cereri și nevoi generale; iar rezolvarea acestor probleme într-un

psihic dat va fi, pe de o parte, cea mai completă și perfectă, datorită creativității puternice și voinței active, pe de altă parte, cea mai de încredere și stabilă, datorită fundamentelor sale realiste In fata noastra va fi geniul enciclopedic al timpului sau) Acest tip, ca fiind "normal", vom face punctul de plecare al analizei noastre ulterioare Vom lua în considerare în ce se transformă acest tip, sau mai bine, în ce acest tip este înlocuit de cutare sau cutare schimbare în condițiile selecției mentale Nu ne deranjează faptul că, în realitate, poate, nu există deloc psihic care să corespundă în vreun fel acestei norme Această regulă exprimă poate fi explicată prin selecţia psihică (Va trebui să vorbim despre relația dintre "plăcere" și activitate în viitor) Despre În literatura mondială acest tip este reprezentat (aproximativ) de Faust al lui Goethe Biblioteca "Runivers" SELECȚIA MENTALĂ pentru noi, tendința progresivă a dezvoltării mentale este abstractizarea supremă a cunoașterii Cu asemenea abstracții extreme, cunoașterea trebuie să opereze în toate științele atunci când urmărește să stabilească legile generale ale fenomenelor Sarcina este să trecem de la abstracția ultimă, care exprimă condiții ideal simple, pas cu pas, introducând una după alta condiții complicate, la înțelegerea realității concrete pe care o găsim în experiența noastră II Să presupunem că toate condițiile de bază ale selecției psihice rămân aceleași ca în cazul nostru ideal, cu excepția unei singure: selecția psihică negativă este comparativ mai slabă, momentele și perioadele de suferință nu corespund cu mult momentelor și perioadelor de plăcere, acestea din urmă predomină decisiv În fața noastră este un "om norocos" care reușește în toate, pentru care bucuriile nu se cumpără la un preț mare, pentru care condițiile externe, "mediul", sunt mult mai favorabile decât ostile Ce tip de dezvoltare mentală va rezulta în acest caz? Bogăția totală a experiențelor ar trebui să se dovedească aici, pe latura cantitativă grosolană, nu mai puțin decât în cazul precedent, dacă nu chiar mai mult: suma materialului inițial al experiențelor primite din mediul extern, așa cum am acceptat, nu este modificat cantitativ, dar selecția pozitivă, acționând liber menține și recreează tot felul de combinații din acest material, în timp ce activitatea de selecție negativă care distruge aceste combinații este relativ slabă și limitată Dar, evident, deja din punct de vedere calitativ, aici se dă mai puțin de la bun început: varietatea impresiilor primite din exterior este mai puțin semnificativă, deoarece influențele "neplăcute", negative ale mediului sunt slab reprezentate în cantitatea totală de impresii Baza vieții psihice este încă relativ mai restrânsă, dar doar relativ, în comparație cu tipul ideal Activitatea creatoare, combinatoare a psihicului - "fantezie", care, după cum am văzut, depinde în primul rând de selecția psihică pozitivă, trebuie să se desfășoare Biblioteca "Runivers" A BOGDANOV foarte larg, pentru a crea continuu mase de produse asociative noi si noi; dar caracterul și semnificația lor vitală nu mai sunt aceleași Dezvoltarea lor este doar slab controlată de acțiunea selectivă a selecției negative, care distruge toate combinațiile mai puțin stabile, în timp ce cele mai stabile sunt păstrate și primesc astfel mai mult loc de dezvoltare ulterioară Și aici se păstrează astfel de combinații care nu ar fi reținute în psihicul de tip "normal"; aici rămâne o masă și combinații de "non-realiste" și combinații de "non-moniste" (eclectice, dizarmonice): tabloul general al vieții mentale pare a fi de așa natură încât "imaginația" prevalează asupra "criticii", iar întregul mental îi lipsește o armonie strictă, armonioasă, are multă "strălucire" și "versatilitate", dar relativ puțină "ordine" monistă Activitatea

voinței primește și aici o amprentă deosebită Pentru dezvoltarea sa cantitativă, selecția pozitivă, așa cum am văzut, este în general favorabilă: susține și întărește multe combinații care se termină în acte de voință Dar tocmai pentru că o astfel de completare vine prea ușor, pentru că nu există un control selectiv suficient asupra reacțiilor volitive, care în cazul "normal" se realizează prin selecție negativă intensă, tocmai din acest motiv viața volitivă capătă culoarea nesistematism impulsiv Există multă mișcare, multe acțiuni, dar trecerea de la unele aspirații și intenții la altele este relativ ușoară, iar în activitate nu se observă o direcție stabilă: nici nu este suficient de "monistă" Dacă preponderența selecției pozitive asupra negative devine excesiv de mare, atunci tipul cu voință puternică scade și mai mult O masă nesfârșită de combinații mentale instabile care apar din nou și din nou, care se desfășoară în conștiință fără constrângere și întârziere, debordând constant câmpul conștiinței, aduce cu ea aceeași masă de diverse complexe voliționale, la fel de înghesuiți aleatoriu în conștiință Este clar că atunci aceste complexe voliționale, tocmai datorită multiplicității și instabilității lor fundamentale, nu pot și nu au timp să se transforme în "acțiuni", dar Biblioteca "Runivers" SELECȚIA MENTALĂ f rămâne la stadiul de "aspirații", și, mai mult, aspirații insuficient dezvoltate, nedefinite, "emoții" mai ușoare, neclare decât aspirații reale Activitatea externă se dovedește a fi neglijabilă: voința este "relaxată*", "coșată", activitatea este înlocuită cu "visare", "vise de simțire" Această stare de voință este exprimată cu atât mai puternic și mai puternic, deoarece este posibilă numai în absența unor influențe externe "neplăcute" de mare putere, care, zguduind profund sistemul mental, provoacă irosirea energiei sale în diferite direcții, inclusiv excitația a reacțiilor voliționale energetice ii (fiziologic - curge inervația) Astfel, există mult mai puțini stimuli pentru voința activă, iar dezvoltarea reacțiilor volitive complete este imposibilă din cauza numărului prea mare și instabilității complexelor voliționale care umplu câmpul experienței mentale *) Acțiunea multor otrăvuri narcotice, precum morfina, hașișul, alcoolul, în faza sa "plăcută", provoacă temporar acea stare mentală, care, cu slăbiciunea constantă a selecției negative, se transformă într-un tip special de dezvoltare mentală Acțiunea otrăvii elimină toate excitațiile "neplăcute" și dă spațiu complet selecției pozitive; se dovedește o schimbare rapidă a complexelor mentale instabile, însoțită la început de o activitate dezordonată a voinței sub formă de manifestări de mobilitate fizică, vorbăreț etc , iar apoi de o dispoziție "de vis" și inactivitate Cu toate acestea, efectul medicamentelor variază în funcție de diferite condiții - dar este exact așa cum tocmai am descris, în toate acele cazuri când este cel mai "plăcut" *)) Așa se explică aparenta contradicție dintre fericire, ca o sursă de energie pentru o voință activă, și fericire, ca o sursă de efeminație care ucide activitatea voinței (vezi ultima notă din § precedent) β) Exaltarea maniacală este un caz patologic de predominare atât de extremă în psihicul selecției pozitive încât negativul aproape dispare Odată cu ea, tendința de armonizare se retrage și se obține o imagine a unei intrări incoerente și nesistematice în câmpul mental a tot mai multe experiențe noi, care într-un vârtej furtunos copleșește conștiința și generează o la fel de incoerentă și nesistematică e Questions of Philosophy, carte a Biblioteca "Runivers" A BOGDANOV Deci, predominanța selecției pozitive asupra selecției negative determină o abatere de la tipul "normal" la unul nou; aceasta din urma se caracterizeaza in general prin

predominarea "fanteziei" asupra tendintei realiste, prin eclectismul binevoitor asupra celei moniste, prin relativa instabilitate a directiei vointei, iar in cazuri mai pronuntate, prin slăbiciunea sa de-a dreptul Acest tip este versatil, dar mai puțin profund, tipul pe care Heine l-a desemnat drept "elenic" În Grecia antică, a fost într-adevăr destul de comun (în principal în epoca vieții maxime a culturii sale și începutul declinului ei) Heine însuși este un reprezentant destul de tipic al "elenismului" în acest sens În timpul nostru, reprezentanții unui astfel de "elenism" sunt predominant "natura artistică" Pentru creativitate, bbra-call, pentru a face artă, acest tip este cel mai favorabil Dar totuși, chiar și aici, reprezentanții săi extremi dezvăluie doar un "talent" înalt, dar nu creează nimic vital stabil, valoros social Cu cât apare mai multă selecție negativă pe scenă - suferințe și calamități și muncă grea, alături de perioade de fericire și bucurie a unei vieți vesele, cu atât cresc șansele de creativitate armonioasă, armonioasă, cu adevărat artistică aici și cu atât mai multe condiții pentru viață realitatea imaginilor în sine "Cadoul" este înlocuit cu "talent"; iar atunci când intensitatea selecției negative se apropie de intensitatea pozitivului, atunci odată cu enorma bogăție de material vital, apar condițiile dezvoltării geniului artistic Rolul suferinței în dezvoltarea creativității cu adevărat armonioase este prea cunoscut și prea des subliniat de către marii artiști înșiși, în special poeți Suferința armonizează viața psihică, dacă este bogată și puternică; Nu degeaba suferința lasă pe chipul oamenilor puternici amprenta unei "nobilimi" deosebite, care exprimă unitatea fundamentală în direcția voinței Activitate mare sub forma unei mase de mișcări inutile, trăncăneală etc O stare de sănătate "plăcută" este izbitoare În adevărata "mania" problema este mai complicată - acolo, deja pe baza unui curs anormal de selecție mentală, are loc o profundă dezorganizare generală a sistemului Biblioteca "Runivers" SELECȚIA MENTALĂ o operă de suferință realizată de un artist strălucit este o întruchipare structurată vital, idealizată din punct de vedere monistic, a acelui flux furtunos de experiențe care s-au repezit întâmplător și necontrolat în mintea artistului, până când puterea de armonizare a suferinței și-a schimbat formele și direcțiile în conformitate cu ea propriile legi Acestea sunt legile unei vieți puternice, care nu se teme de loviturile grele, care învinge durerea, care face din moarte însăși un remediu Aceste legi sunt acel realism cel mai înalt care se numește "obiectivitatea" creativității și acea unitate cea mai înaltă a celor experimentați, care este adorată sub numele de armonie și frumusețe Astfel puterea distructivă a vieții este transformată în putere creatoare, acolo unde viața o învinge III Să luăm acum în considerare un alt tip de abatere de la "norma" noastră: cu aceeași bogăție de bază a vieții mentale, predominanța selecției negative - diversitate de percepții, impresionabilitate profundă - și mult, multă suferință, mult mai mult decât plăcere și fericire În lumea noastră, plină de ceartă și contradicții, o astfel de combinație de condiții este mult mai comună decât cazul invers pe care tocmai l-am considerat; și totuși tipul pur corespunzător acestui caz este mai puțin frecvent De ce este așa este foarte ușor de explicat Suferința este o forță distructivă: ea exprimă o scădere a energiei sistemului, o scădere a vieții; este moarte parțială Prin urmare, preponderența sistematică a durerii asupra plăcerii, aparent, trebuie să conducă întotdeauna la declinul sistemului, la degradarea lui și apoi la moarte Așa ar fi dacă toate schimbările din sistemul mental ar avea loc în sfera conștiinței; atunci experiența psihică directă ar indica în mod

direct unei persoane în ce direcție se îndreaptă procesul său de viață, spre dezvoltare sau distrugere Dar conștiința corespunde doar coordonării principale a schimbărilor din psihic; și departe de toate "experiențele imediate" sunt incluse în el și nici măcar o mare parte dintre ele După cum am aflat, dincolo de limitele experienței psihice, în legătură vitală cu coordonata principală- * Biblioteca "Runivers" A BOGDANOV, În acest fel, există multe alte grupări, mai mici, în care are loc cea mai mare parte a experiențelor directe ale acestui sistem În spatele conștiinței se află "inconștientul", mai precis, "extraconștientul", deoarece forma de organizare a acestor grupări este aceeași, și anume asociativă, iar dacă nu sunt "conștiente", atunci din același motiv că o persoană nu poate în mod direct "fii conștient" de experiențele celuilalt al unei persoane - datorită independenței relative a acestor grupări Astfel, organismul mental este mult mai larg decât aria conștiinței - este "experimentat" mult mai mult decât este " conştient" Este evident că "dincolo de conștiință" poate exista o acumulare de energie în același timp ca și în sfera conștiinței - risipa ei; și apoi, în ciuda faptului că în conștiință predomină colorarea selecției negative - suferința -, psihicul în ansamblu poate să nu decline, ci să se dezvolte și chiar nu numai calitativ - în sensul armoniei și unității, dar și cantitativ - în simțul bogăției conținutului Apoi se va obține acel tip de dezvoltare mentală, despre care vom vorbi acum Dar este firesc că acest lucru nu este în niciun caz întotdeauna cazul, și chiar mai degrabă doar într-o minoritate de cazuri Mult mai des, risipa de viață care are loc în sfera conștiinței nu este răsplătită prin creșterea ei spontană în afara acesteia; iar suferința epuizează psihicul, îl duce la degradare - viața este ruptă Să avem în fața noastră o natură puternică, plină de forțele elementare ale vieții, capabilă să se dezvolte printr-o masă de suferință, atrăgând iar și iar din adâncurile întunecate ale extraconștientului acea energie pe care o iau influențele crude ale "lumii exterioare" departe de ea Ciocanul greu al suferinței zdrobește și distruge tot ce este slab, fragil, meschin în acest psihic În ce formă este apoi falsificat? În psihicul "ideal", a cărui soartă este în egală măsură plină de fericire și tristețe, plăcere și durere, suferința aduce cu sine o dublă tendință a vieții, realistă și monistă: ruperea totul instabil și dizarmonic, nu fac) Am încercat să "explicam" această Independență vitală în articolul "Universum" din colecția "Empiriomonism", Moscova, Biblioteca "Runivers" SELECȚIA MENTALĂ Nu am puterea de a submina nici acele combinații de viață care au suport în influențele repetitive ale mediului, nici pe cele care, fiind în sine armonios holistice, în același timp se împletesc armonios cu multe alte combinații, puternice și stabile Dar se va întâmpla același lucru în condiții schimbate - când viața dă mult mai multă suferință, când un psihic puternic este urmărit sistematic de soartă? Soarta rea este forțe exterioare, este mediul, este "realitatea! Imaginile realiste, a căror putere depinde de baza lor "reala" - influența repetată a mediului - sunt colorate în marea majoritate cu o culoare intens sumbră: selecția negativă este îndreptată împotriva lor mult mai intens decât cu o culoare mai "corect! soarta; și subminează importanța lor vitală în sistemul general al psihicului Nu sunt eliminate: în general, nu se poate face o selecție negativă cu aceasta, deoarece vorbim de astfel de imagini în care se reflectă influențele repetate și repetate ale mediului; dar palidesc, iar viața conștiinței nu este concentrată în ele Cel mai mare rol în creativitatea mentală îl au acele câteva complexe "realiste" care sunt colorate nu de negative, ci de resturi

afective pozitive (indicii ale vieții însăși asupra fericirii), și chiar mai mult de acele derivate ale combinațiilor "reale", pe care ele însele nu sunt "reale", adică nu au un suport direct în mediul extern, ci sunt însoțite în mod constant de un afectiv pozitiv (imagini ideale ale fericirii) Aceasta impune întregii dezvoltări a psihicului acea amprentă deosebită, care se caracterizează prin cuvântul "utopism" Utopismul nu este în niciun caz simplu "visare" și nu simplă "fantezare": visătorul și fantasistul se disting prin bogăția și instabilitatea combinațiilor mentale care apar, în timp ce în prima sunt mai palide, în a doua sunt mai strălucitoare ; în cazul "utopismului" produsele creativității sunt puține, dar foarte stabile, deoarece predominanța selecției negative nu permite "jocul ușor al fanteziei" și distruge cea mai mare parte a rezultatelor acesteia Astfel, predominanța extremă a selecției negative nu dă naștere unei tendințe realiste, dar într-o oarecare măsură opusă acesteia, utopică în dezvoltarea psihicului Biblioteca "Runivers" A BOGDANOV Pe de altă parte, tendința monistă se exprimă în același timp în deplină măsură Efectul distructiv al selecției negative nu poate fi rezistat decât prin strâns unite, armonioase, străine de orice combinații interne contradictorii; toate legăturile şi relaţiile dizarmonice sunt eliminate, iar întregul psihic apare, ca urmare a unei asemenea dezvoltări, ca un sistem strict integral x) Tot conținutul mental este grupat în mod constant într-o singură direcție, totul este strâns legat și îmbrățișat de o idee puternică, pe care se concentrează toată energia vieții În acest caz, activitatea voinței nu poate fi extinsă - selecția negativă nu permite dezvoltarea unei multitudini de impulsuri volițional diverse; dar pentru asta se distinge printr-o mare intensitate și consistență neclintită, o strictă unitate de direcție Această unitate decurge din aceeași structură "monistă" a organismului mental, în care reacțiile voliționale asociate cu principalele grupuri de experiențe care sunt strâns unite între ele nu întâmpină nicio competiție din partea altor reacții, deoarece sunt rapid suprimate de selecția negativă; intensitatea vieții volitive depinde parțial de aceeași unitate, de slăbiciunea competiției dintre complexele volitive, parțial de marea energie a experiențelor unui psihic dat în general: suferința severă înseamnă, în orice caz, influențe energetice, șocuri profunde a sistemului mental și, prin urmare, răspuns intens la acest mediu, o mare risipă de energie pe impulsurile volițional Așadar, iată principalele trăsături ale acestui al treilea tip de dezvoltare mentală: utopism, consistență strictă a gândirii și voinței, activitate constantă în lupta vieții Acesta este tipul de "evreu", așa cum îl desenează Heine Într-adevăr, printre rasa evreiască, cu vitalitatea sa uimitoare și dureroasă În sfera cunoașterii, asocierile prin similaritate (forme de generalizare) în general, după cum am văzut, se bazează mai mult pe armonia experiențelor combinate decât pe asocieri prin diferență (forme de diferență), în care competiția experiențelor joacă un anumit rol Și este caracteristic că în tipul mental pe care îl avem în vedere, primul tip de asociere prevalează decisiv asupra celui de-al doilea: generalului în fenomene i se acordă cea mai mare importanță, diferențele sunt relativ slab percepute Biblioteca "Runivers" SELECȚIA MENTALĂ soarta istorică, acest tip se găsește mai des decât oriunde altundeva; acesta este tipul profeților din Vechiul Testament, precum și învățătorii și conducătorii înguști și severi de mai târziu ai acestui trib Dar printre ceilalți ai noștri, mulți dintre marii luptători pentru idee, puternici în consistența lor inexorabilă, aparțineau acestui tip Unul dintre cei mai puri și completi

reprezentanți ai săi este protopopul nostru Avvakum Biografia lui teribilă ne pune în fața ghicitoarei cum, dintr-un lanț continuu de suferințe incredibile, ia naștere o putere gigantică a unei voințe de fier, absolut incapabilă să se schimbe în orice condiții Punctul nostru de vedere explică această ghicitoare, ghicitoarea vieții tuturor marilor asceți și fanatici înfocați ai unei singure idei Este greu de spus cine a dat mai mult pentru dezvoltarea și puterea omenirii, fie că "grecii" strălucitori și veseli, reprezentanți ai plinătății debordante a vieții, fie "evreii" aspri mono-ideali, reprezentanți ai acelei armonii fundamentale a vieții , care se exprimă în totalitatea sa elementară, în încrederea în sine atotcuceritoare *) IV Toate cele trei tipuri de dezvoltare mentală pe care le-am luat în considerare până acum sunt valori limitative în sensul că presupun cea mai mare cantitate și varietate de material de experiență posibil din punct de vedere istoric, precum și uniform sau inegal, dar întotdeauna cu cea mai mare cantitate intensitatea, selecția mentală care acționează Acum ar trebui să trecem la mai multe, ca să spunem așa, tipuri obișnuite de dezvoltare mentală, la tipuri care se raportează mai departe de viața maximă a conștiinței Deci, să rămânem doar cu una dintre cele două condiții maxime, și anume, cea mai mare intensitate posibilă a selecției mentale - o persoană "simte" profund și puternic tot ceea ce trăiește Materialul experimentului este cantitativ mai mic decat maximul - aici se pot imagina o serie de trepte descendente ale marimii totale a acestui material; calitativ el, polo-) În literatură, acest tip este cel mai clar reprezentat de "Brand Ibsen" Biblioteca "Runivers" A BOGDANOV apăsăm, ca și în exemplele precedente, diverse și versatile, surprinzând toate domeniile experienței senzoriale directe și ale experienței indirecte transmise în comunicarea socială; impresiile sunt variate, și nu numai variate, ci și intense: culorile, tonurile, mirosurile etc , sunt percepute clar și ies în evidență viu în minte; doar bogăția de impresii nu este la fel de mare ca în cazurile "ideale" Apoi, o selecție mentală intensivă creează o serie de tipuri care sunt foarte asemănătoare cu cele trei anterioare, s-ar putea spune paralele cu ele, dar situate într-un plan de trecere diferit, inferior Acestea sunt tipuri mai "simple" Creativitatea psihică, care organizează materialul dat de experiențe, aici, datorită îngustării mai mari a bazei sale, nu se poate extinde nici la fel de larg, nici atât de departe ca în tipurile superioare Reprezentantul activității armonios echilibrate a selecției mentale nu va fi aici marele organizator monist al experienței generale a erei sale, deoarece psihicul său nu îmbrățișează această experiență; dar toate tendinţele de bază de tip "normal" îşi vor găsi expresia deplină în acest psihic Acesta va fi un realist cu o perspectivă clară asupra vieții, o persoană care își va rezuma cu ușurință și liber experiența și va putea trage concluzii adevărate din ea; un om a cărui voință activă acționează în mod inteligent și consecvent asupra lumii exterioare, în deplină concordanță cu opiniile pe care le-a dezvoltat pentru el însuși sau pe care le-a învățat de la alții Dacă aceasta este o persoană educată, dezvoltată, atunci se poate dovedi a fi un talentat și curajos, dar întotdeauna străin de unilateralitate și îngustime, un luptător pentru ideea pe care El a acceptat-o ca principiu călăuzitor al vieții sale; sau altminteri se va arăta numai prin corectitudine și noblețe nesfârșite față de alți oameni cu care viața lui se va ciocni: romancierii englezi desenează adesea acest tip de "domn modern" Dacă suma dezvoltării sale, în funcție de circumstanțele vieții, se dovedește a fi scăzută, atunci el va fi unul dintre acei oameni

"simpli" care ne uimesc prin armonia interioară a alcătuirii lor mentale, atitudinea clară și fermă din punct de vedere filozofic la viață Astfel de oameni, apropiați de masele din punct de vedere al condițiilor de viață și al materialului experienței, în momentele critice ale istoriei adesea Biblioteca "Runivers" SELECȚIA MENTALĂ sunt numiți "eroi" și poartă "mulțimea", care găsește în ei cei mai apropiați și direcți purtători de cuvânt ai nevoilor și aspirațiilor lor, care se încrede involuntar în logica sănătoasă și puternică a cuvintelor și acțiunilor lor Mi se pare că de ex George Washington - un bărbat deloc "geniu" - aparținea acestui tip de oameni; astfel, mi se pare, sunt Gladstone, Abraham Lincoln În vremea noastră, cei mai mulți reprezentanți de acest tip se regăsesc printre rasa anglo-saxonă; în lumea antică au fost mulți dintre ei printre conducătorii poporului roman, înainte de epoca declinului său Tipul nobil al "greacului" lui Heine pierde mult mai mult în frumusețea și grandoarea sa, de îndată ce materialul primar al vieții sale mentale se îndepărtează de maxim Strălucirea creativității vie, de foc, dispare; jocul strălucitor, vesel, al fanteziei își pierde semnificația vitală largă pe care o are atunci când se bazează pe experiența maximă, universală în conținut Pierzând din lățime și profunzime, acest joc al fanteziei devine "superficial" și "frivol"; forma sa tipică în acest caz este așa-numita "înțelepciune" a vorbelor mici și a conversațiilor prietenoase între alcoolici complezenți Eclectismul de aici, în general, este chiar mai semnificativ decât în rândul reprezentanților de tip nobil elen, pentru că experiența este mai puțin amplă și completă în sine, mai fragmentată și mai discontinuă în conținut, încât este mai greu să cedezi unei organizari tendință, chiar și atunci când este mai puternică decât în cazul acestui rând Desigur, nu poate fi vorba de o direcție definită și stabilă a voinței Aici oamenii trăiesc un "minut" și sunt constante, de regulă, doar în variabilitate Gradul de manifestare a tuturor acestor tendințe depinde, desigur, de măsura în care selecția pozitivă prevalează asupra negativă; iar bogăția mai mare sau mai mică a conținutului primar dat de impresiile exterioare provoacă diverse nuanțe de acest tip, de la naturi artistice (cu o tentă amatorească din cauza slăbiciunii creativității) până la banali bon vivants (de obicei cu o tentă depravată, în gen) "tinerețea de aur) Reprezentanții de acest tip sunt cei mai des întâlniți în rândul claselor parazite ale societății, la începutul degenerării lor, Biblioteca "Runivers" A BOGDANOV si e clar de ce Parazitismul oferă o mulțime de impresii plăcute, dar îngustează sfera vieții în general, excluzând din el munca utilă și comunicarea cu alte clase care trăiesc o viață mai activă și mai plină Astfel, pentru tipul elen, psihicul este prea sărac; e prea meschină-veselă Dar chiar și așa, rămâne doar în stadiile incipiente ale degenerării: în continuare, odată cu scăderea energiei generale a psihicului, toate experiențele devin din ce în ce mai puțin profunde, selecția psihică, atât pozitivă, cât și negativă, devine din ce în ce mai slabă; se face o trecere la un tip încă inferior, despre care va trebui să vorbim mai târziu Acum, în ce se transformă nobilul tip "evreu" atunci când, cu aceeași profunzime și forță a vieții afective, îi este luată o bază largă a unei bogății enorme de experiențe primare? Se dovedește, de asemenea, "evreu", dar mult mai îngust, limitat, conservator Tendința de organizare aici are prea puțin material pentru sine, iar materialul este relativ fragmentat, astfel încât, în general, nu poate crea aici un sistem monist armonios de la sine; dar în comunicarea cu alte persoane, reprezentanții de acest tip găsesc adesea sisteme gata făcute care sunt în armonie suficientă cu experiența lor

personală și apoi asimilează aceste sisteme în cel mai înalt grad profund și fiabil Aceștia sunt fanaticii dogmei acceptate, irezistibil de consecvenți în fanatismul lor, nemilos față de ei înșiși și de ceilalți - instrumente excelente în mâna organizatorilor - oameni de tipuri superioare Biserica Catolică în mănăstirile sale a pregătit sistematic astfel de instrumente, creând sistematic toate condițiile dezvoltării de acest tip: zidurile mănăstirii au servit ca mijloc de îngustare a câmpului experienței, materialul experiențelor primare; postul, ascultarea, pedeapsa și orice fel de "mortificare" garantau predominarea selecției negative asupra pozitivă A rămas să dea o dogmă sumbră, dar solidă - și fanaticii proști erau pregătiți, iar Inchiziția avea din ce să aleagă multe În națiunea evreiască, prevalența acestui tip provine din soarta istorică a poporului evreu: izolarea de mediul creștin înconjurător a provocat o relativă îngustime a experienței și tot felul de oprimare și persecuție din exterior Biblioteca "Runivers" SELECȚIA PSIHICĂ acelaşi mediu - relativă preponderenţă a suferinţei şi a durerii asupra bucuriilor vieţii J) Al doilea grup de tipuri pe care l-am considerat, așa cum am subliniat deja, este paralel cu primul; este, parcă, o variație redusă și subdezvoltată față de primul grup Acea relativă îngustime a experienței care condiționează această "reducere! și "subdezvoltarea", poate depinde, desigur, uneori de așa-numitul "cauze organice", cum ar fi, de exemplu, imperfecțiunea ereditară a organelor de percepție, instinctele dobândite ereditar sau obiceiurile dezvoltate foarte timpuriu care vizează îngustarea și limitarea sferei de percepție etc Dar mult mai des totul depinde de mediul imediat, și anume cele "tehnice" și "sociale" Este de imaginat că un tip superior de viață mentală s-a dezvoltat de la un copil țăran, când tot materialul experienței sale este limitat la câteva mile pătrate de spațiu și gândirea continuă tradițională a celor din jurul lui? Și câți posibili germeni ai unei vieți superioare sunt distruși de îngustimea fatală și sărăcia educației femeilor? Aici omenirea are cu ce să lupte, aici îl așteaptă mari victorii V Să trecem la alte variații în natura și direcția dezvoltării mentale Lasă intensitatea psmhmche-) Psihoneuroza "melancolia" este un caz extrem de predominanță a selecției negative cu un conținut extrem de slab al celor experimentați O selecție negativă teribil de intensă elimină conștiința sau slăbește la extrem toate experiențele, cu excepția celor care sunt din nou și din nou cauzate de cauze organice externe conștiinței (o stare convulsivă a sistemului vasomotor) Aceste experiențe dureroase umplu câmpul conștiinței și implică propriile lor asociații, este ușor de înțeles care dintre ele La urma urmei, mai devreme, aceleași stări ale sistemului vasomotor au apărut cu emoții dureroase - dor, frică, rușine - în legătură cu imaginile corespunzătoare a ceva trist, teribil, rușinos Aceste imagini sunt cele care intră în conștiință fără competiție și își impun pecetea asupra afirmațiilor melancolicului (tristețe, dispreț de sine, lepădare de sine) Activitatea în general este extrem de suprimată, doar uneori emoția dureroasă provoacă o reacție volițională atât de puternică încât nu poate suprima selecția negativă, iar apoi devine incontrolabilă (raptus mei) Biblioteca "Runivers" A BOGDANOV această selecție nu este maximă, ca în toate cazurile anterioare, ci o valoare diferită, mai mică: viața afectivă este mai puțin profundă, experiențele nu afectează atât de mult psihicul, iar bucuriile și suferințele sunt recunoscute mai puțin viu și energic Acestea sunt naturi mai "obișnuite", cu o existență mai "palidă" Din numărul de combinații logic imaginabile de aici, se pot exclude în prealabil toate cele care includ maximum de

experiențe primare, imediate - cea mai mare bogăție posibilă de "impresii" Asemenea combinații sunt absolut imposibile; ele nu pot produce tipuri speciale de dezvoltare mentală Maximul experiențelor capătă doar atunci orice formă organizată, integrală, când procesul organizatoric - selecția psihică - se desfășoară cu mare intensitate, maximă sau aproape de maxim; altfel, va rezulta ceva neorganizat, contradictoriu, un fel de haos psihic, care, desigur, nu este deloc orice tip de dezvoltare psihică, pentru că nu este un tot organic viabil Astfel, materia se reduce la acele variații care se abat de la maxim nu numai în intensitatea selecției mentale, ci și în cantitatea de material experimentat Deci, relativ sărac, dar, așa cum acceptăm până acum, material de experiență divers și versatil și experiențe afective relativ scăzute Unele dintre caracteristicile negative care decurg din aceste condiții sunt imediat evidente, prin ele însele: aceasta este absența unei creativități vii a fanteziei și a unei voințe puternice, neclintite; prima, după cum am văzut, implică o selecție pozitivă intensă, iar cea din urmă o selecție negativă intensă, care nu sunt prezente aici Mai mult, dezvoltarea psihică în general aici poate avea loc numai lent și lent, deoarece factorii acestei dezvoltări sunt slabi; psihicul în ansamblu este conservator, dar asta nu înseamnă că complexele și combinațiile incluse în el se disting prin forță În psihicurile tipurilor superioare, puterea formelor mentale depinde în principal de amploarea și inseparabilitatea legăturilor lor asociative cu alte forme mentale consacrate, iar apoi, într-o măsură mai mică, de legătura directă și imediată cu influențele repetitive Biblioteca "Runivers" SELECȚIA MENTALĂ influențe ale mediului *) Aici, însă, treaba este diferită Conexiunile asociative sunt create prin selecție mentală; iar acolo unde este relativ slabă, sunt limitate în dezvoltarea lor, nu ating nici o lățime mare, nici o stabilitate deosebită Prin urmare, majoritatea celor mai durabile complexe mentale dintr-un astfel de psihic își datorează puterea nu conexiunilor asociative, ci tocmai influențelor repetate ale mediului; este stabilitatea dezvoltată prin însumarea rezultatelor selecției mentale slabe într-o serie lungă de repetări condiționate din exterior ale complexului, aceasta este stabilitatea obișnuinței Rolul predominant al imaginilor și actelor mentale obișnuite este principala caracteristică a acestui tip de dezvoltare Slăbiciunea selecției pozitive și a creativității fanteziei în legătură cu semnificația specială pentru un astfel de psihic a influențelor directe și imediate ale mediului provoacă un realism superficial; iar slăbiciunea selecției negative și a criticii distructive în legătură cu îngustimea și incompletitudinea experienței în general este utopismul mărunt: sobrietatea vulgară și o mulțime de iluzii scăzute, practicitatea îngustă și naivitatea teoretică coexistă între ele în cel mai bun mod posibil Tendința monistă de aici nu numai că are material nefavorabil pentru ea însăși sub forma unei experiențe insuficiente, incomplete și, prin urmare, comparativ fragmentate, ci, în plus, se manifestă într-un grad slăbit, întrucât este în întregime rezultatul selecției psihice Astfel , eclectismul apare în formele cele mai evidente și naive: capul unui filistin, după Heine, conține multe cutii separate care nu comunică între ele și conțin fiecare ramură specifică a materialelor cognitive și a normelor practice; fiecare sertar este deblocat după cum este necesar, apoi blocat din nou și deblocat) În cele din urmă, orice formă psihică este vitală tocmai în măsura în care este în corespondență armonică cu cele mai repetitive influențe ale mediului (vezi capitolul "Muliiponiblen") din Critica experienței pure a lui

Avenarius Dar această legătură armonică în psihicul lui tipul cel mai înalt poate fi indirect și este întotdeauna așa exact pentru formele superioare, organizate monistic (generalizări largi, de exemplu) Biblioteca "Runivers" A BOGDANOV deja diferit; moralitatea unui astfel de filistean stă cu totul în afara regulilor de afaceri după care se ghidează în comerț, virtuțile familiei în afară de aspirațiile și obiceiurile depravate, teorie în afară de practică etc *) Această incoerență caracteristică a structurii mentale este deosebit de ușor de observat atunci când ascultăm conversația plină de viață a femeilor de tip mic-burghez: trecând rapid de la un subiect la altul, își schimbă premisele în fiecare minut, în mod evident contrazicându-se și complet neștiind acest lucru În funcție de ce latură a selecției mentale predomină, pozitivă sau negativă, și în ce măsură, se obțin și diverse nuanțe de tip filistean, mai vii, în care lipsa de caracter ajunge la cel mai înalt grad, și mai severă, cu o notă de obstinație stupidă - o paralelă caricaturală cu "elenii" și "evreii" Dar în general acest tip este prea cunoscut, este o expresie fie a proceselor lente și lente de dezvoltare personală și de clasă, fie o expresie a decadenței Grupuri de paraziți stagnante și degenerate ale societății îl oferă din abundență În grupele stagnante predomină un tip mai definit, mai dezvoltat, mai echilibrat - "filistean", "filistean"; în grupuri degradante, tabloul se complică de dezorganizarea materialului mental disponibil, instabilitate, dezechilibru, impulsivitate, doar fără energie; depinde de faptul că materialul vieții, dat de fazele anterioare, se dovedește a fi prea mare și eterogen pentru tendința slabă de organizare generată de selecția slabă Aici vedem un flasc, dar repezit dintr-o parte in alta in tipul decadentului "cautarea a ceea ce nu este in lume" Dar acesta nu mai este un tip de dezvoltare, și nu un tip de echilibru, ci un tip de degradare; este ceva apropiat de acele combinații neviabile pe care le-am semnalat la începutul acestui paragraf Filistinul şi decadentul sunt figurile dominante ale claselor şi curentelor reacţionare) Îi transmit lui Heine gândul nu în expresiile lui exacte, "pentru că întâmplător nu am o carte la îndemână; dar garantez exactitatea transmiterii pe fond Biblioteca "Runivers" SELECȚIA MENTALĂ VI Să trecem acum la astfel de variații, care se bazează nu pe materialul uniform versatil, bogat sau sărac, al experienței, ci pe unilateral restrâns ^ așa cum se întâmplă mai ales cu diferitele forme de specializare Avem în vedere nu numai specializarea lucrărilor tehnice sau științifice, ci în general toate acele cazuri în care, indiferent de motiv, aria de experiență se dezvoltă neuniform, extinzându-se mai ales către una dintre unele grupuri de persoane conectate reciproc, într-o anumită măsură complexe omogene de experiență, îngustându-se în mod corespunzător în alte direcții În acest sens, de exemplu, un locuitor al unei țări polare se va dovedi a fi dezvoltat unilateral în comparație cu o persoană dintr-o zonă temperată, deoarece, în primul rând, un loc disproporționat de mare între materialul vital este ocupat de experiențele asociate cu "iarna", "frig", etc , în timp ce aria experiențelor referitoare la "vara", "căldura", etc , este redusă în mod corespunzător Subliniind acest lucru, vreau să subliniez încă o dată caracterul relativ al acelor concepte care sunt folosite în această analiză: nu putem încă stabili nicio măsură absolută pentru experiențele maxime și minime, pentru cea mai mare și mai mică intensitate a selecției mentale, pentru lățimea și îngustimea experienței; iar când folosim acești termeni, ne referim doar la mărimi relative și la tendințele asociate cu schimbarea lor într-o direcție sau alta Așadar, în fața noastră se află psihicul

cu un conținut în dezvoltare unilaterală, psihicul, de exemplu, al unui muncitor specializat în producție sau al unui specialist învățat îngust Întrucât selecția psihică nu creează nimic fundamental nou, ci doar prelucrează materialul care i-a fost dat, atunci munca ei se dovedește a fi de fapt îndreptată aici, în cea mai mare măsură, spre organizarea acelor experiențe speciale care predomină într-un sistem dat de experienţă Aceste experiențe, așa cum am subliniat, sunt relativ omogene și de la bun început sunt reciproc apropiate în fluxul experienței, în plus, ele sunt reprezentate în psihic cu o mare completitudine comparativă, mult mai puțin împrăștiate decât alte sfere ale experienței; prin urmare, procesul de organizare are loc cel mult aici Biblioteca Runiverse A BOGDANOV • condiții favorabile și se creează cu ușurință un sistem relativ armonios și complet de asociații; în stadiile inferioare de dezvoltare, acestea sunt în principal asocieri apropiate prin contiguitate, în care se exprimă așa-numita familiarizare "directă" a psihicului cu o anumită zonă de experiență; la niveluri superioare - o serie progresivă de asocieri după asemănare şi diferenţă (forme de generalizare şi distincţie), aşa-numitele cunoașterea "sistematică" a unui domeniu dat, care se poate dovedi mai mult sau mai puțin "monistă", adică terminat unit Dar toate acestea sunt doar în acest domeniu "special" al experienței; dar nu așa la alții Acolo conținutul experienței este mai sărac și mai fragmentar; acolo tendinţa organizatorică îşi găseşte condiţii mult mai puţin favorabile pentru sine Prin urmare, dacă intensitatea selecției mentale, în special selecția negativă, nu este în general foarte mare, atunci dincolo de limitele "specialității" domină incoerența și eclectismul, ceea ce apropie acest tip de "filistin" O astfel de trăsătură iese în evidență în mod deosebit la reprezentanții "gelerterismului" și "lecturii de carte", care, trăind o viață destul de intensă într-o sferă îngustă, în toate celelalte uimesc prin paloarea și incolora psihicului lor și cu copilăria formele lor de gândire În acele cazuri în care selecția psihică este deosebit de intensă și, în consecință, tendința de organizare este deosebit de puternică, lucrurile se întâmplă altfel Apoi are loc dezvoltarea în direcția monistă, în ciuda tuturor, dar într-o formă specială Experiențele legate de sfera "specializării" sunt atunci, desigur, bine organizate, coordonate într-un sistem coerent de asociații Dar, jucând un rol predominant în acest domeniu, aceste experiențe trec prin majoritatea câmpurilor conștiinței, și în același timp se întâlnesc cu experiențe din alte zone, relativ puțin sistematizate Astfel de întâlniri, cu selecție psihică intensă, duc la formarea unor legături asociative mai mult sau mai puțin puternice între acestea și alte experiențe La început, desigur, acestea sunt asocieri numai prin contiguitate; dar selecția mentală, eliminând elementele dizarmonice și contradictorii din complexele incluse în astfel de asociații, le transformă în așa direcție încât există din ce în ce mai multă corespondență între ele și Biblioteca "Runivers" SELECȚIA MENTALĂ din ele se obtin cele mai inalte asocieri - prin asemanare si apoi prin diferenta În același timp, material mai disparat din cele mai diverse domenii de experiență, ca să spunem așa, este inclus în formele stabilite, organizate ale zonei vitale principale a "specialului"; selecția mentală o adaptează la aceste forme, deoarece în general adaptează complexele de experiență unele la altele și, în acest caz, firesc, într-o măsură mai mare, complexele mai puțin dezvoltate și definite până la mai dezvoltate și definite, decât invers Apoi toată viața, toată experiența este prezentată și gândită mai degrabă monistic

în acele forme care au fost elaborate în domeniul "special" Exemple de astfel de organizare a experienței pot fi găsite la fiecare pas Comerciantul examinează destul de involuntar întreaga viață umană din punctul său de vedere specific și inovator, astfel încât în fiecare acțiune a unei persoane vede un element de calcul pentru o recompensă, în manifestarea altruismului - cumpărarea de recunoștință, în eroic lupta - cumpărarea gloriei etc Și aceasta nu este nicidecum o metaforă doar Jeremiah Bentham, crescut în atmosfera comercială a capitalismului în curs de dezvoltare din Anglia, a sistematizat chiar acest punct de vedere "special" și a creat o întreagă filozofie practică , construit, în esență, pe idealul de schimb al unei tranzacții posibil profitabile cu realitatea vieții timpul său de muncă la mașini, este în mod firesc înclinat spre o perspectivă mecanico-materialistă, care plasează toată realitatea în cadrul unor relații omogene cu relațiile a pieselor mecanismului, și acesta este punctul de vedere al unui inginer, chiar capitalist, care este încă aproape de fabrica sa și își petrece mult timp printre mașini Un avocat, a cărui experiență deosebită este organizată într-un sistem de norme coercitive, de obicei și normele cunoașterii științifice propriu-zise - "legile naturii" - se reprezintă ca o formă de constrângere, iar de exemplu, relația cauzală a fenomenelor tinde să fie) Utilizarea sistematică a metaforelor din "câmpul special" al cuiva, care este caracteristică tuturor "specialiştilor", este în sine o expresie a procesului de organizare a oricărei experienţe sub formele experienţei speciale Căci cuvântul și conceptul sunt inseparabile, iar metafora aduce o nouă culoare conceptului căruia i se aplică Vezi "Filosofia gândirii", M Müller Întrebări de filosofie, carte , Biblioteca "Runivers" A BOGDANOV mama, ca o forță coercitivă specială, ca o necesitate care îngrădește "libertatea" Astfel de exemple s-ar putea da câte vrei; iar dacă nu întotdeauna, dar numai în cazuri rare, toată gândirea unui specialist este organizată monistic în formele dezvoltate de specialitatea sa, atunci ea poartă întotdeauna o parte din "amprenta" ei în toate domeniile; iar aceasta amprenta exprima gradul initial de implementare a trendului indicat de noi Organizarea întregii sume de experienţă personală sub formele experienţei speciale se poate dovedi uneori extrem de progresivă vital, în alte cazuri, dimpotrivă, un fenomen regresiv; dar în general, evident, nu este în puterea de a da un maxim de organizare a experienței și nu poate servi decât ca un pas către acest maxim Diviziunea de clasă a societății semnifică o anumită "specializare" a experienței în sensul nostru; și, prin urmare, există toate motivele să ne gândim că niciuna dintre viziunile moderne de clasă nu va fi suficient de largă pentru o viitoare societate fără clasă; dar, în orice caz, perspectiva viitorului trebuie să decurgă din psihologia celei mai progresiste clase a timpului nostru, care, pentru viața ei în expansiune rapidă, trebuie să creeze în mod necesar cele mai flexibile, mai plastice, cele mai capabile de dezvoltare, forme a unificării experienţei În ceea ce privește natura vieții volitive în condițiile specializării, concluziile de aici sunt de la sine înțelese Cu cât experiența "specială" este mai organizată, cu atât se regăsește mai multă consistență și integritate în direcția voinței, în măsura în care este legată de acest domeniu Intensitatea manifestărilor voinței depinde aici și de condițiile generale ale selecției psihice - energia și direcția acesteia într-o direcție sau alta Dincolo de tărâmul "specialului", cu cât experiența este mai fragmentată, iar gândirea este eclectică, cu atât mai puțină unitate și conexiune în direcția vieții volitive; în același timp, energia sa în general ar trebui să

fie comparativ redusă Astfel, în activitatea sa deosebită, o persoană manifestă uneori cea mai mare integritate a voinței, demnă de un adevărat "evreu"; și aici o astfel de totalitate, datorită sferei înguste și caracterului omogen al experiențelor "speciale", se realizează cu o ușurință deosebită, nu necesită excludere Biblioteca "Runivers" SELECȚIA MENTALĂ o acțiune relativ puternică de selecție negativă și, în același timp, în afara unei zone speciale, o persoană se dovedește a fi lentă și slabă, ca un filistin Așa au fost, după cum se știe, mulți oameni grozavi, meschini în familia și viața privată în general Trăsăturile "evreului" și trăsăturile "filistinului" sunt tocmai acele caracteristici spre care gravitează cel mai mult viața "specialistului" VII Ilustrațiile noastre, evident, departe de a epuiza tipurile posibile de dezvoltare mentală, dar nu am vrut să le epuizăm - am vrut să explicăm aplicarea metodei pe care o propunem doar prin exemple Pentru ca această aplicație să fie științifică, utilă cognitiv, nu trebuie să uităm nicio clipă că toate tipurile de dezvoltare pe care le stabilim prin această metodă sunt doar abstracții ultime, exprimând doar tendințe de adaptare asociate cu una sau alta variație a condițiilor de viață Deci, să zicem, conturul de tip "grec" ne spune următoarele: cu cât bogăția materialului mental se îmbină mai mult cu viața intensă de "sentiment", în care bucuria și fericirea domină suferința și durerea, cu atât mai mult dezvoltarea a psihicului evidențiază în el astfel de trăsături: creativitate vie, cu o predominanță a fanteziei asupra "realismului", în mod mulțumit - o colorare eclectică a viziunii asupra lumii, o voință activă, dar nestabilită în direcția ei etc , etc Folosind astfel de formule putem analiza, pas cu pas, tipuri de viață concrete, așa cum le găsim în realitate și în artă; iar "concretețea" lor singură ne garantează că nu vor coincide cu tipurile noastre "pure", care se obțin prin "abstracție" În fiecare tip concret, diverse tendințe de dezvoltare se întâlnesc și se intersectează reciproc, exprimate prin tipuri abstracte, pentru că în mod ideal condițiile simple nu își găsesc niciodată un loc în "realitate", ci doar în activitatea de "distragere" și "analizator" a cunoscătorului Sarcina "explicației" psiho-genetice a unuia sau altuia tip "concret" constă tocmai în faptul că prin intermediul ana- * Biblioteca "Runivers" A BOGDANOV analiza condițiilor obiective ale dezvoltării sale pentru a stabili relația și corelarea diferitelor tendințe de dezvoltare psihică, care decurg în mod necesar din această combinație de condiții Ar trebui să ne ilustrăm punctul de vedere, dar lipsa de spațiu ne obligă să ne limităm la un singur exemplu și alegem unul care, din punct de vedere al conținutului, poate înlocui multe dintre ele: psihologia Hamletului lui Shakespeare Ce este Hamlet? În primul rând, nu există nicio îndoială că aceasta este o individualitate de un tip extrem de înalt Soarta i-a dat lui Hamlet atât condițiile de bază pentru atingerea maximului vieții: o bogăție enormă de material mental primar, sub forma unei mase de diverse impresii ale copilăriei petrecute în atmosfera strălucitoare a curții, cât și tinerețea, trăită vesel și plin de sens în studenți rătăcirile prin Germania și studii științifice; și în același timp, o fire sensibilă și impresionabilă, percepând profund tot ceea ce aduce experiența, intens emoțional, capabil de plăceri mai înalte și de suferință intensă Dar, înainte de începerea tragediei, a existat foarte puțină suferință și foarte multă fericire: dragostea părinților, dragostea femeilor, tovarășii veseli, respectul și închinarea generală, chiar și multă lingușire, în sfârșit, libertatea deplină de dezvoltare, un întreg lumea plăcerilor intelectuale și estetice Este clar că Hamlet

avea să se dezvolte într-un adevărat "grec" - o natură artistică subtilă, plină de creativitate și strălucire, dar și cu neajunsurile inevitabile ale naturii artistice Cunoaștem aceste neajunsuri, ele provin din slăbiciunea selecției negative, a cărei forță puternică de armonizare, sub forma suferinței, prea rar interferează aici cu dezvoltarea mentală, o controlează prea incomplet Există puțin realism dur în Hamlet - produsele propriilor sale lucrări psihice îi ascund adesea realitatea; îi lipsește totalitatea - are mult eclectism binevoitor; în consecință, voinței sale îi lipsește stabilitatea, statornicia, unitatea de direcție Că Hamlet are toate trăsăturile pozitive de natură artistică, acest lucru cu greu trebuie dovedit - sunt atâtea imagini vii, atâta strălucire în discursurile sale chiar și în cele mai sumbre împrejurări Și despre trăsăturile negative ale "elenicului" Biblioteca "Runivers" SELECȚIA MENTALĂ tipul a construit, în esență, întreaga tragedie Doar lipsa de realism ferm și sobru poate explica îndoielile și ezitările lui Hamlet cu privire la însuși fapta crimei, în timp ce dovezile evidente sunt acolo El nu poate decât să le creadă atunci când intră direct și brusc în câmpul conștiinței sale; dar puțin impresia s-a netezit - fantezia lui plină de viață se implică în chestiune și creează și selectează cu bunăvoință imagini și combinații noi, mai reconfortante, și cu ajutorul diverselor "poate" întunecă și pune la îndoială ceea ce este prea sumbru, dar de asemenea - vai! - prea real Iar eclectismul lui Hamlet, lipsa de integritate în viziunea lui asupra lucrurilor se reflectă la fiecare pas în schimbarea rapidă dintr-un punct de vedere în altul, în esență, incompatibil cu acesta Și instabilitatea direcției voinței, lipsa de consistență practică și statornicie - la urma urmei, aceasta este trăsătura care este desemnată de numele comun "cătun" Deși nu există suficient monism în natura elenă, încă nu există haos în ea Tendința organizatorică în ea nu este atât de puternică ca tendința spre plinătatea vieții; dar totusi primul nu este deloc neglijabil Selecția negativă este inevitabilă în viață; chiar și cea mai fericită persoană suferă și nu este deloc atât de puțină Suferințe de dezvoltare organică, impulsuri neclare și nesatisfăcute, durerea despărțirii de cei dragi - toate acestea au fost în viața lui Hamlet Au fost și suferințe fizice: până la urmă, judecând după caracterizarea dată de regina organizării sale fizice, aceasta din urmă, deși foarte puternică, este departe de a fi complet armonioasă În cele din urmă, Hamlet a muncit din greu; iar munca, ca cheltuială de energie, este echivalentă cu suferința și provoacă selecție negativă) " Prin urmare, tendința monistă, deși nu a adus psihicul lui Hamlet la unitatea completă, a fost totuși suficientă pentru a-l organiza în câteva, foarte puține de bază" unități", grupări asociative moniste Din câte se poate judeca din afirmațiile lui Hamlet, există doar două astfel de grupări: natura lui suferă de "despărțire") Relația muncii cu selecția psihică este de un enorm interes teoretic și practic și sper să mă ocup în mod specific de elucidarea acestei întrebări în viitor Biblioteca "Runivers" A BOGDANOV Care este conținutul acestor două grupări concurente? Hamlet, în primul rând, este fiul unui mare războinic și un descendent al groaznicilor cavaleri normanzi Masa de impresii din copilăria lui este legată de război și glorie militară; fără îndoială că toată educația sa domestică, începând cu nenumărate povești despre campanii și isprăvi, terminând cu exerciții constante cu tot felul de arme, a avut drept scop tocmai să facă din el un războinic în sensul deplin al cuvântului Și de tânăr, nu încetează, desigur, să fie interesat de treburile militare și să se angajeze în tot ce-i ține; el trebuie să fi studiat bine strategia și

întreaga teorie a războiului și se poate judeca din mânechirea sa cu sabia cât de aproape este practica sa de el - Deci, Hamlet este un războinic; este o latură a psihologiei sale, o grupare sistematică a experiențelor sale Cealaltă parte: Hamlet este un estetician, un artist, probabil un poet Hamlet - tânărul a trăit o viață plină și strălucitoare în sfera artei, frumuseții, dragostei Ce educație estetică profundă se dezvăluie în conversațiile sale cu actorii și în eleganța subtilă a numeroaselor lui replici batjocoritoare! Câtă poezie trebuie să fi fost introdusă în viața sa spirituală prin iubirea tinerească, pură și fericită pentru Ophelia! Hamlet esteticianul a trăit prea mult timp într-o atmosferă de armonie, iar această atmosferă a devenit o necesitate vitală pentru el; dar armonia este o chestiune de fericire, fericire excepțională în vremurile noastre grele, iar sub respirația ei, prea fragede, cresc plantele de seră; iar când fericirea ajunge la sfârșit, o soartă tristă așteaptă planta fragedă Cele două personalități ale lui Hamlet - războinicul și esteticianul - se puteau înțelege bine, atâta timp cât lupta, sângeroasă și nemiloasă, nu exista pentru el decât în imaginația sa și în distracțiile militare: în ideile unui tânăr războiul este estetic, ca o ciocnire maiestuoasă a forțelor formidabile, iar Hamlet esteticianul și-ar putea găsi plăcere în visele militante ale lui Hamlet războinicul, războinicul este încă în posibilitate, și nu în realitate Dar când trebuie îndurată o luptă severă, atunci estetica este proastă Este dureros să primești lovituri și să distrugi viața altcuiva pentru o natură impresionabilă, subtilă este și mai dureros; și dacă aici ar curge doar sânge pur, ar fi mai ușor pentru estetică, dar sângele este amestecat cu murdărie, iar rănile sunt cel mai adesea dezgustătoare și neîngrijite Tut Biblioteca "Runivers" SELECȚIA MENTALĂ trebuie să fii viclean, să stai la pândă, să înșeli, iar acest lucru nu este foarte plăcut din punct de vedere estetic A fi într-o stare tensionată tot timpul, așa cum o cere lupta, este dureros pentru un suflet tandru: armonia vieții este posibilă numai atunci când o odihnă vindecătoare urmează risipa de forță, iar oboseala continuă distruge toată armonia - Pentru Hamlet, cel situația este și mai gravă, lupta aduce mai multe contradictorii, și mai agravează discordia dintre lupta sa și personalitatea sa estetică: dușmanii se dovedesc a fi cei mai apropiați: mama lui, pe care o adora și unchiul, pe care îl adora respectat și iubit Ce poate provoca o dizarmonie mai dureroasă în suflet decât transformarea unei ființe iubite într-un obiect al urii și al dezgustului? Spiritul tatălui îl trezește constant pe războinicul din Hamlet, întreaga situație în fiecare minut reînvie estetica în el Războinicul vrea să lovească, estetica se retrage înaintea sângelui și a murdăriei Setea de răzbunare se ciocnește de setea de armonie - acesta este sensul întregii tragedii; Ezitările lui Hamlet, reflecțiile sale neîntrerupte sunt lungi negocieri inutile între una dintre personalitățile sale, care vrea să lupte, și alta, care vrea iubire și fericire Prima este o personalitate subdezvoltată, pentru că Hamlet nu a trebuit încă să trăiască cu adevărat viața de luptător; al doilea este pe deplin dezvoltat, pentru că de fapt a trăit viața unui artist și a unei persoane iubitoare și multe Dar în spatele primei persoane se află o realitate în curs de dezvoltare, noi și noi influențe ale "mediului" care îl trezesc pe luptătorul din Hamlet; pentru al doilea, doar amintiri și vise; primul este înaintat de cursul "obiectiv" al lucrurilor, al doilea este susținut de dorințe și aspirații "subiective" Gam let-estetician în orice caz trebuie să piară sau să-și piardă independența; întrebarea este dacă Hamlet luptătorul va

supraviețui Și aici marea forță armonizantă a suferinței ne apare în deplina expresie Pentru o astfel de natură precum Hamlet, angoasa mentală este un ciocan greu, dar binefăcător, care transformă sufletul în forme noi, mai înalte Selecția negativă, care distruge sau descompune orice combinație instabilă, ireală sau dizarmonică, făcând loc unor combinații care au baze reale solide și sunt vital armonioase, pe care nu le poate distruge, selecția negativă o introduce în psihic Biblioteca "Runivers" A BOGDANOV Hamlet ceea ce îi lipsea: o tendință real-monistă strictă Într-adevăr, lipsa de integritate în organizarea grecilor și rolul excesiv de mare al fanteziei depind tocmai de faptul că fericirea și selecția pozitivă predomină prea mult asupra suferinței și selecției negative; tragedia care curge în sufletul lui Hamlet elimină această denivelare, creând astfel condițiile trecerii tipului elen la unul și mai înalt, cel pe care l-am numit "ideal" Eroii pas cu pas înainte ca ochii privitorului să devină o persoană diferită Distrugerea vechilor coordonări din psihicul lui Hamlet, datorită suferinței sale teribile, continuă atât de repede, încât formarea altora noi nu ține pasul cu el și se instalează chiar și o perioadă de dezorganizare temporară - boala mintală a lui Hamlet, mult mai puţin "prefăcut" decât credea el însuşi aparent Dar sufletul puternic supraviețuiește - iar la sfârșitul piesei , Hamlet luptătorul, calm și hotărât, cu o privire limpede și o voință puternică, se îndreaptă în fața noastră la toată înălțimea Ce s-a întâmplat cu Hamlet, esteticianul? Nu a murit, s-a contopit organic cu celălalt suflet al lui Hamlet Setea de armonie în viață și-a găsit o nouă ieșire, s-a transformat în interior: dintr-o dorință pasivă de a trăi printre armonie, a trecut într-o voință activă de a crea armonie în viață, pedepsirea crimei și restabilirea dreptății Un luptător conștient pentru drept și dreptate este un estetician activ, luptă pentru armonia vieții în relațiile umane Acum, psihicul lui Hamlet este străin de orice dualism, iar voința nu este slăbită de lupta internă Nu mai regretă că el este cel care trebuie să restabilească "conexiunea întreruptă a lucrurilor": face un pas ferm spre rezolvarea acestei sarcini, demnă de un adevărat războinic și de o adevărată estetică Hamlet piere, dar piere ca un cuceritor, după ce și-a făcut treaba Moare, desigur, nu întâmplător, ci tocmai pentru că în timpul luptei sale interioare, care nu i-a permis să lupte oportun cu condițiile exterioare, obiective, condițiile "mediului" s-au dezvoltat în direcția cea mai nefavorabilă pentru el: dușmanii n-a stat degeaba și l-a lăsat să intre toate mijloacele Dar Hamlet este încă mai puternic - și chiar și în aceste condiții îi duce în moarte; deja pe moarte, nu uită Biblioteca "Runivers" SELECȚIA MENTALĂ vrea să restabilească ultima verigă - conexiunea întreruptă, "și cu o simplitate strălucitoare face acest lucru, numind ca moștenitor un tânăr erou al unei țări străine, o persoană de încredere și întreagă - Prințul Fortinbras Așadar, iată esența tragediei: este povestea transformării sufletului elen într-o altă formă, mai complet completă prin puterea unei lupte dureroase, puterea suferinței profunde Tragedia lui Hamlet nu reprezintă nimic fundamental misterios pentru punctul nostru de vedere: în dezvoltarea ei corespunde în întregime legilor de acţiune ale selecţiei mentale; este cea mai autorizată dovadă a valorii lor cognitive Este, desigur, incomparabil mai ușor să investighezi, cu ajutorul acelorași principii, dezvoltarea oricărui alt psihic, mai "obișnuit", iar această investigație - suntem profund convinși - ne va duce și ea puțin la o contradicție cu ideea care stă la baza ei Numai ideea selecției mentale este capabilă să ofere o bază de încredere pentru cunoașterea psiho-

genetică și să facă din psihologie în adevăratul sens al cuvântului o știință "naturală" și "istorică" A Bogdanov Biblioteca "Runivers" Teoriile criticii moderne (Despre cele două cărți) Cu greu poate fi pus la îndoială că critica este cea mai recunoscută în filosofia modernă Nu numai filozofii care se autointitulează adepți direcți ai lui Kant, ci și reprezentanții unor tendințe relativ străine recunosc aproape în unanimitate semnificația mare și de durată a filosofiei lui Kant Acest lucru nu împiedică toată lumea să vadă clar nesatisfăcătorul întreprinderii duse de Kant și necesitatea unor feluri de corecturi și modificări ale doctrinei pe care a formulat-o Desigur, există multe lucruri obscure, nespuse și contradictorii în filosofia lui Kant Lucrarea criticii moderne și a tendințelor conexe are ca scop clarificarea și eliminarea acestor ambiguități și contradicții Această muncă se desfășoară de aproximativ o jumătate de secol cu o neobosit și perseverență extraordinare Niciunul dintre filozofii timpurilor moderne nu a avut atât de mulți comentatori și adepți care se străduiau cu orice preț să restaureze, să reconstruiască și să reînnoiască învățătura marelui lor predecesor, dacă nu în detaliu, atunci în principalele sale trăsături În timp ce teoriile lui Locke, Berkeley, Hume, Leibniz, Fichte, Schelling și alții se bucură de o atenție onorabilă ca ruine abandonate cu doar un trecut glorios, sistemul lui Kant atrage interesul general ca o structură destul de modernă, de a cărei întreținere este îngrijită de mulți meșteri și muncitori Adevărat, această structură dispare complet sub o masă de diferite suprastructuri și schele, din care părțile în descompunere sunt corectate și cimentate, cu toate acestea, chiar și în spatele acestor straturi ulterioare este ușor Biblioteca Runiverse TEORIILE NOI CRITICI aflați caracteristicile specifice și ascuțite ale construcției originale Nu ne angajăm aici să discutăm motivele extraordinarei vitalități a criticii, deși această întrebare prezintă un mare interes istoric și psihologic În acest articol, ne propunem să luăm în considerare doar câteva dintre prevederile criticii moderne referitoare la principiile de bază ale acestei direcții Motivele pentru aceasta sunt pentru noi două eseuri, publicate în limba rusă aproape simultan și aparținând unor reprezentanți cunoscuți ai filosofiei din Rusia și Germania Avem în vedere disertația profesorului de la Kiev Chelpanov: "Problema percepției spațiului în legătură cu doctrina a priori și a nașterii" și colecția de articole a profesorului de la Strasbourg, Windelband, publicată sub titlul general "Preludii" ", în traducere rusă de Frank, în primăvara acestui an Ne oprim asupra acestor lucrări nu doar prin prisma interesului pe care îl au în special pentru publicul rus, ci și din alte motive Ambele scrieri se ocupă în principal de fundamentele criticii, care sunt comune tuturor modificărilor sale, și lasă deoparte concepte mai particulare și mai variate interpretate Din acest motiv, o examinare critică a acestor lucrări particulare poate fi de cea mai fundamentală importanță pentru rezolvarea chestiunii generale a posibilității restabilirii kantianismului În plus, meritele neîndoielnice ale acestor lucrări, care se remarcă prin extraordinara claritate a prezentării și formularea largă a întrebărilor ridicate, le fac obiecte de critică foarte recunoscătoare Definirea punctului de vedere al prof Chelpanov, ca critică, trebuie să facem rezerva că o astfel de definiție are un sens foarte arbitrar Ne-ar fi greu să-l recunoaștem pe Prof Chelpanov ca un adevărat adept al lui Kant Nici celelalte lucrări ale stimatului profesor cunoscut nouă, nici lucrarea de față, luată în ansamblu, nu oferă temei suficient pentru aceasta În multe locuri, dar mai ales în

ultimele sale capitole, autorul face propoziții inconsistente cu fundamentele și cele mai importante concluzii ale filosofiei critice Și dacă, în ciuda acestui fapt, îl tratăm pe prof Chelpanov, ca reprezentant al criticii, aceasta se explică prin faptul că, în raport cu principala problemă epistemologică a condițiilor pentru cunoaștere, prof Chelpanov rămâne în picioare Biblioteca Runiverse S ASKOLDOV punctul de vedere al direcției numite Această întrebare, formulată în forma ei generală, este dacă cunoașterea noastră, în trăsăturile sale fundamentale și cele mai importante, este determinată de lumea exterioară sau de mintea cunoscătoare însăși, sau, cu alte cuvinte, dacă este determinată de experiența exterioară sau de principii a priori de cunoaștere Prof Chelpanov, în eseul luat în considerare, apără destul de clar a doua soluție, adică este un apriorist convins În general, în ciuda faptului că tema principală a eseului, judecând după titlu, ar fi trebuit să fie problema percepției spațiului de către prof Chelpanov a adus de fapt în prim plan chestiunea generală a priorității, interpretând-o cu detaliu și minuțiozitate extreme în cea mai mare parte a cărții Eseu de prof Chelpanov pe bună dreptate ar putea fi numit scuze pentru apriorism Scopul său principal este să apere apriorismul împotriva tuturor obiecțiilor ridicate de empirism și evoluționism epistemologic A făcut prof Apriorismul lui Chelpanov și în ce măsură el însuși a păstrat funcția pe care a ocupat-o - aceasta este ceea ce vom încerca să aflăm într-o prezentare ulterioară Toate argumentele invocate de autor în apărarea apriorismului pot fi clasificate în două categorii În primul rând, argumentele care confirmă indirect apriorismul Acestea includ toate acele considerații în care autorul elimină sau infirmă teoria epistemologiei empirice ostilă apriorismului A doua categorie include argumente care oferă o justificare directă și o confirmare a apriorismului Să începem cu primul În primul rând prof Chelpanov stabilește o diferență semnificativă între punctul de vedere psihologic și epistemologic asupra cunoașterii și condițiilor acesteia "În psihologie", spune prof Chelpanov, întrebăm care este originea acestui sau aceluia concept, cum a fost format În epistemologie, problema originii unui concept sau al unuia este un lucru secundar; nu întrebăm cum s-a format acest sau acela concept, îl luăm gata făcut, așa cum există în cunoașterea umană, și ne întrebăm doar dacă are o semnificație obiectivă și de ce are o astfel de "Psihologia poate arăta doar faptul că având "Problema spațiului perceput", p ed Biblioteca Runiverse TEORIILE NOII Criticii cutare sau cutare cunoaștere, în timp ce epistemologia explică legitimitatea și semnificația lor obiectivă Este evident că rezolvarea problemei originii cunoașterii nu rezolvă deloc problema epistemologică a posibilității și drepturilor sale la valabilitate universală Potrivit prof Chelpanov, toate acele obiecții care se aud împotriva recunoașterii principiilor a priori din partea empirismului Empiriştii, potrivit prof Chelpanov, ei cred absolut nerezonabil că, prin stabilirea priorității psihologice a experienței în raport cu principiile cunoașterii, își dovedesc în același timp natura epistemologică a posteriori De fapt, ele dovedesc însă doar caracterul psihologic a posteriori al acestor principii, ceea ce nu le împiedică deloc să fie epistemologic a priori, adică reprezintă adevărata bază atât a experienței în sine, cât și a tuturor cunoștințelor legate de aceasta În același mod, contradicția dintre apriorism și teoria evoluționistă a cunoașterii a lui Spencer este eliminată Dacă experiența tribală este temeiul necesar pentru apariția celor mai generale și de bază principii ale cunoașterii, atunci nu rezultă că

această experiență ar trebui privită ca baza lor epistemologică La urma urmei, evoluția, ca și psihologia, răspunde doar la întrebarea: cum a apărut cunoașterea, în timp ce gnoseologia continuă să-și ceară în mod constant justificarea și fundamentarea logică a posibilității și validității sale universale Iar aici quaestio facti nu rezolvă quaestio juris Toate aceste considerații sunt modul obișnuit al criticii moderne de apărare a principiilor a priori împotriva obiecțiilor la fel de comune ale empiriştilor Referitor la acestea, trebuie în primul rând să remarcăm că diferența dintre studiul psihologic și epistemologic al cunoașterii, pe care neocriticii o proclamă la unison, este prea mult exagerată de ele Din partea noastră, credem că această diferență nu este atât de profundă și că teoria empirismului are încă forța de obiecție față de recunoașterea principiilor a priori Într-adevăr, se poate susține că așa-numitele teorii psihologice ale cunoașterii pun doar problema faptului și studiază doar simpla succesiune a proceselor cognitive Oare apărătorii principiilor a priori nu reușesc să observe asta, vorbind despre apariția fundațiilor Biblioteca Runiverse S ASKOLDOV empiriştii, în acelaşi timp, consideră aceste experienţe nu numai ca stări anterioare de conştiinţă, ci şi ca bază principală şi justificare pentru aceste concepte Faptul că acest motiv nu are putere coercitivă a unei legi logice, nu are deloc caracter rațional, nu dovedește încă nepotrivirea lui pentru explicarea faptului cunoașterii Într-adevăr, abisul de netrecut dintre experiențe, ca fapte psihologice, și principiile înțelegerii, a fost stabilit chiar de critici Dar aceasta este întrebarea dacă înțelegerea este ceva destul de independent și independent în raport cu experiențele pure, sau dacă ea însăși este într-o anumită măsură un produs al acestor experiențe În acest din urmă caz, istoria originii sale conține și singura explicație și justificare posibilă a funcțiilor sale Din acest punct de vedere, epistemologia este plasată în dependență directă de psihologie și, în același timp, obiecțiile empirismului nu scapă atenția, așa cum cred apărătorii apriorismului Prin urmare, teoriile psihologice ale cunoașterii nu pot fi pur și simplu eliminate și acuzate de ignorado elenchi, ci trebuie respinse în esență Cu toate acestea, în cartea Prof Chelpanov, găsim și o infirmare directă a empirismului În capitolul despre elementele a priori ale cunoașterii, există o fundamentare a priorității unor concepte precum număr, timp, spațiu, cauzalitate, legate de critica teoriilor empirice Înainte de a examina această critică în termeni separati, trebuie să acordăm atenție caracterizării generale a Prof Punctul de vedere empiric al lui Chelpanov, care ni se pare în unele privințe de-a dreptul greșit Prof Chelpanov în multe locuri ale operei sale atribuie empirismului, ca trăsătură caracteristică, afirmația că cunoașterea este o copie a lumii exterioare Deci, la pagina prof Chelpanov spune: "După empiricist, mintea noastră se comportă ca o placă (fotografică), adică descrie destul de exact ceea ce este în lumea exterioară "; și mai departe: "După empiricist, cunoașterea noastră este doar o copie a lumii exterioare, după aprioristul, mintea aduce ceva din sine în cunoașterea lumii exterioare " Aceleași afirmații se găsesc la paginile , , , , , și altele Nu putem fi absolut de acord cu un asemenea ha- Biblioteca Runiverse TEORIILE NOI CRITICI racteristici din simplul motiv că empirismul, în reprezentanții săi principali, Hume, Mill și Spencer, este complet străin realismului naiv, căruia i se poate atribui numai o înțelegere atât de grosolană a cunoașterii Toți acești filozofi erau destul de clar conștienți că lumea exterioară nu ne este dată în adevărata ei esență și că în percepțiile noastre avem de-a face numai

cu influența acestei lumi asupra conștiinței noastre Cu un astfel de punct de vedere, desigur, a fost imposibil de realizat ideea de a copia în cunoașterea lumii exterioare Și dacă filozofii numiți în diferite cazuri ar putea vorbi despre copierea prin gândire sau reprezentarea obiectelor exterioare, atunci, desigur, nimic altceva nu poate fi văzut în aceasta ca o simplă concesie la formele vorbirii, așa cum spune clar Mill despre aceasta, căci de exemplu, în capitolul III al cărții I din logica sa, enumerând tot ceea ce poate avea un nume pentru lucruri: "În acest fel", spune Mill, "în urma analizei noastre, obținem următoarea listă, sau clasificarea tuturor lucruri care pot avea nume: i) Stări de conștiință) Entități spirituale care experimentează aceste stări de conștiință) Corpuri, sau obiecte externe, care excită una sau alta dintre aceste stări de conștiință, precum și acele forțe sau proprietăți datorită cărora corpurile excită aceste stări În același timp, trebuie menționat că acestea din urmă sunt incluse aici mai degrabă de dragul unor opinii general acceptate și pentru că existența lor, ca entități reale, este recunoscută ca vorbire cotidiană, din care nu consider prudent să nu fiu de acord, decât pentru că era în concordanță cu filozofia sănătoasă" *) Deci, caracteristica prof Chelpanov, în orice caz, ar trebui modificat Empirismul nu putea afirma copiarea lucrurilor exterioare, ci doar copiarea senzațiilor, percepțiilor stărilor de conștiință în general, adică la capătul lumii interioare Dar chiar și cu acest amendament, este greu de atribuit empirismului înțelegerea cunoașterii ca copiere În general, empiriştii nu au mers la o asemenea extremă Hume, de exemplu, cu privire la problema originii reprezentărilor, spune următoarele: "Dar, deși gândirea noastră pare să aibă o libertate nelimitată, la o examinare mai atentă vom găsi,) D S Mill "Sistem de logică, tradus sub redacţia lui Ivanovsky, "> STR· ^· Cursivele citatului sunt ale noastre Biblioteca "Runivers" S ASKOLDOV că este, de fapt, limitată la limite foarte înguste și că întreaga putere creatoare a minții se reduce doar la capacitatea de a conecta, de a mișca, de a crește sau de a micșora materialul furnizat nouă de sentimentele și experiența exterioară Gândindu-ne la muntele de aur, combinăm doar două idei compatibile: cea de aur și muntele, care ne erau cunoscute înainte Ne putem imagina un cal virtuos pentru că, pe baza propriei experiențe, suntem capabili să ne imaginăm virtutea și putem atașa această idee figurii și imaginii unui cal, un animal care ne este bine cunoscut Într-un cuvânt, tot materialul gândirii ne este livrat de simțurile externe sau interne, iar amestecarea sau compunerea lui este o chestiune a minții și a voinței Din acest pasaj reiese clar că Hume a recunoscut, fără îndoială, în actul prezentării o anumită creativitate, constând în legarea, rearanjarea, creșterea și scăderea impresiilor inițiale Acestea din urmă servesc doar ca materiale pentru munca constructivă a gândirii A numi această lucrare copie este la fel de inacceptabil ca și a numi construcția unei catedrale o reproducere a acelor mormane de cărămizi și pietre care au servit ca material pentru ea Desigur, când vorbesc despre originea conceptelor individuale, empiristii le-ar putea, într-un fel sau altul, să le numească copii ale impresiilor inițiale, dar acest lucru nu se aplică tuturor cunoștințelor în ansamblu Ni se pare că în caracterizarea sa a empirismului Prof Chelpanov s-a călăuzit prea mult de concepții private și uneori accidentale și chiar de expresii ale empiricilor, fără a introduce sensul general al concepțiilor lor filozofice ca un corector, altfel nu le-ar fi atribuit o înțelegere atât de extremă și grosieră a cunoașterii Empirismul nu neagă deloc că gândirea reciclează

experiența, ci doar că singura bază a gândirii și materialul ei este experiența și că toate sintezele cognitive sunt condiționate de sintezele experienței Mai mult, prin experiență empirismul nu înțelege deloc doar percepția externă, ci și tot ceea ce aparține experiențelor interne Și dacă empirismul afirmă că cunoașterea are o singură bază în această experiență, atunci aceasta este departe de a fi aceeași *) D Yum "Un studiu al minții umane", traducere de S I Tsereteli Paginile și Cursivele din citat sunt ale noastre Biblioteca "Runivers" TEORIILE NOI CRITICI cu tărie afirmaţia că "cunoaşterea este o copie a lumii exterioare? Această incorectitudine a caracterizării generale a empirismului rezonează V PR ° F-Chelpanov și când se iau în considerare probleme private Să examinăm, de exemplu, modul în care Prof Chelpanov infirmă teoria empirică a numărului Prof Chelpanov are în vedere în principal propoziția lui Mill că toate lucrurile au proprietăți numerice sau că există ceva în lucruri care determină ideea de număr Respingând acest lucru, prof În același timp, Chelpanov vrea să demonstreze că numărul nu este un concept empiric În primul rând prof Chelpanov susține că "orice concept empiric conține într-adevăr ceea ce este împrumutat din experiența senzorială și prin aceasta își dezvăluie în mod clar originea În conceptul de număr nu există un astfel de conținut sensibil, iar această diferență esențială dintre conceptele empirice și conceptul de număr indică originea specială a acestuia din urmă În acest argument, ne întâlnim imediat cu aceeași falsitate pe care am observat-o mai devreme Spunând că orice concept empiric conține în mod necesar ceea ce este împrumutat din experiența senzorială, Prof Chelpanov cu inima ușoară identifică empirismul cu senzaționalismul Între timp, empiriştii, şi Mill printre ei, nu au afirmat deloc că toată experienţa se limitează la experienţa senzorială, adică, ceea ce ne este livrat prin simțuri - prin experiență ele însemnau tot felul de stări ale conștiinței Și mai departe, de-a lungul criticilor sale, prof Chelpanov infirmă teoria esențial senzaționalistă a numărului și, în concluzie, celebrează victoria asupra empirismului care a fost ușor câștigată Dar cum a devenit Mill prof Chelpanov într-un senzualist crud? Și datorită aceleiași încrederi în cuvinte, termeni și expresii și ignoranței de neînțeles a gândurilor autorului De altfel, locurile citate de prof Chelpanov, preluat din capitol a VI- a din Logica II, unde Mill infirmă, în primul rând, teoria nominalistă a numerelor Spre deosebire de nominalism, Mill susține că numerele nu sunt simple cuvinte și termeni, iar acțiunile asupra numerelor nu sunt simple substituții și simplificări) "Problema percepției spațiului" p Întrebări de filosofie, carte Biblioteca "Runivers" Cu ASKOLDOV definițiile acestor termeni, dar că baza lor stă în ființa sau faptele reale sau, ceea ce este același lucru, în experiență Mill folosește diverse exemple ale acelei ființe reale care servește drept bază a numerelor*) Vorbește despre pulsuri, sunete, mile, lire sterline, litere, lucruri "Toate lucrurile au cantitate", spune Mill Și mai departe: "de ce scrisoarea în sine nu poate fi chestia asta?" Din toate acestea reiese clar că prin lucrurile despre care vorbește Mill aici se înțelege orice experiență reală, și nu neapărat obiecte exterioare, cum ar fi mese, scaune, pietre, nuci etc Faptul că este așa este destul de clar confirmat de pasajul pe care l-am citat mai devreme din Logica lui Mill, în care Mill este de acord direct cu cititorul ce va înțelege prin un lucru Din această listă reiese că printr-un lucru Mill înseamnă în principal: i) o stare de conștiință și) esențe spirituale și numai prin adaptarea la uzul obișnuit al cuvintelor este gata să înțeleagă prin ele și obiectele exterioare Din toate acestea rezultă clar că

Mill, chiar și în teoria sa a numărului, spunea că numărul își are baza în toate experiențele reale ale experienței, și nu numai în special în cele senzuale Dacă luăm în considerare toate acestea și apoi citim următoarea frază a Prof Chelpanov: "empirismul crede că conceptul de număr se obține dintr-o abstracție din proprietățile senzuale ale lucrurilor, conform teoriei pe care o susțin, conceptul de număr se obține din observarea proceselor conștiinței" *), atunci tu involuntar mă întreb cine prof Chelpanov, - Moara sau el însuși Cât prof Chelpanov acordă sens cuvintelor și își întemeiază critica pe ele, așa cum se poate observa din următorul pasaj: "Apărătorii originii empirice a conceptului de număr spun că numărul este o abstracție din datele senzoriale Să fim de acord cu ei că este o abstractizare Dar abstracție de la ce? Putem înțelege destul de bine dacă ni se spune că roșul este o abstracție din ceea ce este în lucruri; că sunetul este o abstractizare este de asemenea de înțeles; dar dacă cineva spune că numărul este o abstractizare, atunci trebuie să întrebați ce este în *) Vezi p din Logica lui Mill, tradus ed Ivanovski) Pagina , Biblioteca "Runivers" TEORIILE NOI CRITICI shah asa, de la care ne abstragem Au ceva asemănător cu culoarea, sunetul, din care sunt extrase numerele? Într-adevăr, după adevăratul sens al teoriei empirice, în lucruri trebuie să existe proprietăți, în virtutea cărora le atribuim acele sau alte numere La o examinare mai atentă, se dovedește că nu există nicio modalitate de a găsi astfel de proprietăți în lucruri Dacă atribuim o culoare verde frunzelor unui copac, atunci aceasta vine din faptul că acestea au într-adevăr o culoare verde, ca ceva comun, dar cu greu vom putea găsi ceva în lucruri pe care le-am putea numi proprietățile numerice ale lucruri " (p ¿) Nu este clar că toată această obiecție a prof Chelpanov se bazează pe cuvântul: proprietate Prof Chelpanov caută ce proprietăți generale pot fi în lucruri, deturnând pe care ne-am putea obține ideea de număr, iar prin proprietate el înțelege ceva analog cu verdeața, sonoritatea etc Negăsind astfel de proprietăți generale în lucruri, prof Chelpanov refuză să vadă în ele orice bază pentru abstracția ideii de număr Dar îi vom sugera respectatului autor o atitudine puțin mai condescendentă față de termenul lui Mill, adică extindeți puțin sensul său obișnuit sau modificați-l, pentru a vedea cât de ușor putea Mill să respingă obiecția care i-a fost pusă Să nu existe proprietăți comune în lucrurile care dau naștere ideii de număr - vom spune pentru empirismul acum fără răspuns - dar există unele trăsături comune reale în lucruri care dau naștere ideii de număr Aceste caracteristici constau în capacitatea lucrurilor de a ne fragmenta atenția în ordinele spațiului și timpului Cele trei case, cele trei defecte, cele trei virtuți sau vicii sunt toate obiecte, acțiuni sau înclinații existente în experiență și care necesită de la noi un număr destul de definit de acte de atenție Pentru a vedea cele trei case, trebuie să le însemnăm una câte una în minte Pentru a recunoaște trei nereguli în acțiunile noastre sau ale altora, trebuie să le constatăm și fiecare separat printr-un act special La fel este și atunci când ne gândim la orice personaj, real sau imaginar) Apropo de lucruri, noi, după înțelegerea lui Mill, înțelegem prin ele orice experiență de experiență * Biblioteca "Runivers" S ASKOLDOV Din păcate, notăm la el trei trăsături sau trăsături de caracter, numite virtuți sau vicii În toate aceste cazuri, există ceva în comun în obiecte, împărțindu-ne atenția tocmai la trei acte separate Această trăsătură comună este baza reală sau empirică a ideii de număr, comună tuturor realităților, indiferent de categoriile în care sunt clasificate: la obiecte, la acte, la stări etc Prof Chelpanov pare să aibă îndoieli că

aceste singularități se găsesc și în obiectele externe "Dacă Mill ar avea dreptate", spune el, "că în percepția numărului un rol esențial aparține aparatului nostru fizic simțitor, atunci ar fi imposibil să explicăm următorul caz În fața mea se află un morman de zece miezuri Percepând acest lucru, îi pot atribui două predicate numerice Eu sunt cel care pot spune: "o grămadă", sau pot spune: "zece nuclee" Prin urmare, unui lucru care îmi face fizic o singură impresie, îi atribui două predicate numerice în același timp Cert este că impresia fizică este aceeași în ambele cazuri; cu toate acestea, numeric, acest lucru ni se pare diferit într-un caz și în altul Acest fapt nu poate fi explicat din punctul de vedere al lui Mill" x) Să folosim același exemplu pentru a arăta că dacă prof Chelpanov a avut dreptate când a afirmat absența oricăror trăsături în lucrurile care provoacă apariția numerelor, atunci tocmai cazul pe care l-a luat nu a putut fi explicat Prof Chelpanov spune că, privind o grămadă de nuclee formată din zece, putem avea atât ideea de unul (un morman), cât și ideea de zece (zece nuclee), în timp ce lucrul din fața noastră este unul și la fel Acest prof Chelpanov vrea să arate clar că lucrurile nu determină deloc ideea de număr Dar, vom continua gândirea autorului, dacă numărul este dat de noi, atunci noi, privind grămada dată, cu conștiința curată îi putem aplica atât numărul ioo (miezuri sau grămezi sunt indiferente), cât și (grămădii) sau nucleele sunt indiferente), și yuoo, etc etc , pentru ceea ce ne poate constrânge să îi aplicăm orice număr Realitatea arată contrariul: grămada nu ne permite să-l numărăm în niciun fel Pagina Biblioteca "Runivers" TEORIILE NOI CRITICI în caz contrar, fie cu numărul zece, fie ca unul, fie, când se numără în perechi de nuclee, nu altfel decât cinci, în general, într-un anumit mod Tocmai această certitudine cu care grămada ne împarte atenția și o admite la anumite forme de numărare și constituie particularitatea neîndoielnică a mormanului sau mai degrabă, situat într-o grămadă de nuclee Și iată acest prof Chelpanov nici nu observă în criticile sale Dar cum se explică din punct de vedere empiric posibilitatea numărării atât cu unu cât și cu · zece? Extrem de simplu, răspundem noi Numărul este determinat nu numai de obiectele externe, ci și de propriile noastre acte Strict vorbind, ne numărăm actele sau stările, condiționate de fragmentarea lor de obiecte exterioare Totuși, fragmentarea actelor noastre este determinată nu numai din exterior, ci și din interior de interesele noastre diverse Iar dacă unul și același obiect nu ne împiedică să îmbrățișăm întreaga multiplicitate de impresii cauzate de el cu un singur act de atenție, așa cum este cazul unui mănunchi de nuclee, atunci putem număra această multiplicitate, luată în ansamblu și ca unu Dar pentru aceasta trebuie și să aveți, ca să spunem așa, permisiunea unui obiect exterior, pentru că dacă nucleele mormanei sunt împrăștiate la o verstă unul de celălalt, atunci noi, cu toată dorința noastră, nu le vom considera ca un singur morman Și dacă o socotim ca o duzină, atunci doar combinându-le mental împreună Dar această ultimă metodă de numărare nu se va mai referi la percepții, ci la numărarea propriilor morți, unde, desigur, va cădea condiționarea de către obiectele exterioare Dar nu este reprezentarea, ca act al conștiinței, în același timp un dat al experienței? În esență, prof Chelpanov însuși are o viziune în esență similară asupra originii numărului, doar că o exprimă oarecum diferit El spune că recalculăm opririle conștiinței noastre, adică acte pur interne Dar care este diferența esențială dintre Prof Chelpanov cu empirism, întrebăm, și ce îl face pe prof Chelpanov să recunoască numărul ca un concept a priori? La această întrebare, în mod pozitiv, este dificil să oferim un răspuns clar Prof

Chelpanov spune următoarele despre aceasta: "Astfel, din cele de mai sus, se poate observa că conceptul de număr poate fi numit o abstracție, dar numai el este o abstracție de un fel aparte Tocmai, se pare Biblioteca Runiverse S ASKOLDOV abstracția nu este din proprietățile fizice, ci din procesele minții care percepe însăși Când observăm activitatea minții noastre, acest proces se numește reflecție În acest proces, mintea se abate de la ceea ce percepe în mod normal, adică de la obiectele lumii exterioare și este îndreptat spre el însuși În procesul de reflecție avem o sursă specială de idei, pe care o numim a priori Admitem că trecerea de mai sus la recunoașterea numărului ca concept a priori nu ne mulțumește deloc În primul rând, admite o schimbare semnificativă în ceea ce a fost stabilit anterior de prof Chelpanov Prof Chelpanov a stabilit că calculul se bazează pe opririle conștiinței, pe care de fapt le numărăm Aici, în rezumatul său, domnul Chelpanov nu mai vorbește despre încetarea conștiinței, ci despre procesele sau activitățile minții, care, în acte de autoobservare și abstracție, dau ideea de număr Respectatul autor chiar nu observă că procesele minții și procesele conștiinței nu sunt concepte identice și că este absolut imposibil să le amesteci și să le înlocuiești în mod arbitrar, mai ales atunci când rezolvi probleme epistemologice de bază Într-adevăr, empirismul este tocmai ceea ce apără dependența rațiunii și a cunoașterii de elementele iraționale ale conștiinței Prin urmare, determinarea rolului rațiunii în formarea unui concept și a independenței acestuia față de alte date ale conștiinței trebuie făcută cu o grijă deosebită Și fiecare trecere de la procesele conștiinței în general la activitatea minții sau a rațiunii, ca început specific și independent, trebuie să fie justificată La prof Chelpanov, această tranziție este complet arbitrară Dar extractul de mai sus ridică încă o nedumerire Prof Chelpanov numește procesul de observare a activității minții reflecție și vede sursa ideilor a priori în procesul de reflecție Desigur, fiecărui cercetător i se poate acorda dreptul de a da orice definiție a termenilor folosiți Dar când vine vorba de justificarea conceptelor consacrate istoric, trebuie să ținem cont de sensul lor istoric Între timp, în fraza citată, conceptul de prioritate este obținut de la prof Chelpanov are o semnificație complet deosebită El vede personajul i) Pagina Biblioteca Runiverse TEORIILE NOI CRITICI Semnul distinctiv al ideilor a priori este că ele izvorăsc din reflecție, adică din observarea activității minții Dar un astfel de concept nu numai că nu are nimic în comun cu conceptul de prioritate inerent filozofiei critice, dar chiar îl contrazice direct De altfel, înțelegând prin reflecție observarea activității minții, prof Chelpanov, în același timp, fără să-l observe el însuși, îl aduce sub conceptul de experiență interioară La urma urmei, experiența este exact ceea ce se înțelege, cu excepția experiențelor pur pasive, a observațiilor, adică a experiențe asociate cu acte de atenție îndreptate asupra lor Și este complet indiferent dacă această atenție este îndreptată către percepții externe sau către activități și stări interne de conștiință În ambele cazuri avem ceea ce se înțelege ca experiență Astfel, reflecția prof Chelpanov este în esență unul dintre tipurile de experiență Și împreună cu acel prof Chelpanov vede în ea o sursă de idei a priori O confuzie cu adevărat ciudată de concepte! Dar poate că Prof Aici Chelpanov însuși ne va reproșa că scăpăm și, folosind termenul său obscur de "observare", interpretăm teoria numerelor în spiritul empirismului Poate că aici centrul de greutate nu se află deloc în observație, ci în faptul că numerele sunt obținute datorită activității minții Dar într-un astfel de caz este necesar să

se determine mai exact ce activitate a minții condiționează ideea de număr Mintea este un concept foarte larg și instabil Până la urmă, empiriștii nu ar renunța la faptul că mintea participă la formarea tuturor conceptelor, ca activitate de atenție, comparație, comparație și chiar sinteză (ci doar sinteza, care își are întotdeauna baza în experiența anterioară sau prezentă) Prin ce activitate a minții este determinată ideea de număr de Prof Chelpanov Am văzut deja pasajul arbitrar al prof Chelpanov de la opriri ale conștiinței la activitate - rm De asemenea, în mod arbitrar trece prof Chelpanov de la activitatea minții la legile minții "De aici este, de asemenea, clar", spune prof Chelpanov, de ce conceptul de număr are un caracter formal, de ce se aplică întotdeauna în același mod oricărui conținut, fie că numărăm merele, pietrele, virtuțile În conceptul de număr abstract, nu avem de-a face cu un anumit conținut, ci cu o formă, în timp ce conținutul său este pentru noi fără Biblioteca Runiverse S ASKOLDOV diferit Acest lucru se întâmplă deoarece în procesul de numerotare nu avem de-a face cu nimic material, ci cu procesul conștiinței noastre În termeni numerici, nu avem de-a face cu fenomenele în schimbare ale lumii materiale, ci cu legile neschimbate ale minții noastre Chelpanov, dedicat ideii de număr, și lăsați cititorul să se asigure că legile minții sunt aici în prof Chelpanov ca deus ex machina Prof Chelpanov a arătat destul de corect că încetarea conștiinței sau, așa cum am prefera să spunem, separarea actelor de conștiință constituie baza ideii de număr Dar trecerea de la aceste opriri la legi a fost deja făcută de prof Chelpanov fără temeiuri suficiente, cu ajutorul unor piruete de gândire complet neașteptate Ne mărginim la acest exemplu de critică a Prof Teoria lui Chelpanov a empirismului Iar în studiul altor concepte, prof Chelpanov critică și fără succes empirismul, atribuindu-i astfel de afirmații deloc caracteristice lui, și anume că toate conceptele generale se formează fără greș din percepția obiectelor materiale și că în ele avem de-a face cu copierea lumii exterioare Dar să ne întoarcem acum la argumentele pozitive ale Prof Chelpanov în apărarea apriorismului Aceste argumente se găsesc în principal în capitolul VI al cărții "Despre elementele a priori ale cunoașterii" Toate se bazează pe două afirmații În i-x, totul este a priori care este introdus în experiență și cunoaștere de către subiectul conștient și cunoscător însuși Acest post îl determină pe prof Chelpanov aprioritatea psihologică pe care o distinge de prioritate Asta acesta din urmă este determinat de prof Chelpanov cu următoarea prevedere "A priori, în sens epistemologic, este un astfel de element de cunoaștere care, ca poziție definitiv conștientă sau capabilă de a fi conștientă, este introdus în cunoașterea noastră a lumii exterioare și interioare și constituie premisa logică a experienței, cunoașterii sau percepția în general" *) În funcție de aceasta, întreaga dovadă este a priori *) Pagina H Pagina Biblioteca "Runivers" TEORIILE NOI CRITICI valabilitatea conceptelor este redusă de prof Chelpanov, în primul rând, la descoperirea elementelor lor subiective și, în al doilea rând, la elucidarea semnificației lor și nevoia de cunoaștere general obligatorie În ceea ce privește primul mod de a deriva prioritatea, acesta se bazează, în opinia noastră, pe aceeași definiție incorectă a priorității și pe opoziția ei față de empirism, pe care tocmai am subliniat-o Empirismul nu afirmă deloc că conceptele apar exclusiv din experiența obiectivă sau așa-numita exterioară, adică perceptii Empirismul înțelege prin experiență totalitatea experiențelor, atât externe, cât și interne, adică şi subiectivă, şi insistă asupra condiţionalităţii cunoaşterii tocmai de totalitatea experienţei

Empirismul neagă doar existența în conștiință a formelor și legilor gata făcute sau potențiale și afirmă dependența lor de experiență Astfel, dovedind din punct de vedere al existenței elementelor subiective ale conștiinței, prof Chelpanov ratează cu desăvârșire semnul și demonstrează ceva cu care empiristii nu vor argumenta și care nu duce deloc la conceptul de a priori inerent criticii Cât de departe ajunge prof Chelpanov, în definiția sa arbitrară a empirismului, este clar din deducția sa a ideii de timp "De văzut", spune prof Chelpanov, - că timpul nu este doar o copie a ceva care există în mod obiectiv, este suficient să ne propunem întrebarea de unde vine succesiunea Avem ideea de succesiune atunci când, de exemplu, percepem loviturile unui pendul Dar unde în ele, în senzațiile sonore rezultate din loviturile pendulului, este succesiunea potrivită? La urma urmei, când pendulul lovește, simțim doar sunete Empiristul care presupune că timpul este pur și simplu o copie a ceva existent în mod obiectiv ar trebui să argumenteze că este suficient să percepe senzațiile sonore pentru a-și face și ideea de succesiune Dar deja Hume, empirismul, neagă acest punct de vedere Ideea de timp, conform lui Hume, ne formăm dintr-o succesiune de idei și impresii Dacă nu am avea percepții succesive, atunci nu am avea ideea timpului Urmează extrase din Hume "Gândirea lui Hume", conchide prof Chelpanov, este foarte clar Nu impresiile în sine ne dau ideea timpului; nu în impresii ar trebui să căutăm Biblioteca Runiverse S ASKOLDOV sursa ideii de timp, dar într-un anumit mod de a le conecta De fapt, potrivit lui Hume, timpul este o anumită formă, sau o anumită ordine, în care se formează impresiile, așa cum reiese din acele cuvinte ale sale în care el spune că ordinea care dă naștere ideii de timp poate fi obtinut din orice impresii; orice impresii pot fi plasate în această ordine Fără impresii, desigur, ideea de timp nu poate fi obținută, dar ideea de timp în sine nu poate fi o impresie specială Nu sunt altceva decât impresii aranjate într-un anumit fel, adică urmându-se Aceste indicații ale lui Hume sunt de mare importanță pentru noi, deoarece ele arată că empirismul pur în acest punct nu poate fi dus în mod constant până la capăt Conform empirismului pur, ideile sunt întotdeauna copii ale obiectelor sau impresiilor" x) Acest pasaj arată clar cât de arbitrar a înțeles Prof Conceptul lui Chelpanov despre empirism și apriorism Pentru a dovedi prioritatea ideii de timp, el și-a ales ca aliat pe nimeni altul decât pe Hume, adică cel mai tipic reprezentant al empirismului Parcă într-o explicație a acestei alianțe, prof Chelpanov adaugă că în acest moment empirismul lui Hume nu putea fi "dus în mod constant până la capăt" Aceasta sugerează ideea că Hume, prin derivarea ideii de timp, s-a rătăcit în apriorism La noi, credem dimpotrivă, și anume că Hume în teoria sa a desfășurat empirismul destul de corect și consecvent, dar că Prof Chelpanov, destul de incorect și inconsecvent, sub pretextul apriorismului, dezvoltă teoria empirismului Și toată această mascarada filozofică a avut loc din cauza prof atribuit arbitrar Fundamentele empirismului Chelpanov "În empirismul pur, ideile sunt întotdeauna copii ale obiectelor sau impresiilor", spune prof Chelpanov Teoria lui Hume nu satisface această definiție În consecință, empirismul său a fost inconsecvent Așa crede prof Chelpanov Mult mai corect ar fi, după părerea noastră, să nu-l verificăm pe Hume, conform consacrului prof Caracterizarea lui Chelpanov a empirismului și invers, caracterizarea empirismului *) Pagina și Ultimele cursive sunt ale noastre Biblioteca "Runivers" TEORIILE NOI CRITICI comparați cu teoriile lui Hume, Mill și alți empiristi Dacă prof Dacă Chelpanov ar face acest lucru, ar fi convins că empirismul, chiar și în fața unor reprezentanți atât de

vechi, precum Hume Mill, este o tendință mult mai largă decât empirismul imaginar care este atât de ușor și cu succes infirmat în cartea sa Empirismul nu a susținut niciodată că cunoașterea ia naștere din impresii și stări individuale de conștiință, dar a acordat întotdeauna importanță conexiunilor în care acestea apar în conștiință și raportând aceste conexiuni și la domeniul experienței, a dedus din ele structura formelor cognitive*) V în ce constă tot asociaționismul epistemologic, care în același timp este empirism, dacă nu ideea că legăturile și corelațiile cunoașterii se datorează în întregime legăturilor și corelațiilor experienței pure Desigur, în măsura în care asociaționismul a înțeles prin experiență doar dăruirea pasivă a percepțiilor exterioare, el nu a putut fi niciodată realizat Pentru teoriile moderne ale empirismului este necesitatea de a lua în calcul unitatea activă a conștiinței noastre Dar că unitatea activă a conștiinței noastre nu duce deloc la apriorism, vom arăta acest lucru la sfârșitul articolului nostru, iar acum ne întoarcem la argumentele Prof Chelpanov în favoarea apriorismului epistemologic Prioritatea epistemologică și fundamentarea ei sunt cel mai clar conturate de prof Chelpanov asupra conceptului de cauzalitate În primul rând prof Chelpanov stabilește că legea cauzalității în esență nu desemnează nimic altceva drept lege a uniformității naturii Pe ce se bazează această lege a uniformității și de ce ar trebui să fie recunoscută ca a priori? La această întrebare prof Chelpanov răspunde cu un argument detaliat *), susţinut de referiri la Siegvart; esența sa se rezumă la faptul că cunoașterea este imposibilă fără legea cauzalității și, prin urmare, trebuie acceptată indiferent de cât de mult este confirmată de experiență Aici ne întâlnim cu cel mai nou mod de justificare a priorității, cu) O dezvoltare mai detaliată a ideii despre dependența structurii cunoașterii de conștiința pură poate fi găsită în eseul nostru "Principalele probleme ale teoriei cunoașterii și ontologiei" Capitolul II) La pp - Biblioteca "Runivers" S ASKOLDOV comună aproape tuturor criticilor, exprimată cel mai clar în Windelband Acest argument ni se pare extrem de interesant din multe puncte de vedere Reprezentându-se drept ultimul bastion al apriorismului critic, ea dezvăluie extrem de clar esența criticii și efortul ei principal Deci, domnii criticii ne spun că anumite propoziţii trebuie recunoscute a priori deoarece reprezintă presupoziţiile necesare ale tuturor cunoaşterii ştiinţifice Această afirmație ar trebui discutată din diferite părți În primul rând, este necesar să ne întrebăm cât de drept au criticii în a afirma că anumite concepte și propoziții sunt necesare pentru cunoașterea științifică Îndrăznim să credem că în multe cazuri această afirmație este complet neîntemeiată Acest lucru este evident mai ales în legea cauzalității, înțeleasă ca legea uniformității naturii Prof Chelpanov, într-un cor prietenos cu alți critici, susține că cunoștințele științifice nu pot exista fără această lege Este această afirmație, atât de ușor de proclamat de critici și atât de încrezător acceptată de foarte, foarte mulți, pe care o considerăm a fi cea mai mare eroare și, în același timp, o eroare extrem de dăunătoare, care include într-o formă ascunsă întreaga viziune asupra lumii în mod dogmatic acceptat de critici Într-adevăr, de dragul ce este proclamată necesitatea legii cauzalității? De dragul cunoștințelor științifice Despre ce fel de cunoștințe științifice vorbesc criticii Da, desigur, acea cunoaștere, ni se va spune, care este universal obligatorie, care se bazează pe legi sau reguli necesare și fără excepție Aceasta este cunoașterea prin care putem prevedea evenimentele cu deplină încredere că legile care guvernează schimbarea fenomenelor, reprezentând

ramificațiile legii de fier a cauzalității, nu vor fi niciodată încălcate Dar cine, întrebăm, le-a spus criticilor că o astfel de cunoaștere este întotdeauna posibilă sau că poate fi făcută un ideal Care este scopul adevărat și fundamental al cunoașterii? A cunoaşte realitatea exterioară Dar dacă în cunoaştere noi) Știm că mulți critici nu vor fi de acord cu acest răspuns Potrivit lui Windelband, de exemplu, știința și filozofia nu au Biblioteca "Runivers" TEORIILE NOI CRITICI noi înțelegem realitatea externă, atunci cine poate prescrie cunoașterea să fie aceasta sau aceea, cu excepția acestei realități exterioare Și cum se poate predetermina caracterul general al cunoașterii fără a ne întreba mai întâi dacă aceasta va corespunde realității pe care vrem să o cunoaștem Cine poate dicta legile cunoașterii fără să cunoască mai întâi legile realității? Cine poate spune că cunoașterea trebuie să se dezvolte în mod necesar din legi generale, fără a fi mai întâi convins că realitatea cognoscibilă însăși este supusă în întregime și în întregime unor legi imuabile? Cine poate perverti cunoașterea atât de mult încât, punându-o drept scop de a înțelege realitatea, el prejudecă natura ei? Așa procedează toți dogmaticii, răspundem noi Dar cine, în dogmatismul său, alege o asemenea decizie, potrivit căreia realitatea este supusă unor legi imuabile, din care totul decurge cu o nevoie de fier? La fel și filozofii care cred în adevărul viziunii mecanice asupra lumii Criticii proclamă cunoştinţe universal obligatorii Dar ei nu observă că obligatorietatea generală este posibilă doar acolo unde domnește necesitatea fierului, adică mecanicitatea Captivați de obligativitatea generală care deosebește matematica, mecanica, fizica, ei au făcut din aceasta idealul cunoașterii în general, adică au decis că nu numai în cunoașterea naturii moarte, ci și în științele despre spirit să existe aceeași obligativitate universală În același timp, ei nu au observat că valabilitatea universală care domnește în cunoașterea noastră despre natura moartă se bazează în întregime pe legile cărora le este supusă această natură Dar dacă toată natura, inclusiv spiritul uman, este supusă acestor legi, ei nu și-au pus această întrebare, ci au decis-o, pe nesimțite pentru ei înșiși, în spiritul unei viziuni mecanice asupra lumii Dar dacă cunoștințele despre mișcările planetelor, despre căderea unei greutăți, sunt cunoștințe universal obligatorii, datorită inerției imobile a legilor gravitației, atunci de aici rezultă că poate fi scopul este de a construi o viziune asupra lumii Cu această opinie despre Windedband vom socoti în detaliu când vom trece la analiza cărții sale Aici vom lăsa fără dovezi definiția noastră a scopului cunoașterii, mai ales că Prof Chelpanov, în acest punct, pare să fie în dezacord cu gașca Windel și nu afirmă dinainte imposibilitatea înțelegerii lumii Biblioteca "Runivers" S ASKOLDOV cunoștințe obligatorii despre cursul istoriei omenirii, despre acțiunile acestei sau aceleia dintre figurile istorice Cine a dovedit că toată viața este legată de legi atât de monotone mortale? Este posibilă obligativitatea generală acolo unde există o adunare nemecanică de forțe, dar o activitate de sine creativă, care nu permite nicio explicație și predicție exactă? Este clar că, în timp ce cer cunoștințe universal obligatorii în cunoașterea întregii naturi, criticii, fără a o observa ei înșiși, recunosc dinainte această natură și, odată cu ea, ca fiind mortală și mecanică Deci, legea cauzalității, ca uniformitate a naturii, propusă de critici, ca bază a adevăratei cunoștințe, nu este în esență altceva decât dogma naturii mecanice a oricărei ființe Această dogmă, după Kant, este repetată cu încredere de toți criticii, iar odată cu ei și de Prof Chelpanov Prof Chelpanov crede *) că dacă am

respinge o astfel de lege a cauzalității, exprimând legătura necesară dintre fenomene, atunci ne-am confrunta cu un haos complet deconectat Și în acest sens nu putem fi de acord cu respectatul autor Este imposibil de identificat legătura necesară cu legea cauzalității formulată mai sus Cauzalitatea, ca uniformitate a naturii, este întotdeauna un fel de lege sau regulă Dar nu tot ce se întâmplă se întâmplă neapărat conform regulilor Conceptul de necesitate este departe de a fi acoperit de conceptul de conformitate cu legea, nici ca conținut, nici ca scop Mai mult, de ce realitatea, care nu este în întregime supusă regulilor, îi apare prof Chelpanov fără greș haos La urma urmei, negând legea cauzalităţii, ca subordonând toate fiinţele legilor imuabile ale consecinţei, nu ar trebui să respingem deloc toate acele legi care au fost găsite şi stabilite de ştiinţele empirice Legile gravitației, reflexia luminii, compușii chimici își vor păstra întotdeauna sensul, indiferent de modul în care înțelegem legea cauzalității Și pentru așa-numita natură materială moartă, toate aceste legi vor avea întotdeauna o aplicare Deci nu se va întâmpla haos aici Dar nici măcar tărâmul spiritului, dacă îl recunoaștem ca lipsit de o regularitate absolută, nu va veni din aceasta !) Pagina Biblioteca "Runivers" TEORIILE NOI CRITICI în dezordine haotică Armonia și ordinea vieții sunt determinate nu numai de legi monotone, ci și de coordonarea ideologică, morală și estetică a elementelor Iar spiritul, ramanand liber de orice manifestari ale legilor de fier care-l amortesc, poate fi departe de a fi haotic, deoarece in el se va manifesta una sau alta semnificatie ideologica, morala sau estetica Este adevărat că știința spiritului nu poate să semene în același timp cu mecanica, fizica sau chimia Nu poate fi angajat în prezicerea evenimentelor sau explicarea lor în sensul găsirii legilor după care acestea urmează Dar aceasta nu va distruge posibilitatea unei explicații cauzale a fenomenelor spiritului în sensul descoperirii factorilor lor generali sau individuali, a semnificației lor ideologice sau morale Adevărat, studiul și cunoașterea spiritului nu pot fi la fel de obligatorii ca și cunoașterea legilor gravitației Dar cine a spus că cunoașterea ar trebui să fie universal obligatorie La urma urmei, acest lucru este afirmat de toți aceiași dogmatici care sunt siguri că toată realitatea este explicată prin legi uniforme precum legile gravitației Dar întregul conținut al științelor are într-adevăr caracter de valabilitate universală și nu există nimic ipotetic în explicațiile științifice? Ni se va spune că validitatea universală trebuie în orice caz să fie stabilită ca ideal al cunoașterii Și cu asta nu am putut fi de acord Dacă nu totul în lume este supus contabilității, măsurării și reducerii la legi uniforme, atunci nu totul poate fi cunoscut și explicat cu aceeași claritate și persuasiune pentru toată lumea Și poate cele mai importante și secrete zone ale ființei pot fi înțelese și recunoscute doar ipotetic Ni se pare că în știință și filozofie ar trebui să ne fie frică nu de ipoteze, ci de dogme "Dog-mata non fingo" trebuie să fie motto-ul filosofului Doar ei ne amortesc cunoștințele și introduc în ele intoleranță și îngustime Dar există, în unele domenii ale cunoașterii, valabilitate universală și un fel de dogmatism, ni se va spune Nu sunt axiomele matematice un fel de dogmă științifică? Aceste întrebări ne îndreaptă către studiul principiilor a priori ale criticii din cealaltă parte Critica, desigur, are dreptate atunci când afirmă că cunoștințele noastre se bazează pe ceva obligatoriu universal și care poate fi numit legi Logic Biblioteca Runiverse S ASKOLDOV legile identității, contradicției, mijlocul exclus sunt, desigur, de semnificație universală în toate domeniile cunoașterii În acest sens,

ele sunt premisele tuturor cunoașterii Dar ne determină ele cunoștințele despre realitate în modul în care o face legea cauzalității? Ei exprimă nu vreo dogmă de cunoaștere, ci însăși natura gândirii și, în general, sunt toleranți cu toate viziunile asupra lumii și, prin urmare, ar trebui numiți a priori Prof Chelpanov, invocând aceste legi ca a priori, nu oferă dovezi suficiente în acest sens Argumentarea lui asupra acestui punct este la fel de neconvingătoare ca și în derivarea priorității numărului După ce a subliniat că legea identității nu poate avea o bază empirică în schimbarea percepțiilor, Prof Chelpanov ajunge la concluzia că această lege o obținem din "observarea propriilor procese de gândire" Dar nu acesta este domeniul experienței interioare, ne întrebăm Este evident că aici, ca și în conceptul de număr, prof Chelpanov nu infirmă empirismul, ci senzaționalismul și consideră că acest lucru este suficient pentru a confirma a priori La noi, credem că legea identității, în ciuda caracterului său formal și universal, își are baza în experiență, și nu în niște principii gata făcute sau potențial inerente ale înțelegerii Desigur, atât percepțiile externe, cât și toate stările de conștiință în general nu sunt niciodată la fel, sau cu alte cuvinte, orice A după un moment de timp devine nu mai-A Dar este necesar să distingem identitatea reală sau obiectivă de identitatea conștientului subiectiv Această ultimă identitate aparentă, datorită grosierului conștiinței noastre, a observației și a autoobservării, este, fără îndoială, recunoscută de noi Tabelul de ieri și de azi, în ciuda schimbărilor reale care au avut loc în el, ni se pare identic O astfel de experiență a identității din punct de vedere obiectiv greșit, dar subiectiv neîndoielnic, constituie baza empirică a conceptului de identitate Dar conceptul de identitate nu este încă legea identității Unde apare aceasta din urmă în mintea noastră și cum să explicăm universalitatea și necesitatea ei? Ce înseamnă când spunem că A este A sau o masă este o masă Aceasta nu înseamnă nimic altceva decât că presupunem un A neschimbător sau un tabel neschimbător La- Biblioteca "Runivers" TEORIILE NOI CRITICI dacă această imuabilitate este cunoscută ca fiind obiectivă sau subiectivă (adică aparținând percepției, reprezentării sau conceptului nostru), este complet indiferentă Pentru gândire, este necesar să operați cu obiecte imuabile sau să le creați dacă nu sunt disponibile Spunând că un pătrat este o figură definită de patru laturi egale și unghiuri drepte, pot fi convins de adecvarea acestei definiții pentru totdeauna numai cu condiția ca sub pătrat să reprezint sau să gândesc una și aceeași, adică dacă eu conștient sau inconștient presupun că un pătrat este un pătrat Dacă nu îmi asum acest lucru, atunci în fiecare zi, în fiecare moment voi avea noi definiții referitoare la pătrat și la diferitele nepătrate Fără legea identității, nu ar exista constanță în gândire și, în același timp, nu ar exista concepte, judecăți sau gândire în general Legea identității este în esență legea imuabilității sau a permanenței Dar, ni se va spune, această lege nu corespunde experienței În experiență, imuabilitatea absolută nu este dată, în timp ce în gândire presupunem tocmai imuabilitatea absolută Nu ne vom certa cu asta Legea identității, desigur, nu copie și nu reproduce experiența El creează obiecte imuabile doar în mintea noastră Dar asta înseamnă că este a priori, adică nu depinde de experiență? Deloc La urma urmei, experiența este cea care dă conceptul de identitate În toate domeniile experienței găsim ceva care ni se pare a fi neschimbat, adică același în diferite momente de timp Dacă nu ar exista nimic care să reziste în experiențele noastre, dacă toate percepțiile noastre s-ar repezi pe lângă noi cu

irezistibilitatea unui vârtej și, în plus, nu s-ar mai repeta niciodată, mai departe, dacă viața noastră interioară de sentimente și aspirații ar fi năvălit în același flux în continuă schimbare, atunci noi nu ar fi putut apărea gândul la identitate și nu ar fi putut exista nici legea identității, nici gândirea Așadar, doar datorită imuabilității relative și repetării percepției sentimentelor, aspirației, adică experienței, avem conceptul de identitate și legea identității Unde este prioritatea și independența experienței aici? Că exagerăm această relativă imuabilitate a experienței și o transformăm într-o imuabilitate absolută a conceptului în gândire nu înseamnă că aici avem un fel de Questions of Philosophy, Vol ? Biblioteca Runiverse S ASKOLDOV factor anterior Aceasta depinde de nevoia noastră de a gândi, o nevoie care poate fi realizată doar prin intermediul legii identității Este imposibil să înțelegem vreo manifestare activă a conștiinței noastre în sensul a priori epistemologic Acea gândire nu ar fi putut să apară din experiență pură, ca un fel de dat pasiv, prezentându-se contemplației noastre, este incontestabilă Dar activitatea conștiinței și gândirii nu este încă prioritară în sens epistemologic Prin prioritate, Kant și adepții săi au înțeles nu simpla activitate a minții (pe care empiristii nu au negat-o niciodată), ci capacitatea, independentă de experiență, a anumitor sinteze de elemente cognitive după o anumită regulă Dar exact asta nu au putut dovedi niciodată aprioriștii, iar împreună cu ei prof Chelpanov Aprioriștii consideră întotdeauna ca un argument extrem de important indicarea universalității și necesității acelor sau altor principii de cunoaștere care nu pot fi justificate prin experiență Dar, în același timp, ei nu observă că dacă în aceste proprietăți ale principiilor cognitive există ceva creat de mintea noastră și, ca să spunem așa, adăugat experienței, atunci acesta este întotdeauna ceva deja conturat de experiență Așa este în legea identității Caracterul său absolut în sfera gândirii noastre este doar o exagerare a imuabilității relative a obiectelor experienței Alături de această exagerare, există și abstracția Din complexe complexe de experiențe în schimbare, gândul nostru extrage elemente neschimbate și afirmă identitatea în ele Într-un cuvânt, mintea noastră ridică imuabilitatea relativă și parțială a experienței la absolut prin intermediul abstracției și fixării în gândire a acelor sau altor elemente și calități Nu este oare clar că aici mintea doar completează și, ca să spunem așa, purifică ceea ce este deja dat în experiențele experienței, adică nu creează nimic complet nou, ci doar observă, exagerează și fixează dat Este aceasta prioritatea rațiunii, care prescrie legile lumii și construiește întreaga lume din ea însăși, așa cum a gândit fondatorul criticii? Să vedem acum ce anume Prof Chelpanov în apologia sa pentru apriorism Iar în concluziile finale ale operei sale, după părerea noastră, se dezvăluie aceeași eroare de bază a operei sale, pe Biblioteca "Runivers" TEOREA NOI CRITICI pe care le-am semnalat în mod repetat înainte; această eroare constă în a confunda empirismul cu senzaționalismul, adică doctrina că toate cunoștințele noastre sunt determinate de experiență (empirism) cu doctrina că cunoștințele noastre sunt formate din experiență senzorială (senzualism) (vezi p) În eseul său, prof Chelpanov l-a infirmat doar pe acesta din urmă, crezând că a infirmat empirismul Astfel, punctul de vedere al lui Hume și Mill, care erau empiriști, dar deloc senzualiști, a rămas la Prof Chelpanov necontestat Dar și în justificarea pozitivă a apriorismului prof Chelpanov nu a obținut, în opinia noastră, niciun rezultat Chiar și recunoscând corectitudinea tuturor concluziilor prof Chelpanov în ceea ce privește justificarea apriorismului, obținem de la

el, în final, un apriorism foarte condiționat Prof Chelpanov însuși consideră că este posibil să admitem că chiar și principiile a priori apar sub influența experienței Asemenea concesii la adresa empirismului se găsesc la el în multe locuri Deci, de exemplu, la pagina scrie: "Pozițiile geometrice capătă un caracter neschimbător datorită faptului că operează cu obiecte neschimbătoare, create de noi înșine într-un anumit sens Desigur, nu vreau să spun prin aceasta că formarea axiomelor geometrice nu se află deloc sub nicio influență a relațiilor spațiale reale Dimpotrivă, recunosc pe deplin această ultimă împrejurare În opinia mea, judecățile despre relațiile reciproce ale imaginilor geometrice pot fi create sub influența experienței reale, dar acest lucru nu le face totuși o simplă copie a relațiilor spațiale reale, deoarece, datorită condițiilor tocmai indicate, aceste prevederi dobândesc un caracter ideal Sau la pagina : "În expresia lui Mill "axiomele sunt inspirate de experiență", cuvântul inspirat nu este lipsit de ambiguitate Poate fi înțeles în așa fel încât axioma să fie determinată în întregime de experiență, dar poate fi înțeles și în așa fel încât experiența să fie prilejul creării axiomei Cu prima înțelegere nu putem fi de acord în niciun fel, a doua interpretare o putem admite pe deplin Nu este clar că în ambele cazuri prof Chelpanov admite o oarecare influență a experienței asupra construcției cunoașterii, pe care o numește a priori Este acesta un apriorism epistemologic? Biblioteca "Runivers" (î p Askoldov Desigur, fiecare cercetător are dreptul de a defini termenii în felul său Dar conceptul de prioritate ni se pare că are sens și interes epistemologic doar în forma în care a fost stabilit de Kant (și în care, din câte știm, este susținut de aproape toți criticii), adică, în sensul absolut, și nu doar relativ, a priori La urma urmei, sarcina lui Kant era să determine posibilitatea de a cunoaște ființa transcendentă sau lucrurile în sine Recunoscând, nu fără contradicție cu sistemul său, impactul acestor lucruri asupra experienței noastre (percepției), Kant a negat orice influență a experienței asupra cunoștințelor noastre În opinia sa, experiența oferă doar material senzual pentru cunoaștere, în timp ce întreaga structură a cunoașterii este în întregime determinată de principii a priori Kant n-ar fi admis niciodată că axiomele geometrice se formează sub influența oricăror relații reale exterioare subiectului cunoaștetor, așa cum spune prof Chelpanov la pagina Dacă Kant ar permite acest lucru, atunci toate concluziile cele mai importante ale criticii sale asupra rațiunii pure ar fi zdruncinate Dacă lumea lucrurilor în sine influențează cumva experiența noastră, iar experiența noastră asupra cunoașterii noastre, atunci nu mai este posibil să vorbim despre incognoscibilitatea lucrurilor în sine, este imposibil să considerăm că mintea umană este exclusă de lumea transcendentă printr-un zid absolut impenetrabil Este clar că apriorismul are o semnificație epistemologică, adică dă concluzii definitive pentru sarcina principală a epistemologiei despre cunoașterea lumii exterioare, numai atunci când este realizată în formă absolută Kant era conștient de acest lucru Și indiferent dacă a avut dreptate sau greșit în apriorismul său extrem, teoria sa a cunoașterii produce impresia unei construcții armonioase și integrale, derivată dintr-un singur principiu epistemologic Cu un apriorism pe jumătate, prof Chelpanov, situația este cu totul alta Acest apriorism este complet inutil pentru teoria cunoașterii și nu determină deloc construcția filozofică ulterioară Adevărat, se poate vedea în aceasta parțial meritul autorului, care s-a străduit în primul rând pentru adevăr, și nu pentru susținerea cu orice preț a uneia sau aia Dar

totuși este de regretat că rezolvarea controversei dintre empirism și apriorism, în sensul unor concesii aduse empirismului, nu a fost clară autorului chiar de la începutul cercetării sale Drept urmare, cartea prof Biblioteca "Runivers" TEORIILE NOI CRITICI Chelpanova lasă o impresie extrem de vagă Primele cinci capitole sunt scrise în spiritul unei apărări a apriorismului critic, în timp ce ultimele trei capitole fac o impresie extrem de nefavorabilă prin ezitarea lor într-o direcție sau alta, conducând autorul la concluzii complet neconcordante cu criticile Nu putem să nu remarcăm o altă trăsătură importantă a celei mai recente teorii a apriorismului, cel mai clar exprimată de Prof Chelpanov Această caracteristică constă în faptul că ceva complet irațional este deja recunoscut ca bază a cunoașterii Lprioriștii caută sprijin pentru rațiune în domeniul credinței Această concluzie, extrem de instructivă pentru critica modernă, este exprimată clar de Prof Chelpanov la paginile și "Astfel", spune prof Chelpanov, folosirea postulatului cauzalităţii este justificată de consideraţii de natură non-li>-logică În mod logic, utilizarea postulatului cauzalității nu poate fi justificată în niciun fel, deoarece nu putem demonstra legea cauzalității, nu putem demonstra legile naturii, putem avea încredere doar în adevărul acestei legi, putem crede în legea uniformității naturii Dar, deși nu suntem în stare să o dovedim, totuși o recunoaștem, pentru că fără a o recunoaște, cunoașterea este imposibilă Dreptul de a exista este dobândit de legea cauzalității deoarece este condiția existenței cunoașterii De asemenea, nu avem nicio dovadă a posibilității unei astfel de cunoștințe, dar există doar o convingere a posibilității unei astfel de cunoștințe: nu putem dovedi legea cauzalității, dar suntem siguri că ordinea și regularitatea există în natură Prin urmare, știința noastră se bazează în cele din urmă pe credință, ea pornind din propoziții care nu au un caracter logic Dar dacă spunem că nu se poate dovedi fiabilitatea legii cauzalității, ci doar dreptul de a o folosi, obținut datorită faptului că, datorită proprietăților de bază ale naturii umane, nu putem construi știința fără a folosi această lege, atunci se pune întrebarea, umplută Este golul care s-a format ca urmare a îndoielilor lui Hume? La această întrebare pare să se răspundă afirmativ Într-adevăr, trebuie să justificăm cunoștințele așa cum sunt Yum caută o justificare logică și el nu Biblioteca "Runivers" S ASKOLDOV găsi Aprioristul caută și justificări și le găsește, dar nu în domeniul dovezii logice, ci în domeniul credinței Empiristul se îndoiește de dreptul de a folosi, aprioristul dovedește acest drept Prin urmare, este clar că golul creat de Hume este umplut Deci, cunoștințele dintre cei mai noi aprioriști se bazează în cele din urmă pe credința în principiile lor a priori Dar ce ar spune Kant dacă ar citi aceste rânduri? Ar fi fost îngrozit de concluziile pe care adepții săi le-au tras din principiul său de bază și, probabil, le-ar fi repudiat Dar trebuie spus că aici avem de-a face cu concluziile nu numai ale prof Chelpanov În esență, aceleași concluzii se află în teoriile lui Windelband, la care vom trece mai târziu, dar numai el nu le exprimă, în timp ce prof Chelpanov le-a exprimat cu deplină sinceritate Într-adevăr, definind a priori-ul ca fiind acela care servește drept premise ale cunoașterii noastre, nu putem decât să concluzionăm că aceste premise înseși se bazează pe credință Kant a spus că ele se află în natura înțelegerii noastre, că sunt rațiunea însăși Ultimii aprioriști îl corectează pe Kant Aparent se tem de "rațiunea" lui Kant cu Dumnezeu știe de unde vin principiile a priori, făcând aluzie la diferite tipuri de esențe transcendentale și metafizice Ei vorbesc doar despre premisele cunoașterii științifice Dar

pe ce se bazează aceste presupuneri? Despre credință, răspunde sincer prof Chelpanov Dar dacă este adevărat, atunci stai venia verbo, de ce a fost necesar să îngrădești grădina? - Dezvoltarea lui Hume nu a fost pe aceeași credință? Nu a spus Hume că credem în inviolabilitatea legii cauzalității? Empiristii și-au dat teoria cunoașterii, deși irațională, dar totuși un fundament ferm, și anume experiența directă Aprioriștii, neglijând experiența, o construiesc pe credință Și aceasta se numește calea corectă de ieșire din scepticismul lui Hume! Și asta se numește rezolvarea problemei puse de Hume! Sincer vorbind, suntem ciudat impresionați de fraza prof Chelpanova: "Prin urmare, este clar că golul creat de Hume este umplut" Ce slabă autoconsolare se aude în ea A trece de la credința în experiență la credința în dogmă Este aceasta umplerea unui gol în domeniul teoriei cunoașterii? Terminând analiza noastră a cărții de Prof Chelpanova, trebuie Biblioteca "Runivers" TEORIILE NOI CRITICI a spune că, fie că este corectă sau greșită, tendința ei de bază de a justifica apriorismul este de o semnificație incontestabilă pentru elucidarea chestiunii apriorismului este însăși Critica rațiunii pure și așa scrie: "această lucrare este un inventar al tuturor proprietăților noastre" Feiginger (Commentar zu Kants Kr d v) notează aceeași interpretare a acestui loc de către Michelet și Wilm, dar o consideră ilogică Ce ar spune despre o asemenea simplificare: domnul Sokolov scrie "Aici Biblioteca Runiverse RECENZIE DE CARTE nimic nu ar trebui să ne scape, din moment ce ceea ce rațiunea dă din ea însăși nu ne poate fi ascuns complet Unitatea completă a acestui tip de cunoaștere și, în plus, numai conceptelor pure, unde nu poate fi influențată de nicio experiență anume sau privată contemplarea, care trebuie să conducă la o anumită experiență, face ca aceasta să fie necondiționată plenitudine, nu numai utilă, ci și necesară Kant spune: "Aici, nimic nu ne poate ascunde, din moment ce ceea ce mintea generează în întregime din ea însăși nu poate fi ascuns Unitatea perfectă a acestui tip de cunoaștere, și anume, numai din concepte pure, fără nicio influență asupra lor, în în raport cu extinderea sau creșterea ei, din partea oricărei experiențe, sau chiar doar o contemplare separată, care ar trebui să conducă la o anumită experiență, face această plinătate necondiționată nu numai posibilă, ci și necesară (ES Bann Uns Hier Nichts Entgehen, Weil, Was VernuNft Gan^Ich Aus Sicii Selbst Hervorbringt, Sich Nicht Verstecken Kann Die Volkom-Meneit Dieser Art Erkentnisse, Und ZWWAR Aus lauter Reinen Begriffen, Ohne Dass Irgend et Erfawang auch nur besondere Anschauung, die zur bestimmten Erfahrung leiten solite, auf sie einigen Einfluss haben kann, sie ζα erweitern und ^u ver-mehren, machí diese unbedingte Vollstandigkeit nicht allein thun-lich, sondern auch) Vorbind despre sarcina sa, Kant, printre altele, numește "determinarea atât a surselor (der Quellen), a domeniului (des Umfanges) cât și a granițelor (der Grenzen)" metafizicii Traducatorul prescurtă în mod arbitrar: "definiți; împărțirea atât a granițelor, cât și a sferei sale" (p) Aceste câteva fraze sunt caracteristice întregii prefețe Nu costă nimic pentru traducător să traducă "definiția naturală a minții noastre" în "definiția naturii minții noastre" (p), scrie "justificare" în loc de "corecție" (Berichtigung) (p cca) adverb aici (p), (deși adverbul da înseamnă acolo^ și adverbul nu se potrivește în sens), în loc de ordinea exactă a lui Kant de a se referi la asta că asta se spune "în locul lui (!)" etc Aceeași metodă de traducere se regăsește și în prefața ediției a doua a criticii Vorbind despre științe, Kant remarcă: "În măsura în care trebuie să existe rațiune în acestea din urmă, în măsura în care Biblioteca "Runivers" RECENZIE DE CARTE ceva în ele se

știe a priori" (Sofern in diesen nun Ver-nunft sein soli, deci muss darin etwas a priori erkannt wcrden), r Sokolov traduce: "deoarece trebuie să existe rațiune în cunoaștere, ceva în ea este cunoscut a priori (p) Pe pagina următoare, Kant vorbește despre prima demonstrație a unui triunghi isoscel (gleichschenkliger), domnul Sokolov traduce "echilateral" G Sokolov a folosit "Critica rațiunii pure" în ediția lui Erdmann, unde editorul a pus gleichschenkliger, dar chiar dacă ediția germană ar avea gleichseitiger, traducătorul lui Kant ar trebui să știe că aceasta este o greșeală de tipărire, corectată de mult de Kant însuși cu un indicarea exactă a locului la care a vrut să spună aici (Euklid Elem Lib i Praep) Pe pagina ιι-a traducere există un astfel de loc: "experienta însăși este un fel de cunoaștere care necesită înțelegere, a cărei regulă trebuie asumată a priori înainte de a fi date obiectele; această experienţă trebuie exprimată în concepte a priori, conform cărora sunt compuse toate obiectele experienţei Kant a vrut să spună că "experienta însăși este un fel de cunoaștere care necesită rațiune, a cărei regulă trebuie să o asum în mine, înainte ca obiectele să-mi fie date, deci, a priori, o regulă exprimată în concepte a priori, conform căreia , prin urmare, toate obiectele sunt în mod necesar direcționate experiență " (Erfahrung selbst eine Erke η n mis s art ist, die Verstand erfordert, dessen Regel ich z" mir noch ehe mir Gegenstande gegeben werden mithin a priori voraussetzen muss, welche in Begriffen a priori ausgedrückt wird nach denen sich sich de asemenea notwendig richten müssen) La pagina , lipsește o frază întreagă Kant spune că rațiunea practică nu are nevoie de ajutor speculativ și ar trebui mai degrabă să se ferească de el, "pentru a nu cădea în contradicție cu ea însăși" (Um nicht in Widerspruch mit sich selbst zu gerathen) Fraza este importantă pentru că face aluzie la explicația lui Kant despre sursa antinomiilor La pagina , Sokolov vorbește despre "judecăți ale rațiunii pure", Kant vorbește despre "fundamente" (Grund-sátze) Pentru a ilustra grosolănia acestei erori, voi da următorul exemplu: Kant, ca răspuns la îndoielile lui Hume, a dovedit necesitatea fundamentului cauzalității, arătând spre apri Biblioteca "Runivers" RECENZIE DE CARTE ornost, se spune: toate modificările sunt făcute conform legii combinației cauzei și efectului O propoziție cauzală înseamnă că o anumită cauză A este urmată de un anumit efect B, iar această judecată este a posteriori Dar aceasta este doar o prefață Introducerea - Despre diferența dintre cunoașterea pură și cea empirică - începe cu binecunoscuta frază repetată de mai multe ori în capitol, dass alle unsere Erkenntniss mit der Erfahrung anfange G Sokolov traduce: "Toate cunoștințele noastre încep cu experiența" și apoi repetă "toate cunoștințele noastre încep cu experiența, dar nu toate provin din experiență" Semnificația acestui lucru poate fi aceea că, după ce am experimentat sau am făcut un experiment, începem să știm, în timp ce, potrivit lui Kant, aceasta are un singur sens, că împreună cu experiența începem să cunoaștem, căci în ce fel ar fi diferit Kant în această frază de la empiristi? Acest pasaj ar fi exprimat mult mai bine și mai clar gândirea lui Kant dacă prepoziției съ de aici în timpul traducerii i s-ar fi dat tocmai sensul său direct de compatibilitate (vezi Buslaev, "Gramatica istorică a limbii ruse Sintaxa" *) Ovsyaniko-Kulikovskiy, "Sintaxa rusă lang " pp tbi): "împreună cu experiența, încep toate cunoștințele noastre " După Kant, avem două surse de cunoaştere: sensibilitatea şi raţiunea, prima dă materia (intuiţia) cunoaşterii, a doua îmbracă această materie într-o formă (concepte), experienţa cuprinde ambele elemente; intuițiile fără concepte sunt oarbe, conceptele fără conținut sunt goale, "toată

experiența constă în intuiția obiectului și a conceptului ", din subsumarea intuiției sub concept, împreună cu această experiență, a noastră începe cunoașterea Semnificația primei fraze, conform primei ediții a Criticii, coincide cu aceasta - "Experiența este, fără îndoială, primul produs produs de înțelegere" Lange explică: cu experiență sau cu ocazia experienței (cf Traducere de Strahov "Istoria materialismului", p) Începutul Introducerii conform primei ediții este dat de domnul Sokolov *) Buslaev indică două sensuri ale prepoziției съ съ gen cădere: i) mișcare de la suprafață (de la munte și dedesubt) și) cauza (din frică și dedesubt) Prima valoare se reportează în timp În ultimul sens, este și cu traducătorul Dar, evident, acest transfer se bazează psihologic pe reprezentarea spațială a timpului într-o dimensiune liniară Și în Kant trebuie să subliniem compatibilitatea Biblioteca "Runivers" RECENZIE DE CARTE pe aceeași pagină - într-o notă Conține o greșeală, curioasă prin absurd, dar caracteristică unui traducător care nu înțelege ce traduce Potrivit lui Kant, cunoașterea a priori are două trăsături: necesitate și universalitate strictă (Nothwendigkeit și Allgemeinheit), cunoașterea empirică nu poate da nici necesitate, nici universalitate strictă, G Sokolov traduce fraza: Eben darum gibt sie uns auch keine wahre Allgemeinheit "That is de ce el și nu ne dă generalizări adevărate De aceea traducerea domnului Sokolov este slabă Traducere în continuare în același spirit La pagina , de exemplu, nu există o singură frază care să fie tradusă fără îndoială cu acuratețe Iată una dintre cele mai grave erori Kant subliniază că regulile a priori la care este supusă experiența trebuie ele însele deduse a priori și nu găsite empiric (ceea ce Kant face în deducția transcendentală a categoriei) < Măgar, fără a avea nevoie de astfel de exemple pentru a demonstra validitatea principiilor pure a priori în cunoștințele noastre, se poate arăta și necesitatea lor pentru posibilitatea experienței în sine, și deci a priori G Sokolov exprimă această idee astfel Kant: "Și nu recurgând la astfel de exemple pentru a demonstra existența judecăților pure a priori, se poate arăta că ele sunt necesare pentru însăși posibilitatea experienței și, deci, există a priori " Titlul acestui capitol, domnul Sokolov traduce: "Avem unele cunoștințe a priori și chiar și rațiunea obișnuită nu este niciodată fără ele" Rațiunea obișnuită este der gemerne Verstand, care s-ar traduce mai bine aici: bunul simț Apropo, observăm aici că domnul Sokolov lasă întotdeauna cuvântul a priori fără traducere, din care rezultă adesea ambiguitatea și ambiguitatea De exemplu, la sfârșitul paginii , el citește: "Nu numai în judecăți, ci chiar și în concepte, originea lor a priori este vizibilă" Aici nu este clar ce este originea a priori sau observabilă? Traducerea cuvântului ar elimina Biblioteca "Runivers" O β P ъ cărți această obscuritate este de origine a priori Astfel de obscurități sunt aproape pe fiecare pagină și uneori o fac foarte dificilă În ultima propoziție a acestui capitol: "are loc în facultatea noastră cognitivă", dl Pentru concizie, Sokolov omite cu totul cuvântul a priori Pe țări , a -a rând de jos Ungewissheit Domnul Sokolov traduce "ignoranță" Nu există o simplificare a textului o astfel de traducere: "Metafizica stă și cade tocmai pe soluția acestei probleme sau pe o dovadă satisfăcătoare că a este imposibil să răspunzi la aceste întrebări Kant scrie: "Auf der Auflòsung dieser Aufgabe, oder einem genugthuenden Beweise, dass die Moglichkeit, die sie erklart zu wissen verlangt, in der That gar nicht stattfinde, beruht min das Stehen und Fallen der Metaphysik Acestea "A fi sau a nu fi de metafizică se bazează pe soluția acestei probleme sau pe o dovadă satisfăcătoare că posibilitatea pe care încearcă să o cunoască în mod

clar nu există deloc" Caracteristica ignoranței a ceea ce face traducătorul este traducerea sa a "Întrebării transcendentale principale": Wie sind synthetische Urteile a priori môglich? prin: "sunt posibile judecăţile sintetice a priori" (p) La urma urmei, aceasta este principala trăsătură a filosofiei critice, principalul ei merit, că nu a afirmat dogmatic, nu s-a îndoit cu scepticism, ambele în zadar, ci a pus întrebarea legitimității a ceea ce era investigat Întrebarea principală: Cum sunt posibile judecățile sintetice a priori, adică cât de necesară și universal obligatorie este posibilă cunoașterea, se pune problema dreptului ei (questio juris) de a exista, problema condițiilor în care o astfel de cunoaștere este singura posibilă Cât de naiv este traducătorul în acest sens, poate fi văzut din faptul că pe pagina următoare întreabă: "Este posibilă matematica pură? Este posibilă știința naturală pură? în loc de: cum este atât posibil (wie ist môglich), iar după aceea scrie: "Despre aceste științe, având în vedere faptul că ele există cu adevărat, se poate întreba doar cum (cursive din însuși domnul Sokolov) sunt posibile, iar faptul că sunt posibile este dovedit de însuși faptul existenței lor" (p) Cum este posibil asta, domnule traducător? În același capitol, ultimul paragraf, Kant spune că Biblioteca "Runivers" RECENZIE DE CARTE toate experimentele din construcția dogmatică a metafizicii trebuie recunoscute ca nereușite și apoi continuă: "și ceea ce în acest sau acel experiment este doar analitic, tocmai simpla împărțire a conceptelor ", etc ("denn was in der einen odor der anderen blos Analytisches, nàmlich blosse Zergliederung der Begriffe ") Ha p Sokolov traduce acest pasaj: "ceea ce în cutare sau cutare analist dă o defalcare a conceptelor" Aceasta este "introducerea" Urmează "Învățătura elementară transcendentală, partea întâi, estetica transcendentală" Învățătura este departe de a fi "elementară", deși Kant a scris Ele-mentarlehre Multe erori în traducerea prof Vladislavlev este reprodus de domnul Sokolov, între timp, el nu a vrut să urmărească aici o traducere mai mult sau mai puțin reușită Vladislavlev a tradus Elementarlehre prin "Învățătura generală" Și mai bine, pe baza propriilor cuvinte ale lui Kant: "în Elementarlehre transcendental am schițat și determinat materialul de construcție" (Kr d VS Ed Kehrbach), s-ar putea traduce doctrina transcendentală a elementelor Nu cu mult timp în urmă, la Varșovia a apărut o traducere bună a Criticii rațiunii pure în poloneză a domnului Chmielewski Prof G Struve o numește cea mai bună dintre traducerile în engleză, franceză și rusă pe care le cunoaște (Tissot, Haywood, Meiklejohn, Max Muller, Vladislavlev) G Khmelevsky traduce: Transcenden-talna folder about pierwiastkach poznania, i e anume doctrina transcendentala a elementelor cunoasterii Trebuie avut în vedere că împărțirea în Elementarlehre și Methodenlehre este împrumutată din logică (cf Kants Logik, herausgg v Jăsche, în special Vorrede), unde "Elementarlehre era doctrina conceptelor, judecăților și inferențelor, i e elemente de gândire (Compară Riehl, Der philos Kritiz I, S ; Vaihinger, Ks Commentar, I, S) Ni se pare că prof Vvedensky a sugerat deja traducerea Elementarlehre - doctrina elementelor În estetica transcendentală, este vorba despre spațiu și timp În primul rând, Kant trebuie să demonstreze că spațiul nu este un concept empiric, ci a priori Că spațiul nu este un concept empiric este dovedit în prima, așa-numita dovadă metafizică Dovada este precedată de câteva replici traduse Biblioteca "Runivers" RECENZIE DE CARTE gresit § , prima sintagmă vermittelst des âusseren Sûmes (prin intermediul simțului exterior) este tradusă "prin intermediul simțurilor externe"; în

aceeași frază, cuvântul ìnsgesamt este tradus "în afară de"; în fraza următoare, traducerea cuvântului bestinimtbar lipsește În ceea ce privește dovada în sine, de dragul conciziei mă voi limita să dau o traducere a acesteia făcută de domnul Sokolov și corectată în paralel: Traducere de domnul Sokolov eu Spațiul nu este empiric | notiunea abstracta din exterior | experienţă Senzațiile cunoscute de ei se referă la ceva din afara mea (adică la ceva situat într-un loc diferit, și nu unde mă aflu); cu ea, văd senzații în afara mea și una lângă alta - j înseamnă că le pot imagina j nu numai diferit, ci chiar și în locuri diferite, care trebuie să se bazeze pe reprezentarea spațiului Prin urmare, reprezentarea spațiului nu poate fi obținută din relația dintre fenomene exterioare, ci experiența exterioară însăși devine posibilă doar prin reprezentarea menționată (p) Corectat: Spațiul nu este un concept empiric extras din experiențe externe Astfel încât anumite senzații se referă la ceva din afara mea (adică la ceva care nu se află în același loc în spațiul în care mă aflu); în același timp, ca să le pot reprezenta unul în afara celuilalt [și lângă celălalt], așadar, nu numai diferit, ci și în locuri diferite, pentru aceasta reprezentarea spațiului trebuie să stea deja la bază Prin urmare, reprezentarea spațiului nu poate fi împrumutată din relația unui fenomen exterior prin intermediul experienței, dar această experiență exterioară este ea însăși posibilă numai datorită reprezentării menționate (Spațiul nu este un concept empiric care a fost dedus din experiențele exterioare Pentru ca anumite senzații să fie legate de ceva din afara mea (adică de ceva aflat într-un loc diferit în spațiu decât în care mă aflu), în același mod că îi simt ca în afara [și lângă] unul de altul și, prin urmare, nu doar diferiți, ci, ca în locuri diferite, ideea de spațiu trebuie să fie deja la baza acestui lucru Prin urmare, ideea de spațiu nu poate provin din relațiile înfățișării exterioare Fiind împrumutate din experiență, dar această experiență exterioară în sine este posibilă numai în primul rând prin imaginația gândită) Стоить ли продолжать? Собственно страница -я, напр ,мо Библиотека "Руниверс RECENZIE DE CARTE poate servi drept garanție suficientă că întreaga traducere este proastă În al cincilea rând citim: "trebuie să zacă în suflet în prealabil", așa se traduce: muss insgesamt im Gemüthe a priori bereit liegen (ar trebui să fie în întregime în suflet deja a priori) Pagină $-th de jos este omis după "sentimente (?) exterioare" "sau senzații" (oder Empñndung) Și de ce "extern"? Ultima linie lipsește "transcendental" înainte de "învățătura elementară" (dacă este elementară) Nu numesc mai multe greșeli minore: sunt în fiecare frază Cu toate acestea, pentru a fi complet, voi analiza Analytics Mai sus am menționat deducția transcendentală a conceptelor pure ale înțelegerii Deschid Pagină u Treaba începe cu faptul că domnul Sokolov Empfãnglichkeit traduce prin percepție Apoi omit restul inexactităților, finalul paragrafului este bun Kant opune combinației sintezei descompunerea analizei (die Auflõsung Analysis), domnul Sokolov, deși nu permite "interpretări, după propria înțelegere, este de înțeles", el inserează totuși: descompunere, adică analiza Dar aceasta este jumătate din necaz, pentru că textul nu distorsionează Urmează linia de mai jos: "unde mintea nu a conectat anterior nimic, nu există nimic de separat și numai datorită rațiunii (?) reprezentările pot fi date ca legate între ele * (Den wo der Verstand vorher nichts verbunden hat, da kann er auch nichts auflosen, weil es nur durchíhn (mi motiv) ais verbunden der Vorstellungskraft hat gegeben werden kõnnen (după unele ediții din müssen) Mai departe, se pare, în "simplificarea textului, după propria înțelegere, este clar" , nu ai

unde sa mergi În același paragraf, o virgulă este plasată în mod arbitrar după "actul de autoactivitate" - se dovedește că "puterea de reprezentare" care stă după virgulă o explică pe prima sau este identică cu aceasta; distorsionarea sensului "după propria înțelegere, de înțeles", este evidentă: vorbim de "spontaneitatea capacității de a reprezenta" spre deosebire de receptivitatea aceleiași capacități, deci, rațiunea față de sensibilitate Că aceasta nu este o greșeală de tipărire este dovedit de faptul că această cifră de afaceri este disponibilă în ambele ediții ale traducerii domnului Sokolov Aici (ca și în alte locuri în traducerea sa) domnul Sokolov din anumite motive traduce cuvântul Siiin prin "sentiment extern" Vreau să știu cum traduce domnul Sokolov Sinn când Questions of Philosophy, Vol , b Biblioteca "Runivers" RECENZIE DE CARTE vorbim despre sentimentul interior, deschid § (p), unde Kant dă teoria sentimentului interior Dar aici începe adevăratul Unsinn: titlul domnului Sokolov spune: "Despre aplicarea categoriilor la obiectele simțurilor exterioare, într-un fel, dar din moment ce Kant vorbește despre der innere Sinn și nu poate exista un sentiment extern intern, atunci toate același câștig intern, iar în capitolul despre sentimentele exterioare, astfel, este tratat despre intern Pentru aceasta, în § "unseren Sinnen" este tradus prin "sens interior", toată această sintagmă este tradusă greșit: "Acum trebuie să indicăm posibilitatea, prin intermediul categoriilor, de a cunoaște obiecte care pot apărea doar simțului interior și Cunoaște-i nu după forma contemplației lor, ci după legile combinațiile lor, așadar, cum să prescrii legi naturii și chiar să faci posibilă explicarea ei Aceasta este o perversiune grosolană a următorului gând: "Acum este necesar să aflăm posibilitatea cunoașterii a priori a obiectelor care pot apărea simțurilor noastre doar cu ajutorul categoriilor, dar nu după forma intuițiilor lor, ci conform legilor conexiunii lor, deci, posibilitatea de a prescrie, parcă, o lege a naturii și chiar de a o face posibilă (Jetzt soli die Mõglichkeit, durch Kategorien die Gegen-stände, die nur immer unseren Sinnen vorkommen rnogen und zwar nicht der Form ihrer Anschauung, sondcrn den Gesetzen ihrer Ver-bindung nach, a priori zu erkennen, de asemenea, dernknnnnnnnnnn den Gesetzen ihrer Ver-bindung nach, a priori zu erkennen rnogen sie sogar moglich zu machen, erklărt werden) Restul este aceeași metodă de traducere, fără interpretare, dar cu simplificări De exemplu, chiar în primul paragraf al § citim: "Și întrucât la noi totul se bazează pe o anumită formă de contemplare senzuală a priori, care se bazează pe susceptibilitatea cunoașterii a priori (sensibilitatea), atunci rațiunea, ca activitate independentă a simțirii interioare, prin diversitatea reprezentărilor date le poate determina în conformitate cu unitatea sintetică a apercepției " Kant spune: t, so cann der Verstand, als Spon-taneitâț, den inneren Sinn durch das Mannigfaltige gegebener Vor-stellungen der synthetischen Einheit der Appercepuon gemàss be- Biblioteca "Runivers" RECENZIE DE CARTE stimmen, i e nu există "totul" deloc, nu există nici "cunoaștere a priori", dar există capacitatea de a reprezenta; toată a doua jumătate a perioadei este de asemenea citită diferit: atunci rațiunea, ca spontaneitate, poate determina sentimentul interior etc La p , linia iz, fără nici un motiv, este tradus "geometrisch" (¿altfel, și din aceasta toată fraza este lipsită de sens Apropo, în fraza anterioară, din anumite motive, a doua jumătate a sa a fost lansată, în paranteze La pagina , rândul i, selbst schon este tradus "din nou" Pe aceeași pagină, penultima frază spune: "Deci toate funcțiile rațiunii (Verstand = rațiunea, D III) pot fi găsite, dacă nu este posibil decât să

reprezinte cu suficientă completitudine în judecată funcțiile unității" (die) Funktionen der Einheit in den Urteilen), adică -e funcţiile unităţii în judecăţi Numai asta arată cât de departe este domnul Sokolov de a înțelege ceea ce traduce La p scrie: "Dar sinteza adună elementele cunoașterii și le combină pentru (!) un conținut cunoscut" și ungewissen Inhalte vereinigt nu vrei?! La pagina o, rândul de jos, cuvântul "contemplare" este tradus de Inbalt Nu este o greșeală de tipar, pentru că există o traducere în ambele ediții La pp - definiția lui Kant a categoriei este complet denaturată Kant vorbește despre intuiție determinată "în raport cu una dintre funcțiile logice ale judecății" (în Ansehung einer der logischen Funktionen zu urteilen) G Sokolov scrie: "în legătură cu funcțiile logice ale judecăților " Titlul § din domnul Sokolov este următorul: "Categoria nu are alt scop în cunoașterea lucrurilor, cu excepția aplicării ei (!) la obiectele experienței" Cine e? Aici nu trebuie să cunoașteți filozofie sau limba germană Din nou, aceasta nu este o greșeală de tipărire, deoarece eroarea se repetă în ambele ediții ale traducerii La pagina , rândul , cuvântul Verstand este tradus "minte" Această greșeală se repetă des La pagina , domnul Sokolov traduce "cu un astfel de sistem" în loc de "cu o asemenea ipoteză" (bei einer solchen Hypothèse) La pagina , ultima linie, cuvântul Erkenntniss este tradus "concept" ' * Biblioteca "Runivers" RECENZIE de cărți La pagina , a doua linie a noului capitol allgemeine Bedingun-gen este tradusă "judecăți generale" La pagina , linia și, Exponent este tradus "material"! La p , ultimul rând, din nou fatal pentru domnul Sokolov Sinn Aici el deja "inneren Sinn" traduce "sentiment extern" Minunat! La pagina scrie: "iar fenomenul în raport cu reprezentările aprehensiunii poate fi reprezentat ca un obiect diferit de acesta (?) "", (und Erscheinung im Gegenverhaltniss mit den Vorstellungen der Appréhension, nur dadurch ais) das davon unterschiedene Objekt derselben kõnne vor-gestellt werden) Deci, cu unul sau două cuvinte traduse incorect, traducătorul denaturează destul de des întregul sens al filozofiei lui Kant 'Alt exemplu La pagina , linia de jos "Numai pentru că am dreptul să vorbesc despre fenomenul în sine, și nu doar despre reținerea mea, se dă în el (?) consistență" Vorbim despre faptul că în chiar fenomenul ("în el") există o secvență Sau, de exemplu, la pagina , o absurditate totală: "În categoria pură (?) a conceptului (?) de cauză nu pot găsi nimic " în loc de: "Din conceptul de cauză, Nu aș găsi nimic în categorie" (Vom Begriffe der Ursache würde ich in der reinen Kate-gorie nichts weiter finden) Aici, între paranteze, ceva extrem de important pentru Kant este omis: "după regulă" (nach einer Regel) La p , rândul io, o greșeală cu totul ridicolă: până la această pagină, Kant a recunoscut și fundamentat posibilitatea unor judecăți sintetice a priori, pe această pagină le numește "imaginare" la domnul Sokolov, pentru că traducătorul nu știe ce înseamnă vermeintlich totuși "subînțeles", "menționat" La pagina , rândul , scrie "pe cauze a priori" - aceasta este în loc de "pe principii a priori (Principien)" La pagina o , la domnul Sokolov, unitatea transcendentală a apercepţiei "creează, conform legilor, ceva întreg pentru toate aceste reprezentări" Pentru Kant, ea creează "conexiunea dintre toate acestea Biblioteca "Runivers" RECENZIE DE CARTE reglementări conform legilor" (einen Zusammenhang aller dieser Vorstel-lungen nach Gesetzen) Aceasta este întreaga traducere: o denaturare completă Merită să citiți cu atenție orice pagină pentru a vă convinge de nepotrivirea acesteia Pentru a nu fi neîntemeiat, eu (pentru obiectivitatea mărturiei) voi folosi acele pagini pe care Kant le-a transferat la a doua ediție a Criticii și, prin urmare, le avem în

traducerea lui Vl Solovyov Iată, de exemplu, un scurt paragraf, p din traducerea domnului Sokolov și din Vl Solovyov: Pe Sokolova "Principiile geometriei pure sunt la fel de puțin analitice Este o propoziție sintetică că o linie dreaptă este cea mai scurtă distanță dintre două puncte Conceptul meu de linie dreaptă nu include amploarea, ci doar calitatea Apoi vine aici conceptul de cea mai scurtă linie și nicio disecție nu o poate extrage din conceptul de linie dreaptă Prin urmare, trebuie să căutați ajutor din contemplație, prin care singura sinteza este posibilă Doar câteva judecăți pe care geometrii le presupun sunt cu adevărat analitice și se bazează pe legea contradicției; dar ele servesc aici ca judecăţi identice, numai pentru scopurile (?) metodei, şi nu ca principiu py", etc Traducerea lui Vl Solovyov "În același mod, niciunul dintre principiile geometriei pure nu este analitic Faptul că o linie dreaptă este cea mai scurtă între două puncte este o propoziție sintetică, deoarece conceptul meu de linie dreaptă nu conține nimic despre mărime, ci exprimă doar calitate Conceptul de cel mai scurt, prin urmare, este destul de aventuros și nicio diviziune nu poate fi extrasă din conceptul de linie dreaptă Aici trebuie luată punctul de vedere pentru a ajuta, doar prin care sinteza este posibilă Alte principii asumate de geometri, deși într-adevăr analitice și bazate pe legea contradicției, servesc doar ca propoziții identice pentru conexiunea metodică, și nu ca principii* etc Rămâne de adăugat, sub forma unei curiozități, că la pagina Sokolov în loc de "katharcticon" în ambele ediții ale traducerii sale pune "kataraktikon * Ce este asta? Ignoranță sau batjocură față de publicul cititor? Dar ceea ce ar trebui să-l acopere pe domnul Sokolov cu glorie nestingherită este "Antinomiile rațiunii pure", care se mai numește și "Anatomia rațiunii pure", care este tipărită nu numai în cuprinsul (p V), ci și în mari dimensiuni tip "engleză" aldine la p Biblioteca "Runivers " RECENZIE DE CARTE - În aceeași literă mare și îngroșată la pagina este scris "Antimoniu " Nu glumesc În persoana domnului Sokolov, traducător și co-rector la fel de conștiincioși uniți Așa este a doua ediție a traducerii, care iese fără modificări în comparație cu prima, așa este traducerea "bibliei" filosofilor moderni, în care traducătorul nu a simplificat și nu a interpretat textul original, "conform după propria lui înțelegere, de înțeles " Gustav Shpett Kant Visele unui vizionar, explicate prin visele unui metafizician Tradus din germană de B P Burdes Sub conducerea lui A L Volynsky Ed traducător SPb Pg C și frecați Articolul menționat al lui Kant a apărut în și a fost scris de un filosof celebru cu o ocazie foarte specială Societatea modernă a fost entuziasmată de "miracolele" "văzătorului spiritual" Swedenborg, care a intrat și el în istorie Previziunile și providențele lui au făcut mult zgomot și, bineînțeles, toată lumea a fost foarte interesată de profetul nou apărut Toată lumea dorea să găsească o explicație rezonabilă pentru "miracolele" lui Kant, care era deja celebru atunci, a primit o serie întreagă de întrebări pe acest subiect, până la urmă el însuși a devenit interesat de Swedenborg și chiar și-a scris lucrarea în mai multe volume, pe care a avut răbdarea să o depășească Prezentul articol este rezultatul acestei performanțe În prima parte a acesteia, Kant, pe jumătate în serios, pe jumătate în glumă, oferă o schiță a pneumatologiei metafizice, din punctul de vedere al căreia admite relațiile spiritelor, pe de o parte, cu lumea noastră, iar pe de altă parte, cu lumea cealaltă Din punct de vedere firesc, râde de aceste relații Într-o traducere liberă a domnului Bourdes, "O interpretare serioasă a fantomelor scriitorilor de science-fiction ar da naștere în sine la tot felul de nedumeriri, iar filosofia, aflându-

se într-o societate atât de proastă, s-ar compromite Prin urmare, Nu voi învinovăți cel puțin cititorul dacă el, în loc să vadă pe jumătate cetățeni ai unei alte lumi în privitori de fantome, îi scrie pe scurt și clar ca candidați pentru spital și astfel te eliberează de orice cercetare ulterioară" (p) Partea a doua este dedicată "istoriei", în care Kant a expus Biblioteca "Runivers" RECENZIE DE CARTE asupresc acțiunile lui Swedenborg, care i-au dat faimă europeană, și construcțiile sale teoretice Este puțin probabil ca expunerea lui Kant să dea motive să-l suspecteze de o atitudine ambivalentă față de Swedenborg "Uriasa opera a acestui scriitor este formată din opt volume pline de nebunie, pe care el, sub titlul de arcana coelestia, le oferă lumii ca o nouă revelație" (p) "Stilul autorului este vulgar" (p) "Am dezvoltat", continuă Kant, "o chestiune nerecunoscătoare impusă asupra mea de întrebări și de bulversarea prietenilor iscoditori și leneși" (p) Dar Kant se consolează cu faptul că a atins un alt scop și a descoperit utilitatea neîndoielnică a metafizicii, în care "este, prin voința sorții, îndrăgostit" Interesantă este, așadar, definiția pe care Kant o dă aici metafizicii ca "știință a limitelor rațiunii umane" Concluzia generală a lui Kant este că filosofia trebuie să se ferească de concluziile pripite ale metafizicii și că "conceptele de bază ale lucrurilor ca cauze, despre forțe și efecte, dacă nu sunt preluate din experiență, sunt complet arbitrare și nu pot fi nici dovedite, nici infirmate" (p ii) La sfârșitul articolului este atașată scrisoarea lui Kant despre Swedenborg către fecioara Charlotte von Knobloch Valoarea acestui articol al lui Kant este acum exclusiv istorică Ea caracterizează perioada empirică în dezvoltarea lui Kant, pe care a trăit-o sub influența pozitivismului englez Amploarea acestei influențe este discutabilă, dar faptul în sine nu poate fi negat În orice caz, a fost un pas decisiv înainte în comparație cu acel raționalism dogmatic în care filosofia modernă a locuit pe continent și de la care Kant și-a început dezvoltarea filosofică Toate acestea sunt importante pentru istoricul filozofiei De ce ai nevoie de o traducere în limba rusă a acestui articol? Cu sărăcia literaturii noastre filozofice, o persoană care iubește sincer filosofia ar găsi ceva mai necesar Kant a fost cel mai mare filozof, dar nu există niciun motiv să traducă o neimportantă, uitată de toată lumea, cu excepția celor care sunt chemați special să-și amintească de ea, scrisă cu un secol și jumătate în urmă de un filosof încă neconsacrat În ceea ce privește traducerea, este ușor de citit și literar, dar extrem de liberă, astfel că uneori nu este tocmai exactă Biblioteca "Runivers" CĂRȚI ȘI BROȘURI NOI De exemplu, a menține luna (traducătorul spune "lună ") pe "orbită" sau "mișcare" nu este același lucru în ceea ce privește expresia Atunci traducerea lui Handhing - "aspect" - nu este nici pe deplin exactă (p io) Cu toate acestea, acestea sunt erori nesemnificative și un astfel de articol nu are nevoie de o traducere mai literală Articolul este furnizat cu o prefață a domnului Volynsky Pentru ce este? Un flux inactiv, de două pagini și jumătate, de cuvinte, care nu servesc nici adevărului, nici frumuseții G Volynsky rezolvă într-o singură frază eforturile zadarnice ale unui număr de forțe științifice majore de a pătrunde în dezvoltarea secretă a geniului lui Kant Aș dori să știu, dacă aceasta nu este o frază generală goală, de unde știe domnul Volynsky că "ideile unei noi teorii a cunoașterii fermentau deja în el (Kant) (în ?" Sau de unde a venit: "în același timp, s-a răscolit în el un întreg element de idei pur mistice, care în această perioadă a activității sale mentale avea caracterul unei (?) dogme spiritualiste" Vă voi ruga să comparați acest lucru cu extrasele de mai sus din cuvintele originale ale lui Kant G

Volynsky le găseşte "în înalt, fantastic de aripi " Este și mai puțin clar de ce Kant este un geniu "germanic" În așteptarea Germaniei lui Bismarck sau în amintirea Germaniei lui Ariovista? Încă două cuvinte despre publicație Articolul a fost publicat excelent: hârtie bună, tipărire, format Dar scump În germană, același articol, deși adevărul este într-o ediție mai proastă, plus prefața savantă a editurii de de pagini, costă doar copeic (pfe-nig) ' G Shpett Cărți și broșuri noi primite de la editori V Bekhterev Psihicul și viața Ed a doua adăugare SPb , Art o C i r k Lucrări complete ale lui V G Belinsky Ed si cu nota S A Vengerova T VII SPb , Art VIII -] - Prețul fiecărui volum și r k Dr A Vigouroux și Dr P Juquelier La contagiune mentală Artă C fr Paris, Editeur O Doin V A Goltsev Copiii și natura în poveștile lui A P Cehov și V G Korolenko Cu portretele lui A P Cehov și V G Korolenko Moscova, Art C la " Biblioteca "Runivers" CĂRȚI ȘI BROȘURI NOI H P Druzhinin Ghid public pentru studiul legilor Moscova, Art XVI - C o k E Th Erdmann Drei Beiträge zu einer allgemeinen Theorie der "Begriffe" Leipzig, Art L M Medvedev Teava veche Moscova, Art C k A Moshin Yasnaya Polyana și Vasilievka" Sankt Petersburg, Art * C k Arhiva științifică a spitalului raional Vilna Vilna, Art V - I Nazaryev Psihologie Voronej, Art IIIC- C i r Raport al Bibliotecii Publice Pușkin din Iaroslavl pentru Iaroslavl, Art Un eseu despre activitatea de zece ani a societății în organizarea de lecturi publice în orașul Tambov și provincia Tambov în legătură cu istoria formării acesteia Tambov, Art Programe de lectură pentru autoeducație SPb , Art IV-]- C k Dr E P Radin Metodologie pentru studiul psihologic al delirului și o revizuire critică a învățăturilor delirante moderne Dep retipărire din "Revista de Psihiatrie" Nr Art E I Przhikhodsky La întrebarea mecanismului nutrițional și funcțional al celulei nervoase Varşovia, -VII protopop P Ya Svetlov Ideea împărăției lui Dumnezeu în sensul ei pentru viziunea creștină asupra lumii Sfânta Treime Serghie Lavra Art ¿ C p k S L SEGOL Despre întrebările de bază ale vieții Novocherkassk, Art ~ V C i r N A Skvortsov În regnul animal După zoologie Cu desene Moscova, Art C k M Sklodovskaya-Nyuri Radiu și radioactivitate Transl A I Bachinsky Moscova, Art iob C i r ' I S Serov Istoria eternă a ființei Moscova, I ° * St II C k Creațiile lui Platon Fedru Traducere de N Murashov Moscova, Art VIII - C k Dr Toulouse, N Vaschide et H Piéron Technique de psychologie expérimentale (Examen des sujets) Artă C fr O Doin, edifeur, Paris Biblioteca "Runivers" de cărți și broșuri noi Al treilea turneu de șah rusesc Note la jocuri, editat de M I Chigorin Moscova, Art XII- c ρ K Flerovsky Critica ideilor principale ale științelor naturale SPb , Art C p k William Shakespeare Othello În prezentare și explicație pentru familia și școala lui I I Ivanov Moscova, Art C k Comisia de organizare a lecturii la domiciliu, formată din departamentul educațional al Societății pentru diseminarea cunoștințelor tehnice programe episodice Seria II Moscova, Art C k k , impus, plata k Dicţionar enciclopedic Volumul XLa Forța electroexcitatorie - Ergotin Volumul XLI Erdan - Depunerea ouălor Edituri: F A Brockhaus (Leipzig), I A Efron (Sankt Petersburg) SPb , Biblioteca "Runivers" Revizuirea revistelor Miad, Vol XII, Seria Nouă, Nr - ianuarie - octombrie A E Taylor - Despre prima parte a Parmenidei lui Platon Autorul este extrem de surprins de articolul lui Benn: "The Later Ontology of Plato", plasat în Mind No (și rezumat de noi în Q Phil No) El își rezumă obiecțiile la adresa lui Bennu cu următoarele două propoziții: (i) nu există nicio contradicție între Parmenide și dialogurile ulterioare în general, pe de o parte, și învățăturile dezvoltate în Fedon și Republică, pe de altă parte;) incapacitatea de

a vedea acordul dintre "Parmenide" și "Fedon" cu "Statul", precum și tendința de a bănui autenticitatea acestuia, ar trebui considerate dovada unei neînțelegeri profunde a întregii filosofii a lui Platon T Whittaker - Eseu despre clasificarea științelor Autorul pleacă de la clasificarea științelor Og Comte în forma sa finală, când Comte a adăugat o al șaptea celor șase științe de bază: știința moralității, plasată după sociologie În această schemă, autorul face următoarele modificări: astronomia, ca știință specifică, este ștearsă din lista științelor de bază; psihologia este introdusă și, mai mult, într-o formă dublă: ca psihologie animală, încetând să mai fie o secție de biologie, ea ocupă un loc independent între biologie și sociologie, iar ca psihologie umană se plasează, în locul științei moralei a lui Comte, urmând sociologul ey Apoi, după psihologia umană, se plasează metafizica, iar înaintea matematicii, două logici: formală și materială Biblioteca "Runivers" REVIEW JOURNALOV În cele din urmă, distribuția liniară a științelor lui Comte este înlocuită cu o distribuție circulară După toate aceste transformări, clasificarea științelor capătă următoarea formă Știința de bază este un cerc vicios, împărțit în două secțiuni: primul semicerc, științele obiective: logica materială, matematică, fizică, chimie, biologie; al doilea semicerc, științe subiective: psihologia animalelor, sociologia, psihologia umană, metafizica, logica formală A K Rogers - Absolut ca de necunoscut Obiecția lui Bradley la critica sa asupra punctului de vedere hegelian W G Smith Reacţii antagoniste De obicei, în acele experimente psihologice, când subiectul trebuie să ridice degetul ca răspuns la un anumit stimul, chiar face acest lucru, de îndată ce percepe stimulul Dar sunt indivizi care, în loc să ridice imediat degetul, mai întâi îl apasă Autorul numește această reacție "antagonistă" Autorul descrie experimentele pe care le-a făcut pentru a studia acest fenomen, apoi oferă o astfel de explicație În primul rând, luând în considerare întrebarea din punct de vedere fiziologic, trebuie remarcat că, cu orice mișcare rapidă, există dorința nu numai de a dezvolta o anumită viteză, ci și de a da acestei mișcări putere sau energie; dar este bine cunoscut din fiziologie că tensiunea preliminară a unui muşchi măreşte descărcarea de energie: până la anumite limite, cu cât sarcina este mai mare, cu atât se lucrează mai mult Prin urmare, putem presupune că de fiecare dată când tensiunea unui anumit grup de mușchi, de exemplu extensorii, este mărită pentru scurt timp de contracția flexorilor, contracția ulterioară a extensorilor primește o mare putere și putere Aplicând această considerație cazurilor de reacție antagonistă, putem observa cu ușurință că în astfel de circumstanțe mișcarea finală este produsă cu o forță mai mare decât în condiții obișnuite, adică aici reglarea involuntară a inervației este îndreptată mai mult spre obținerea forței decât spre viteza de mișcare Luând în considerare atunci întrebarea din punct de vedere psihofizic, observăm că în momentul imediat premergător reacției, ideea de a apăsa un deget (pe o tastă) domină în conștiință De aceea Biblioteca "Runivers" REVIEW JOURNALOV este destul de posibil să presupunem că excitația provocată de iritare, în unele cazuri, determină în primul rând și cel mai ușor realizarea acelei imagini motorii care se află deja în conștiință Ambele explicații, deși nu coincid una cu alta, totuși, nu se contrazic Explicația fiziologică este de preferat, ca bazată pe observații mai exacte, dar, desigur, în unele cazuri, este de preferat explicația psihofizică; în cele din urmă, în unele cazuri, ambii factori se pot ajuta reciproc G Galloway -Despre diferența dintre experiența internă și cea externă Această întrebare poate fi analizată din două puncte de

vedere Din punctul de vedere al apariției, aceasta este o întrebare psihologică, dar din punctul de vedere al semnificației reale a acestei diferențe, ca manifestare a naturii ultime a lucrurilor, este o problemă metafizică Ajungând la primul punct de vedere, trebuie să notăm în primul rând două etape ale experienței * prima etapă a percepțiilor, adică concrete și individuale, iar a doua etapă a conceptelor, i e generalizarea; este clar că distincția pe care o studiem nu poate apărea decât în a doua etapă și, așa cum a subliniat Ward (Naturalism și Agnosticism), gândirea conceptuală se dezvoltă numai prin actul intersubiectiv Dar dacă distincția dintre experiența internă și cea externă este posibilă numai în stadiul gândirii conceptuale, atunci, totuși, cum apare ea? Autorul critică și respinge teoria "introjecțiilor" lui Avenarius; el caută rădăcina distincției dintre lumile interioare și exterioare în gândirea animistă și consideră că nu ar fi rațional să considerăm animismul primitiv ca apărând prin "introjecții" În ceea ce privește latura metafizică și epistemologică a întrebării, faptele experienței exterioare ne conduc la concluzia că subiectul individual este aici în relație directă cu sistemul altor eu; în experienţa interioară însă, propria activitate a subiectului este ceva primar, iar relaţia cu ceilalţi I este presupusă doar indirect FH Bradley-Determinarea voinței (Articolul nu este terminat Va fi prezentat la sfârșit) V Russel Noi lucrări despre filosofia lui Leibniz Arbitru- Biblioteca "Runivers" REVIEW JOURNALOV sunt publicate două cărţi: "La Logique de Leibniz d'après des documents inédits Par Louis Couturat" și "Leibniz'system in seinen wissen- schaftlichen Grundlagen, von Dr E Cassirer B Bosanquet -Hedonismul printre idealişti Autorul constată o nouă tendință spre hedonism în rândul idealiștilor Fiind el însuși un oponent hotărât al hedonismului, el salută totuși un astfel de fenomen ca simptom al faptului că critica a netezit treptat denivelările, în urma cărora apropierea este acum posibilă Ca exemplu de tendințe hedoniste în rândul idealiștilor, autorul ia capitolul "Despre binele suprem și criteriul moral" din cartea lui Mac Taggar: "Studii în cosmologia hegeliană" "Scopul articolului meu, spune autorul, este dublu: ï) de a demonstra că utilizarea plăcerii ca criteriu susținut de Mack Taggar duce inevitabil la adoptarea unui alt criteriu de alt fel și) de a explica și apăra acest alt criteriu într-un mod care se armonizează fără îndoială cu ideile lui Green, deși nu se găsește în scrierile sale într-o formă clar exprimată În conformitate cu această sarcină, autorul dovedește imposibilitatea calculului hedonist și adecvarea ideii de perfecțiune ca criteriu moral DW Mc Dougall - Factorii fiziologici ai procesului atenţiei (Articolele și Lucrări în curs de desfășurare; vor fi prezentate la finalizare *) Magu Whiton Calkins - Ordinea categoriilor în Hegel F C S Schiller -Despre păstrarea aparențelor Scopul acestui articol, spune autorul, este de a investiga natura și sensul antitezei general acceptate dintre "realitatea" și "apariția" antitezei - care a devenit atât de la modă (cel puțin la Oxford) de la apariția lui Munca lui Bradley În acest scop, articolul este în principal o critică a învățăturilor lui Bradley Autorul vrea să se gândească dacă relația dintre "realitate" și "aspect" poate fi prezentată într-o formă puțin diferită și mai satisfăcătoare decât se face în Bradley Autorul susține că realitatea finită trebuie să dea o explicație reală, nu trebuie niciodată făcută transcendentă, nu trebuie niciodată despărțită de "aparentele" pe care trebuie să le explice Biblioteca "Runivers" REVIEW JOURNALOV lua Între cea mai înaltă "realitate" și cea mai joasă "apariție" trebuie să existe întotdeauna o cale de legătură "Aparențe"

trebuie păstrate; ei nu pot fi lipsiţi de realitatea lor doar sub pretextul că vedem în ei o sclipire a ceva mai înalt Atâta timp cât ele există, sunt prin urmare reale Lumea noastră este cu adevărat (cu adevărat) colorată, zgomotoasă (zgomotoasă), tare, spațială etc , în ciuda tuturor obiecțiilor înțelepților noștri (wiseacres), și există chiar motive suficiente pentru a afirma că pământul este plat și că soarele răsare și apune (că soarele chiar răsare și apune) Nici măcar un coșmar nu devine mai puțin real sau mai puțin dureros doar pentru că rămâi în viață și îl atribui salatei de homar Nu trebuie uitat niciodată că, în cele din urmă, experiența directă este mai reală, adică mai direct real (adică mai direct real) decât acele "realități superioare" care îl "explica" Valabilitatea "realităților superioare" depinde doar de eficiența lor, adică din capacitatea lor de a se armoniza cu realităţile inferioare Și, prin urmare, "realitatea supremă" trebuie să fie destul de potrivită pentru explicarea armonioasă a oricărei experiențe Hugh Mac Coll - Raționamentul simbolic (A cincea parte a articolului, al cărui început a apărut în ianuarie) Prof IH Muirhead -Problema comportamentului, Critica cărții lui A E Taylor "The Problem of Conduct, a Study in the Phenomenology of Ethics" GE Moore -Refutarea idealismului Idealiștii moderni, ori de câte ori fac vreo afirmație despre univers, afirmă că este spiritual Există două puncte în această afirmație cărora ar trebui să se acorde atenție: aceasta este, în primul rând, presupunerea că universul este foarte diferit de ceea ce ni se pare și, în al doilea rând, că are multe proprietăţi care, așa cum ni se pare nouă , ea nu posedă Autorul declară că nu are nicio intenție să demonstreze că universul nu este spiritual; dar pentru a recunoaște universul ca spiritual, nu trebuie neapărat să fii idealist: această opinie a fost susținută de mulți teologi care nu erau deloc idealiști Dar tuturor idealiștilor Biblioteca "Runivers" g REVIEW JOURNALOV în general nu numai această concluzie finală; au și un punct de plecare comun, pe care autorul intenționează să-l atace Acest punct de plecare general constă în afirmația: esse is regsiri Principiul esse este că registrul se bazează, până la urmă, pe o analiză greșită a senzației Senzația, la urma urmei, este un caz de "cunoaștere" sau "numire a cunoștințelor" despre ceva sau "experimentare" a ceva (O senzație este, în realitate, un caz de "a cunoaște" sau "a fi conștient de" sau * a experimenta "ceva) Când observăm că avem senzația de albastru, faptul că recunoaștem este numele cunoașterii albastrului Și această informație nu este doar ceva complet diferit de albastru, ci are și o relație complet originală cu albastru, o relație care nu este nici relația unui lucru cu conținutul său, nici relația unei părți a conținutului cu alta Aceasta este tocmai relația pe care o numim "cogniție" A avea cunoștințe despre albastru în mintea cuiva nu înseamnă a avea în minte un "lucru" sau "imagine" al cărui conținut este "albastru" Aceasta înseamnă să fii conștient de o conștientizare a albastrului (Jt este a fi conștient de o conștientizare a albastrului) Când Berkeley a crezut că singurele lucruri pe care ni le cunoaștem direct sunt senzațiile și imaginile, făcea o presupunere eronată Atunci când Kant a presupus că obiectivitatea lucrurilor din spațiu constă în faptul că ele sunt "Vorstellungen" având relații între ele diferite de cele pe care acești "Vorstellungen" le au în experiența subiectivă, a făcut din nou o presupunere eronată Avem aceeași cunoaștere directă a existenței lucrurilor materiale în spațiu pe care o avem despre propriile noastre senzații Și ceea ce învăț prin experiență este întotdeauna același: învăț într-un caz cu privire la un lucru material, iar în altul cu

privire la senzația mea, că ele există cu adevărat SM Walsh -Idealismul transcendental și realismul empiric al lui Kant GRT Ross -Hotărârea împărțitoare Sarcina principală a acestui articol, spune autorul, este încercarea de a indica sensul judecății disjunctive și locul acestuia în întregul coerent al gândirii logice Autorul ridică Biblioteca "Runivers" REVIEW JOURNALOV problema exclusivității acestei hotărâri (exclusivitatea hotărârii) El contestă afirmația lui Bradley și Bozenket, care afirmă că în hotărârea disjunctivă (A este sau B sau C), corect interpretată, se propune o alternativă, în virtutea căreia B și C se exclud reciproc Autorul înclină spre punctul de vedere al lui Keynes, conform căruia B și C nu se exclud neapărat reciproc aici Când spunem, de exemplu: "planete ale căror orbite se află între Soare și Pământ pot fi văzute fie dimineața, fie seara", atunci în niciun caz nu afirmăm că un corp ceresc vizibil dimineața nu poate fi vizibil în seara ; astfel, o judecată distributivă este o judecată exhaustivă și nu neapărat exclusivă (exhaustivă și nu neapărat exclusivă) L Mokievski Revista filosofica ianuarie-aprilie A Faggi G Spencer și sistemul ei filozofic Autorul consideră principalul avantaj al sistemului lui Spesner în ordinea sa strictă: pornind de la primele lucrări (studii asupra progresului și fiziologiei transcendentale) și terminând cu cele mai recente (fapte și comentarii), Spencer realizează peste tot aceleași idei de bază, expune aceleași și așa mai departe ѣ teorii și anume: teoria evoluției, doctrina incognoscibilului și semnificația sentimentelor alături de rațiune Fără să se oprească asupra teoriei evoluției, Faggi în articolul său atribuie locul principal ultimelor două învățături, care sunt strâns legate între ele; recunoașterea importanței primordiale a sentimentelor în viața noastră îi oferă lui Spencer, în opinia autorului articolului, o oportunitate deplină de a admite o cunoaștere supramentală a lui Dumnezeu, i e credință, iar Faggi interpretează direct doctrina incognoscibilului ca o recunoaștere a existenței lui Dumnezeu S Cantoni* Capitolul din Introducerea în critica raţiunii pure Referitor la întrebarea ediţiei a II-a a Criticii, Cantoni se ceartă cu Paulsen Ultima întrebare principală a Criticii are în vedere următoarele: este posibil să se cunoască din rațiune pură? Și întrucât, după Paulsen, Kant nu a distrus deloc metafizica, atunci, evident, din punctul de vedere al lui Paul-Questions of Philosophy, voi θ Biblioteca "Runivers" REVIEW JOURNALOV fân, la această întrebare se poate răspunde afirmativ Așadar, Cantona expune încă o dată în detaliu părțile relevante ale Criticii, pentru a arăta că Kant recunoaște posibilitatea cunoașterii numai a fenomenelor, deoarece numai acestora li se pot aplica formele cunoașterii noastre, spațiu și timp V Alemanni Despre conceptul modern al istoriei filozofiei Autorul nu este de acord cu înțelegerea predominantă a istoriei filosofiei ca prezentare a sistemelor filozofice în ordine istorică: el consideră că în filosofie interesul principal este procesul de evoluție a ideilor, iar acest proces este urmat de istoria filosofiei Aplicarea la istoria filosofiei a aceleiași metode empirice care este folosită, de exemplu, în istoria culturii sau în istoria artei, Alemanni o consideră imposibilă, deoarece, oricât de individual ar fi orice sistem filosofic în formă, el încă mai are întotdeauna o tendință de a deveni obiectiv în conținut, deoarece în ea, reflecția prevalează asupra intuiției, legea asupra faptului și sinteza asupra analizei Relatii cu publicul Nazzari În ceea ce privește dovada lui Anselm, existența lui Dumnezeu Se subliniază semnificația psihologică a acestei dovezi: nu numai acel paralogism brut și superficial se referă la tranziția unei idei în ființă și împotriva căruia au luptat tomiștii

și scoțiștii Conform justei remarci a lui Lotze, baza raționamentului lui Anselm este mai degrabă un sentiment decât un silogism, iar infinitul quo maius nu poate fi înțeles de intelect, ci doar concepibil de minte, căci, oricât de mare ar fi ceea ce este înțeles de intelect , rămâne întotdeauna posibilitatea de a gândi ceva mai mult A Aliotta Psihologia credintei Ambele teorii ale credinței cele mai comune sunt infirmate: teoria asocierii, potrivit autorului, este încă incapabilă să explice chiar prima etapă a credinței, însăși apariția ei; iar voluntarismul, definind credința ca voință de a crede, uită că conceptele de voință și credință sunt departe de a fi identice: în actul voinței ne simțim acționând și găsim credința în noi înșine în afara acțiunii noastre Aliotta consideră credința ca un fapt psihologic și, opunând-o îndoielii, o caracterizează ca una sau alta "reacție a întregului nostru psihic" Biblioteca "Runivers" REVIEW JOURNALOV organism chimic asupra impresiilor lumii exterioare Această reacție se datorează, este adevărat, ideii pe care o avem despre realitate, dar esența ei nu este o idee, ci un sentiment, sau, mai bine, starea de spirit de bază a sufletului nostru Credința constă în faptul că "fiecare percepe lumea exterioară în forma care se potrivește cel mai bine structurii sale mentale interne (intima costituzione mentale)" H K Waldenberg * Biblioteca "Runivers" Notificări și note Scrisoare catre editor Invitat de redactorii revistei "Archiv für die gesanite Psychologie" să efectueze analize anuale ale stării psihologiei în Rusia, rog cu umilință tuturor autorilor și editorilor de lucrări legate de psihologie să nu refuze să-mi trimită cărțile și reeditările revistei articole pentru vizionare Dacă din anumite motive acest lucru este considerat incomod, atunci aș fi foarte recunoscător pentru mesajul titlului lucrărilor indicate, indicând locul și ora publicării lor Adresa mea: Sankt Petersburg, strada Jukovski, , A P Nechaev Alexandru Nechaev Biblioteca "Runivers" Al Doilea Congres Internațional de Filosofie de la Geneva Până de curând, reprezentanți ai aproape a tuturor "disciplinelor științifice" (științe naturale, medicină, istorie sub toate formele ei) organizează periodic întâlniri pentru schimbul personal de gânduri, iar faptul că aceste întâlniri sunt repetate arată că utilitatea lor este recunoscută de toți Aceste congrese s-au extins recent: există tendința de a le conferi un caracter internațional Dintre toate științele, filozofia singură nu s-a gândit la niciun congres, aparent nevăzând niciun beneficiu în ele Dar în , în timpul ultimei expoziții mondiale de la Paris, filozofii francezi au decis să organizeze un congres internațional al filosofilor Destul de câțiva reprezentanți ai filozofiei diferitelor țări s-au reunit Munca congresului a fost foarte animată Lucrările congresului au fost publicate în volume Un astfel de succes i-a determinat pe organizatorii congresului să-l repete, astfel încât al doilea congres a fost desemnat pentru la Geneva Mulți sunt înclinați să creadă că congresele filosofice nu pot avea nicio semnificație, deoarece filozofii, datorită naturii individuale a muncii lor, nu simt deloc nevoia unui schimb de gânduri Din același motiv, filozofii arată puțină toleranță Ei, din cauza complexității extreme a chestiunilor filozofice, nu le pot discuta împreună și nu pot ajunge la un acord Prin urmare, desigur, nu au nevoie de congrese Acest lucru mi se pare nedrept Putem fi pe deplin de acord că construcția sistemelor filozofice are un caracter individual; prin urmare "abia dacă adevărul sau falsitatea sistemelor pot fi supuse Biblioteca "Runivers" G CHELPANOV discuţie Dar, la urma urmei, în filosofie există o mulțime de întrebări speciale: de exemplu, întrebări de psihologie, teoria

cunoașterii, logica și istoria filozofiei și, în sfârșit, întrebările filozofiei științelor, adică generalizări superioare ale ştiinţelor individuale Aceste întrebări sunt la fel de deschise discuțiilor ca și întrebările tuturor celorlalte științe În acest sens, filosofia, ca toate celelalte științe, este subiectul creativității colective Prin urmare, discuția colectivă a întrebărilor filosofice poate fi importantă pentru dezvoltarea filozofiei Mergând la congres, am vrut să testez această idee, care mi s-a părut neîndoielnic, și într-adevăr am revenit cu convingerea că congresele pot fi foarte importante pentru dezvoltarea și popularizarea filozofiei în sine Îmi voi permite să fac cunoștință cititorilor noștri cu lucrările congresului Voi evidenția meritele și demeritele congresului, pentru ca cititorii înșiși să judece oportunitatea lui Al doilea congres filosofic a fost organizat de următoarele persoane: președintele comitetului de organizare a fost Ruhr, profesor de filozofie la Universitatea din Geneva Președintele de onoare a fost Ernest Naville, un filozof bine cunoscut în literatura filozofică Sesiunile congresului au început pe august în sala de ședințe solemne a Universității din Geneva Întâlnirea a început cu un discurs de bun venit al profesorului Gur "Le datorăm", a început vorbitorul, "tovarășilor noștri din Paris o inițiativă bună Asta a fost cu câteva luni înainte de ultimul Târg Mondial Din toate țările, din toate societățile, din toate centrele muncii, industriei, comerțului, artele plastice se pregăteau să-și expună cele mai bune lucrări Au fost planificate congrese ale reprezentanților acelorași interese materiale În mod similar, diferite științe trebuiau să aibă propriile lor congrese În această mișcare generală, psihologia nu a rămas în urmă Se simțea foarte bine după congresele care avuseseră loc la Paris, Londra și München și se gândea să-și cheme reprezentanții pentru a patra oară Doar filosofia, filozofia în sensul propriu al cuvântului, mama psihologiei și a tuturor științelor, a trebuit să ezite, pentru că până acum nu făcuse nicio încercare Dar ce? Biblioteca "Runivers" a doua internaţională filozofic CONGRES LA GENEVA Și-a pierdut toată puterea, toată încrederea în ea însăși, toată nevoia de a dovada vitalitatea ei? Sau a ajuns în sfârșit într-o astfel de stare încât să poată cere doar să i se permită să trăiască sau să moară respinsă în mijlocul iluziilor care creșteau în fiecare zi, incapabil să reziste la discuțiile publice și să facă vreun folos de ea? Exact asta se spunea in jurul ei "Dar se poate spune că filozofia moare? Dimpotrivă, filosofia nu a trăit niciodată o viață mai largă, mai intensă, niciodată nu a produs un număr mare de lucrări, atât de diverse și atât de profunde, niciodată nu a simțit mai mult curaj să pozeze iar și iar să înceapă să-și rezolve întrebările cumplite Adevărat, a trebuit să îndure boala: rea-voința și chiar disprețul anumitor științe au păgubit-o foarte mult în opinia publică, puțin conștientă de solidaritatea intelectuală Da, în sfârșit, plecarea psihologiei, care a avut loc cu un zgomot extraordinar, ar putea face să se creadă că singura parte stabilă din posesiunile ei, din ce în ce mai limitată, i-a scăpat Dar câtă activitate de sine fructuoasă, câte idei de viitor, câtă mișcare și bogăție în evoluțiile ei observăm în ultimele timpuri Nu dorim să vorbim cu dispreț despre nicio epocă, dar se pare că putem spune că filosofia a încheiat secolul cu resurse pe care le-a nu a avut nici la începutul secolului, nici mai târziu "S-a crezut despre filozofi că nu sunt sociabili, că fiecare dintre ei trăiește în și pentru sine, că nu se citesc, că în orice caz nu se consideră Filosofia îi lasă în deplină izolare Dacă ar simți greutatea acestui lucru, ar încerca, desigur, să intre în congresul de psihologie, unde li s-ar primi o primire

călduroasă, dar acolo nu s-au simțit ca acasă "Onoare și recunoștință celor care au reușit să-și dorească mai mult Datorită inițiativei lor, datorită priceperii lor, grație sacrificiului lor de sine, am avut un congres în - , un congres pentru noi, un congres care a avut atât de mult succes încât Biblioteca "Runivers" Õ G CHELPANOV a început imediat să se gândească cum să-i găsească un succesor Vorbitorul a comentat apoi cu aprobare rolul revistelor, care țin filozofia în gardă, amintesc de idei importante puse în circulație și facilitează cunoașterea lor Dar revistele în sine nu sunt suficiente Mai e nevoie de ceva, care în raport cu reviste ar fi la fel ca revistele în raport cu o carte Asta fac congresele Cei care au fost prezenți la congresul de la Paris se puteau convinge cu siguranță de acest lucru Ceea ce a făcut ca acest congres remarcabil să aibă un succes deosebit a fost faptul că a inspirat filozofii un sentiment atât de benefic al solidarităţii lor După Gour, a vorbit filozoful Ernest Naville, în vârstă de de ani, al cărui discurs a fost ascultat cu mare atenție și interes El era preocupat de problema definiției filosofiei Conform definiției sale, filosofia este efortul spiritului pentru unitate și armonie în viața teoretică și practică Această unitate, potrivit lui Naville, se găsește numai în doctrina creștină a creației "La început Dumnezeu a creat cerurile și pământul" Așa începe cartea Evreilor, care a devenit prima parte a Bibliei creștine Nu vreau să folosesc autoritatea textului, spune domnul Naville, filosofia nu permite nicio autoritate de acest fel Aș spune că filosofia este în esență seculară (laïque) dacă ar fi să păstrăm adevăratul sens al cuvântului și nu am face sinonimi termenii "laic" și "nereligios" O astfel de identificare este o perversiune a vorbirii, o confuzie de idei, care a avut cele mai pernicioase consecințe Dar există două autorități cărora filosofia trebuie să rămână supusă dacă nu dorește să greșească, acestea sunt autoritatea rațiunii și autoritatea experienței Acestea sunt două autorități care trebuie împăcate pentru a rezolva problema unității principiului lumii și a pluralității elementelor din care este compusă această lume În ceea ce privește doctrina creației, care mi se pare singura soluție bună a problemei, asta cred Această doctrină este, desigur, parte a unei tradiții religioase Dar filosofia este încă foarte departe de a-i înțelege natura, de a-i investiga profunzimile și de a deduce din ea toate consecințele Въ Biblioteca "Runivers" a doua internaţională filozofic CONGRES LA GENEVA În acest sens, este nevoie de muncă enormă Cred că lumea în prezent poartă în adâncul ei germenii unei filozofii relativ noi: este tocmai spiritualismul consecvent și perfect, filosofia dorinta Mi se pare că se pot vedea la orizontul gândirii câteva semne ale înfloririi sale În starea actuală a cunoștințelor, este foarte important să păstrăm și să dezvoltăm efortul spiritului pentru unitate și armonie Diviziunea muncii, care pare a fi una dintre condiţiile dezvoltării industriei, conduce muncitorii la o specializare care prezintă un pericol foarte grav Dacă faci același lucru în fiecare zi, dăunează dezvoltării minții Același lucru este valabil și pentru științe În ciuda eforturilor de unitate, observațiile s-au înmulțit atât de mult încât faptele care sunt eterne sau ar trebui cunoscute în toate studiile devin atât de numeroase încât, cu excepția doar a geniilor enciclopedice precum Aristotel sau Leibniz, ele nu sunt accesibile omului minte Pentru mintea umană obișnuită, a face orice descoperire înseamnă a-și specializa investigațiile Dar a te specializa prea mult înseamnă a risca să-ți îngustezi mintea Generalitatea studiului cerută de filozofie este o garanție împotriva acestui pericol De aceea, cu cât specializarea crește mai mult în știință, cu atât

cultura filozofică devine mai necesară În ceea ce mă privește, a adăugat Naville, aș pune la finalul studiului tuturor grupelor de științe un examen serios de filozofie pentru cei care doresc să obțină o diplomă superioară Aș vrea ca teologii să-și țină spiritul deschis la toate investigațiile minții umane, pentru ca avocatul să nu fie preocupat exclusiv de studiul codurilor, pentru ca medicii să nu uite că trupul, obiectul tratamentului lor, nu este întreaga ființă umană și pentru ca inginerii să nu fie predispuși să ia un om drept o mașină și ca scriitorii și artiștii să nu fie atât de fascinați de frumusețea formei încât să uite adevărul • Filosofia, bine înțeleasă, bazată pe o trecere în revistă generală a rezultatelor tuturor științelor, este unul dintre elementele esențiale ale culturii superioare) După Naville, a luat cuvântul profesorul parizian Bijmpij Biblioteca "Runivers" G CHELPANOV tema: "Despre rolul istoriei filozofiei în studiul filosofiei" Întrebarea de care se ocupă în raportul său se rezumă la următoarele Este necesar ca cel care dezvoltă întrebări filozofice să acorde un loc în studiile sale de istoria filosofiei și, dacă da, care este acel loc? Pentru a răspunde la această întrebare, Boutroux examinează acele opinii care sunt de obicei exprimate împotriva interferenței istoriei filozofiei cu filozofia În primul rând, el se oprește asupra obiecției care se derivă în prezent din teoria evoluției Pe baza principiului că totul se schimbă și nimic nu se repetă, pentru că fiecare lucru se adaptează la mediul său, susținătorii evoluției consideră inutile astfel de studii care nu privesc civilizația modernă, pentru că, în opinia lor, timpul face o selecție necesară: totul din trecut ceea ce merită să fie experimentat, a experimentat-o de fapt și, prin urmare, există în prezent; prezentul este trecutul însuși, prin aceea că a creat vitalul și durabilul Prin urmare, pentru a explica prezentul, nu este "necesar să recurgem la trecut Acestea sunt obiecțiile care sunt ridicate în mod obișnuit din punct de vedere evolutiv Boutroux remarcă în acest sens că punctul de vedere evolutiv dă dreptul la o concluzie tot cu un caracter complet opus Se poate afirma că în trecut există doar trecut și că distincția spinozista dintre temporal și etern este doar o pură invenție a filosofilor? Se poate spune că trecutul a trecut pur și simplu în toate punctele sale și că nu putem învăța nimic din el? Istoria filozofiei ne arată exact exemplele opuse Ea este cea care, la fiecare pas, arată exemple de reînnoire a învățăturilor pe care le consideram pierdute Boutroux constată că și acum putem învăța de la gânditorii trecutului Este destul de legitim și foarte rodnic să uităm din când în când acele explicații la care autorii au fost supuși posterității pentru a sta în fața operelor lor fără prejudecăți și a încerca să le pătrundă, luându-și punctul de vedere Într-un asemenea caz, aproape întotdeauna observăm la autor ceva mai mult decât ceea ce i se atribuie criticile actuale Prezentul Biblioteca "Runivers" a doua internaţională filozofic CONGRES la GENEVA S nu este nicidecum o măsură a ceea ce este cel mai viabil în trecut O minte neprejudecata va gasi in cele mai vechi monumente multe ganduri pe care timpul nu le-a dezvoltat si care merita dezvoltate Putem face descoperiri în lucrările lor Desigur, nu se poate fi de acord cu Hegel când identifică istoria filosofiei cu filosofia însăși: ambele, după cum se știe, sunt pentru el dezvoltarea logică a gândirii lumii Potrivit lui Boutroux, o gândire filosofică care are orice semnificație trebuie să se distingă prin două trăsături: pe de o parte, trebuie să fie personală, pe de altă parte, trebuie să fie asociată cu o gândire universală Din aceste două puncte de vedere, istoria filozofiei joacă un rol foarte important Cum se nasc de obicei

vocațiile filozofice? Asta nu vine din comuniunea constantă cu unele dintre marile minți ale trecutului? Nu din gândirea întâmplătoare sau din gândirea fără îndrumare devenim noi înșine Mai degrabă, acest lucru se întâmplă din cauza faptului că "aprindem focul sufletului nostru pe flacăra unui spirit mare, pe care îl alegem în virtutea relației noastre naturale cu el" Istoria filozofiei este astfel necesară pentru a împiedica individul să se retragă în propria sa conștiință și pentru a-l învăța să-și unească gândirea cu gândirea universală Într-adevăr, cum se poate introduce propria lucrare în opera veacurilor dacă nu dobândim o cunoaștere intimă nu numai a ideilor individuale, ci a gândirii vie a filozofilor, nu numai a sistemelor luate individual, ci și a conexiunilor care unește-i O astfel de muncă dobândește participare la viața comună a spiritului uman Acesta este un mod de a dobândi "o bucată de eternitate" Istoria filozofiei este totalitatea eforturilor spiritului filozofic, obiectivate și palpabile în rezultatele sale Raportul lui Boutrou a evocat remarcile lui Windelband, Stein, Canton, E V De Roberti, V N Ivanovsky, Aars, Jenrubi, Itelson, Po Majoritatea obiectanților au încercat să dea propria lor definiție a filozofiei și doar ultimul dintre obiectori, și anume Po, a subliniat că, în opinia sa, în viața modernă toată lumea ia în considerare trecutul, Biblioteca "Runivers" G CHELPANOV că este necesar să ne emancipăm de aceasta și, în educația filozofică, să acordăm mai multă atenție achizițiilor culturii moderne În a doua zi, august, au început cursurile pe secții Secțiunile au fost următoarele: istorie a filosofiei, psihologie, logică, filozofie generală Istoria științelor, filozofia științelor, sociologie Îmi asum libertatea de a oferi o listă a comunicărilor, pentru ca cititorii să aibă o idee despre natura comunicărilor făcute la congres În secțiunea despre "istoria filosofiei" s-au citit următoarele mesaje: Stratevsky (Profesor al Universității din Cracovia): "Problema spațiului" și al doilea raport pe tema "Metoda comparată în istoria filosofiei" Pia (de la Paris): "Despre ideile din ultimele dialoguri ale lui Platon" Werner (din Geneva): "Despre Dumnezeu după Aristotel" Beauvais (din Neuchâtel): "Translatorii lui Descartes" Benru'bi (din Berlin): Cererea lui Rousseau de întoarcere la natură Geyer (din Uppsala): La sagesse du docteur Bonne-homme (poète et philosophe suédois -) Kiappelli "Teoria valorii" (Citește în absența vorbitorului de profesorul Cantoni) În secțiunea "Psihologie" s-au citit următoarele mesaje: Alexandru (din Budapesta): "Despre unitatea vieții spirituale și diversele ei manifestări" Kon (profesor la Universitatea din Freiburg) "Intuiție și concept" Flournoy (Profesor al Universității din Geneva): "Panpsihismul ca explicație a relației dintre suflet și corp" Strong (de la Newtork): "Câteva gânduri despre panpsihism" În secțiunea "logică" Fer (profesor la Universitatea din Geneva) a susținut un discurs pe tema: "Despre relația dintre logică și științele matematice" André Naville (profesor de la Geneva): "Despre conceptul de drept istoric" Itelson (din Berlin): "Despre reforma logicii" La secțiunea "filozofie generală": Bergson (profesor de la Paris) Biblioteca "Runivers" a doua internaţională filozofic Congresul de la GENEVA a citit un raport pe tema "Despre sofismul realismului general și al idealismului" În această comunicare el a susținut că afirmarea paralelismului psihofizic produce confuzie între punctele de vedere ale paralelismului și ale idealismului Idealistul care vorbește în favoarea paralelismului devine realist fără să-l cunoască, iar pe de altă parte, realistul care vorbește în favoarea paralelismului devine un idealist fără să-l cunoască Acest raport excelent citit a stârnit numeroase obiecții, la

care au participat E Naville, Kozlovsky, Stein și Darlu În secțiunea "istoria științelor" Lebon (de la Paris) a citit raportul: "Cu privire la o întrebare privind prioritatea din istoria petelor solare" În adunarea generală din aceeași zi s-au citit două rapoarte pe aceeași temă, și anume, pe tema definiției filozofiei Un raport a fost citit de Stein, prof Universitatea din Berna, celebrul autor al eseului "The Social Question in the Light of Philosophy" Subiectul filosofiei, după Stein, este nici mai mult, nici mai puțin decât întregul univers, în forma în care se regăsește în natură și în istorie După ce a subliniat că metodele de înțelegere și investigare a universului se schimbă odată cu gusturile științifice ale unei epoci sau alteia, Stein a făcut un studiu istoric al unora dintre definițiile filozofiei Apoi a subliniat că nu împărtășește niciuna dintre părerile celor care, ca și Hegel, înțeleg prin filozofie ideea care se gândește la sine, ca o coroană care închide piramida lumii; el nu este de acord cu acele vederi moderne, conform cărora filosofia nu are dreptul să existe Pentru el, filosofia este o cunoaștere complet unită a uneia sau alteia epoci Dar pe măsură ce cunoașterea se extinde și se adâncește și, în același timp, devine mai complexă, sarcina filosofiei, care este să aducă unitatea înțelegerii în pluralitatea cunoștințelor, devine din ce în ce mai dificilă în fiecare zi Cu toate acestea, atâta timp cât căutăm cunoașterea pe pământ, atâta timp cât ne străduim pentru adevăr, atâta timp cât căutăm unitatea în întreaga lume, filozofia va exista până atunci Filosofia, ca știință călăuzitoare, Biblioteca "Runivers" G CHELPANOV / copiii există atâta timp cât / există cultură Stein împarte filosofia în două părți, și anume, filosofia naturii, care caută să combine legile mecanice ale universului într-un singur sistem, și filosofia culturii, care urmărește să unească și să sistematizeze legile scop ale acțiunilor, relațiilor și instituţiilor Prin urmare, cade în sarcina metafizicii să determine modul în care legile mecanice ale naturii care guvernează universul sunt în ultimă instanță de acord cu legile cu caracter teleologic care sunt guvernate de societatea umană; Scopul filozofiei este de a descoperi unitatea dreptului în natură și în spirit și de a prezenta într-o formă sistematică ceea ce alte științe prezintă într-o formă fragmentară După Stein, profesorul Gur de la Geneva a citit pe același subiect despre definiția filosofiei Filosofia, după definiția sa, trebuie să fie o știință și, în plus, o știință care are caracter de universalitate Dar în ce științe și în ce condiții se poate realiza acest universal sau știință a universalului? Se poate realiza, după Gur, în primul rând în psihologie, dacă aceasta din urmă înțelege spiritul ca o condiție imanentă și universală a unei realități date Știința universalului poate fi realizată și în metafizică, adică în cercetare al cărei obiect nu este condiţia unei realităţi date, ci realitatea dată în sine, considerată în universalitatea ei Știința universalului poate fi în sfârșit realizată în știința canonică sau normativă a tuturor disciplinelor spiritului (morală, artă, religie) Înțelese astfel, aceste trei științe vor fi în strânsă legătură între ele, se vor baza una pe cealaltă; ele vor emana din același spirit și în cele din urmă vor constitui doar trei părți ale uneia și aceleiași științe, știința universalului În a treia zi, la secțiunea "filosofie morală", Lapi (din Bordeaux) a susținut o prelegere pe tema: "Poate filosofia morală să acționeze ca știință" În secțiunea "Filosofia Științelor" raport de Milo (din Montpellier) "O notă despre ideea științei" (citită de Bloom) Biblioteca "Runivers" a doua internaţională CONGRES Filosofic LA GENEVA Hartmann "Definiția fizică a forței" · Weber (din Paris) "Despre tipurile de succes în

activități fizice" Pictet (din Berlin) "Știința potențială și modernă" Andrad (din Besançon) "Geometrie mecanică" La secțiunea de filozofie generală au fost citite prelegeri ale lui Lalanoa (din Paris) "Despre un dicționar filosofic" și Couture "Despre ideea unei limbi internaționale" Ambele rapoarte sunt de un interes deosebit Primul vorbitor pleacă de la presupunerea că numeroasele și adesea complet zadarnice dispute care se desfășoară în prezent în filozofie depind de faptul că terminologia folosită de acesta este de un caracter extrem de nedefinit Acest inconvenient ar putea fi eliminat dacă s-ar alcătui un astfel de dicționar filozofic în care s-ar fixa în spatele acestor termeni sau altora un sens bine definit Vorbitorul a raportat că ideea unui astfel de dicționar, pe care o prezentase la primul congres filosofic, era parțial deja aproape de a fi realizată Este "Societatea Filosofică Franceză" care a alcătuit deja un astfel de dicționar Dar această lucrare nu este încă terminată El a oferit membrilor Congresului un eșantion al unui astfel de dicționar În ea, sub fiecare termen, este dată o definiție și sunt raportate și toate comentariile care au fost făcute de membrii acestei societăți cu privire la un termen sau altul Vorbitorul a cerut de asemenea membrilor Congresului să participe la alcătuirea dicționarului specificat Ernest Nabille s-a pronunțat în favoarea importanței unui astfel de vocabular Couture a vrut să determine Congresul să-i sancționeze ideea, și anume nevoia unei limbi internaționale Autorul nu prejudecă întrebarea cum poate fi creată această limbă și care ar trebui să fie această limbă El constată doar că este necesar să se introducă un limbaj care să poată fi folosit nu numai pentru comunicarea de zi cu zi, ci și pentru comunicarea științifică și filosofică, comunicare care, în opinia sa, nu corespunde deloc dezvoltării moderne a mijloacelor de comunicare, etc Acest limbaj ar trebui construit atât de simplu încât să poată fi asimilat de oricine care a primit o educație elementară Limba oricărei naționalități este exclusă, deoarece introducerea limbii uneia sau alteia Biblioteca "Runivers" G CHELPANOV că oamenii ar da predominanţă acestui popor Couture a raportat că peste de societăți din toate părțile lumii sunt de acord să recunoască faptul că studiul unei limbi internaționale ar facilita foarte mult sarcina de comunicare între oameni de știință, oameni de afaceri etc Această sarcină răspunde nevoii din ce în ce mai mari de cooperare între popoare , o nevoie care a dat naștere recent Uniunii internaționale a Academiei Discutarea acestui raport a fost reprogramată pentru ultima zi a ședinței Ludwig Stein a vorbit în sensul că introducerea unei limbi internaționale ar putea fi de mare importanță pentru evoluția omenirii, creând o economie uriașă în viața sa intelectuală Congresul a votat în favoarea limbii internaționale În aceeași zi, în cadrul unei adunări generale a profesorilor de la Universitatea din Heidelberg, Windelband a ținut un discurs intitulat: "Problema modernă a logicii și teoria cunoașterii în raport cu știința naturii și cu istoria culturii" Viața trebuie experimentată înainte de a deveni subiect de discuție, adică știința trebuie să înflorească înainte de a ajunge la conștiința de sine sau la formularea filozofică Drept urmare, sarcina logicii este determinată și de acestea sau de alte forme de viață științifică: metoda nu ar putea fi niciodată creată numai prin gândire Logica depinde de științele specifice stabilite înaintea ei Se poate spune direct că logica grecilor a ieșit din speculațiile lui Parmenide și Democrit, logica modernă și-a luat începutul din metodele proclamate de oamenii de știință din epoca "Renașterii" Sarcina logicii este diferită în știința naturii și în științele umaniste Dacă luăm în considerare știința

naturii, atunci poate că ar fi corect să spunem, împreună cu Platon și Aristotel, că este știința conceptelor, sau să spunem împreună cu știință temporară că subiectul științei naturii sunt legile Cât despre istorie, subiectul ei nu este ceva sau generalul: ceea ce îl interesează pe istoric este particularul Faptele istorice sunt de natură privată Sarcina istoricului este de a restabili o anumită imagine a trecutului cu toate trăsăturile sale individuale inerente Această diferență între gândirea într-un caz și în altul este denotată prin termenii nomotetic și ideografic Biblioteca "Runivers" AL DOILEA inter dun ar filozofic CONGRES LA GENEVA Faptele istorice sunt de natură privată; nu se poate spune despre ele că sunt supuse necesității Dar dacă nu se poate spune despre ei că sunt supuși necesității, atunci li se poate aplica conceptul de valoare Acela prin care înțelegem fenomenele individuale este principiul valorii Conceptul de valoare se aplică în felul următor Nu fiecare fapt individual este subiectul istoriei, ci doar ceea ce are valoare dacă poate servi la construirea întregului Conceptul de valoare este un astfel de concept, al cărui echivalent l-am căuta în zadar în științele naturii Prin definirea valorii, determinăm și ceea ce este cel mai bun Această lucrare, prin care se construiește un sistem de valori, este opera culturii Dacă, așadar, există o diferență atât de profundă între un grup de științe și altul, atunci, se întreabă, logica nu ar trebui să ia în considerare această diferență? Nu trebuie să ne gândim că numai generalul poate fi subiect de cunoaștere științifică Acesta poate fi și un individ, adică subiectul istoriei culturii, devenită știință abia în ultima vreme Ca urmare, o nouă sarcină este creată pentru logică: trebuie să acorde acum atenție nu numai științelor naturii, ci și istoriei Ea trebuie să satisfacă ambele discipline, care împreună constituie întreaga cunoaștere umană Abia atunci va fi ceea ce ar trebui să fie, și anume știința acelor metode prin care mintea umană ajunge la adevăr În prezent, una dintre sarcinile sale principale este de a găsi unitate în opoziţia dintre ştiinţele naturii şi ştiinţele istorice, între ştiinţele generalului şi ştiinţele particularului, necesar şi accidental Am văzut că există o mare diferență între cunoașterea nomotetică, care se străduiește să înțeleagă ceea ce este legal, constant și necesar, și între cunoașterea ideografică, care se străduiește să cuprindă singularul, individualul și contingentul Există un dualism între ei care trebuie rezolvat Acest lucru s-ar putea face dacă fenomenele individuale ar fi explicate din regularitatea universală a lucrurilor, așa cum credea Leibniz Întrebări de filosofie, carte Biblioteca "Runivers" G CHELPANOV că în cele din urmă toate vérités de fait au fundamentul lor suficient în vérités eternelles Dar trebuie să admitem că și Leibniz ar putea face acest lucru sub forma unei cerințe pentru gândirea divină și nu ar putea să o aplice gândirii umane Astfel, dualismul dintre individ și general, dintre contingent și necesar, rămâne nerezolvat Mulți oameni au luat parte la dezbaterea acestui raport Lasson (profesor de la Berlin) a constatat că nu există nicio decalaj între știința naturii și științele spiritului, ci că există o tranziție continuă între accidental și necesar Stein vede în periodicitatea fenomenelor istorice, binecunoscutul ritm al evenimentelor, o punte între știința spiritului și știința naturii Sociologia se ocupa cu studiul periodicitatii fenomenelor sociale Itelson (din Berlin) a subliniat că vorbitorul, în definirea problemelor moderne de logică, a atins doar știința naturii și istoria și, în zadar, nu a atins matematică Dacă ar fi făcut asta, problema logicii i s-ar fi prezentat într-o cu totul altă formă Boutroux, ca

răspuns la distincția dintre individ și general subliniată de Windelband, a remarcat următoarele Individul, în măsura în care nu poate fi obiectul vreunei științe, conține totuși ceva general, dacă numai, așa cum a subliniat deja Descartes, îl analizăm Despre același raport au intervenit și Henri Berr (de la Paris), Strashevsky (de la Cracovia) În a patra zi, lucrarea a fost împărțită în secțiuni astfel: În secțiunea "Istoria filosofiei" Andler (de la Paris): "Filosofia socială a lui Kant și a kantienilor (a se citi în absența vorbitorului Piot) Brunschwiig: "Filosofia religioasă a lui Spyra" (citită de Xavier Leon) Tumarkina: "Despre diverse forțe în critica lui Kant asupra puterii de judecată" Windelband "Despre Comte și Fichte" E-shgshayagg: "Despre metoda frisonă în teoria cunoașterii" În secțiunea de psihologie au fost citite următoarele mesaje: Leclerc (din Berna) "Originalitatea emoției estetice" Biblioteca "Runivers" A DOUA INTERNAȚIONALĂ FILOZOF CONGRESUL DE LA GENEVA, Georgov (Profesor din Sofia): "Despre dezvoltarea gramaticală a limbii între rețele" Bloom (din Montpellier): "Metoda și împărțirea pedologiei Loprois (din Geneva): "Mein de Biran și problema educației" Peylob (din Paris): "Determinarea elementelor vieții conștiente" Mare (din Geneva); "Metoda etnopsihologiei literare" În secțiunea "sociologie" a lui Boitell (din Paris): Conceptul de persoane morale" (citit de Kombothecre) În secțiunea "Istoria științelor": Loiem (din Bordeaux) a citit istoria dinamicii Despre accelerația produsă de o forță constantă Zadhof (din Düsseldorf) Neueste Werthungen des Theophrastus von Hohenheim În secțiunea "logică": Couture (din Paris): "Logica algoritmică" Itelson (din Berlin): "Logică și matematică" În aceeași sesiune generală a lui Pareto, prof la Lausanne, citesc un discurs intitulat "Individual și social", al cărui conținut mi se pare imposibil de transmis Aproximativ sensul discursului a fost următorul: Denumirea termenilor "social" și "individual" pare destul de evidentă, dar cu unele discuții se poate observa că sunt adesea inexacte În utilizarea acestor termeni ne ghidăm mai mult de anumite sentimente și nu ne preocupă în primul rând că acești termeni corespund realităților obiective Ludwig Stein a observat că vagul care există în conceptele de individ și social ne obligă să revenim la analiza conceptelor de nominalism și realism La aceasta vorbitorul a remarcat că nu a înțeles acești termeni La aceste dezbateri au luat parte și Levi și Halévy de la Paris În a cincea zi au avut loc următoarele cursuri la secțiunile: Secțiunea "filozofie generală" Billia (din Torino): "Unitatea filosofiei și teoria cunoașterii" Pauh (de la Paris): "Poziția problemei liberului arbitru Aars (din Christiania): "Ipotezele ca bază a ideilor generale și a abstracțiilor" Al doilea raport al său "Idei morale și moștenire antimorală" * Biblioteca "Runivers" G CHELPANOV Darlu (De la Paris): "Statul în democrație": În secțiunea "Filosofia științelor": Appune (din Orleans): "Teoria epigenezei și individualismul corpului la Spinoza" Abbé Bu ilio (de la Paris): "Teoria aristotelică a ființei și știința modernă" P Bi/tru (din Paris): "Conceptul de corespondență în analiza matematică Raymon (din Lausanne): "Judecata geometrică" Tomaznna (din Geneva): "Concepte fizice de bază după Spencer" În secțiunea "sociologie" Vinyarskyi (din Geneva) "Principiul economic și clasificarea științelor sociale" Biryukov: "Ideile principale ale filozofiei lui Tolstoi" Riaf: "Metode actualizate în științe sociale" Carmen: (din Geneva) "Terminologia științelor politice și sociale" Darel: (din Geneva) a citit un reportaj pe tema: "Știință și credință" Bellonci (Bologna): "Filosofie și moralitate pragmatică" Caldgroni (din Florența): "Semnificația dovezilor în chestiuni etice" și a doua

prelegere: "Despre valorile supreme în moralitate" În secțiunea de psihologie: Flournoy Un accident sau telepatie (despre un vis care s-a împlinit profetic) Kozlov kyi (din Geneva): "Energie și conștiință" Lemaitre (din Geneva): "Despre un caz fatal cauzat de autoscopare" , Pappini (din Florența) Claparède (din Geneva): Există o știință explicativă a psihologiei? În aceeași zi, Hyasinth Loison a ținut un discurs strălucit "Despre ideea lui Dumnezeu" în sala de adunări a Universității În adunarea generală, Reinke, profesor de botanică la Universitatea din Kiel, a vorbit "Despre neovitalism și rolul cauzelor finale în biologie" Sub denumirea de neovitalism este desemnat un curent care a ieșit recent la iveală și care este capabil să dea naștere la neînțelegeri Este critic și euristic, spre deosebire de curentele anterioare, care sunt dogmatice și pline de prejudecăți Vechiul vitalism care domina fiziologia Biblioteca "Runivers" A DOUA INTERNAȚIONALĂ FILOZOF CONGRES LA GENEVA până la mijlocul secolului trecut, a fost dogmatic El a permis existența unei forțe vitale, despre care se credea că se găsește doar în ființele vii, care crește la infinit odată cu reproducerea și se anihilează odată cu moartea Vitalismul, desigur, a favorizat cauzele finale Vitalismul a fost înlocuit de o teorie mecanicistă nu mai puțin dogmatică decât el Aceasta este tendința care crede că forțele mecanice, sau mai precis, forțele fizice și chimice, sunt suficiente pentru a explica fenomenele vieții Acestea din urmă sunt astfel reduse la un caz particular de fenomene fizice și chimice și sunt în esență de aceeași natură cu procesele anorganice Dar prin eliminarea oricărei considerații teleologice și prin neadmiterea în biologie a altor explicații cauzale decât cele permise în domeniul fizicii și chimiei, teoria mecanicistă a căzut în dogmatism, ceea ce a condus-o la consecințe care nu au putut fi apărate În ceea ce privește neovitalismul, acesta nu decide problema nici în favoarea vitalismului, nici în favoarea mecanismului; el începe prin a studia întrebarea Starea actuală a cunoștințelor noastre ne cere să admitem aceste două puncte de vedere, adică teleologia și cauzalitatea mecanică, la fel de valabile pentru explicarea fenomenelor vieții Pe de o parte, neovitalismul admite fără limitare că într-un organism, de exemplu, corpul uman, toate procesele se desfășoară conform unui determinism cauzal absolut strict, dar, pe de altă parte, admite că aceste procese, din care fiecare luată prin el însuși se reduce la fenomene mecanice, sunt susținute în totalitatea lor de forțe care acționează teleologic și care pot fi comparate într-o anumită măsură cu forțe în mod egal imprimate de finalitate, și anume forțele spiritului uman Astfel, în corpul uman, toate procesele vieții au o cauză care este pur mecanică și o finalitate care este în întregime teleologică Dar acest lucru ridică întrebarea dacă există o finalitate reală obiectiv Ea, potrivit lui Reinke, desigur, există, pentru că dacă nu ar fi Biblioteca "Runivers" G CHELPANOV a acționat în procesele de viață ale plantelor și animalelor, atunci nu am putea spune la ce servește ochiul, la ce există cristalinul etc Dacă am elimina problema finalității, atunci nu am avea dreptul să ne întrebăm care este rolul cristalinul, membranele cornoase, irisul, nervul optic Atunci ar trebui să ne limităm la enunțarea și descrierea ovulelor și spermatozoizilor, fără a permite vreo judecată cu privire la semnificația lor pentru conservarea vieții Din aceasta este clar ce ar fi biologia dacă ar fi curățată de orice considerație teleologică Finalitatea ființelor vii se găsește în principal în ordinea și armonia uimitoare a corpului și adaptarea lui la lumea exterioară Mai mult, așa cum spunem că totul este ca și cum corpurile vitale ar fi atrase unele de altele, tot așa

putem spune că totul este în așa fel ca și cum corpurile animate ar fi atrase către un anumit scop, către un anumit scop Ajungem astfel la concluzia că, cel puțin în prezent, mecanismul și teleologia au valabilitate egală în biologie, ca principii euristice, ca ipoteze directoare, ca principii de investigație < Jung citește un raport al lui Giard (Prof /' de la Paris), care respinge opiniile lui Reinke Explicațiile date de adepții finalității în biologie au devenit categoric imposibile de când Bacon și Goethe au condamnat folosirea cauzelor finale ca mijloc de investigație științifică În prezent, întrebarea de ce nu se pune în acele științe care sunt cele mai dezvoltate Ideea selecției naturale și ideea adaptării elimină complet întrebări precum, de exemplu, în ce scop servesc urechea, ochiul, stomacul, plămânii etc prin funcția sa și nu mai avem dreptul să ne minunem de ordinea și armonia corpului unui animal dacă îl izolăm de condițiile fizico-chimice din care rezultă Când orice biolog susține că finalitatea ființelor vii se găsește în minunata armonie a trupurilor lor și a lor Biblioteca "Runivers" a doua internaţională filozofic CONGRES LA GENEVA la lumea exterioară, atunci se comportă exact ca un sculptor care ar fi surprins că statuia de bronz pe care tânărul a turnat-o corespunde perfect cu forma în care a turnat bronzul Un element foarte important în teoria lui Reinke este teoria lui a "dominanților" În om, după Reinck, ca și într-o mașină, există un dualism de forțe Forțelor psihice corespund dominantelor La această teorie, Ghiard răspunde că dominantele pot fi numite forțe doar în cazurile de abuz de termeni Pentru el, ideea de finalitate ca instrument de cercetare este pur și simplu confundată cu ideea de cauzalitate În dezbaterea împotriva lui Reinke, Elsengans a spus, printre altele, că neovitalismul modern nu se poate referi la Kant, așa cum a făcut Reinke în discursul său, întrucât Kant a recunoscut cauzalitatea strictă a fenomenelor Windelband a mai subliniat că, dacă, vorbind despre înnăscurea ideilor, Reinke se referă la Kant, atunci se înșeală, pentru că Kant vorbea despre prioritate: acesta nu este deloc același lucru La încheierea congresului, președintele Gur a anunțat că au fost primite invitații de la Heidelberg pentru următorul congres și Italia Comitetul de organizare a decis să profite de invitația lui Heidelberg pentru cel de-al treilea congres, cu condiția ca cel de-al IV-lea congres să se țină în Italia Omul de știință francez P Tannery a făcut o propunere, semnată de Ferr, Stein și Bridel, privind introducerea și predarea la universități a cursului "istoria științei", împărțit în grupe și anume: istoria științelor matematice, istoria științelor științe fizice, științe naturale și medicină Astfel s-au încheiat ședințele congresului După analizarea activităților congresului, se pune întrebarea dacă sesiunile congresului filosofic au fost fructuoase și dacă congresele filosofice au vreun sens Oricine caută rezultate tangibile sub forma unei soluții complete a anumitor întrebări poate să se îndoiască de utilitatea congreselor filosofice, deoarece congresul în cauză nu a putut ajunge la decizii definitive cu privire la aceste sau alte chestiuni De ce Biblioteca "Runivers" S G CHELPANOV s-a întâmplat, e greu de spus După toate probabilitățile, acest lucru s-a întâmplat deoarece Congresul Filosofic a fost organizat ca toate celelalte congrese Organizatorii au încercat să se asigure că se fac cât mai multe mesaje, dar pentru asta mesajele ar fi trebuit să nu dureze mai mult de minute; persoanelor care au luat parte la dezbatere li sa permis să vorbească nu mai mult de £ minute Desigur, în asemenea condiții nu putea fi vorba de o dezbatere fructuoasă Poate că cel mai indicat ar fi, la organizarea congreselor, să desemnăm în

prealabil un anumit număr mic de întrebări mai mult sau mai puțin de bază, a căror dezvoltare ar trebui lăsată în seama unor specialiști cunoscuți Atunci ar mai rămâne mult timp pentru discuții, care, ca urmare, ar dobândi un caracter mai amănunțit A mai existat un neajuns al congresului internațional, neajuns care, având în vedere caracterul internațional al congreselor, este de neînlăturat Aceasta este tocmai absența unei limbi, accesibilă în mod egal tuturor participanților Poate că, la congresele altor științe: medicină, științe naturale, matematică, arheologie, absența unui astfel de limbaj nu este un obstacol serios, poate că au o expresie complet exactă și chiar, voi spune mai mult, eleganta exprimare a gândirii nu este obligatorie ; la Congresul Filosofic absenţa unui astfel de limbaj era o serioasă jenă Toată lumea a încercat să vorbească într-o limbă în care să-și exprime gândul mai corect și mai grațios Mulți au evitat să vorbească dacă această condiție s-a dovedit imposibilă din anumite motive Acest lucru, după toate probabilitățile, explică și faptul că la congres au fost foarte puțini oameni de știință germani și nici unul englez, pentru că cei mai mulți dintre ei nu cunosc suficientă franceză pentru a conduce dezbateri în el sau chiar să urmeze cursul dezbaterilor În ciuda acestor neajunsuri, Congresul Filosofic a avut o semnificație * foarte importantă pentru participanții săi Comunicarea personală a oamenilor de știință care lucrează în același domeniu, în domeniul acelorași probleme, face posibil să învățați unul de la celălalt o mulțime de lucruri care nu pot fi învățate de la kgig și zhunalov Congresul sporește solidaritatea dintre oamenii de știință Membrii Congresului pot participa la unele lucrări comune, cum ar fi compilarea unui dicționar etc Biblioteca "Runivers" a doua internaţională filozofic CONGRES LA GENEVA Congresul a fost important pentru familiarizarea cu starea actuală și direcția gândirii filozofice Faptul că disciplinele eterogene precum istoria științelor, logica științelor, sociologia, întrebările generale ale științelor naturale apar sub steagul filosofiei, arată foarte clar în ce direcție se îndreaptă dezvoltarea filosofiei în prezent După ce au experimentat influența benefică a congresului, puținii reprezentanți ai filosofiei ruse care au fost la congres au ajuns la concluzia că organizarea congreselor filosofice rusești este de dorit și pentru dezvoltarea gândirii filozofice ruse La discuția acestei probleme au luat parte următoarele persoane: V N Ivanovsky, P E Leikfeld, F F Oldenburg, V S Serebrennikov și G I Chelpanov Toată lumea a avut ocazia să observe că în ultimii ani, la toate congresele naturiștilor, medicilor, adunările generale sunt dedicate unor chestiuni de natură filozofică Din aceasta rezultă clar că reprezentanții științelor individuale sunt și ei interesați de filozofie Aceste mesaje sunt făcute aleatoriu Nu ar fi mai bine să le facem permanente? Nu ar fi mai bine dacă aceste întrebări filozofice ar fi discutate împreună cu filozofii S-ar putea crede că nu numai filozofii, ci și reprezentanții științelor private ar avea de câștigat dintr-o astfel de comunicare Oricum ar fi, s-a născut ideea unui congres filozofic rus și se poate fi sigur că această idee este destul de viabilă Este necesar doar să ne dăm seama că aceste congrese pot fi de mare importanță pentru dezvoltarea gândirii filosofice în Rusia Pe ele este posibil să se rezolve problema organizării diseminării cunoștințelor filozofice în Rusia Despre organizarea predării filosofiei în instituțiile de învățământ superior și secundar și, poate cel mai important, la aceste congrese poate exista o apropiere între filozofie și științele particulare! G Chelpanov Biblioteca "Runivers" ÎN REDACȚIA REVISTEI "Voptsoey de filozofie și psihologie" M

Nikitskaya, Georgievsky per , D Solovieva, de vânzare "Proceedings of the Moscow Psychological Society": Problema II Immanuel Kant Prolegomene la orice metafizică viitoare Pe Vlad Solovyov Ed al doilea Prețul pe care îl frec copeici, cu transfer eu r k Problema III Despre liberul arbitru Rezumate și articole ale membrilor Societății de Psihologie Prețul este de ruble, cu transfer p k Problema IV G V Leibnits Lucrări filozofice alese cu portret Leibniz Traducere ed V P Preobrajenski C și r k , per transfer k Problema VI E Kerd Hegel Traducere din engleză sub redacție și cu prefața cărții S N Trubetskoy Cu anexa unui articol despre Hegel Vl S Solovyova Preț și r k Edițiile Societății de Psihologie din Moscova: K Fisher Arthur Schopenhauer Transl cu germana ed V P Preobrajenski M XVI + p C p G A Girn Analiza universului în elementele sale Traducere din franceza Cu o prefață de S I Starynkevich Preț ruble pr Paulsen Introducere în filozofie a -a ed Pe cu el ed V P Preobrajenski Preț ruble probleme de idealism Culegere de articole Ed P I Novgorodtseva C frecare M Troitsky Psihologia germană în secolul actual Un studiu istorico-critic cu o schiță preliminară a succeselor psihologiei în Anglia încă de pe vremea lui Bacon și Locke Volumul I și II Pret redus de la p pentru p cu redirecționare I A Walter Principalul motor al eredității C k Mijloc și constanță Tradus din chineză de D P Ko-nissi Ts k , cu traducere k M S Korelin Umanismul italian timpuriu și istoriografia sa Studiu critic Moscova, , vol VIII și Preț ruble k Al lui Eseuri din istoria gândirii filosofice în Renaștere Contemplarea lumii de Francesco Petrarh Odată cu aplicarea necrologelor lui M S Korelin, întocmite de Vl S Solovyov și V O Klyuchevsky Artă +XV C k V N Ivanovski Eseu despre viața și opera lui N Ya Grot C k N Ya Grot Despre conexiunea sufletească prin învățături despre putere Experiență de construcție filozofică C k L Lopatin vol I și II C p Al lui Conceptul de inducție C k Dr Karl du Prel Filosofia misticismului sau dualitatea existenței umane în a Transl cu el modern sarcini pozitive ale filosofiei, SE DESCHISĂ ABONAMENTUL Anul XVI PE REVISTA "Întrebări de filosofie și psihologie" EDIȚIA SOCIETĂȚII PSIHOLOGICE DE LA MOSCOVA CU ASISTENTA , S PETERSBURG SOCIETATEA FILOZOFICA, CONDIȚII DE ABONARE: timp de un an (de la ianuarie până la ianuarie) fără livrare - ruble, cu livrare la Moscova - în ruble de copeici, cu transport în alte orașe - ruble, în străinătate - ¿ ruble Studenții din instituțiile de învățământ superior, profesorii rurali și preoții rurali beneficiază de o reducere de ruble Abonarea în condiții preferențiale este acceptată numai în biroul revistei, direct sau în scris Abonament, cu excepția librăriilor: "Timp Nou" (Sankt Petersburg, Moscova, Odesa și Harkov), Karbasnikov (Sankt Petersburg, Moscova, Varșovia), Wolf (Sankt Petersburg și Moscova), Ogloblin (Kiev), Bashmakov (Kazan)) și altele, acceptate ÎN BIROUL REVISTA: Moscova, M Nikitskaya, Georgievskiy per , satul Solovyeva Copii anuale complete ale revistei pentru al treilea (nr -), al patrulea - }, a cincea (AXX? i -), a șasea (Nr L? -), a șaptea (Nr -) - p pentru fiecare an, al optulea -), al nouălea (nr -), al zecelea -), al unsprezecelea (F? -) și al doisprezecelea (nr - o) pentru ruble pentru fiecare an Copiile pentru sunt vândute pentru ruble iar pentru pentru ruble, transport pe distanță Abonații pentru primesc jurnalul, la emiterea tuturor anilor anteriori de publicare imediat, câte ruble fiecare pentru anul până în inclusiv Toate cărțile pot fi emise la livrare, prin plată, iar fiecare rublă este taxată cop Pentru schimbarea adresei se plătesc de copeici; în cazul neprimirii oricărui număr al revistei, ei sunt rugați să notifice acest lucru biroului cel târziu până la lansarea numărului următor după numărul

neprimit Revista conține reclame plătite - exclusiv despre cărți și publicații de artă - pentru yu rub per pagină i Toate articolele livrate redacției, dacă este necesar, sunt supuse reducerii și modificărilor editoriale - Momentul publicării articolelor și distribuirea lor între cărți sunt stabilite de redactori în funcție de materialul disponibil - Articolele trimise la redacţie fără indicaţii condiţionate sunt la dispoziţia acesteia deplină - Valoarea plății pentru articole cu o taxă se stabilește conform regulilor speciale elaborate de redactori - Articolele neacceptate de editori sunt trimise înapoi autorilor ramburs la livrare Toate articolele pentru jurnal și scrisorile către editor ar trebui să fie adresate redacției: M Nikitskaya, Georgievskiy per , satul Solovyova Λ (Cartea lui S N Trubetskoy Editori: ¡ m Lopatin Biblioteca "Runivers "